
CUMHURİYET'İN 100. YILINDA 100 TÜRK YAZAR

Editörler

Elmas ŞAHİN
Kadir Can DİLBER

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-625-399-553-9

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı
Cumhuriyet'in 100. Yılında
100 Türk Yazar

Yayıncı Sertifika No
47518

Editörler
Elmas ŞAHİN
ORCID iD: 0000-0002-8509-1882
Kadir Can DİLBER
ORCID iD: 0000-0003-0975-176X

Baskı ve Cilt
Vadi Matbaacılık

Bisac Code
EDU000000

Yayın Koordinatörü
Yasin DİLMEN

DOI
10.37609/akya.2962

Kütüphane Kimlik Kartı
Cumhuriyet'in 100. Yılında 100 Türk Yazar / editörler : Elmas Şahin, Kadir Can Dilber.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.
742 s. : tablo. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253995539
1. Eğitim.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Ulu Önderimiz, Başöğretmenimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün bizlere emaneti olan Cumhuriyet'imizin 100. Yılında 43 üniversiteden 100 akademisyenle *'100 Türk Yazar'*ını okurla buluşturmanın sevinci içindeyiz.

Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e giden yolda Balkan Savaşları ve 1. Dünya Savaşı'yla sınanmış, uçurumun kıyısında 'yıkık bir Ülke'nin Çanakkale Zaferi'yle yeşeren umutlarına, küllerinden yeniden doğan Türk ulusunun Milli Mücadele yıllarına, Kurutuluş Savaşı'na bağımsızlık ve hürriyete giden o zorlu yolculuklara tanıklık etmiş ve kalemleriyle destek olmuş, Atatürk'ün sofrasında bulunmuş modern Türk edebiyatının önde gelen isimlerinden Abdülhak Hamit Tarhan, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Mehmet Akif Ersoy, Yahya Kemal, Mithat Cemal Kuntay, Mehmet Rauf, Ziya Gökalp, Memduh Şevket Esenal, Halide Edip, Mehmet Fuat Umay, Ali Canip, Abdülhak Şinasi Hisar, Hasan Ali Yücel, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri, Peyami Safa Cumhuriyet'i göremese de Atatürk'ün Samsun'a çıkışına şahit olmuş, zaferin yakın olduğunu iliklerine dek hissetmiş, Türkçemizin bilim dili olması yolunda büyük emek harcamış bir isim olan Ömer Seyfettin'e değin şiirden, öyküye, romandan, denemelere andan geçmişe uzanarak Cumhuriyetin nabzını yeniden tutmaya çalıştık.

Bir milletin başına gelebilecek ne kadar felâket varsa hepsiyle haşır neşir olmuş olan Türk ulusu düştüğü mahşerin içinden Atatürk'ün önderliğinde çıkarken bir şair, bir yazar ya da bir düşünür nasıl sessiz kalırdı? Vatan ve hürriyet aşığı Namık Kemal'ler, Tevfik Fikret'ler baskı dönemlerine rağmen nasıl sessiz kalmadıysa, milli mücadele yıllarının kalemleri de çağının dili olacaktı. Atatürk için "Akardı payına mahşer-misâl bir millet!" diyen bir Abdülhak Hamit'ler yahut da "Mustafa Kemal ve onu milletin timsali gören Türkler Anadolu'da ademden bir Türk ili çıkardılar. Milli hareketi bir kıvılcımken söndüremeyen nefesler bir gün bir güneş olduktan sonra söndürmeye çalışırlarsa ne demeli?" diye soran bir Yahya Kemal'ler olmayacak mıydı?

1890'lar sonrası doğup Cumhuriyet'in ilanını görmüş, asker kimliğinin yanı sıra kültür, sanat, edebiyat ve devlet adamı olan Atatürk'ün getirdiği yenilikleri, ilke ve devrimleri alkışlamış, Anadolu insanının durumunu, köylüsüyle, aydınıyla, sanatıyla, fikirleriyle, bireyi, toplumu, kısacası Cumhuriyet yıllarını eserlerine taşıyabilmiş, Atatürk sonrasında da eserler vermiş, bir şekilde Atatürk ile yolları kesmiş olan Yusuf Ziya Ortaç, Faruk Nafiz Çamlıbel, Aka Gündüz, Yusuf Ziya Ortaç gibi isimlerden 20. Yüzyılın başlarında doğan Kemalettin Kamu, Nazım Hikmet, Ahmet Hamdi Tanpınar, Münir Hayri Egeli, Behçet Kemal Çağlar, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Tarık Buğra, Yusuf Atılgan'a; kadın hareketlerinin ilk önemli isimlerinden Nezihe Muhiddin'den Şükufe Nihal, Halide Nusret Zorlutuna, Samiha Ayverdi, Cahit Uçuk, Peride Celal'e kadar hatta 1929-1938 yılları arasında doğmuş olan ve eserlerinde Atatürk Türkiye'si ve Cumhuriyet'e, cumhuriyet kadınının özgürlük mücadelelerine

kalemlerinde büyük yer veren Adalet Ağaoğlu, Leyla Erbil, Füzünan, Sevgi Soysal ve Ayla Kutlu gibi kadın edebiyatının önde gelen çağdaş yazarlarıyla Cumhuriyet'in ilan edildiği yıl doğan Oktay Akbal'dan Yaşar Kemal'e Cumhuriyet'in ilanı sonrası hayata gözlerini açan Ümit Yaşar Oğuzcan'dan Attila İlhan'a ve Atatürk'ün ölümünden dört yıl önce doğan *Tutunamayanlar*'ın yazarı Oğuz Atay'a ve adını tek tek sayamadığımız Türk edebiyatının rengârenk çınarlarına postmodern bir çağdan selam vererek, Cumhuriyet'imizin birinci asrını akademisyenler olarak bir nevi edebiyat şöleniyle kutladık.

Cumhuriyet'imizin 100. yılına armağan olarak 100 yazar kanonunu oluştururken hayli zorlandık, 150 kadar yazarı kanon dışında bırakmak zorunda kaldık. Yazar kanonunu oluştururken üç önemli ölçüt üzerinde durduk: Birincisi Milli Mücadele yıllarında yaşamış ve eserlerinde çağına ayna tutmuş, ikincisi Cumhuriyet dönemini görmüş ve eserlerinde az çok Atatürk, Atatürk devrimleri, Cumhuriyet ve milli meseleler üzerinde durmuş olmak ve üçüncüsü Atatürk'ün ölümünden önce doğmuş ve kalemleri Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilanına denk gelme de eserlerinde Cumhuriyet, vatan, millet, Anadolu, halk, toplum, birey, gibi tema ve konuları ele almış olmak.

Bu ölçütler doğrultusunda, Atatürk'ün ölümünden önce doğmuş olsalar da önceliği gerek kurgu gerekse de fikir ve düşünce yazılarında Milli Mücadele, Kurtuluş Savaşı, Atatürk ilke ve inkılapları, Cumhuriyet, vatan, ulus, birey ve cemiyet gibi tema ve konulara ağırlık vermiş olan şair ve yazarlardan seçmeye çalıştık. Bu bağlamda özellikle de İkinci Yeni şiiri ile Atatürk sonrası doğanları dışarıda tutmak zorunda kaldık. Belki ileriki bir çalışmada Atatürk'ün ölümünden sonra doğanlar ve de önce doğup da 100 yazar ile sınırlı tutmamız dolayısıyla bu eserde yer verilemeyen şair ve yazarlar ele alınıp değerlendirilebilecektir. Bu akademik çalışmada bölümlere özgün incelemeleriyle çok anlamlı katkılar sağlayan Ağrı İbrahim Çeçen, Anadolu, Ankara, Ardahan, Atatürk, Başkent, Bilecik Şeyh Edebali, Çağ, Çukurova, Cumhuriyet, Düzce, Erciyes, Erzurum Teknik, Eskişehir Osmangazi, Fırat, Gazi, Giresun, Hacettepe, Iğdır, İnönü, İstanbul Aydın, İstanbul Sabahattin Zaim, İzmir Demokrasi, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Karadeniz Teknik, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir Ahi Evran, Kütahya Dumlupınar, Marmara, Mehmet Akif Ersoy, Mersin, Milli Savunma, Mimar Sinan Güzel Sanatlar, Munzur, Niğde, Osmaniye Korkut Ata, Özyeğin, Sabancı, Selçuk, Tarsus, Uludağ, Van Yüzüncü Yıl ve Zonguldak Bülent Ecevit üniversitelerinin değerli öğretim üyelerine, lisansüstü öğrencilerimizi ve araştırma görevlisi genç akademisyenlerimizi yüreklendirici, destekleyici ve kucaklayıcı yaklaşımlarıyla hep birlikte el ele Cumhuriyet'imizin aydınlık geleceğine yön verdikleri için ne kadar teşekkür etsek azdır.

Elmas Şahin & Kadir Can Dilber

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İntikal Eden Şöhret: Abdülhak Hâmid	1
	<i>Abdulahkim TUĞLUK</i>	
BÖLÜM 2	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının Özgün Kalemî; Abdülhak Şinasi Hisar (1888-1963)	7
	<i>Nesrin KARACA</i>	
BÖLÜM 3	Adalet Ağaoğlu.....	15
	<i>Seda ARIKAN</i>	
BÖLÜM 4	Sanat ve Fikir Adamı Ahmet Hamdi Tanpınar ve Atatürk Portresi.....	23
	<i>Elmas ŞAHİN</i>	
BÖLÜM 5	Ahmet Kutsi Tecer	33
	<i>Ayhan BULUT</i>	
BÖLÜM 6	Bir Hüzün Şairi: Ahmet Muhip Dıranas.....	43
	<i>Nusret YILMAZ</i>	
BÖLÜM 7	Türk'ün Millî Mücadele Destanı ve Ahmet Nedim Servet Tör	49
	<i>Nur DOĞAN</i>	
BÖLÜM 8	Ahmet Rasim'e Dair	57
	<i>Zeki TAŞTAN</i>	
BÖLÜM 9	Aka Gündüz	63
	<i>Kadir Can DİLBER</i>	
BÖLÜM 10	Modern Cumhuriyetin Kültür, Dil ve Eğitiminin Bir Savunucusu Olarak Ali Cânîp Yöntem	71
	<i>Mehmet Cihan Yavuz</i>	

BÖLÜM 11	Attilâ İlhan'ın Şiirlerinde Alışılmamış Bağdaştırma ile Sağlanan Anlam Derinliği .....77 <i>Şirvan KALSIN</i>
BÖLÜM 12	Bir Cumhuriyet Kadını Ayla Kutlu: Romanlarında İstiklâl Harbi ve "Kadınlar" .....83 <i>Sema ÖZHER</i>
BÖLÜM 13	Romantik Bir İnkılapçı, Duygusal Bir Ülkücü: Behçet Kemal Çağlar .....91 <i>Veli KILIÇARSLAN</i>
BÖLÜM 14	Behçet Necatigil'in Şiirinde "Atatürk'ü Duymak" .....99 <i>Nesrin MENGİ</i>
BÖLÜM 15	Millî Kimlik İnşası Ekseninde Bekir Büyükarkın (1921-1998) ..... 103 <i>Ahmet Metehan ŞAHİN</i>
BÖLÜM 16	Ana Çizgileriyle Türk Edebiyatında Bekir Yıldız ..... 107 <i>Salim DURUKOĞLU</i>
BÖLÜM 17	Yazı, Sessizlik, Dil, İmge: Bilge Karasu'da Söylemin Kökenleri Üzerine..... 115 <i>Emel ARAS</i>
BÖLÜM 18	Cumhuriyet'in Özgün ve Özgür Sesi: Cahit Sıtkı Tarancı..... 121 <i>Pelin KUT BELENLİ</i>
BÖLÜM 19	Cahit Külebi ..... 129 <i>Kâzım YETİŞ</i>
BÖLÜM 20	Cumhuriyet'in İlk Kadın Çocuk Edebiyatı Yazarı Cahit Uçuk..... 135 <i>Abide DOĞAN</i>
BÖLÜM 21	Celâl Sahir Erozan: Bir Cumhuriyet Neferi ..... 141 <i>Hilal ÖZKAYA</i>

BÖLÜM 22	Anadolu'nun Akdeniz'e Dönük Yüzü: Cevat Şakir Kabaağaçlı	149
	<i>Ali BELENLİ</i>	
BÖLÜM 23	Anadolu Merkezli Cumhuriyetin Hazırlayıcı Öncülerinden Ebubekir Hazım Tepeyran	155
	<i>Nurullah ÇETİN</i>	
BÖLÜM 24	Akdeniz'den Esen Rüzgar Enis Behiç Koryürek	161
	<i>Bedri AYDOĞAN</i>	
BÖLÜM 25	Mizahın ve Popüler Edebiyatın Sınırlarında Bir Yazar: Ercüment Ekrem Talu.....	169
	<i>İbrahim ÖZEN</i>	
BÖLÜM 26	Erhan Bener: İnsan Ruhunun Zengin Tanıklığı	177
	<i>Betül Mutlu</i>	
BÖLÜM 27	Cumhuriyet Aydını Bir Kadın Yazar: Esmâ Ocak	185
	<i>Kemal TİMUR</i>	
BÖLÜM 28	İnkılapçı ve Popüler Bir Yazar: Ethem İzzet Benice.....	193
	<i>Bülent SAYAK</i>	
BÖLÜM 29	Faik Baysal	201
	<i>Mustafa AYDEMİR</i>	
BÖLÜM 30	Köy Edebiyatının Öncü İsimlerinden: Fakir Baykurt	209
	<i>Mehmet Fetih YANARDAĞ</i>	
BÖLÜM 31	Cumhuriyet Döneminin Bir Tanığı Olarak Falih Rifkî Atay.....	217
	<i>Mustafa GÜLTEKİN</i>	
BÖLÜM 32	Faruk Nafiz Çamlıbel (1898-1973).....	223
	<i>Yunus ACAR</i>	
BÖLÜM 33	Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Türkçeciliği: "Türkçem Benim Ses Bayrağım (Türk Dil Kurumu Koçaklaması)" Örneği.....	231
	<i>Alper YILDIZ</i>	

BÖLÜM 34	Cumhuriyet Döneminde Varoluşsal Açıdan Ferit Edgü Örneği.....	239
	<i>Merve MALAK</i>	
BÖLÜM 35	Cumhuriyet Çocuğu Füzuzan ve Füzuzan Yazınında Cumhuriyet Değerlerinin Bir Temsili.....	245
	<i>Başak ÖNER GÜNDÜZ</i>	
BÖLÜM 36	Cumhuriyet'in Kapısında Ateşten Gömlek Giyenler.....	253
	<i>Hasan SAKIN</i>	
BÖLÜM 37	Halide Nusret Zorlutuna.....	259
	<i>Kelime ERDAL</i>	
BÖLÜM 38	Efsane Devrinin Yalnız Şairi Halit Fahri Ozansoy'un Şiirlerinde Aşk/Sevgi ve Kadın İmgesi.....	265
	<i>Ebru İLGEN</i>	
BÖLÜM 39	Hasan-Âli Yücel.....	271
	<i>Veysel LİDAR</i>	
BÖLÜM 40	Cumhuriyetin Talihsiz Çocuklarından Hasan Hüseyin Korkmazgil.....	277
	<i>Hatem TÜRK</i>	
BÖLÜM 41	Savaş Yorgunu Bir Sanatçı Hasan İzzettin Dinamo.....	285
	<i>Emine Bilgehan TÜRK</i>	
BÖLÜM 42	Hüseyin Cahit Yalçın.....	291
	<i>Ummahan NERKİZ</i>	
BÖLÜM 43	Hüseyin Nihal Atsız'ın Eserlerinde Görülen Eskicil Ögelerin Anadolu Ağızlarındaki İzleri.....	301
	<i>Seyfettin ÖZDEMİREL</i>	
BÖLÜM 44	Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romancılığında Tefrika, Entrika ve Ahlaki Çözülme.....	309
	<i>Ali SERDAR</i>	
BÖLÜM 45	Devrimci Bir Aydın: Kemal Tahir.....	317
	<i>Aliye USLU ÜSTTEN</i>	

BÖLÜM 46	Mütareke'den Millî Mücadele'ye: Kemalettin Kamu'nun Şiirlerinde Bağımsızlık Kavramı ve Mustafa Kemal Atatürk.....	325
	<i>Hünkar KARACA YALÇIN</i>	
BÖLÜM 47	Türk Edebiyatının Özgün Kalemî: Leyla Erbil	333
	<i>İnci ARAS</i>	
BÖLÜM 48	Mahmut Yesari: "Atatürk Nesli'nin Vatansever Bir Yazarı	339
	<i>Recai ÖZCAN</i>	
BÖLÜM 49	Mehmet Rauf: Cumhuriyet Sevinci ve Aşktan Vatanseverliğe Geçiş.....	347
	<i>Mehmet TÖRENEK</i>	
BÖLÜM 50	Millî Mücadele'nin Manevî Cephesinde Bir Şair: Mehmet Âkif Ersoy	353
	<i>Burcu YILMAZ ÇEBİN</i>	
BÖLÜM 51	Türk Şairi Mehmet Emin Yurdakul.....	359
	<i>Bedri AYDOĞAN</i>	
BÖLÜM 52	Dr. Mehmed Fuad (Umay) Bey	367
	<i>Makbule SARIKAYA</i>	
BÖLÜM 53	Melih Cevdet Anday (1915-2002) ve Toplumcu Eleştirel Yönü.....	373
	<i>Arzu ÖZYÖN</i>	
BÖLÜM 54	Türk Hikâyeciliğinde Halkçılığın Uzlaşmacı Temsilcisi Memduh Şevket Esendal	381
	<i>Servet TİKEN</i>	
BÖLÜM 55	Mithat Cemal Kuntay (1895-1956) Üç Devrin Şair ve Yazarı	389
	<i>Hakan SOYDAŞ</i>	
BÖLÜM 56	Mustafa Necati Sepetçioğlu: Cumhuriyet'in Dede Korkut'u	399
	<i>Arzu YETİM</i>	
BÖLÜM 57	Cumhuriyet'e İz Bırakan Bir Aydın: Muzaffer İzgü	405
	<i>Zeynep KÖSTELOĞLU</i>	

BÖLÜM 58	Cumhuriyetimizin 100. Yılında Nâzım Hikmet Ran ve Kuvâyi Milliye Destanı	411
	<i>Medine SİVRİ</i>	
BÖLÜM 59	“Yaşadığım Gibi Yazdım”: Necati Cumalı ve Sanatı	419
	<i>Yahya AYDIN</i>	
BÖLÜM 60	Yalın Türkçesiyle Cumhuriyet Kuşağının İlk Öykücülerinden Nezihe Meriç	427
	<i>Suzan YAVUZ</i>	
BÖLÜM 61	Cumhuriyet’in Cesur Kalemı: Nezihe Muhiddin.....	433
	<i>Senem ÜSTÜN KAYA</i>	
BÖLÜM 62	Bir Yazın Devrimcisi: Oğuz Atay	441
	<i>Beyza Nur BALCI KURTAR</i>	
BÖLÜM 63	Oktay Akbal’ın Öykülerinde Varoluşçu Felsefenin İzleri.....	447
	<i>Sinan BAKIR</i>	
BÖLÜM 64	Oktay Rifat’ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri.....	459
	<i>Özge AKSOY SERDAROĞLU</i>	
BÖLÜM 65	Ötekileştirilenin Sesi Orhan Kemal: Eskici Dükkanı Örneği	463
	<i>Ayşe ENERGIN</i>	
BÖLÜM 66	Türk Şiirinin ve Edebi Dilin Millileşmesi Odağında Orhan Seyfi Orhon’un Önem ve Değeri.....	469
	<i>Emine Gözde ÖZGÜREL</i>	
BÖLÜM 67	“Bu Vatan Kimin?” Şairi Orhan Şaik Gökyay	477
	<i>Nesrin KARACA</i>	
BÖLÜM 68	Orhan Veli Şiirlerinde Savaşa ve Barışa Dair Söylemler	487
	<i>Gonca GÜVEN AKIN</i>	
BÖLÜM 69	Ulus Devletten Önce Kimliğini Hayal Etmek: Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Kimlik İnşası Unsurları	495
	<i>Fatih DİNÇER</i>	

BÖLÜM 70	Birleşimde Dengeyi Bulmak: Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemecinde Peyami Safa	503
	<i>Ali KARAHAN</i>	
BÖLÜM 71	“Mecburi Bir İzah”a Mecbur Olanlardan Refik Ahmet Sevengil.....	511
	<i>Canan OLPAK KOÇ</i>	
BÖLÜM 72	Sibiryaya Esir Kamplarından Kaçan Bir Türk Subayının Hikâyesi: “Kaçak”	519
	<i>Genç Osman GEÇER</i>	
BÖLÜM 73	Reşat Nuri Güntekin.....	527
	<i>Sema ORUÇ</i>	
BÖLÜM 74	Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatında Yerli ve Özgün Bir Ses Olarak Sabahattin Ali.....	533
	<i>Mehmet GÜNEŞ</i>	
BÖLÜM 75	Türkiye Cumhuriyeti Düşünce Tarihinde Yaratıcı ve Yansıtıcı Bir İsim: Sabahattin Eyüboğlu.....	541
	<i>Ferhan AKGÜN ÜNSAL</i>	
BÖLÜM 76	Sonsuzluk Uğraşındaki Şair ve Yazar Sabahattin Kudret Aksal.....	551
	<i>Kubilay ÜNSAL</i>	
BÖLÜM 77	Kadın Haklarının Gölgede Kalmış Bir Savunucusu: Safvet Nezihi	561
	<i>Özlem SÜRÜCÜ</i>	
BÖLÜM 78	Safveti Ziya.....	569
	<i>Öznur ÖZDARICI</i>	
BÖLÜM 79	Sadri Ertem	575
	<i>Murat KACIROĞLU</i>	
BÖLÜM 80	Yüzyılın İlk Flanörü: Sait Faik.....	583
	<i>Selim SOMUNCU</i>	
BÖLÜM 81	Geçmişe Ayna Geleceğe Işık Tutan Sâmîha Ayverdi.....	589
	<i>Başak ÖZKER</i>	

BÖLÜM 82	Üretken Bir Yazar: Samim Kocagöz.....	595
	<i>Ferhat ALTUN</i>	
BÖLÜM 83	Edebiyat Tarihimizin “Bıçkın” ve “Natüralist” Kalemi: Salahaddin Enis	601
	<i>Necati TONGA</i>	
BÖLÜM 84	Millî Mücadeleye Gönül Veren Sanatçı: Sâmih Rifat.....	607
	<i>Hatice GÜNDOĞAN</i>	
BÖLÜM 85	Sevgi Soysal’ın Tante Rosa Adlı Eserinde ‘Birey’ ve ‘Özne’ Olarak Kadın	613
	<i>Zehra GÜVEN KILIÇARSLAN</i>	
BÖLÜM 86	Cumhuriyet’in Biyografisi: Şevket Süreyya Aydemir	619
	<i>Fırat Ender KOÇYIĞIT</i>	
BÖLÜM 87	Şükûfe Nihal’in Şiirlerinde Anadolu Kadını.....	625
	<i>Demet CANARSLAN YILDIZ</i>	
BÖLÜM 88	Küçük Ağa’nın Yolunda: Tarık Buğra’nın Romanlarında Millî Kimlik İnşası.....	631
	<i>Mehmet Emir KALELİ</i>	
BÖLÜM 89	Türkân İldeniz’in Havva Çıkmazı	639
	<i>Emel KOŞAR</i>	
BÖLÜM 90	Cumhuriyet Döneminin Hiciv Ustası: Ümit Yaşar Oğuzcan	643
	<i>Mine Nihan DOĞAN</i>	
BÖLÜM 91	Cumhuriyet Devrimlerinin Önde Gelen Savunucusu: Vedat Nedim Tör.....	649
	<i>Nurtaç ERGÜN ATBAŞI</i>	
BÖLÜM 92	Yazarın Yaşamından Türkiye Tarihine: Vüs’at O. Bener’in Yapıtları.....	655
	<i>Reyhan TUTUMLU</i>	

BÖLÜM 93	Yahya Kemal'in İstikâl Yazıları: Eğil Dağlar.....	661
	<i>Hilal AKÇA</i>	
BÖLÜM 94	Yakup Kadri Ve Ergenekon: Millî Mücadele Yazıları	667
	<i>Saliha CÖMERT</i>	
BÖLÜM 95	Yaşar Kemal'i Dünya Edebiyatı'nda Konumlandırmak.....	677
	<i>Mehmet Taner TÜRK</i>	
BÖLÜM 96	Bir Cumhuriyet Aydını: Yaşar Nabi Nayır.....	685
	<i>Koray ÜSTÜN</i>	
BÖLÜM 97	Yusuf Atılgan: Cumhuriyet'in Modern Yüzü ve Aykırı Sesi	693
	<i>Hasan CUŞA</i>	
BÖLÜM 98	Yusuf Ziya Ortaç	701
	<i>Sevinç YILDIZ</i>	
BÖLÜM 99	Dil ve Edebiyat Kavşağında Bir İdeolog: Ziya Gökalp	709
	<i>Begüm KURT</i>	
BÖLÜM 100	Cumhuriyet'in Yedi Meşalesinden Ziya Osman Saba'nın "O'nsuz" Şiiri Üzerine Bir Değerlendirme.....	715
	<i>Ebru SANCAR</i>	

YAZARLAR

Öğr. Gör. Dr. Yunus ACAR

*Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Yabancı
Diller Yüksek Okulu, Yabancı Diller Bölümü*

Dr. Gonca GÜVEN AKIN

*T.C. Millî Eğitim Bakanlığı İngilizce
Öğretmeni*

Doç. Dr. Hilal AKÇA

*Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fak. Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü*

Ferhat ALTUN

*Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü
İmam Üniversitesi*

Arş. Gör. Dr. Emel ARAS

*Düzce Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Doç. Dr. İnci ARAS

*Anadolu Üniversitesi, Yabancı Diller
Yüksekokulu*

Doç. Dr. Seda ARIKAN

*Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler
Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü*

Doç. Dr. Nurtaç ERGÜN ATBAŞI

*Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Bölümü*

Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR

*Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen
Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü*

Doç. Dr. Yahya AYDIN

*Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe
ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Bedri AYDOĞAN

*Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Dr. Sinan BAKIR

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı

Dr. Öğr. Üyesi Ali BELENLİ

*Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen
Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı
Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Pelin KUT BELENLİ

*Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen
Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı
Bölümü*

Doç. Dr. Ayhan BULUT

*Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Hasan CUŞA

Munzur Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Öğr. Gör. Saliha CÖMERT

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Burcu YILMAZ ÇEBİN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. Kadir Can DİLBER

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Fatih DİNÇER

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Abide DOĞAN

Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Mine Nihan DOĞAN

İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

Öğr. Gör. Nur DOĞAN

İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. Salim DURUKOĞLU

nönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Arş. Gör. Ayşe ENERGIN

Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Kelime ERDAL

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Doç. Dr. Genç Osman GEÇER

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü

Öğr. Gör. Dr. Mustafa GÜLTEKİN

Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu

Öğr. Gör. Dr. Hatice GÜNDOĞAN

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Dr. Başak ÖNER GÜNDÜZ

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı

Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ

Marmara Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı

Öğr. Gör. Ebru İLGEN

İstanbul Gelişimi,

Prof. Dr. Murat KACIROĞLU

Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Arş. Gör. Mehmet Emir KALELİ

Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Şirvan KALSIN

Çağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Nesrin KARACA

Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü

Arş. Gör. Ali KARAHAN

Tarsus Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. Senem ÜSTÜN KAYA
Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi,
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Veli KILIÇARSLAN
Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk
Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. Zehra GÜVEN KILIÇARSLAN
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve
Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı
Edebiyat Bölümü

Doç. Dr. Canan OLPAK KOÇ
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen-
Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı

Arş. Gör. Fırat Ender KOÇYİĞİT
Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. Emel KOŞAR
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Begüm KURT
Çağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Beyza Nur BALCI KURTAR
Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans
Öğrencisi

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KÖSTELOĞLU
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İnsan ve
Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı
Edebiyat Bölümü

Doç. Dr. Veysel LİDAR
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İnsan ve
Toplum Bilimleri Fakültesi Karşılaştırmalı
Edebiyat Bölümü

Merve MALAK
Doktora Öğrencisi, Kırşehir Ahi Evran, Türk
Dili ve Edebiyatı

Doç. Dr. Nesrin MENGİ
Mersin Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Betül MUTLU
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli
Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi AD.

Dr. Ummahan NERKİZ

Dr. Öğr. Üyesi Sema ORUÇ
Fırat Üniversitesi, İnsan ve Sosyal Bilimler
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Recai ÖZCAN
Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. Öznur ÖZDARICI
Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü

Arş. Gör. Seyfettin ÖZDEMİREL
Çağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk
Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. İbrahim ÖZEN
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İnsan
ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Emine Gözde ÖZGÜREL
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni
Türk Edebiyatı AD.

Prof. Dr. Sema ÖZHER

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm

Dr. Hilal ÖZKAYA

Öğr. Gör. Dr. Başak ÖZKER

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu

Doç. Dr. Arzu ÖZYÖN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyat Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SAKIN

Çağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Ebru SANCAR

Doktora öğrencisi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Makbule SARIKAYA

Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Bülent SAYAK

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Ali SERDAR

Özyeğin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü

Dr. Arş. Gör. Özge AKSOY SERDAROĞLU

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Medine SIVRİ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü

Doç. Dr. Selim SOMUNCU

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İTBF, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Hakan SOYDAŞ

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü

Arş. Gör. Özlem SÜRÜCÜ

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Metehan ŞAHİN

Millî Savunma Üniversitesi, Kara Harp Okulu Dekanlığı, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Elmas ŞAHİN

Çağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dil ve Edebiyatı Bölümü

Doç. Dr. Servet TİKEN

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dil ve Edebiyatı Bölümü

Prof. Dr. Kemal TİMUR

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Dr. Necati TONGA

Millî Eğitim Bakanlığı

Dr. Öğr. Gör. Reyhan TUTUMLU
Sabancı Üniversitesi

Doç. Dr. Abdulhakim TUĞLUK
Iğdır Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK
*Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk
Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Doç. Dr. Emine Bilgehan TÜRK
*Giresun Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Doç. Dr. Hatem TÜRK
*Giresun Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Taner TÜRK
*Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Ferhan AKGÜN ÜNSAL
*Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Dr. Kubilay ÜNSAL
MEB

Prof. Dr. Aliye USLU ÜSTTEN
*Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi AD.*

Doç. Dr. Koray ÜSTÜN
*Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Dr. Hünkar KARACA YALÇIN
Atatürk Üniversitesi(Mezun)

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fetih YANARDAĞ
*Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili
ve Edebiyatı Bölümü*

Prof. Dr. Mehmet Cihan YAVUZ
Çukurova Üniversitesi

Uzm. Suzan YAVUZ

Dr. Öğr. Üyesi Arzu YETİM
*Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve
Toplum Bilimleri Fakültesi Karşılaştırmalı
Edebiyat Bölümü*

Prof. Dr. Kâzım YETİŞ
*İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Arş. Gör. Alper YILDIZ
*Çağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk
Dili ve Edebiyatı*

Arş. Gör. Demet CANARSLAN YILDIZ
*Çağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Dr. Öğr. Üyesi Sevinç YILDIZ
*Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

Doç. Dr. Nusret YILMAZ
*Iğdır Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E İNTİKAL EDEN ŞÖHRET: ABDÜLHAK HÂMİD

Abdülhakim TUĞLUK¹

*Bir gün mükemmel bir edebiyat tarihi yazmak merakına düşecek kimse
Hâmid üzerinde çok tetkikler yapmaya, çok düşünmeye mecbur kalacaktır.
(Hıfzı Tevfik, 1943: 4)*

GİRİŞ

Abdülhak Hâmid Cumhuriyet devrinin adeta resmî, dokunulmaz, el üstünde tutulan ve en ufak bir demeci bile lütuf bilinen şairidir. Şair-i A'zam, Dahi-i A'zam, Dahi-i Edeb unvanları ile anılan Hâmid, adeta şiir sarayının ulaşılmaz burcundadır. Hâmid'in hayatı, *Altın Suyuna Batırılmış Bir Hayat*'tır. (Safi, 2006) Orhan Okay'ın belirttiği ettiği üzere Hâmid, Türk şiirindeki en büyük ve cüretli değişiklikleri yapmıştır. (2014: 133-134) Ancak Hâmid, bu şöhrete Cumhuriyet'ten çok önce kavuşmuştur. Mithat Cemal Kuntay'ın tarifiyle O, *Magosa Zindanından Keşfedilen Deha*'dır. (2019: 983) Bir mektubunda İrfan Paşa, Said Paşa ve Ahmet Midhat Efendi gibi isimlere karşı Hâmid'i edebiyattaki yeniliklerin savunucusu ve koruyucu olarak gören Namık Kemal (Tansel, 2013: 379-380) başka bir mektubunda ise Hâmid'in kalemiyle kendisini ona meftun ettiğini söylemekten geri durmamıştır. (Tansel, 2013: 387). Ekrem Bey ise büyük münakaşalara sebebiyet veren *Talim-i Edebiyat*'ında Hâmid'in şiirinden hatırı sayılır biçimde örnekler almakla onu himaye ettiğini açıkça ilan etmiştir. 1879 yılında *Sahra* adlı şiir ki-

¹ Doç. Dr., Iğdır Üniversitesi, abdulhakimtugluk@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-1979-3317.

lanmasından on yıl kadar sonra Batı'da rağbet bulan 'Yeni Roman' anlayışının ve 1960'lardan itibaren görülecek olan postmodernist romanın bazı ipuçlarının izini sürebileceğimiz (Zariç: 2015, 101) postmodern özellikler barındırmaktadır ki, bu onun avangart bir dünya yazarı olduğunu kuvvetlendirmektedir.

KAYNAKLAR

- Adıvar, H. E. (1941), "Fahim Bey ve Biz", Akşam Gazetesi, 11 Eylül
- Belge, M. (1998) Edebiyat Üstüne Yazılar, İletişim Yayınları, İstanbul
- Günyol, V. (1966) Dile Gelseler, Can Yayınları, 110-124, İstanbul
- (1953) "Romana Dair Bazı Hakikatler", Roman Sanatı (Kléber Haedens), (Çev.
- (2009) Kitaplar ve Muharrirler III. (Haz. Necmettin Turinay), YKY, İstanbul
- İldeş, O. (2012) "Abdülhak Şinasi Hisar'ın Tahkiyeli Eserlerinde "Tür" Meselesi", *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/4, Fall, s. 1993
- Karaca-Tağızade, N. (1998) *Abdülhak Şinasi Hisar'ın Eserlerinde Geçmiş Zaman ve İstanbul*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Karaca, N. (2015) "Bir Uyarı Bağbozumunun Dönüştürücü Anlatıcısı: A. Ş. Hisar (1888-1963)", *Geçmiş Zaman Medeniyeti ve Daüssıla Anlatıcısı Abdülhak Şinasi Hisar'ı (1888-1963) Doğumunun 125., Ölümünün 50. Yılında Anma Sempozyum-Bildiriler Kitabı*, Başkent Üniv. Yay., s. 135-150, Ankara
- Karaca, N. (2018) "Farklı ve Çoklu Anlatımla Yaratılan Adam/lar: Fahim Bey ve Biz", *Romanda Kişiler Dünyası/Roman Karakterlerinin Doğası Üzerine İncelemeler*, (Editörler: Ramazan Korkmaz-Veysel Şahin), Akçağ Yayınları, s. 171-196, Ankara
- (2009) "Hüzünlü Bir Tahattur, Lirik Bir Tahayyül: Abdülhak Şinasi ve İstanbul", *I. Uluslararası Türk Edebiyatında İstanbul Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (3-5 Nisan 2008 Beykent Üniv.) Beşir Kitabevi-İstanbul, s. 573-590
- Köroğlu, Erol (1997) "Ahmet H. Tanpınar'ın Zaman Anlayışı", *Cogito* 11, YKY, 201-222, İst.Öğuzertem, Süha (1992). "Modern Edebiyat ve Abdülhak Şinasi Hisar'ın Sözlü Yazı Serüveni", *Defter*, Mart, S.18, s.114-127.
- Tanpınar, A. H. (2005) *Edebiyat Üzerine Makaleler*, "Fahim Bey ve Biz", (Haz. Z. Kerman), Dergâh Yayınları, s. 408-409, İstanbul Turinay, N. (1988) *Abdülhak Şinasi Hisar*, MEB Yay., İstanbul
- (2015), "Vefatının 50. Yılında Abdülhak Şinasi Hisar'ın Edebiyatımızdaki Yerve Önemi", *Geçmiş Zaman Medeniyeti ve Daüssıla Anlatıcısı Abdülhak Şinasi Hisar'ı (1888-1963) Doğumunun 125., Ölümünün 50. Yılında Anma Sempozyumu-Bildiriler Kitabı*, Başkent Ü. Yay., Ankara, s. 22-28
- Uysal, S. S. (1961) *Abdülhak Şinasi Hisar: Hayatı, Sanatı, Eserleri, En Seçme Parçaları ve Edebiyatçılarımızın Hakkındaki Yazıları*, Sermet Matbaası, İstanbul
- Uçman, A., (2010) "Geçmiş Zaman Peşinde Bir İstanbul Aşığı: Abdülhak Şinasi Hisar (1888-1963)", *TALİD*, Cilt 8, Sayı 16, 673-690
- Yücel, T. (1993) *Anlatı Yerlemleri*, YKY, İstanbul
- Zariç, M. (2015) "Abdülhak Şinasi Hisar'ın Romancılığında Avangart, Modernist Edebiyat ile Yeni Roman ve Postmodern Roman Anlayışlarının İzleri", *Geçmiş Zaman Medeniyeti ve Daüssıla Anlatıcısı Abdülhak Şinasi Hisar'ı (1888-1963) Doğumunun 125.-Ölümünün 50. Yılında Anma Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Başkent Üniversitesi Yayın, s. 95-107, Ankara

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATININ ÖZGÜN KALEMİ; ABDÜLHAK ŞİNASI HİSAR (1888-1963)

Nesrin KARACA ¹

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının nesir sahasında önde gelen isimlerinden biri olan Abdülhak Şinasi Hisar; roman, hatıra, biyografi ve eleştiri yazarlarından biri olarak, değişen kültür-uygarlık dünyasını ve sosyal hayatı yadığayan kuşağın içinde bu yabancılığı derinden hissetmiş bir isimdir. 75 yıllık ömrünün neredeyse yarısını “halis bir Türk eseri” olarak nitelediği Boğaziçi’nde geçirmiş; eserlerinde, İstanbul’u ve Boğaziçi hayatını geçmişin güzelliklerine özlem, ayrılık hissi ve yalnızlık duygusuna eşlik eden masal tadındaki romanesk bir üslupta anlatmıştır. II. Meşrutiyet, Balkan Savaşları, I. Dünya ve II. Dünya Savaşlarını görmüş, Cumhuriyet Dönemini yaşamış özgün bir kalem olarak yazı hayatına şiirle başlamış, inceleme ve anı/denemelerinden sonra tür niteliği tartışılan kurmaca eserlerle yazarlığını sürdürmüştür.

Abdülhak Şinasi, 14 Mart 1888 tarihinde anne tarafından büyükbabası Top-hâne-i Âmire kâtiplerinden Muhtar Bey’in Rumelihisarı’ndaki yalısında dünyaya gelmiştir. Babası, Türk basın tarihindeki önemli süreli yayınlardan *Hazine-i Evrak*, *İnsaniyet*, *Mürüvvet* ve *Ceride* dergilerini yayımlayan Mahmud Celâled-din Bey; annesi son Belgrat muhafızı Selim Paşa’nın torunu Neyyir Hanım; tek kardeşi, Türk matbaacılığı ve basın tarihiyle ilgili çalışmalarıyla tanınan Selim Nüzhet Gerçek’tir.

Yeniliğin öncüsü Şinasi ve dönemin şair-i âzamı Abdülhak Hamid’in isimlerinin birleşiminden oluşan ismi ve İstanbul sevgisinden mülhem soyadı ile

¹ Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü,
nesrinkaraca@uludag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5355-5665

lanmasından on yıl kadar sonra Batı'da rağbet bulan 'Yeni Roman' anlayışının ve 1960'lardan itibaren görülecek olan postmodernist romanın bazı ipuçlarının izini sürebileceğimiz (Zariç: 2015, 101) postmodern özellikler barındırmaktadır ki, bu onun avangart bir dünya yazarı olduğunu kuvvetlendirmektedir.

KAYNAKLAR

- Adıvar, H. E. (1941), "Fahim Bey ve Biz", Akşam Gazetesi, 11 Eylül
- Belge, M. (1998) Edebiyat Üstüne Yazılar, İletişim Yayınları, İstanbul
- Günyol, V. (1966) Dile Gelseler, Can Yayınları, 110-124, İstanbul
- (1953) "Romana Dair Bazı Hakikatler", Roman Sanatı (Kléber Haedens), (Çev.
- (2009) Kitaplar ve Muharrirler III. (Haz. Necmettin Turinay), YKY, İstanbul
- İldeş, O. (2012) "Abdülhak Şinasi Hisar'ın Tahkiyeli Eserlerinde "Tür" Meselesi", *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/4, Fall, s. 1993
- Karaca-Tağızade, N. (1998) *Abdülhak Şinasi Hisar'ın Eserlerinde Geçmiş Zaman ve İstanbul*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Karaca, N. (2015) "Bir Uyarı Bağbozumunun Dönüştürücü Anlatıcısı: A. Ş. Hisar (1888-1963)", *Geçmiş Zaman Medeniyeti ve Daüssıla Anlatıcısı Abdülhak Şinasi Hisar'ı (1888-1963) Doğumunun 125., Ölümünün 50. Yılında Anma Sempozyum-Bildiriler Kitabı*, Başkent Üniv. Yay., s. 135-150, Ankara
- Karaca, N. (2018) "Farklı ve Çoklu Anlatımla Yaratılan Adam/lar: Fahim Bey ve Biz", *Romanda Kişiler Dünyası/Roman Karakterlerinin Doğası Üzerine İncelemeler*, (Editörler: Ramazan Korkmaz-Veysel Şahin), Akçağ Yayınları, s. 171-196, Ankara
- (2009) "Hüzünlü Bir Tahattur, Lirik Bir Tahayyül: Abdülhak Şinasi ve İstanbul", *I. Uluslararası Türk Edebiyatında İstanbul Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (3-5 Nisan 2008 Beykent Üniv.) Beşir Kitabevi-İstanbul, s. 573-590
- Köroğlu, Erol (1997) "Ahmet H. Tanpınar'ın Zaman Anlayışı", *Cogito* 11, YKY, 201-222, İst.Öğuzertem, Süha (1992). "Modern Edebiyat ve Abdülhak Şinasi Hisar'ın Sözlü Yazı Serüveni", *Defter*, Mart, S.18, s.114-127.
- Tanpınar, A. H. (2005) *Edebiyat Üzerine Makaleler*, "Fahim Bey ve Biz", (Haz. Z. Kerman), Dergâh Yayınları, s. 408-409, İstanbul Turinay, N. (1988) *Abdülhak Şinasi Hisar*, MEB Yay., İstanbul
- (2015), "Vefatının 50. Yılında Abdülhak Şinasi Hisar'ın Edebiyatımızdaki Yerve Önemi", *Geçmiş Zaman Medeniyeti ve Daüssıla Anlatıcısı Abdülhak Şinasi Hisar'ı (1888-1963) Doğumunun 125., Ölümünün 50. Yılında Anma Sempozyumu-Bildiriler Kitabı*, Başkent Ü. Yay., Ankara, s. 22-28
- Uysal, S. S. (1961) *Abdülhak Şinasi Hisar: Hayatı, Sanatı, Eserleri, En Seçme Parçaları ve Edebiyatçılarımızın Hakkındaki Yazıları*, Sermet Matbaası, İstanbul
- Uçman, A., (2010) "Geçmiş Zaman Peşinde Bir İstanbul Aşığı: Abdülhak Şinasi Hisar (1888-1963)", *TALİD*, Cilt 8, Sayı 16, 673-690
- Yücel, T. (1993) *Anlatı Yerlemleri*, YKY, İstanbul
- Zariç, M. (2015) "Abdülhak Şinasi Hisar'ın Romancılığında Avangart, Modernist Edebiyat ile Yeni Roman ve Postmodern Roman Anlayışlarının İzleri", *Geçmiş Zaman Medeniyeti ve Daüssıla Anlatıcısı Abdülhak Şinasi Hisar'ı (1888-1963) Doğumunun 125.-Ölümünün 50. Yılında Anma Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Başkent Üniversitesi Yayın, s. 95-107, Ankara

ADALET AĞAOĞLU

Seda ARIKAN¹

|GİRİŞ

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatına doksan yıllık yaşamı boyunca hem tanıklık eden hem de Cumhuriyet Dönemi sanat ve edebiyatının şekillenmesine büyük katkısı olan Adalet Ağaoğlu (1929-2020) döneminin çok boyutlu entelektüel kimliklerinden biridir. Cumhuriyet ideallerine olan inancını sıklıkla dile getiren Ağaoğlu, 1950 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur. Entelektüel gelişimi yaşamı boyunca önemsemiş olan yazar, ilk olarak Devlet Tiyatrosu'nda işe başlamış, 1960'lı ve 1970'li yıllarda oyun yazarlığı ve çevirisi üzerine yoğunlaşmıştır. Bir süre TRT'de devam ettirdiği çalışma hayatını ise 1970 yılında sonlandırarak tamamen yazarlığa kendini adanmıştır (Andaç, 2000, s. 60). 1973-1993 yılları Ağaoğlu'nun önde gelen romanlarını yayınladığı dönemdir. *Ölmeye Yatmak* (1973), *Fikrimin İnce Gülü* (1976), *Bir Düğün Gecesi* (1979), *Yazsonu* (1980), *Üç Beş Kişi* (1984), *Hayır...* (1987), *Ruh Üşümesi* (1991) ve *Romantik Bir Viyana Yazı* (1993) eserleri ile yirminci yüzyılın Türk romancılığında hem içerik hem de biçim olarak yeni kapılar açmıştır. Ağaoğlu'nun 1996 yılında geçirdiği trafik kazası ile sekteye uğrayan yazarlık süreci hiçbir zaman bitmemiş, 2014 yılında yayınlanan *Dert Dinleme Uzmanı* adlı romanının yanı sıra yayınlanan öyküleri, denemeleri, tiyatro oyunları, anı ve güncelleri ile Türk edebiyatının yirmi birinci

¹ Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü sarikan@firat.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4190-9205

KAYNAKLAR

- Alver, A. (2013). Postmodern responses to the September 12th 1980 military coup d'état in Turkish literature. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 48(48), 1-22.
- Andaç, F. (2000). *Adalet Ağaoğlu Kitabı: "Sen Türkiye'nin En Güzel Kazası"*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ağaoğlu, A. (2014a). *Geçerken*. İstanbul: Everest Yayınları.
- (2014b). *Karşılaşmalar*. İstanbul: Everest Yayınları.
- (2015). *Damla Damla Günler I [1969-1976]*. İstanbul: Everest Yayınları.
- (2018a). *Başka Karşılaşmalar*. İstanbul: Everest Yayınları.
- (2018b). *Öyle Kargaşada Böyle Karşılaşmalar*. İstanbul: Everest Yayınları.
- (2019). *Yeni Karşılaşmalar*. İstanbul: Everest Yayınları.
- (2020a). *Ölmeye Yatmak-Dar Zamanlar I*. İstanbul: Everest Yayınları.
- (2020b). *Bir Düğün Gecesi-Dar Zamanlar II*. İstanbul: Everest Yayınları.
- (2020c). *Hayır...-Dar Zamanlar III*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Şahin, E. (2018). Adalet Ağaoğlu'nun *Bir Düğün Gecesi*'ne postmodern ve absürd yaklaşımlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 1-13.

SANAT VE FİKİR ADAMI AHMET HAMDİ TANPINAR VE ATATÜRK PORTRESİ

Elmas ŞAHİN¹

GİRİŞ

İç kıvrantısı ve zekâ parıltısı onda yanyanaydı; bu kıvrantıdan kurtulmak için zekâ bir hayat sevinci şekline bürünmekten kaçınmazdı. O bir camdan seyredilen peyzaj gibi dümdüz vâzih ruhlardan değildi, ama onların hasretini çekerdi. İç dünyası kat kat iç içeydi, labirent gibi ilerledikçe derinleşir, kıvrıla kıvrıla bizi çıkılmaz bir çölün ortasında bırakır gibiydi. Fakat eseri bambaşkaydı. Onda billûrlaşan arzuların pırıltısı sularında seyr edilen bir yüzün kaçıcılığı ile karışır; rüya hayatın içine sokulur; buruşuk ve buruk hayatı tatlılaştırır, bu çetrefil ve dikenli yol «rüzgârda uçan tüy» haline gelirdi.

Hilmi Ziya Ülken, 1.3.1962

Şair, öykücü, romancı, eleştirmen ve akademisyen yönüyle dört mevsim gibidir Ahmet Hamdi Tanpınar. 23 Haziran 1901'de İstanbul'da doğan Tanpınar'ın doğumu yaprak dökümü yaşayan Osmanlı İmparatorluğunun yıkılma dönemi-ne, çocukluğu Balkan savaşları ve I. Dünya Savaşı'nın soğuk ve yıkıcı darbesine, gençliği Cumhuriyet'in çiçeği burnunda bahar tazeliğine, olgunluk dönemi güneşli günlere Atatürk devrimlerine tanıklık eder. Ne var ki bahar kısa sürer, yaz çabuk geçer, mevsim yine kışa döner. Atatürk sonrası tüm dünyayı etkileyen II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi, çok partili sistem, 27 Mart devrimi gibi siyasi değişimler ve gerginlikler, toplumsal ve ekonomik yaşamdaki gelgitler, *Huzu* yazarına huzursuzluğu getirecektir.

¹ Prof. Dr., Çağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, elmassahin@cag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8509-1882

masına döndü ve bunun halk üzerindeki tesiri hakkında fikrimi almak istedi. Ses namına neyim varsa hepsini toplayarak, “Medrese survivance hâlinde bir müessese idi. Hayatta hiçbir müspet fonksiyonu yoktu. Kapatılmasının herhangi bir aksülamel doğuracağını zannetmiyorum” dedim. Atatürk bir kaşını kaldırarak “evet, survivance hâlinde idi, survivance hâlinde idi.” diye kendi kendine düşünün gibi tekrar etli ve hemen arkasından “Ama bu gibi şeyler belli olmaz... O kadar emin olmayın!” (Tanpınar, 2014b, s. 47-48) dedi. O günkü iltifatının verdiği rahatlıkla birkaç kez Atatürk'ün elini öper ve talih, bir daha kendileriyle konuşma fırsatını vermez Tanpınar'a...

Mustafa Kemal, tarihinin içinden *Zeus*'un kafasından mücehhez ve müsellâh fırlayan *Athéna-Pallas* gibi çıkar.” (Tanpınar, 2000, s. 109) Hülya, ölüm, millet kavramlarını “Zeus, Athena-Pallas imgeleriyle mitolojik bir kurguyla harmanlayarak kurar metnini yazar. Sanatın, stratejinin, zekânın, ilhamın, barışın, kentlerin koruyucu tanrıçası simgesi olarak elinde kargısı ve silahıyla Zeus'un kafasından çıkan Zeus ve Metis'in kızı çakır gözlü Athena ile bağdaştırır, milletin kaderini elinde tutan, deha adamı keskin mavi gözlü Atatürk'ü. Bir bakıma Tanpınar'ın «İnsanlar Arasında» şiirinde *Zeus* olarak yer yüzüne inip kendine ve insanın trajedisine ayna tutuşu gibi. “İşte size bir mucize, ister misiniz şu kocaman sütun /Çiçek açmış bir erguvan olsun!” (Tanpınar, 2014a, s. 92) Tanpınar'ın kaleminde?

KAYNAKLAR

- Şahin, E. (2015). *Zamana Vuran Dalgalar*. İstanbul: Yitik Ülke Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (1943a, Kasım 10). “Mucizeli Bir Ömür”. *Ülkü*, s. 2, 5.
- Tanpınar, A. H. (1943b, Kasım 16). “Kahraman ve Ölüm”. *Ülkü*, s. 2.
- Tanpınar, A. H. (2000). *Yaşadığım Gibi*. Haz. Birol Emil, 3. Baskı, İstanbul : Dergah Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2003). *Huzur*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2014a). *Bütün Şiirleri*. Haz. İnci Enginün, 14. Baskı, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2014b). *Beş Şehir*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Ülken, H. Z. (1962). «Ahmet Hamdi Tanpınar». *Aylık Dergi, Seri IV, Sayı: 48-49-50-51*, s. 1-2, https://core.ac.uk/display/38312429?utm_source=pdf&utm_medium=banner&utm_campaign=pdf-decoration-v1.

AHMET KUTSİ TECER

Ayhan BULUT¹

HAYATI

Şairliği, tiyatro yazarlığı, folklor alanındaki çalışmalarının yanısıra eğitimciliği, kültürel alandaki başarılı çalışmaları ile Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının ve düşünce dünyasının önemli isimlerinden biri olan Ahmet Kutsi Tecer, 4 Eylül 1901 tarihinde babasının memuriyet yaptığı Kudüs'te dünyaya gelmiştir. Babası Duyûn-ı Umûmiye reislerinden Abdurrahman Efendi, annesi Hatice Hanım'dır. Babası tarafından Ahmet ismi verilen yazar, daha sonraki yıllarda doğduğu yer olan Kudüs'ü temsil eden ve Kudüslü anlamına gelen "Kudsi" ismini eklemiştir (Gökdemir, 1987: 1). Tecerli soyadını ise soyadını ise 1934 yılında soyadı kanunu çıktıktan sonra, görevli bulunduğu Sivas'ın Tecer dağlarından almıştır. Bunun nedeni, Sivas'ın Deliktaş köyünden Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinden etkilendiği ve Ruhsatî'nin bir şiirinde geçen Tecer dağının adının geçmesi olduğunu söyleyenler vardır(Uçman, 246).

Tecer, Kudüs'te bulunan Fransız Frerler okulunda başladığı ilköğrenimini babasının tayinin Kırklareli'ne çıkması nedeniyle Kırklareli'nde tamamlamak zorunda kaldı. Ortaöğretimini de burada tamamladı. 1922 yılında Halkalıdaki Ziraat Yüksekokulundan mezun oldu. Bir yıl sonra Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde yükseköğrenime başladı. 1925 yılında bu okulun bursuyla biyoloji öğrenimi görmek

¹ Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, teomanbulut@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-5779-5375

Tecer'in folklorla olan ilgisi, Sivas'ta öğretmenlik yaptığı esnada birçok halk şairleri ile tanışma fırsatı bulmasıyla giderek derinleşir. Sivas'ta halk müziğine ve edebiyatına tutkunluğu ile bilinen Mustafa Sarısözen ile arkadaşlığı, Tecer'e halk şairlerini ve şiirlerini daha derinden tanıma olanağı sağlar. Tecer, Mustafa Sarısözen ile birlikte 1931 yılında Halk Şairlerini Koruma derneğini kurar. Dernek, ilk iş olarak 5 Kasım 1931 tarihinde Sivas'ta "Halk Şairleri Bayramı" düzenler. Bu bayrama katılan 15 Sivaslı halk şairleri arasında Âşık Veysel de vardır. Âşık Veysel ile ilgilenen Tecer, onun Köy Enstitülerinde bağlama öğretmenliği yapmasını sağlar. Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim Genel Müdürü olduktan sonra Mustafa Sarısözen'in atamasını Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi Şefliğine atamasına vesile olur (Tan, 1981: 56).

Tecer, 1941 yılında Ankara Halk Evleri Genel Merkezinde Ülkü dergisini yönetir. Halk müziğine, folkloruna ve kültürüne geniş verdiği bu dergideki yazılarıyla diğer halkevleri dergilerine örnek olur böylece ülke genelinde geniş derleme çalışmalarının yapılmasına vesile olur. Ayrıca Milli Folklor Enstitüsü'nün kuruluşunda büyük hizmeti olan Tecer, enstitünün kurulmasından dolayı yaşadığı sevinci Cahit Öztelli'ye "Çok Mesudum artık. Kırk yılın rüyası gerçekleşti, Türk folkloru kurtuldu" şeklinde ifade eder (Öztelli, 1967: 13). Folkloru gerçek toplum hayatına, bilhassa köy ve kır insanların hayatına girmek için bir kılavuz olarak değerlendiren Tecer, folklor ile ilgili çok sayıda yazı yazmıştır (Baydar, 2015).

KAYNAKLAR

- Ataş, Hayri (2002). Ahmet Kutsi Tecer Hayatı - Sanatı - Eserleri - Eserlerinden Seçmeler. İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- Aytaş, Gıyasettin (2003). "Ahmet Kutsi Tecer ve Tiyatro Edebiyatımıza Katkısı". Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(2).
- Baydar, Mustafa (2015). Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar?, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dizdaroğlu, Hikmet (1967). "Tecer'in Şiiri", Türk Dili, S. 193.
- Doğan, Ayhan (1999). Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Yeni Oluşumlar, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ertop, Konur (1967). "Kaybettiklerimizden Ahmet Kutsi Tecer". Varlık, S. 700, S. 4.
- Gökdemir, Sevgi (1987). "Ahmet Kutsi Tecer", Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İmren, Ali (2002). Ahmet Kutsi Tecer Hayatı ve Eserleri. Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- Kaplan, Mehmet (1973). Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, İstanbul: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları.
- Kaplan, Mehmet (2004). Türk Edebiyatı üzerinde Araştırmalar 2, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karageçi, Mehmet Nur (2003). Ahmet Kutsi Tecer'in Şiirlerinde Tematik Yapı ve Halk Şiiri Motifleri, Şanlıurfa, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Korkmaz, Ramazan (2014). Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı, Ankara: Grafiker Yayınları,

- Köklügiller, Ahmet (1967). "Folklor Âşığı ve Ozan Tecer", Türkiye Folklor Araştırmaları, C. 11, S. 218.
- Özbalcı, Mustafa (1998), Ahmet Kutsi Tecer, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Öztelli, Cahit (1967). "Tecer'in Folklorumuza Hizmeti", Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, S. 218.
- Şener, Sevda (1972). Ahmet Kutsi Tecer'in Köşebaşı Adlı Oyunu ve Türk Tiyatrosunun Ayrııcı Özellikleri, Ankara: Ankara Basım ve Ciltevi.
- Tan, Nail (1981). "Ahmet Kutsi Tecer", Antoloji (Aylık Şiir Dergisi), Ankara, S. 7.
- Tanpınar Ahmet Hamdi (2011). "Halk Destanlarından Milli Edebiyata II". Doğumunun 110. Yılında Tecer, Ahmet Kutsi, (Haz: Ferhat Aslan), İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1947). "Köşebaşı", Küçük Tiyatro, S. 1.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1977). Edebiyat Üzerine Makaleler, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tecer, Ahmet Kutsi (1941). "Türkçe'nin Pınarı", Ülkü, S. 4.
- Tecer, Ahmet Kutsi (1942). "Gerçek Edebiyat", Ülkü, S. 9.
- Turan, Metin (2018). Köroğlu, Bolu: Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Uçman, Abdullah "Ahmet Kutsi Tecer", Diyanet Vakfı, İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 40.
- Uyguner, Muzaffer (1967). "Ahmet Kutsi'nin Şiiri", Varlık, S. 700.

BİR HÜZÜN ŞAİRİ: AHMET MUHİT DIRANAS

Nusret YILMAZ¹

Ahmet Muhip'in yoksullukla geçen çocukluk yılları, şair ruhunu hazırlayan koşullar, çocukluğunun “*kaygısız ve şen*” (Kırcı, 1997: 13) günlerinde şekillenmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın uyandırdığı korku ve yoksulluk şairin karamsarlığını biçimlendiren önemli etkenlerdendir. Belki de babasının ikinci bir evliliği nedeniyle şairin annesine çok “*düşkün*” olması. Ailecek Ankara'ya taşınmamış olsaydı ne Faruk Nafiz'le tanışacak ne de Tanpınar'dan iyi şair olmanın şartlarını öğrenmiş olacaktı. Çocukluğunun geçtiği mekânlardan kopması ne derece travmatikse Tanpınar'la tanışması da o derece şanstır onun için. Onun şiirsel yeteneğini belli bir seviyeye çıkaracak dokunuş Tanpınar'ın tavsiyesiyle mümkün olacaktır. Dıranas'ın, Baudelaire ve onun kanonik eseri *Kötülük Çiçekleri*'yle tanışması, Tanpınar sayesinde gerçekleşir (Gür, 2007: 55-56). Anlaşılabacağı gibi Dıranas'ın şiir çizgisi, Baudelaire başta olmak üzere Fransız şairlerinin etkisiyle şekillenmiştir.

Saf şiir ekolünün önemli temsilcisi olarak Yahya Kemal ve Ahmet Haşim başta olmak üzere Tanpınar ve Tarancı gibi hececi şairlerin açtığı yoldan ilerleyen (Yalçın, 2013: 229-257) Dıranas, “*her şeyden önce güzelliğe önem*” (Kaplan, 2009: 89) veren bir sanat anlayışıyla yazmıştır. Soyadını Dranas olarak da kullanan sanatçı, *Milli Mecmua* ve *Servet-i Fünun*, başta olmak üzere *Ağaç*, *Hisar*'ın da aralarında olduğu birçok dergide şiirlerini yayımlar. “Fahriye Abla”, “Serenat”, “Kar”, “Olvido”, “Selam”, “Ağrı” ve “Köpük” adlı şiirleriyle büyük beğeni toplayan şair, tüm şiirlerini bir kitapta toplamıştır (Yalçın, 2010: 335). Şiirde mükemmeliyetçi-

¹ Doç. Dr., Iğdır Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
nusretyilmaz71@hotmail.com, ORCID iD: 0000 0003 0350 651X

KAYNAKLAR

- Aktaş, Şerif. (2013), *Şiir Tahlili*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara.
- Belge, Murat. (2018), *Şairaneden Şiirsele*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Çınarlı, Mehmet. (1984), *Hatıraların Işığında*, Cönk Yayınları, İstanbul.
- Dıranas, Ahmet Muhip. (2015), *Şiirler*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Dıranas, Ahmet Muhip. (2000), *Yazılar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Gür, Âlim, "Ahmet Muhip Dıranas", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara 2020.
- Gür, Âlim. (2007), *Ahmet Muhip Dıranas Hayatı-Eserleri-Sanatı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Hızlan, Doğan. (1990), "Ahmet Muhip Dıranas'ın Şiir Kitabı Üstüne Küçük Bir Soruşturma", *İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi Taha Toros Arşivi*. ss.110-114
- Kaplan, Mehmet. (2009), *Şiir Tahlilleri II*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Kırcı, Mustafa. (1997), *Ahmet Muhip Dıranas Hayatı, Fikirleri, His Dünyası*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kolcu, Ali İhsan. (2011), *Albatros'un Gölgesi*, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum.
- Kolcu, Ali İhsan. (2007), *Modern Türk Şiiri I*, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum.
- Özmen, Kemal. (2013), "Bir Metinlerarası Şair", *Ahmet Muhip Dıranas*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Öztop, Şener. (1990), "Ölümünün 10. Yıldönümünde Ahmet Muhip Dıranas'ı Anmak", *İstanbul Şehir Üniversitesi Kütüphanesi Taha Toros Arşivi*. ss.26-27
- Uyar, Turgut. (2018), *Bir Şiirden*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Yalçın Armağan. (2013), "İnkâr ile Sahiplenme Arasında Dıranas Şiiri", *Ahmet Muhip Dıranas*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Yalçın, Murat, (Editör), *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi I*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010.
- Yılmaz, Ebru Burcu. (2006), "Ahmet Muhip Dıranas'ın 'Gece' Şiiri Üzerine Bir Çözümleme", *Türk Dili*, Sayı 652,ss.366-370
- Yuva, Gül Mete. (2017), *Modern Türk Edebiyatının Fransız Kaynakları*, İletişim Yayınları, İstanbul.

TÜRK'ÜN MİLLÎ MÜCADELE DESTANI VE AHMET NEDİM SERVET TÖR

Nur DOĞAN¹

GİRİŞ

Milletlerin var oluş mücadelesi her alanda olduğu gibi insanların dil vasıtasıyla meydana getirdiği ve hayatın yazın sahasındaki yankısı olan edebiyatın da konusu/malzemesi olmuştur. Türk edebiyatının en eski yazılı ürünlerinden itibaren girilen var olma savaşları, bu savaşlarda elde edilen kazanımlar veya kaybedilenlerin acısı edebî ürünlerimize de yansımış, hatta bu ürünler vasıtasıyla millî bilinç oluşturulmuştur. Yakın tarihimizde büyük savaşlar olarak bilinen Balkan, I. Dünya ve akabinde büyük bir dirençle zafere doğru giden Millî Mücadele dönemleri üzerine şiir, roman, hikâye ve tiyatro gibi edebî ürünler vücuda getirilmiştir. Bu üretim halkasına dâhil olan isimlerden birisi de Ahmet Nedim Servet (Tör)tir. O, verdiği eserlerle milletine hizmet etmiş önemli kalem erbabındandır. Ne var ki ölümünden sonra uzun bir süre sessizliğe terk edilmiştir. Bu sessizlik 2000 yılların ortalarına doğru bozulsa da eserleri ve fikirleri çoğunluğun dikkatine muhtaçtır. Biz de bu yazıda kendisiyle ilgili yaptığımız çalışmalar ışığında eserlerini ve gayesini ortaya koymaya çalışacağız.

AHMET NEDİM SERVET TÖR VE YAZIN DÜNYASI

1871 yılında Ferik Servet Paşa ile İfakat Hanım'ın ilk çocuğu olarak dünyaya gelen Ahmet Nedim Servet, yaşamı boyunca –babası gibi- vatanına büyük hiz-

¹ Öğr. Gör. İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nurdogan@aydin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6214-936X

Atatürk'ün yanında bulunmuş ve onunla omuz omuza yürümüştür. Bu yakınlık, Soyadı Kanunu'ndan sonra Atatürk tarafından kendilerine hediye edilen adla taçlanmıştır. Aile üyeleri için önemli bir hatıra olması açısından bu anekdotu burada aktarmayı uygun buluyor ve yazımızı bu hatıra ile sonlandırıyoruz.

Ahmet Nedim Servet'in torunu, Nevhîz Tör'ün kızı Duygun Türkmen Oswald'ın bize aktardıklarına göre Ahmet Nedim Servet ve ailesinin ilk soyadı Tunator'dur. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Mekteb-i Harbiye'den arkadaşı ve aynı zamanda Ahmet Nedim Bey'in kardeşi olan, ikinci ve sekizinci dönem CHP Gümüşhane milletvekili, Şapka Kanunundan sonra Atatürk'ü temsil etmek amacıyla Mekke'ye şapka ile giren (Şahin, 2013: 204) Miralay Edip Servet Bey'e soyadı olarak hangi ismi seçtiklerini sorar. Edip Bey, Mustafa Kemal Atatürk'e henüz bir isme karar veremediklerini söyler. Bunun üzerine Atatürk, soylarının nereden geldiğini sorar. Edip Bey, "Tuna boylarından geldik." cevabını verir. Duyduğu bu cevap üzerine Atatürk, "O hâlde sizin soyadınız Tunator olsun." der. Ahmet Nedim Servet ve ailesi uzun bir süre bu soyadını kullanırlar. Ne var ki uzun olduğu gerekçesiyle bir süre sonra "Tör" imzasını kullanmaya başlarlar. Soyadlarının hikâyesi de çok sevdikleri ve daima izinden yürüdükleri Atamızdan bir miras olarak kendilerine kalır.

KAYNAKLAR

- AHMET NEDİM (1913). *Müslümanlara Mahsus Kurtulmak Yolu*, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye.
- AHMET NEDİM (1913). *Tath Ümitler... Acı Sözler*, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye.
- AHMET NEDİM (1914). "Türk'ün Destanı",
- AHMET NEDİM (1914). *Erbâb-ı Hamiyyet ve Basiret: Gazeteler Ne Diyor?*, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye.
- AHMET NEDİM (1915). *Cenk Destanı*, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye.
- AHMET NEDİM (1915). *Hediye*, İstanbul, Matbaa-i Askeriyye.
- DOĞAN, N. (2016). Ahmet Nedim Tör ve Şiirleri, danışman: Prof. Dr. Kâzım YETİŞ, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- ŞAHİN, E. (2013). "Ahmet Nedim Servet Tör: Türk'ün Destanı", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 2/2, s.203-218.

AHMET RASİM'E DAİR

Zeki TAŞTAN¹

|GİRİŞ

Türkiye'de Tanzimat'tan sonra başlayan dönemde edebiyat hemen hemen birçok hususta öncü yol oynar. Namık Kemal edebiyatçı kimliğiyle topluma yön vermeye ve onu şekillendirmeye başlar. Tarih, roman, gazete, şiir, tiyatro gibi pek çok türde kalem oynatan Namık Kemal, edebiyatı sosyal meseleler için bir amaç olarak kullanır. Bir nevi o dönemde siyasetin de itici gücü edebiyat olur. Servet-i Fünun döneminde edebiyat sosyal sınırlarını daraltsa da II. Meşrutiyet sonrasında edebiyatın gücü tekrar ivme kazanır. Edebiyat, parçalanmaya doğru giden Osmanlı Devleti'nin ayakta kalması için Türkçü bakış açısı geliştirir, en azından unutulmuş Türklüğün anlam kazanmasını sağlar. Tanzimat'tan beri devam eden Osmanlılık, İslamcılık ve Türkçülük akımlarının pratik olarak değer kazanmasında da edebiyatçı kimliği hep öne çıkmıştır. Cumhuriyet ideolojisi yeni fikirlerin halka benimsetilmesinde ve tabana yayılmasında edebiyatçılara önemli sorumluluklar yükler.

Edebiyatın sosyal hayatın içine girmesi, bazı edebiyatçıların siyasi düşünceyle hareket etmeleri, topluma yol göstermek için çabalamaları, esasında onlardaki potansiyelle de alakalıdır. Tanzimat'tan itibaren yeni bir medeniyet dairesinin kapısı aralanınca buradan ilk etapta edebiyatçılar geçmeye çalışmışlardır. Dönemim önemli bir yazarı olan Ahmet Midhat Efendi, roman ve öyküleriyle önemli

¹ Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dil ve Edebiyatı Bölümü, zekitastan@yyu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9574-4878

KAYNAKLAR

- AKTAŞ, Şerif, (1987), **Ahmet Rasim**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- AKTAŞ, Şerif, (1997), **Ahmet Rasim'in Eserlerinde İstanbul**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- NERKİZ, Ümmahan (2021), **Ahmet Rasim'in Hayatı, Hikâye ve Romanları** (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, İzmir.
- Rasim, Ahmet (1990), **Muharrir Bu Ya**, MEB. Ankara.

AKA GÜNDÜZ

“Cumhuriyetin İzinde Performatif Kadın Kahraman Yaratmak:
Dikmen Yıldızı”

Kadir Can DİLBER¹

Şu inkılap devrinin örnek kızı! Yarınki ideal kadın, ideal anne.

Aka Gündüz

GİRİŞ

Edebiyat, bir kültürün değerlerini ve normlarını yansıtan toplumun bir aynası olarak edebi metindeki karakterler aracılığıyla okuyuculara derin anlamlar kazandırır. Edebiyat tarihi dünya edebiyatı bağlamında gözden geçirildiğinde kadın karakterlerin geri planda kaldığı, ön plana alınsa bile güçsüz, ihtiyaç sahibi ya da bir meta olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda edebi metinler “yol boyunca gezdirilen” bir ayna ise bu ayna gerçek işlevini görememekte, okuru bilinçli şekilde aydınlatamamaktadır. Kadın kahramanların bir erkin gölgesi olması ve karanlığa itilmesi, bu aynanın yüzeyde ve çarpık bir şekilde yansımalarına neden olur. Bu durum, toplumsal cinsiyet algısının ve rollerinin edebi eserlerde nasıl yansıtıldığına dair düşündürücü sorunlar ortaya çıkarır.

Edebiyat tarihinde, kadın karakterler genellikle ikincil rollerde yer almış, erkek kahramanların destekleyicisi veya aşığı olarak resmedilmiştir. Bu durum, kadınların kendi hikayelerini anlatma ve karmaşık karakterlere dönüşme fırsatı-

¹ Doç. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kadircandilber@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-0975-176X

KAYNAKLAR

- Akça, H. (2022). *Ataerkilliğin Manevi Kızları*. Kayseri: Kimlik Yayınevi.
- Butler, J. (2014a). *Bela Bedenler*. (Çev. Cüneyt Çakırlar, Zeynep Talay). İstanbul: Pinhan Yayınları.
- Butler, J. (2014b). *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (Çev. Başak Ertür). İstanbul: Metis Yayınları.
- Çerkeşli, E. (2017). "Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet İdeolojisini Edebi Düzlemde Okumak: *Dikmen Yıldızı* Örneği", *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, Sayı 71-72, s. 25-38.
- Doğan, A. (1989), *Aka Gündüz*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ergun, S. N. (1937), *Aka Gündüz, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Ülku Basımevi.
- Foucault, M. (2006). *Deliliğin Tarihi*. (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Gündüz, A. (2012). *Dikmen Yıldızı*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Lacan, J. (2015). *The Seminar of Jacques Lacan, Book VIII: Transference (1960-1961)*. Cambridge.
- Murdock, M. (2013). *The Heroine's Journey: Woman's Quest for Wholeness*. Boston
- Sınar Uğurlu, A. (2007), *Aka Gündüz'ün Romanlarında Kadın*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Yakar, A. (1973). *Türk Romanında Millî Mücadele*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Yücebaş, H. (1959), *Bütün Cepheleriyle Aka Gündüz: Hayatı-Hatarıları-Eserleri*, İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Yayınları.

MODERN CUMHURİYETİN KÜLTÜR, DİL VE EĞİTİMİNİN BİR SAVUNUCUSU OLARAK ALİ CÂNİP YÖNTEM

Mehmet Cihan YAVUZ¹

GİRİŞ

Bu çalışmada, Cumhuriyetin kuruluş yıllarının önde gelen teorisyen ve pratisyen edebiyatçısı ve eğitimcisi Ali Cânip YÖNTEM'in öne çıkan yönleri, disiplinlerarası bir bakış açısıyla ele alınmaya çaba gösterilmiştir. Kültürlü bir aileye mensup olan Ali Cânip Yöntem, 1887 Haziranında İstanbul'da doğmuştur. İlk eğitimini Üsküdar Gülfem Hatun Mektebi'nde yapan yazar, takiben Topbaşı Askeri Rüştîyesi'ni bitirmiştir. Sonrasında iki yıl Fransız mektebine gitmiştir. Ardından Selanik'te Mülkiye İdadisi'ne girmiş ve sonrasında, Balkan Harbi dolayısıyla mezun olmasa da, dört yıl hukuk eğitimi almıştır (Sevgi & Özcan, 2005). Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş'a göre Ali Cânip Yöntem, edebiyat sahasında kendi farkını ortaya koymuş, değerli araştırmalar yapmış, “Yeni Dil”, dilin sadeleşmesi, ve milli edebiyat konuları üzerine çok önemli hizmetleri yerine getirmiş -Ömer Seyfettin ve Ziyâ Gökalp ile birlikte- adeta bir sacayağı niteliğinde bir ilim, fikir ve dâvâ adamıdır. (Sevgi & Özcan, 2005). Çalışmanın takip eden kısımlarında Ali Cânip Yöntem'i öne çıkan yönleri ile Türkçe açısından ve Türk edebiyatındaki önemine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

ALİ CÂNİP YÖNTEM'İ ÖNE ÇIKARAN YÖNLERİ

Ali Cânip'in, sahip olduğu eğitim ve bilinç temelinde, düşünceleri ve tecrübeleriyle “**Millî Edebiyat**” akımının teorisyenlerinden ve “**Yeni Lisan**” Hareketinin

¹ Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, mcjavuz@cu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0229-4167.

SONUÇ

Bu çalışmada, Cumhuriyetin kuruluş yıllarının önde gelen teorisyen ve pratisyen edebiyatçısı ve eğitimcisi Ali Cânip YÖNTEM'in öne çıkan yönleri, disiplinlerarası bir bakış açısıyla inceleme konusu yapılmıştır. Ali Cânip, sahip olduğu eğitim ve bilinç temelinde, düşünceleri ve tecrübeleriyle “**Milli Edebiyat**” akımının teorisyenlerinden ve “**Yeni Lisan**” Hareketinin öncülerinden biridir. Ali Cânip, Türkçe'nin saf, sade, katışıksız, doğal ve güzel bir şekilde kullanılmasını prensip edinmiş ve “Yeni Lisan” ile ilk eser verenlerden biri olmuştur. Ali Cânip'i çok özel yapan yönlerinden biri ise -eğitim hayatının düzenli olmadığı söylenebilir- edebiyat, dil ve kültür aktarımı açısından “**Milli Eğitim**” alanına düşüncede ve uygulamada çok önem vermiş bir kişilik olmasıdır. Gençliğin, yeni neslin ümit sahibi olmasını ve ümitsizliğe kapılmasına neden olacak unsurlara karşılık iyi eğitilmesini savunur. Ona göre “**Atatürk İlkeleri**”nin ilki “İyimserlik”tir, ve gençliğin asla ümitsizliğe kapılmaması temin edilmelidir.

Ali Cânip'i Türkçe açısından ve Türk edebiyatındaki önemi ise “Yeni Lisan”ı, saf, sade Türkçeyi ve milli edebiyatı yüceltmesi iledir. Bir dilin, ihtiyaç duydukça, gelişebilmek ve zenginleşebilmek için başka dillerden yeni kelimeler alabileceğini ancak sadece kendi gramerini kullanması gerektiğini, uluslararası dil bilimcilerin araştırmalarından hareketle savunur. Dilin ve edebiyatın halkın kültürü ve halkın kullanımına uygun olarak, “halka doğru ama halk için değil” prensibiyle ele alınmasının milletin gelişimine katkı verebileceğini aksi takdirde zarar getireceğini savunur. Taklit edebiyatçılığına, içinde öz kültürün ahlakını yansıtmayan “realizm”e, hakikatten kaçan “romantizm”e karşı çıkar. Edebiyatın, halkın seviyesine inmeyen, halkı güzellikler ve ahlâk yönünden yükseğe çeken koruyucu, geliştirici, zenginleştirici yönüne vurgu yapar.

KAYNAKLAR

- BKM Kitap. (2023, Mart 09). *Ali Cânip Yöntem*. <https://www.bkmkitap.com/blog/ali-canip-yontem>
- Sevgi, A. & Özcan, M. (2005). “Ali Cânip Yöntem'in Hayatı ve Eserleri”. *Prof. Dr. Ali Canip Yöntem'in Yeni Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri (İkinci Basım)*. Konya: Tablet Kitabevi.
- Yöntem, A.C. (1913a). “Edebiyat ve Millet”. *Türk Yurdu*, nr.9, 9 Kânunısâni 1329, s.1112-1118.
- Yöntem, A.C. (1913b). “Türkçeye Dair”. *Hayat*, nr.110, 3 Kânunısâni 1329, s.105-106.
- Yöntem, A.C. (1962a). “Genç Kalemler'in Yeni Dil Dâvası”. *Yakın Tarihimiz*, nr.12, 17 Mayıs 1962, s.371-373.
- Yöntem, A.C. (1962b). “Atatürk'ün Sofrasında”. *Yakın Tarihimiz*, nr.28, 6 Eylül 1962, s.53-55.
- Yöntem, A.C. (1962c). “Atatürk'ün Baş İlkesi İyimserlik”. *Yakın Tarihimiz*, nr.34, 18 Ekim 1962, s.225-227.

ATTİLÂ İLHAN'IN ŞİİRLERİNDE ALIŞILMAMIŞ BAĞDAŞTIRMA İLE SAĞLANAN ANLAM DERİNLİĞİ

Şirvan KALSIN¹

GİRİŞ

Türk edebiyatında toplumcu-gerçekçiler olarak değerlendirilen edebiyat grubuna dahil edilen Attilâ İlhan ilk şiiri “İlkbahar”ı ilkokul, ilk romanını da ortaokul öğrencisiyken yazmıştır. Lisede okurken yazdığı “Cebberoğlu Mehmed” isimli şiiriyle CHP şiir Armağan’ında ikincilik ödülü kazanmıştır.

Daha çok şiirleriyle öne çıkan yazar, roman, hikâye, deneme, günlük, anı gibi edebiyatın birçok türünde eserler vermiştir.

1940’larda Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rifat’ın başlattığı Garip hareketi Türk şiirini etkisi altına almıştı. Şiirin imaj, ses, vezin, kafiye gibi öğelerden kurtulması gerektiğine inanıyor; bu minvalde ve toplumsal konu ve sorunlara değinmeyen şiirler yazıyorlardı. Duvar adlı şiir kitabını 1948’de yayınlayan ancak edebiyat çevresine bundan çok daha önce henüz lise öğrencisiyken giren Attilâ İlhan, toplumsal konuları şiirin dışında tuttukları ve şiirden imajı çıkardığı için Garip hareketiyle çatışmıştır (Çelik, 2010, s.73).

İlhan, hemen hemen tüm şiirlerinde (toplumsal ve aşk) imaj ve muhtevayı bütünleştirmiştir (Çelik, 2010, s.73).

Attilâ İlhan şiiri birleşimlerden oluşur. Özellikle ulusal kültür, birleşimi onun düşünce dünyasının temel kavramlarından. Bunu Halk ve Divan edebiyatı kaynaklarından yararlanarak oluşturduğu şiirlerinde görürüz (Babacan, 2010, s.

¹ Prof. Dr., Çağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, klssirvan@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0340-9106

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (2006). Şiir dili ve Türk şiir dili. Engin Yayınevi: Ankara.
- Aksan, D.(2009). Anlambilim. Engin Yayınevi: Ankara.
- Babacan, M. (2010). Dönemler, yönelimler ve eleştiriler çerçevesinde Attilâ İlhan şiiri. *Attilâ İlhan*. T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı: Ankara
- Bezirci, A. (2005). İkinci Yeni Olayı. Evrensel Basım Yayın: İstanbul
- Çelik, Y. (2010). Duvar'dan kimi sevsem sensin'e Attilâ İlhan şiiri. *Attilâ İlhan*, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Çelik, Y. (2007). *Şubat yolcusu*. Akçağ Yayınları: Ankara.
- Gündüzalp, N. C.(2008). *Charles Baudelaire'in şiirlerinin Türkçe çevirileri üzerine inceleme*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış doktora tezi.
- İspirli, Ö. L. (2014). *Almanca ve Türkçede eğretileme süreci*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış doktora tezi.
- Karaca, A. (2010). *İkinci Yeni Poetikası*. Öncü Basımevi: Ankara.

BİR CUMHURİYET KADINI AYLAKUTLU: ROMANLARINDA İSTİKLÂL HARBİ VE “KADINLAR”

Sema ÖZHER¹

GİRİŞ: AYLAKUTLU’NUN ROMANLARI ÖNCESİNDE BİRKAÇ SÖZ

Osmanlı’nın modernleşme süreciyle beraber edebiyat ve sanat mahfillerinde yer almaya başlayan kadınlar, Cumhuriyet Dönemi’nde edindikleri örgün eğitim kurumlarındaki düzenli eğitim görmeyi yanı sıra seçme ve seçilme hakkıyla bir birey olarak güncel yaşamın içerisinde daha fazla varlık göstermeye başlamışlardır. Bu anlamda kadının dünya üzerindeki amacını, üstlendiği sosyal rolleri, bedeni üzerindeki tahakküm yetkisini hikâye ve romanlarında irdeleyen kadın yazarlar, kadının “kendilik inşa süreci”nde önemli bir görev ifa etmişlerdir. Bu sanatçılar arasında Leyla Erbil, Sevgi Soysal, Erendiz Atasü ve Ayla Kutlu gibi yazarların adlarını saymak mümkündür.

Antakya’da dünyaya gelen Ayla Kutlu (1938), bu kadim şehrin kültürel zenginliğini, farklı dinlere mensup insanların bir arada yaşama başarısının arka planındaki hoşgörüyü hikâye ve romanlarında bir kaynak olarak görüp başarılı bir şekilde işleyecektir. Kutlu’ya göre sanatın birincil görevi insanları yüceltmek, iç yapılarını zenginleştirmek ve çeşitlendirmektir. “Güzellik, iyi anlatım ve insan... O yüzden sanat yapıtlarının vazgeçilmez araçlarıdır” (Kutlu, 2013: 216). Eserlerinde aydın/yarı aydın, varlıklı/yoksul, yaşlı/genç/çocuk gibi farklı insanları anlatan sanatçının çocuklar için yazdığı *Minik Sultan’ın Serüvenleri 1,2,3* (2000), *Huvava İlk Çevre Koruyucu* (2009), *Zavallı Mideler* (2011), *Yıldız Yavrusu* (2012),

¹ Prof. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm, sozherkoc@osmaniye.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8428-7763

vermez. Sürekli sarılar giyen biri olarak tasvir edilen April Hanım'ın “tinsel bir değer” olarak öne sürüldüğü söylenebilir. Verda'nın kader tanrıçası Fortuna'ya dönüşmesi ile romandaki mitik döngü tamamlanır (Özher Koç, 2019: 122).

SONUÇ

Ayla Kutlu, yazdığı hikâye ve romanlarda çocukların ve kadınların yaşayacakları güçlükleri kale almıştır. Sanatçı, romanlarını titiz bir araştırmanın sonucu olarak tarihsel bir zemine yerleştirmiştir. Romanların yazılış sırası göz önünde bulundurulduğunda, zaman kavramının Türkiye'nin yakın tarihinden uzak bir geçmişe doğru bir derinleşme eğilimi gösterdiği söylenebilir. Sanatçının mitleri hem romanların hem de hikâyelerinin kurgusuna yerleştirdiği böylece evrensel bir dile ulaştığı görülmektedir. Sanatçının hikâyeleri ve romanlarıyla aldığı ödüller başarısının birer göstergesidir.

KAYNAKLAR

- İlgen, E. (2023). *Ayla Kutlu Romanlarının Kişiler Dünyasında Kadınlar*. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Osmaniye.
- Jale Parla. (2014). *Kadınlar Dile Düşünce Edebiyat ve Toplumsal Cinsiyet*. Sibel İrzık/Jale Parla (Der.), Tarihçem Kâbusumdur! Kadın Romancılar da Rüya, Kâbus, Oda, Yazı (179-200), İstanbul: İletişim.
- Kazan, H. (2021). *Ayla Kutlu'nun Hikâyelerinin Alımlama Estetiği'ne Göre İncelenmesi*. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Osmaniye.
- Kutlu, A. (2000). *Mekruh Kadınlar Mezarlığı*. Ankara: Bilgi.
- (2004). *Bir Göçmen Kuştı O*. Ankara: Bilgi
- (2006). *Emir Bey'in Kızları*. İstanbul: Bilgi.
- (2010). *Asi... Asi*. Ankara: Bilgi.
- (2013). *Sen de Gitme Triyandafilis*. Ankara: Bilgi.
- (2003). *Zehir Zıkkım Hikâyeler*. Ankara: Bilgi.
- Özher Koç, S. (2019). “Ayla Kutlu'nun “Asi... Asi” Adlı Romanında Mitik Söylem-I: Yatay Boyutun Sembolleri”. *SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (6)42, 114-127.
- Özher Koç, S. (2020). “Ayla Kutlu'nun “Mekruh Kadınlar Mezarlığı” Adlı Öyküsü Üzerine Bir Değerlendirme”. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi - Journal of Turkish Researches Institute*. 68, 73-84.

ROMANTİK BİR İNKILAPÇI, DUYGUSAL BİR ÜLKÜCÜ: BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR

Veli KILIÇARSLAN¹

GİRİŞ

Millî Mücadele yıllarından Cumhuriyet'in kuruluşuna ve sonraki süreçte inkılapların yürürlüğe sokulmasına kadar birçok olaya yakından tanık olmuş bir isim olan Behçet Kemal Çağlar'ın söz konusu olayların mimarı Mustafa Kemal Atatürk'e hayranlığının yanı sıra bağlılığı dikkat çekicidir. Nitekim Behçet Kemal'in Atatürk ile olan ilişkisi, birçok açıdan hayatının dönüm noktalarına denk gelmektedir. Henüz çocukluk çağlarında babasından dinlemiş olduğu Atatürk ile Kayseri'de ilkokul öğrencisi olarak karşılaşmasından sonra Ankara'daki memuriyeti sırasında onu yeniden görme arzusunun gerçekleşmesine değin yazmış olduklarında her daim ondan bahsetmeyi bir görev bilmıştır. Bu doğrultuda halkevlerindeki çalışmalarıyla Atatürk'ün ilgisini çekmeyi başarmıştır.

Benden İçeri kitabının arka kapağı için hazırladığı biyografisinde Behçet Kemal, "Kimlik Kağıdım" başlıklı şiirinde hayatına dair bilgilerin var olduğunu ifade ettikten sonra bazı şiirlerini sofrasında yazdığı Atatürk'ü yakından tanımış olduğu için talihli olduğunu söyler. Oldukça üretken bir yazar olmasının da katkısıyla çok sayıda eser veren Behçet Kemal, şiirlerinin destanlarının, hatıralarının, tiyatro eserlerinin yanı sıra biyografiler, antolojiler ve lise öğrencileri için edebiyat tarihi hazırlamıştır. Ayrıca halkevleri müfettişliği, milletvekilliği, Türk Dil Kurumu genel sekreterliği Akbank neşriyat müdürlüğü ve TRT'nin yönetim

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, v.kilicarslan@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7733-3960

KAYNAKLAR

- Aksoy, Ö. A. "Kur'an-ı Kerim'den İlhamlar". *Türk Dili*, 16(186), 443-447.
- Attila, O. (1954). "Sanatçılarımızla Konuşmalar: 'Battal Gazi Destanı' Üstüne Behçet Kemal Çağlar'la Bir Konuşma". *Türk Dili*, (3)34, 575-581.
- Böler, T. (2010). "Behçet Kemal Çağlar". *Türk Dili*, 98(700), 697-701.
- Çağlar, B. K. (1932). *Erciyas'tan Kopan Çiğ*. İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi.
- Çağlar, B. K. (1955). *Dolmabahçe'den Anıtkabir'e*. İstanbul: Sel Yayınları.
- Çağlar, B. K. (1957). "Gazete Sekreterlerine Açık Mektup". *Türk Dili*, 6(68), 419-420.
- Çağlar, B. K. (1958). "Türk Şiirinde Atatürk". *Türk Dili*, 8(86), 64-78.
- Çağlar, B. K. (1964). "Olağanüstü Kurultay". *Türk Dili*, 13(156), 877-880.
- Çağlar, B. K. (1967). *Atatürk Denizinden Damlalar*. İstanbul: Ak Yayınları.
- Çağlar, B. K. (1968). *Battal Gazi Destanı*. İstanbul: Ak Yayınları.
- Çağlar, B. K. (1995). *Kur'an-ı Kerim'den İlhamlar*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Dede, K. (2010). "Resmî İdeolojinin Türk Usulü Epigonları: Behçet Kemal Çağlar Üzerine Bir Deneme". (Ed. Mete Kaynar), *Rejim ve Ritüelleri* (s. 211-257), İstanbul: Özgür Üniversite Yayınları.
- Irmak, S. (1970). "Behçet'i Anarken". (Haz. Enver Naci Gökşen), *Behçet Kemal Çağlar* (s. 9-10), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kabaklı, A. (28 Ekim 1969). "Behçet Kemal de". *Tercüman*, 4.
- Kahveci, D. (2023). *Behçet Kemal Çağlar'ın Eserlerinde Atatürk İmgesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Kansu, C. A. (1970). "Çağlar Saati". *Kıbrıs Bülteni*, (1-3), 48-50.
- Kılıçarslan V. (2019). "Anadolu Hayalinin Peşinde: Hilmi Ziya Ülken ve Destanlar". (Haz. Fatma Artunkal), *Destanlar* (s. 17-44), İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Yağcıoğlu, H. (1967). "Benden İçeri". *Türk Dili*, 16, (192), 969-972.
- Yund, K. (1969). "Behçet Kemal'den Anılar". *Türk Dili*, (21)219, 195-197.
- Binatlı, Y. Z. (1997). "Battal Gazi Destanı ve Behçet Kemal Çağlar". (Haz. Selcan Teoman), *Destanlar* (s. 33-34), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

BEHÇET NECATİGİL'İN ŞİİRİNDE “ATATÜRK'Ü DUYMAK”

Nesrin MENGI¹

GİRİŞ

Behçet Necatigil (1916-1979)'in özellikle 1960'tan sonra yazdığı şiirler önemli bir aşama olarak değerlendirilir. Kendi yaşam deneyiminden yola çıkan şair, küçük insanı anlatır. “Orta yurttaş” olarak tarif ettiği kesimin sorunlarını ele alırken ideolojik bir tercihle yaklaşmaz. Onun şiiri serbest şiirdir. Başlarda kafiyeyi kullanır, dörtlüklerle yazdığı şiirleri vardır ve kısa dizeler Necatigil şiirinin bir özelliğidir. Şiirleri kısaltıkça anlaşılması zorlaşır. 1960 sonrasında yazdığı şiirler oldukça kapalıdır. Şair, kendine özgü noktalama işaretleri kullanmış, söyleyişler türetmiştir.

Necatigil, şiirini sürekli değiştiren, “aşma” çabası olan bir şairdir. O, modern şiirin temel kavramlarından biri olan anlam sorununu ele almıştır. Günlük dille yazdığı ve anlamı öne çıkardığı bir geçiş dönemi olmuşsa da sonra sonraki dönemlerde anlamı en aza indiren şair, anlatmak istediği şeyi tek bir sözcüğe sığdırır. Şiirlerinde divan şiirinden beslenen Necatigil, geleneği dönüştürerek şiiri modernleştirir. Onun Türk şiirine katkısı gündelik dil ve şiir dili arasındaki ayrımı en uç noktaya götürmesinde yatar (Sezen 2017, 30). *Kareler Aklar* (1975) kitabı bu bağlamda örnek gösterilebilir. Kitabın “Kareler” bölümü benzersizdir. Şair, kare şiir formu oluşturarak yeni bir biçim denemesi yapar.

Necatigil, okuyucuya belli bir yorumu dayatmasa da anlamı yadsıması, ide-

¹ Doç., Dr., Mersin Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ncanbek@mersin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7834-9347

En yakınlar zamanla yüzyıllarca uzak gibi,
Bir sen varsın kalacak, bir sen ölümsüz,
Daha da yakınsın, daha da sıcak
Bıraktığın toprak gibi.

Kaç Türk var şu dünyada, bir o kadar susuz,
Hepsinin gönlünde sen, bir pınar bulmak gibi.
Ancak senin havanda sağlıklar esenlikler:
Olmaya devlet cihanda Atatürk'ü duymak gibi (Varlık, 1954).

Necatigil, memleketi Atatürk'ten, Atatürk'ü memlekettten ayrı düşünemez. Atatürk'ü duymak salt onu sevmekten ibaret değildir. Ülkesinin geleceği için yorulmak, durmak nedir bilmeden verdiği mücadeleyi anlamak bu mücadeleye ortak olmak demektir. Düşüncelerindeki aydınlığı fark etmek ve devam ettirmektir.

“Bıraktığın toprak” diyerek şair, Atatürk'ün en büyük mirası olan Türkiye'yi kastetmektedir. Onun yeni baştan inşa ettiği bu ülke sonsuza dek var olacaktır. Atatürk'ün bedenen yok olsa da tıpkı ülkesi gibi sonsuza kadar milletinin yanı başında ve kalbinde olacağını belirtir.

Şiirlerini şekil ve içerik bakımından estetik bir biçimde organize edebilen Necatigil'in, kendi iç dünyasını, sıkıntılarını, özlemlerini, yabancılaştığı insan figürlerini anlattığı şiirlerinin dışında, yaşadığı toprakların değerlerine dönük şiirleri de bulunmaktadır. Onun bu türden eserlerinin bir bölümü de kendisinden her zaman saygıyla, sevgiyle ve hayranlıkla bahsettiği, Türk milletinin kurtarıcısı ve Türklük şuurunun sarsılmaz anıtı olarak anlattığı Mustafa Kemal Atatürk hakkındadır (Hisarcıklılar 2021, 410).

Poetik anlayışıyla Türk şiirine farklı bir pencere açan “kırık inceliklerin şairi” Necatigil'in şiir evreninde Atatürk, özel ve değişmez bir yere sahiptir. Şair, ona hissettiği samimi sevgiyi kendine özgü düşünce ve duyarlılıkla işlemiştir.

KAYNAKLAR

- Hisarcıklılar, Emel (2021), “Behçet Necatigil'in Şiirlerinde İdeal Bir Kahraman: Atatürk”, *Bildiriler*, 9. Uluslararası Atatürk Kongresi, 3. Cilt, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, s. 407-428.
- Necatigil, Behçet (1990), “Atatürk'ü Duymak”, *Atatürk Şiirleri Antolojisi*, Haz. Mehmet Kaplan, Necat Birinci, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 303.
- Necatigil, Behçet (1997), *Bile/Yazdı*, YKY, İstanbul.
- Sezen, Güneş (2017), “Behçet Necatigil'de İçe ve Eve Sığınan Ama Sığamayan Şiir”, *Kitaplık*, S.193, s. 30-38.

MİLLÎ KİMLİK İNŞASI EKSENİNDE BEKİR BÜYÜKARKIN (1921-1998)

Ahmet Metehan ŞAHİN¹

*“Tarihini bilmeyen kişilerin milletin kaderinde söz söylemek hakkı yoktur.”
Bekir Büyükarkın*

GİRİŞ

Türk edebiyatının önemli tarihî roman yazarlarından biri olarak kabul edilen Bekir Büyükarkın, 1921 senesinde İstanbul’da doğmuş ve 1998’de yine İstanbul’da hayata gözlerini yummuştur. Yaşantısını hem devlet kurumlarında hem de özel sektörde çalışarak geçirmiş olsa da henüz küçük yaşlardayken yazmaya başladığı bilinmektedir. Yazı hayatına lise çağlarındayken yazmış olduğu tiyatrolar vasıtasıyla dâhil olur. Ayrıca birtakım dergi ve gazetelerde; şiir, hikâye ve roman türünde eserler yayımlayan yazar, ilk hikâyelerini “On İki Masal” ismiyle *Yapı Dergisi*’nde neşreder. Yazarın romanlarının çoğu ise çeşitli gazetelerde tefrika edildikten sonra kitaplaştırılır (Akt: Sakallı, 2017: 156). Büyükarkın’ın yayımladığı eserler ise şu şekildedir:

Romanları: “Bir Sel Gibi” (Osmanlı Devleti’nin 1600’lü yıllardaki durumu anlatılmaktadır.), “Son Akın” (‘Akıncılık’ kavramının kişiler ve olaylar üzerinden anlatıldığı eserdir.), “Belki Bir Gün” (III. Selim döneminin anlatıldığı ro-

¹ Dr. Öğr. Üyesi., Milli Savunma Üniversitesi, Kara Harp Okulu Dekanlığı, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, metsahin@kho.msu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2766-6649.

rihini ve atasını bilen, millî ve manevi değerlerine sahip çıkan ideal bir insan tipolojisi yetiştirmeye gayret göstermektedir. Dolayısıyla Büyükarkın'ın tahayyülündeki insan tipinin en bariz özelliklerinden biri vatan ve millet bilincine haiz olmasıdır.

Yazarın kurguladığı karakterler dikkatle incelendiğinde birçoğunun vatana ve millete sadık bireyler olduğu görülecektir. Büyükarkın özellikle romanlarında asker karakterlere sıklıkla yer verir. Bunlardan birisi de Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'tür. Konusunu tarihten aldığı romanlarında Türk milletinin kaderinde önemli bir noktada bulunan isimlere tüm samimiyeti ile yer vermiştir. Yazar tarihi kaynaklardan ve bizzat kendisinin yazmış olduğu notlardan yola çıkarak eserlerini vücuda getirdiği için gerek Osmanlı gerekse de Millî Mücadele Dönemini son derece başarılı bir şekilde kaleme almıştır.

Bekir Büyükarkın'ın, yazdığı eserler aracılığıyla bireylere; vatan, millet, kültürel değerler gibi millî kavramları hatırlatması/öğretmesi manasında dayanak noktası olduğu bir gerçektir. Bu kavramlarla birlikte kişilerde bir tür aidiyet duygusu oluşturmuştur. Yazar, kaleme aldığı roman, hikâye ve tiyatrolarla unutulmaya yüz tutmuş millî benliği anımsatmıştır. Kaleme almış olduğu eserler vasıtasıyla Kültür Bakanlığı Edebiyat Ödülü gibi daha birçok ödülün sahibi olmuştur. Ayrıca Türk Kültürüne olan hizmetlerinden ötürü Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı'nca kendisine şeref üyeliği beratı verilmiştir.

KAYNAKLAR

- Fedai, Harid (2014). "Bekir Büyükarkın'ın Hayatı, Eserleri ve Suların Gölgesinde Adlı Romanı Üzerine Bazı Tespitler". *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. S.12. s. 257-274.
- Sakallı, Fatih (2015). "Bekir Büyükarkın'ın Tiyatroları". *Asos Journal-The Journal of Academic Social Science*. S.10. s. 72-100.
- Sakallı, Fatih (2017). "Bekir Büyükarkın'ın Romanları". *Türkbilig*. S. 34. s. 155-164.
- Sakallı, Fatih (2018). "Bekir Büyükarkın", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.
- Şireci, Şenay (2013). "Bekir Büyükarkın'ın Romanlarında Millî Mücadele", Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa/Kuzey Kıbrıs.
- Yılmaz, Sedef (2014). "Bekir Büyükarkın'ın Romanlarında Siyasi Hareketler", Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa/Kuzey Kıbrıs.

ANA ÇİZGİLERİYLE TÜRK EDEBİYATINDA BEKİR YILDIZ

Salim DURUKOĞLU¹

GİRİŞ

Edebiyat anlayışını, başarısını, bir okur kitlesi edinmesini, süte su katmayışı, gerçekleri yoğurup dinamit haline getirmesi, şiveye yaslanmadan şiveden yararlanması, sınıf ayrımının bilincinde bir yazar olarak sanat toplum içindir felsefesi ile ve sansürsüz yazması gibi anahtar cümlelerle özetleyen, mektepli değil alaylı bir yazar olan Bekir Yıldız; yaşamın değiştirilemeyen, katlanmak ya da uzlaşmak durumunda kalınan gerçeklerini, aslına sadık kalarak okuruna sunan, natüralizme kayan aşırı gerçekçi realizmi ile edebiyatı, hayatın “yol boyunca gezdirilen aynasına” benzeten, bu anlayışını 5 roman, 153 hikâye, hikâye - röportaj ve masal olarak sınıflandırılabilir anlatılarla destekleyen, eserleri beyazperdeye de uyarlanan, konuları ve dendiği yeni türlerle edebiyatımızda öncü rol üstlenen, aldığı ödüllerle yazarlığı tescillenen bir isimdir. Eserleri otobiyografik alıntılarla doludur ve ilerleyen sanat yıllarında kendini yenileyememek ve konularını tekrar etme sorunlarıyla yüzleşmek durumunda ve zorunda kalır.

“*Savaşım bireysel değil, toplumsal oldu. Böylece yazmaya iten zorunluluk, edebiyatın süsüne bulaştırmadı beni.*”(Kurdakul, 1998) diyen, Sait Faik’in bireyci / burjuva sanat anlayışını reddeden, sosyalistim çünkü antiemperyalistim manifestosu ile yazan Bekir Yıldız, Sabahattin Ali’nin toplumcu / proleter sanat anlayışını benimser ve örnekser. Önce ve en çok Güneydoğu hikâyecisi olarak,

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, sdurukoglu@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-2429-7609

SONUÇ

Balı olan bir çiçek değil, her çiçekten bal almasını bilen bir arı olan Bekir Yıldız; Türk edebiyatının en büyük, en parlak yıldızlarından biri değildir ama ışığı gölgelese bile hiç sönmeyecek yıldızlarındandır. Bekir Yıldız, nev-i şahsına münhasır konuları, sansürsüz özgün üslubu, fotokopi sadakatine varan otobiyografik alıntıları, natüralizme kayan realizmi, Kaçakçı Şahan, Bedrana, Reşo Ağa gibi tiplmeleri; Almanya'ya göçü anlatan ilk romanı, Güneydoğu'yu ilk kez edebiyata taşıyan hikâyeleri, Kerbela olayını romanlaştırarak ilk kez İslam tarihinin romana kaynaklık edebileceğini göstermesi, bugünkü küçürek öykünün Türk edebiyatındaki ilk işaret fişeği ve ilk örnekleri olan hikâye - röportaj türü denemeleri ile Türk edebiyatının ve sinemasının 1970'li yıllarına damgasını vurmuş, çeşitli edebiyat ödülleri ile yazarlık şöhretini perçinlemiş, Türk edebiyatında ilk-lere imza atmış, yıldızı geçmişte ışıltılı parlayan, bugün ışığı zamanın demir perdesi ile gölgelese de hala yanmaya devam bir "yıldız"dır.

KAYNAKLAR

- ARICI, A. F. (2008), *Okuma Eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi Yay.
- BAYAR, Z. (1976), Bekir Yıldız'la Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Konuşma: *Devrimci Sanat ve Kültür Kavgasında Militan Dergisi*, Mart 1976, Yıl 2, S.15.
- DEMİRTEPE, Ü. (1984), Bekir Yıldız ile Bir Konuşma: *Hürriyet Gösteri*, Mart 1984, S. 40.
- DURUKOĞLU S. (2013), Bekir Yıldız'ın Halkalı Köle ve Aile Savaşları Romanlarını Feminist Edebiyat Kuramı ile Okuma Denemesi: *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*(1), 173-194.
- DURUKOĞLU S. (2014), Bekir Yıldız'ın Romanlarını Marksist Edebiyat Kuramı ile Okuma Denemesi: *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi* (3), 107-126.
- DURUKOĞLU S. (2014), *Her Yönüyle Bekir Yıldız ve Eserleri*, Ankara: Gece Kitaplığı, ISBN:978-605-324-466-0.
- ERGÜN, M. (1975), *Hikâyemizde Bekir Yıldız Gerçeği*, İstanbul: a Yay.
- GÜLER, S. (1982), Bekir Yıldız'la Sevgi Evlilik ve Boşanamama Üzerine Söyleşi: *Kadınca*, Mayıs 1982, S. 42.
- GÜNGÖR, N. (1998), Öfke Dindi: *Varlık Aylık Edebiyat ve Sanat Dergisi Kitap Eki*, Eylül 1998, S. 1092.
- KURDAKUL, Ş. (1998), *Milliyet Gzt.*, 15 Ağustos 1998.
- KUTLAR, O. (1974), Bedrana Filmine Verilen CİDALAC Ödülü, Edebiyata da Onur Kazandırıyor: *Milliyet Sanat Dergisi*, 2 Ağustos 1974.
- MAKAL, M. (1969), Sanatçılarla Konuşmalar - Bekir Yıldız: *Varlık Sanat ve Fikir Dergisi*, 1 Şubat 1969, S. 735.
- ORAL, Z. (1973), Bekir Yıldız'la Söyleşi: *Milliyet Sanat Dergisi*, 20 Nisan 1973, S. 29.
- ÖZKIRIMLI, A. (1984), Dünden Bugüne Bekir Yıldız: *Günümüzde Kitaplar Aylık Kültür Dergisi*, 7 Temmuz 1984, S. 6.
- YILDIZ, B. (2006), *Darbe*, İstanbul: İskele Yay.

YAZI, SESSİZLİK, DİL, İMGE: BİLGE KARASU'DA SÖYLEMİN KÖKENLERİ ÜZERİNE

Emel ARAS¹

GİRİŞ

9 Ocak 1930 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen Bilge Karasu, anlatım biçimi ve söylemiyle kendi döneminde öne çıkan bir isim olmayı başarmıştır. Karasu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirmiş ve bu eğitimi, roman ve öykülerine felsefe penceresinden bakmasını sağlamıştır. Karasu'nun felsefe temelli söylemi, zaman içerisinde yazın üslubunun doğal bir parçası haline gelmiştir. O'nun en önemli özelliği felsefeyi yaşamı sorgulamaya dair bir anahtar olarak kullanırken edebî metnin kendi dinamiklerini göz önünde bulundurmasıdır. Bilge Karasu, meydana getirdiği yazın üslubuyla kendi döneminin önemli bir ismi olmakla kalmamış, 1980 sonrası Türk edebiyatını da önemli ölçüde etkilemiştir. Cumhuriyetimizin yüzüncü yılını kutladığımız bugünlerde Karasu'nun modern Türk edebiyatının gelişim sürecinde önemli bir rol üstlendiği açıktır. Özellikle öykü alanında, *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı* (1970), *Göçmüş Kediler Bahçesi* (1980), *Kısmet Büfesi* (1982) ve *Kılavuz* (1990) adı eserleriyle öykü anlayışımızı daha bireysel bir noktaya taşımış; 1985 yılında yayınladığı tek romanı olan *Gece* ile de roman tarihimizde unutulmaz bir iz bırakmıştır. Karasu'nun felsefi düşünme metotlarına olan hakimiyeti, bireyi daha derin bir noktadan çözümleyebilmesine ve yaşam karşısında bireyin konumunu daha geniş bir bakış açısı üzerinden değerlendirebilmesine imkân tanımıştır.

Bilge Karasu'nun üslubu etkin bir okuma sürecini zorunlu kılar. Buna göre,

¹ Dr. Arş. Gör., Düzce Üniversitesi, emelaras@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1221-5012

Burada işaret edildiği gibi, Karasu'nun metinlerinde görülen imge yükü oldukça ağırdır. Her metin bir şekilde imgesel bir evrene yaslanır ve bu evren kendine has diyalektik felsefi sorgulamalarla birlikte kendini gösterir. Daha çok şiir alanında karşılaştığımız 'imge' kavramı, Karasu'nun eserlerinde gizli anlamları daha da derinleştirerek, anlamın yakalanmasını zorlaştıran bir unsur olarak işlev görür.

SONUÇ

Bilge Karasu, kendi yazın evrenini kurgularken yazı meselesi üzerine düşünmüş, imge yükü ağır bir söylem inşa etmiş ve bu söylemi de kimi noktalarda sessizlik üzerinden tamamlamıştır. Yazarın kendisinin etkin olarak içinde bulunduğu yazı sürecine sorgulayan bir pencereden bakarak dahil olması dikkate değerdir. Metinlerinde diyalektik bir metot kullanan Karasu, felsefi düşünme süreçlerini eserlerine doğrudan yansıtmıştır. Böylelikle ortaya koyduğu tüm eserlerde bu yeni söyleminin çeşitli yönlerini açığa çıkarmıştır. Geleneksel anlatı kalıplarını yalnızca söylem düzeyinde değil, türler arası ilişkilerle de yıkmıştır. Örneğin *Gece*, günlük sayfalarından oluşan bir romandır. Karasu'nun evreni, Nurdan Gürbilek'in de belirttiği gibi 'arkaik' öğelerle donatılmış, masalsi bir atmosfer üzerinden kurgulanır. Her metin birden fazla anlam katmanına sahiptir ve çoğulcu okumalara açıktır. Anlam, yazı, dil meselesini de felsefi düşünce süreçleriyle harmanlayarak eserlerinin ana odakları haline getirmiştir. Tüm bu özellikler çerçevesinde Bilge Karasu, modern Türk yazınına yön veren ve özellikle 2000 sonrası Türk edebiyatında tartışılan konulara değinen ilk isimlerden olması bakımından önemli bir yazardır. Cumhuriyetimizin yüzüncü yılında ortaya çıkan edebiyat kanonunu da büyük ölçüde etkilemiştir.

KAYNAKLAR

- Ebru Onay, *Kanat Dergisi*, Güz 2011, <https://www.metiskitap.com/catalog/interview/5788>.
- Hassan, İhab (2019). *Orpheus'un Parçalanışı: Postmodern Bir Edebiyata Doğru*, Çev. Emel Aras, Ankara: Hece Yayınları.
- Gürbilek, Nurdan. (2016). *Yer Değiştiren Gölge*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Karasu, B. (2013). *Gece*, İstanbul: Metis Yayınları
- "Ölümü Kurmaksızın Yaşamı Kurmanın Olanaksızlığı: Bilge Karasu ile Ölüm, Yaşam ve Dil Üzerine" (Bilge Karasu ile Söyleşi), *Argos* dergisi sayı 18 (Şubat 1990), ss. 56-60.
- Yaşat Doğan (2013). *Bilge Karasu'yu Okumak*, İstanbul: Metis Yayınları.

CUMHURİYET'İN ÖZGÜN VE ÖZGÜR SESİ: CAHİT SITKI TARANCI

Pelin KUT BELENLİ¹

Bu çalışmanın amacı, önemli bir Cumhuriyet dönemi şairi, yazarı ve çevirmeni olan Cahit Sıtkı Tarancı'nın Türk edebiyatındaki yeri ve önemine vurgu yapmak ve özellikle şiirlerine odaklanarak sanatçının Türk edebiyatına, kültürüne ve hafızasına yaptığı katkıları tespitlerle öne sürmektir. Farklı edebi türlerde eserler ortaya koyduğu halde daha ziyade “şair kimliği” (Gülendam, 2012, s.67) ile ön planda olan Cahit Sıtkı Tarancı (1910-1956), bir “Cumhuriyet dönemi” (Zariç, 2013, s.22) şairi olarak anılmakla beraber, “saf (öz) şiir” (Gut, 2018, s. 201) icra etmesiyle, günümüzde “Birinci Yeni” tabir edilen Garip Akımı şairlerinin şiirde “konuşma dilini” (Tarancı, 2016, s. 35) kullanmalarından etkilenmesiyle ve özellikle Fransız sembolist şairler olan “Baudlaire ile Verlaine” (Tarancı, 2016, s. 31) başta olmak üzere birçok Fransız şairin etkisi altında yazması ile sıklıkla anılır. Ne var ki etkilendiği akımlar, yazarlar ve şairler olduğu aşikâr olsa da Tarancı'nın hiçbir şiir akımı veya şair grubu ile doğrudan ilişkilendirilmiyor veya çoğu zaman herhangi bir şekilde kategorize edilmiyor olması sanatçının belki de en önemli özelliklerinden birinin özgünlüğü olduğunu göstermektedir. Şairin bu özgün yönünü, “kendine özgü” bir şiir geliştirdiğini, bir diğer usta şair Behçet Necatigil de vurgulamıştır. Üstelik Tarancı yalnızca şiir yazmakla kalmamış, aynı zamanda “özelde şiire, genelde sanat eserinin çeşitli meselelerine dair görüşler ortaya koymuştur” (Duymaz, 2011, s. 51). Bu bakımdan, Tarancı'nın ayrıca bir edebiyat eleştirmeni kimliği olduğunu ve Cumhuriyet dönemi edebiyat anlayışını ileri sürdüğü fikirlerle de güçlendirdiğini belirtmek önemlidir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, pelin.belenli@dpu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1046-9139

ortaya koyduğu çeşitli edebi türlerde eserlerle Türk edebiyatına ve sanat anlayışına yadsınamaz katkılarda bulunmuştur. Tarancı'nın, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatını, şiirlerinde sıklıkla yer verdiği "renkler" gibi sunduğu birçok edebî "renk" ile zenginleştiren, çoğaltan bir sanatçı olduğu Türk edebiyat hafızasından çıkmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Çamlıbel, F. N. ve Çağlar, B. K. (1933). 10. Yıl Marşı. *T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı*. 16 Kasım 2023 tarihinde <https://www.ktb.gov.tr/TR-96293/10-yil-marsi.html> adresinden erişildi.
- Duymaz, R. (2011). Cahit Sıtkı Tarancı'nın estetiği: 1.) Estetik obje/sanat eseri. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 51-62.
- Gut, E. (2018). Şiire adanmış bir yaşam: Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerinde otobiyografik izler. *HARS AKADEMİ Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi*, 1(2), 201-216.
- Gülendam, R. (2012). Cahit Sıtkı Tarancı'nın hikâyelerinde kadın. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 67-90.
- Tarancı, C. S. (2016). *Otuz Beş Yaş: Bütün şiirleri*. A. Bezirci (Der.). İstanbul: Can Yayınları.
- Tonga, N. (2023). Cahit Sıtkı Tarancı külliyyatına ilaveler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 439-471.
- Turan, T. ve Gökşen, C. (2022). Ziya'ya Mektuplar'dan hareketle Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirde form üzerine görüşleri. *Turcology Research*, 73, 46-56.
- Zariç, M. (2013). Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerinde ve öykülerinde imgeler, üslup ve tematik ilgiler. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 22-39.

CAHİT KÜLEBİ

(D. Tokat, Zile, Çeltek Köyü, 10 Ocak 1917 – Ö. Ankara, 20 Haziran 1997)

Kâzım YETİŞ¹

| GİRİŞ

Cahit Külebi, Tokat'ın Zile ilçesinin Çeltek köyünde Necati Bey ve Feride Hanım'ın ilk erkek çocuğu olarak 10 Ocak 1917'de dünyaya geldi. Ailesi doğumundan kısa bir süre önce, Rus işgalinden dolayı Erzurum'dan göç ederek bu köye yerleşti. Necati Bey, Erzurum'da Gullebiler olarak bilinen bir sülaleye mensuptur. Bu sülale, okuma yazmaya önem verirdi. Devlete birçok asker ve memur yetiştirdi. Annesi Feride Hanım ise Erzurum'un Pasinler ilçesi Tayhoca (Tahirhoca) köyünden Karabeyoğulları lakabıyla tanınan ve geniş toprakları olan bir sülalenin kızıydı. Asıl adı Mahmut Cahit olan Cahit Külebi, şiirlerinde “Nazmi Cahit, Cahit Külebi” imzalarını kullandı. Soyadı kanunu çıkınca ailesi “Erençan” soyadını aldı (Çetişli 1998: 29-30). Ancak şair, Erzurum'da sülalesine verilen “Gullebiler” lakabından hareketle kullandığı “Külebi” ismini, daha sonra soyadı olarak tescil ettirdi ve edebiyat dünyası onu Cahit Külebi olarak tanıdı.

İlköğrenimine çok küçük yaşta Zile'deki Mahalle Mektebinde başladı. Daha sonra o dönemde Zile'nin en modern mektebi olan Nümûne-i Terakkîye verildi. Bu iki okuldan hoşnut olmayan küçük Cahit, Dutlupınar İlkokuluna gönderildi. Ailesi, 1924'te çoğunluğunu Doğu Anadolu'dan gelen göçmenlerin oluşturduğu ve yeni ilçe olan Artova'ya (Çamıbel) taşınınca eğitimine burada devam etti. Babasının tayini 1927'de Niksar'a çıktı. Böylece Zile'de başlayan ve Artova'da devam

¹ Prof. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kazimyetis@aydin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5079-5612

beğeniyle okuyan Cahit Külebi, çağdaşları arasında Nurullah Ataç ve Ceyhun Atuf Kansu'yu diğerlerinde farklı bulduğunu sık sık dile getirdi.

KAYNAKLAR

Atatürk Kurtuluş Savaşında (1952), Süt (1965), Şiirler (1969), Türk Mavisi (1973), Sıkıntı ve Umut (1977), Yangın (1980), Bütün Şiirleri (1982), Güz Türküleri (1991), hatıra türünden İçi Sevda Dolu Yolculuk (1986) kitabının yanında Şiir Her Zaman (1985) adlı bir nesir kitabı da vardır.

Kaynaklar:

Çetişli, İsmail (2012). *Cahit Külebi ve Şiiri* (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Onaran, Mustafa Şerif (2004). *Adan Z'ye Cahit Külebi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Necatigil, Behçet (1995). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları. s. 214-215.

Karaören, Sami (1985). "Cahit Külebi ve Şiiri Üzerine". *Şiir Her Zaman*. İstanbul: Kelebek Yayınları. s. 5-9.

CUMHURİYET'İN İLK KADIN ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI CAHİT UÇUK

Abide DOĞAN¹

GİRİŞ

Cumhuriyet dönemi kadınların sanat ve edebiyat alanında kendilerini ön plana çıkarmaları için uygun zemin oluşturmuştur. Atatürk devrimlerinden cesaret ve hız alarak kendilerini ispat etme şansına kavuşan kadın yazarlarımız, ilk kadın romancılarımızdan Fatma Aliye ve Emine Semiye hanımların açtığı yolda yürümeye başlamışlardır. Halide Edip, Güzide Sabri, Şükûfe Nihal, Suat Derviş, Halide Nusret, Samiha Ayverdi, Mükerrerem Kâmil Su, Kerime Nadir ve Cahit Uçuk Ahmet Cevdet Paşa'nın kızlarını izleyen isimlerden bazılarıdır (Doğan, 1999: 13).

Cumhuriyet dönemi çocuk edebiyatı bakımından da gelişme gösterir. Hatta önceki dönemlerden daha farklı bir çizgi izler. Özellikle bu dönemde çocuk daha çok önemsenir; çocuklara yönelik etkinlikler düzenlenerek onların ne kadar önemli oldukları vurgulanır (Yalçın- Aytaş, 2016:40). Öte yandan erkek yazarların yanında bu alanda kadınlar da kalem oynatır. İlk çocuk romanını (1937) Cahit Uçuk'un yazdığını söylemek yanlış olmaz. Zamanla hem çocuk edebiyatına ilgi artmış hem de kadın yazarlarımızın sayısı da çoğalmıştır. Gülten Dayıoğlu, Nazlı Eray, İpek Ongun, Mavisel Yener, Aytül Akal, Nur İçözü, Sevim Ak, Seza Kutlar Aksoy, Gülsüm Cengiz, Nuran Turan, Ülker Köksal, Ayla Çınaroğlu bu alanda adı geçen yazarlarımızdan sadece birkaçıdır. Kadın yazar sayısı her geçen gün artmaktadır.

¹ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, abide@hacettepe.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2434-6466

SONUÇ

Yazı hayatına Cumhuriyet döneminde başlayan Cahit Uçuk, roman, hikâye, şiir, tiyatro, anı türünde ve bunların çocuk versiyonlarında pek çok eser vermiştir. 1935 yılında *Yarım Ay* dergisinde yazdığı “Bir Masal Ki Herkes Okumalı” hikâyesi ile çocuk edebiyatının bu dönemdeki ilk örneğini vermiş olur. 1937 yılında yayınlanan ilk çocuk romanı Türk İkiizleri ile ödüllendirilmiş ve Dünya çocuk edebiyatında adını tescil ettirmiştir. Eserleriyle çocuklara insan, hayvan, doğa ve yaşama sevgisi; dostluk, arkadaşlık, çalışma ve yardımlaşma gibi insanî değerler aşılamayı amaç edinmiştir. Güncel ve popüler konuları da yakından izleyerek kendini yenileyen yazar çevre tahribatı,1999 depremi dolayısıyla deprem, iklim değişikliği gibi dünyamızı ve insanımızı derinden etkileyen önemli olaylara da dikkat çekmeye çalışmıştır. Folklorumuzun önemli malzemelerinden olan masallara karşı ilgi duymuş ve büyüklerinden dinlediği masalları yazıya geçirerek nesilden nesle intikalini sağlamıştır. Hatta kendisi de masallar üretmiştir. Masalların şekil ve muhtevaya ait özelliklerinin onda da görülmesi geleneği ihmal etmediğinin kanıtıdır. Çocukları eğlendirerek eğitmede edebiyatın gücünü kullanan yazarın verdiği çok sayıda eserle çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Doğan, A. (1999). *Cahit Uçuk Hayatı-Sanatı-Eserleri*. İstanbul: MEB Yayınları.
Yalçın, A., Aytaş, G. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

CELÂL SAHİR EROZAN: BİR CUMHURİYET NEFERİ

Hilal ÖZKAYA¹

GİRİŞ

Celâl Sahir, 29 Eylül 1883'te İstanbul / Aksaray'da doğar. Annesi Fehime Nüzhet Hanım ve babası İsmail Hakkı Paşa o çok küçükken ayrılmış, babasını beş yaşından sonra görmeyen Celâl Sahir şair olan annesinin yanında büyümüştür. Köklü bir aileye mensup olan Fehime Nüzhet Hanım sanata ilgili, şair ruhlu biridir. Kendi kendisini yetiştirmiş, kaleme aldığı şarkı ve gazelleri bir küçük divan kadardır, ayrıca yayımlanmış iki tiyatro eseri vardır.

Annesinin ilgi ve yönlendirmesiyle hayata başlayan Celâl Sahir, Davut Paşa Deniz Rüştüyesi ve Vefa İdadisinde öğrenim görür, Fransızca dersi alır. Vefa İdadisinden sonra başladığı hukuk öğrenimini yarıda bırakan Celâl Sahir, 1903'te Hariciye Nezaretinde memuriyete başlar. 1904 yılında Halet Hanım'la evlenir. Üçü kız dört çocuğu olur. Bundan başka iki evlilik daha yapar. Son evliliğinden de iki oğlu olur. Hariciye Nezaretindeki memuriyetinin ardından, Fevziye Mektebinde, Mercan ve Kabataş idadilerinde, Mekteb-i Sultanide (Galatasaray Lisesi), kompozisyon ve edebiyat öğretmenliği yapar. Mütareke döneminde komisyonculuk ve ticaretle uğraşır. Atatürk'ün isteği üzerine Zonguldak (1928-1935) milletvekili olur ve üç dönem milletvekilliği yapar. Yeni alfabenin tespiti için kurulan heyette görev alır. Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin (Türk Dil Kurumu) kurucuları arasında yer alır ve kurumun başkan vekilliği görevinde bulunur. Verem hastalığı sebebiyle sık sık hastalanan şair ömrünün sonlarında akciğer kanserine

¹ Dr., h.hilalozkaya@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3983-382X

Bunların dışında Celâl Sâhir ve Mustafa Kemal Atatürk arasında geçtiği söylenen bir anekdot vardır. Aktarılanına göre Celâl Sahir, Atatürk'e bir şiir okur:

Boş, boş, boş...
Sokaklar boş
Meydanlar boş,
Dükkânlar boş,
Her taraf boş,
Ufuk boş
Toprak boş..”

Atatürk de bunun üzerine “Ne o Sahir, bu şiiri nüfus sayımı gününde mi yazdın?” (Yücebaş, 1960: 95) diyerek ironik bir soru sorar.

Atatürk'ün yakın çevresinde yer aldığı anlaşılan Celâl Sahir, Atatürk tarafından hastalığının tedavisi için Viyana'ya gönderilir. Ancak çok geç kalınmıştır. Cumhuriyet'in ilânından henüz 12 yıl geçmişken, Atatürk'ün vefatından üç yıl evvel, 16 Kasım 1935'te vefat etmiştir.

SONUÇ

Celâl Sahir Erozan, kendisine özgün bir şiir tarzı oluşturmaktan ziyade, yeninin ve yenilikçinin yanında olan duruşuyla Cumhuriyetin ve Atatürk'ün sâdik, görev bilinciyle hareket eden ve aynı zamanda milli duygu ve düşüncelerle kaleme aldığı eserleriyle hem fikren hem de ruhen Cumhuriyet hareketine destek olan kıymetli şair ve yazarlardan biridir.

KAYNAKLAR

- Yücebaş, Hilmi, (1960). *Yedi Şairden Hatıralar*, İstanbul: Nuridizerkonca Matbaası.
Karaca, Nesrin Tağızade, (1992). *Celâl Sahir Erozan*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
Gündoğan, Hatice, (2018). *Atatürk Devri Türk Edebiyatında Edebî Çevre ve Konu Olarak Ankara*. (Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

ANADOLU'NUN AKDENİZ'E DÖNÜK YÜZÜ: CEVAT ŞAKİR KABAAĞAÇLI

Ali BELENLİ¹

Cevat Şakir Kabaağaçlı ya da daha iyi bilinen mahlası ile Halikarnas Balıkcısı, birçok yeteneğe haiz ve farklı alanlarda yapıtlar vermiş önemli bir Türk yazar olmakla beraber, özellikle Anadolu ve Akdeniz kültürlerini kaynaştırdığı eserleri ve düşünceleri ile Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Bu araştırmanın amacı, Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın deniz kültürüne, özellikle Akdeniz kültürüne, olan düşkünlüğünü ve Akdeniz havzasının kültürel tarihinin dünya üzerindeki önemini eserlerinde nasıl yansıttığını ve temsil ettiğini ortaya koymaktır. Diplomat ve eğitimli bir aileden gelen Kabaağaçlı, Osmanlı İmparatorluğunun son dönemini görmüş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ve ilk elli yılına şahitlik etmiştir. Denize her daim yakınlığı olan Kabaağaçlı, 1925 yılında sürgün edildiği Bodrum'da denize tam anlamıyla tutulmuş ve hayatının geri kalanı boyunca ne yaşamında ne de anlatılarında ondan uzak kalamamıştır. Bununla beraber, Türkiye turizmi için oldukça önemli bir figür haline gelen Kabaağaçlı Anadolu medeniyetler tarihini derinlemesine okumuş, Akdeniz coğrafyasında süregelen kültürel çeşitliliğin köklerini detaylarıyla irdelemiştir.

Amcası İkinci Abdülhamid'in Sadrazamı olan Cevat Paşa ve babası dönemin Girit sefiri olan aynı zamanda tarihçi ve yazar Mehmet Şakir Paşa'nın ailesine doğan Cevat Şakir Kabaağaçlı, ailesinin sunduğu eğitim imkânlarını dile olan yeteneğiyle birleştirmiş ve dönemin en iyi okullarında (Robert koleji ve sonrasında Oxford Üniversitesi) eğitim görmüştür (Okay, 2020). Aldığı eğitimi yete-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, ali.belenli@dpu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1416-3236

KAYNAKLAR

- Balıkçı, Halikarnas. (2011). *Aganta Burina Burinata!*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Balıkçı, Halikarnas. (1982). Akdeniz'in ebedi gençliği. *Altıncı Kıta Akdeniz* içinde (ss. 29-60). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Balıkçı, Halikarnas. (1982). Balıkçı'nın mektubu. *Altıncı Kıta Akdeniz* içinde (ss. 17-25). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Bayle, Louis. (1982). Louis Bayle'in sunuş yazısı. *Altıncı Kıta Akdeniz* içinde (ss. 15-16). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Gökovalı, Şadan. (1982). Akdeniz'in ebedi gençliği ve Akdeniz'in ebedi genci. *Altıncı Kıta Akdeniz* içinde (ss. 9-12). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Erhat, Azra. (1972). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Okay, C. (2020). "Kabağaçlı, Cevat Şakir". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/kabaagacli-cevat-sakir>
- Yetgin, D., Yılmaz, A., Kozak, N. (2018). Türkiye'de turizm rehberliğinin öncüsü: Cevat Şakir Kabağaçlı (Halikarnas Balıkcısı). *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 29 (1), 123-138.
- Yetgin, D., Yılmaz, A. (2018). İlk mavi yolculuklar. N. Kozak (Ed.), *Dünden bugüne Türkiye'de Turizm* içinde (ss. 830-845). İstanbul: Nazmi Kozak.

ANADOLU MERKEZLİ CUMHURİYETİN HAZIRLAYICI ÖNCÜLERİNDEN EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN

Nurullah ÇETİN¹

GİRİŞ

Türk edebiyatında Tanzimat'tan sonraki süreçte roman ve hikâye türlerinde Anadolu köylerini ve köylüsünü ele alan ilk ürünler arasında Ahmet Mithat Efendi'nin “*Bahtiyarlık*” ile “*Bir Gerçek Hikâye*”, Ömer Âli Bey'in *Türkmen Kızı*, Mizancı Murat Bey'in *Turfanda mı Turfa mı?* adlı eserleri sayılabilir. Fakat Cumhuriyet öncesi süreçte Anadolu Türk köyü ve köylüsünü bütün yönleriyle en ayrıntılı ve etkili biçimde sergileyen yazarımız, kuşkusuz Ebubekir Hazım Tepeyran'dır.

Cumhuriyetten sonraki dönemde özellikle de 1950'li yıllarda yaygınlaşan köy edebiyatı adını alan bir edebiyat akımının ilk öncüleri arasında onun *Küçük Paşa* adlı romanı önemli bir yer edinir.

Ebubekir Hazım Tepeyran (1864-1947)'in edebiyatını anlayabilmek için onu besleyen ana kaynaklardan en önemlisi olan yaşantılarını, yaptığı işleri, bulunduğu görevleri, kısa hayat hikâyesini vermek durumundayız. Zira o, hayalî tasavvurlarını değil, bizzat yaşadığı gerçek olayları yazmıştır. Hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminde ömrünün önemli bir kısmını valilik yaparak geçiren Niğdeli Ebubekir Hazım Tepeyran, hem tahrirat müdürü olan babasından, hem okuduğu okullardan hem görev yaptığı Anadolu'nun birçok yerinden elde ettiği

¹ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ncetin64@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3595-3026

SONUÇ

Ebubekir Hazım Tepeyran, Osmanlı Devletinin son döneminde, Cumhuriyet'ten önce edebî eserlerinde Anadolu'ya, köye, köylünün sorunlarına gerçekçi gözlem ve izlenimlerine dayalı olarak yer vererek bu konuda öncü yazarlarımız arasında yer aldı. Onun eserlerinden Osmanlı Devletinin son dönemlerindeki Anadolu köy ve köylüsüne dair her alanda gerçekçi bilgiler edinebiliriz. Özellikle Anadolu'nun maddi anlamda imar edilmemiş ilkel yaşama şartları, fakirliği, cahilliği, sefilliği, insani değerlerden büyük ölçüde yoksunluğu gibi hususlar canlı levhalar halinde sunulmaktadır.

Birçok edebiyatçı İstanbul merkezli bir edebiyat yaparken, onun Anadolu'ya eğilmesi edebiyat tarihimiz açısından dikkate değer. Zira ihmal edilen Anadolu köy ve köylüsünü edebiyatımıza taşıyarak, ilgili kişi ve kurumların dikkatini bu konuya çekmiştir. Nitekim Cumhuriyetimiz Anadolu'ya dayanan bir devlet olarak kuruldu ve devletimizin başlıca projesi de Anadolu'yu her anlamda ayağa kaldırmak oldu.

Ebubekir Hazım Tepeyran'ın Anadolu merkezli edebiyatı, Türkiye Cumhuriyeti Devletimizin, uzun yıllar geri bırakılan Anadolu'yu imar etme çalışmaları sırasında, bu konuya öncelik vermesinde elbette uyarıcı bir etkiye sahip olmuştur.

Ebubekir Hazım Tepeyran'ın sadece yazılarıyla değil, eylemleriyle de Türkiye Cumhuriyeti Devletimizin kuruluşunda önemli hizmetleri ve katkıları olmuştur. Osmanlı Devletinin valisi, memuru olmasına rağmen gizli gizli de olsa işgalcilere karşı tavır almış, Millî Mücadeleyi yürüten Kuva-yı Milliye'ye destek olmuş, Atatürk'ün yanında yer almış, Millî Mücadelenin kazanılması ve devletin kuruluşu için fedakârca çalışmaları olmuştur. Yazar, *Belgelerle Kurtuluş Savaşı* (1982) adlı hatıra kitabında Millî Mücadeleye, bu mücadeleye katkılarına, Cumhuriyetin ilk yıllarında Sivas ve Trabzon valilikleri dönemi hatıralarına yer verir.

KAYNAKLAR

Hayber, A. (1988). *Ebubekir Hazım Tepeyran*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

AKDENİZ'DEN ESEN RÜZGAR
ENİS BEHİÇ KORYÜREKBedri AYDOĞAN¹

*Tayfunlara yoldaş oldu nâra salan Türk !...
Hey koca Türk, Tanrısından kuvvet alan Türk !...*

Enis Behiç 12 Mart 1892'de İstanbul'da doğdu. Askeri doktor İsmail Behiç Bey ile Faika Hanım'ın oğludur. Kardeşleri Güzin ve Munis'ten ikincisi küçük yaşta ölür. Macaristan'da görevliyken evlendiği Fransız Gabi Hanım'dan 1919 yurda döndükten hemen sonra ayrılır. Hasan Argon adında bir oğlu vardır. 1924'te Fahri Paşa'nın kızı Müfide Hanım'la evlenir.

İlk öğrenimine evde özel hocalarla başlar. Orta öğrenimini Selanik ve Üsküp İdadilerinde sürdürüp son sınıfı İstanbul İdadisinde tamamlar. Yüksek öğrenimini 1910-1913 arasında Mekteb-i Mülkiye'de yapar. İyi derecede Fransızca, Macarca, Bulgarca ve Rumca bilmektedir. Mart 1914'te öğrenimine uygun olarak Hariciye Nezareti Umur-ı Ticariyye'de üçüncü kâtip olarak resmi göreve başlar. Eylül 1915'te Bükreş Konsolosluğuna kâtip olarak atanır. Kısa sürede mesleğinde ilerleyip 1916'da Budapeşte Başkonsolosluğunda kâtip olur. Burada kendisini her yönden etkileyecek Ahmet Hikmet Müftüoğlu ile tanışır, dost olur. “- Büyük Üstadım Ahmet Hikmet Beyefendiye...-“ ithafıyla yayımladığı “Bir Fotoğrafım Üzerine” şiirini “Çırağınız: Enis Behiç” diye bitirmesi bunu yansıtır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, baydogan@cu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5450-551X.

yansıtan şiirler yazan Enis Behiç, yol hariç on gün süren seyahat sonrasında “Çanakkale Şehitliğinde” ile “Ordunun Duası” şiirlerini yazar.

“Çanakkale Şehitliğinde” şiirinde şehit olmuş; köyünden, evinden uzakta yan yana dizilmiş mezarlarda yatan askerleri anlatır. Onları özlemiştir, gözyaşı döker ve onların yanında olamadığına üzülür. Duygularını aktarmakta ilham ve şiirin yeterli olmadığına hayıflanır. “Ordunun Duası”nda ise Hak yolunda savaşan ordunun başarılı olması, bayrağın her zaman dalgalanması, memleketin çiğnenmemesi, milletin ağlamaması, “şehitlerin dergahında aziz “ olması için dua eder ve amin der.

Enis Behiç hem içerik hem biçim hem üslup açısından yenilikçi, arayış içinde olan ve kendi özgün dil ve üslubunu yaratmış bir şairdir. Farklı ve ilginç, içerikçe zengin bir şiir ortaya koymuş olan şair, derinliği yakalayamamıştır. Romantik, lirik, epik bir şiir ortaya koymuştur. Şiirinde alttan alta mizahi bir ton da vardır. Dili sade, söyleyişi akıcı ve içtendir. Şiirlerinde sınırlı olarak eski sözcükler yerine yenilerini koymuştur. Macar şirinden az sayıda çeviri yapmıştır. Namık Kemal'in gür sesi onun vatan şiirlerinde yeniden duyulmuştur.

KAYNAKLAR

- Ayvazoğlu, Beşir (2015), *Saatler, Ruhlar ve Kediler Edebiyat Tarihinin Renkli Dünyasında Kısa Bir Cevelan*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- (2015) *Edebiyatın Çanakkale'yle İmtihanı*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Çakır, Ömer (2004), *Türk Şiirinde Çanakkale Muharebeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Kocahanoğlu, Osman Selim (1987), *Millî Edebiyat Hareketi ve Beş Hececiler 2.b*,Toker Yayınları, İstanbul.
- Tevetoğlu, Fethi (1951), *Miras ve Güneşin Ölümü*, Güneş Matbaacılık, Ankara.
- (1985), *Enis Behiç Koryürek Hayatı ve Eserleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Tuncer, Hüseyin (1994), *Beş Hececiler*, Akademi Kitabevi, İzmir.

MİZAHIN VE POPÜLER EDEBİYATIN SINIRLARINDA BİR YAZAR: ERCÜMENT EKREM TALU

İbrahim ÖZEN¹

GİRİŞ

Ercüment Ekrem Talu, II. Meşrutiyet'ten önce başladığı yazarlık hayatını 1950'lere kadar sürdürmüş, Türk edebiyatının üretken yazarlarından biridir. Oğlu Muvakkar Ekrem'in ifadesiyle Ercüment Ekrem, "bir sanat ailesinin orta kuşağı"dır (Yücebaş, 1957, s. 3). Nitekim dedesi, şair ve edip kimliğiyle tanınan, aynı zamanda Takvim-i Vekayi Nazırlığı yapmış Recai Mehmet Şakir; babası ise Tanzimat dönemi şairi, tiyatro yazarı ve romancısı Recaiî Mahmud Ekrem'dir. Babasının entelektüel kimliğine ve edebî muhitine bağlı olarak çocukluk yıllarından itibaren edebiyata merak duyan Ercüment Ekrem, devrinin ünlü ediplerinden Ahmet Midhat Efendi, Mizancı Murat, Samipaşazâde Sezai, Halit Ziya ve Abdülhak Hamid gibi isimlerle hem tanışma hem de onların eserlerini küçük yaşta okuma imkânı yakalamıştır (Talu, 14 Temmuz 1949, s. 1). Onun yazarlık hayatı da küçük yaşlarda başlamıştır. Daha on üç yaşında *Çocuklara Mahsus Gazete*'de, "İki Öksüzün Sergüzeşt-i Hazinesi" (1901) başlığını taşıyan üç tefrikalık çeviri yayımlamıştır. Tespit edilen bu ilk yazısının akabinde, yine aynı gazetede ağabeyi Nijad'dan kalan hatıraları ve ölümünden duyduğu üzüntüyü kaleme almıştır (Karaca, 1993, s. 14).

Gazetecilik mesleğine 1910'da Ahmet Rasim aracılığıyla *İkdam* gazetesinde başlayan Ercüment Ekrem, ömrünün sonuna kadar yazmaya devam etmiştir. Bir

¹ Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, i.ozen@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0001-7707-5252

yayımladığı mizahî metinleri ona bir mizah yazarı hüviyeti kazandırmıştır. Ercüment Ekrem, bir nesir yazarı olmasına rağmen çok sayıda şiir yayımlamıştır. Bu şiirlerinde mizahı kadar hicvinin de kuvvetli olduğunu göstermiştir. Tüm bu hususlar göz önünde tutulduğunda Ercüment Ekrem, II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e uzanan yazarlık hayatında edebiyatın çeşitli türlerinde eserler vermiş, devrinin pek çok gazete ve dergisinde adından söz ettirmiş, daha çok mizahî üslubuyla eserlerini kaleme almış popüler edebiyatın önemli bir simasıdır.

KAYNAKLAR

- Alangu, T. (21 Ocak 1957). Günün yazısı: Ercüment Ekrem Talu'nun edebiyatımızdaki yeri ve değeri. *Vatan*, 2.
- Doğan, A. (2002). Evliyâ-yı Cedid ve Zeyl-i Evliyâ-yı Cedid adlı eserlerde halk bilimsel öğeler. *Millî Folklor*, (58), 47-57.
- Gezgin, H. S. (19 Nisan 1940). Edebî Portreler: Ercüment Ekrem. *Yeni Mecmua*, 3 (51), 5.
- Kara, E. (2009). *Ercüment Ekrem Talu'nun hikâyelerinde kadın-erkek ilişkilerinin mizahi dille eleştirisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi: Samsun.
- Karaca, A. (1993). *Ercüment Ekrem Talu'nun edebiyat ve basın dünyasındaki yeri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Köroğlu, E. (Mart-Nisan 2015). Ercüment Ekrem Talu'nun *Gün Batarken* ve *Kan ve İman* romanlarında Birinci Dünya Savaşı. *Kitap-lık*, (178) Mart-Nisan 2015, s. 122-135.
- Kudret, C. (1970). *Türk edebiyatında hikâye ve roman II*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ortaç, Y. Z. (1960). *Bir varmış, bir yokmuş! Portreler*. İstanbul: Akbaba Yayınları.
- Özen, İ. (2020). Şair kimliğiyle Ercüment Ekrem Talu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (47), 109-130.
- Tarım, R. (1986). *Ercüment Ekrem Talu'nun Romanlarında Millî Mücadele* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi: İstanbul.
- Talu, E. E. (14 Temmuz 1949). Tanıdıklarım: Halid Ziya Bey. *Edebiyat Âlemi*, (13), 1.
- Yücebaş, H. (1957). *Bütün cepheleriyle Ercüment Ekrem*. İstanbul: Ahmet Halil Kitabevi.

ERHAN BENER: İNSAN RUHUNUN ZENGİN TANIKLIĞI

Betül Mutlu¹

GİRİŞ

Edebiyatımızın herhangi bir akım ya da etkiye bağlanamayacak düzeydeki özgün adlarından biri olan Erhan Bener (1928-2007), eserlerinde klasiklerin görkemli dünyasından artık neredeyse yazınsal kaydı tutulamayan tipik gündelik yaşamın baş döndürücü değişimine uzanan yüzyıla tanıklık etmiştir. Bu yazınsal tanıklık öncelikle modern bireyin yalnızlık, arayış ve yabancılaşma sarmalındaki varoluşuna yönelir.

Erhan Bener'in sanatçı kişiliğinin oluşumunda aile çevresinin, özellikle de Fransızca bilen ve bu dille yazılmış kitapları çocuklarına okuyan annesi Mediha Hanım'ın yanı sıra, Bint-i Halim Seyhan takma adıyla *Ümid-i Âfil* (1913) başlıklı bir roman kaleme alan, Fransızca, Arapça ve Farsça bilen, hatip ve geniş kültürlü babası öğretmen Raşit Bener'in rolü büyüktür. Bener daha okuma yazma öğrenmeden önce annesinin kendisine Osmanlıca ve Fransızca metinlerden *Ekmeççi Kadın*, *Monte Kristo* gibi kitapları saatlerce, bıkmadan okuduğunu söyler. (Andaç, 2004: s. 31) Daha sonraları 1950 kuşağı öykücülerinden biri olarak öne çıkan, kendisinden yedi yaş büyük ağabeyi yazar Vüs'at O. Bener'in ilgisi ve yol göstericiliği de bu geniş kültürel daireyi tamamlamıştır. Yazarın çocukluğunda etkin bir rol oynayan ağabeyi, onun için bir yol açıcı olmuş, kardeşlik ilişkilerini dostlukları ile de perçinleyen iki kardeş birbirleri için itici güç olmuşlardır.

¹ Prof. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi AD., betulmutlu10@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-0520-2640

KAYNAKLAR

- Andaç, F. (2004). *Erhan Bener'in dünyasına yolculuk*. İstanbul: Dünya Yayıncılık.
- Ateş, N. (2004). Erhan Bener'le dününden bugüne. *Adam Öykü*. 51 (Mart-Nisan 2004), 22-28.
- Bener, E. (2000). Roman anlayışım ve romanın geleceği üzerine. *Dil Dergisi*. 90, 78-81.
- _____ (2003). Roman bir trajedidir. *Manolya durağında roman*. Bursa: Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları, 142-146.
- Karabulut, Ö. (1998). Erhan Bener ile söyleşi. *Düşler-Öyküler*. 7 (Haziran 1998), 3-30.
- Kaufmann, W. (2001). *Dostoyevski'den Sartre'a varoluşçuluk*. Çev.: Akşit Göktürk. İstanbul: YKY.
- Mutlu, B. (2004). *Erhan Bener, hayatı, sanatı, eserleri*. (Basılmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ricaumont, J. (3 Mart 1966) . Le Chat et la Mort, *Combat*.

CUMHURİYET AYDINI BİR KADIN YAZAR: ESMA OCAK

Kemal TİMUR¹

TAKDİM

Türkiye Cumhuriyeti'nin yüzüncü yılında yurt içinde ve yurt dışında resmi ve gayri resmi birçok etkinlik düzenlenirken, bazı akademik çalışmalar da gerçekleştirildi. Bu bağlamda, Akademisyen Yayınları da Cumhuriyet'in yüzüncü yılına katkıda bulunmak amacıyla yüz yazarın katılımıyla bir çalışma başlattı. Biz de, bu değerli çalışmaya destek olmak amacıyla, Cumhuriyet döneminin önemli kadın yazarlarından Esmâ Ocak'ı konu alan bu yazıyı hazırlamaya karar verdik. Bu yazıda, Esmâ Ocak'ın hayatı, sanatı ve eserlerinin yanı sıra, onun dikkat çeken özelliklerine de değinilecektir.

HAYATI

Esmâ Ocak, 1928 yılında Diyarbakır'ın büyük avlulu, havuzlu, gül ve çiçeklerle dolu, duvarları sarmaşıklarla kaplı bir evde doğar. Çocukluğu bu güzel evde geçer. Gece misafir olarak gelen yaşlı hanımların anlattığı ilginç masalları, fıkraları ve babasının esprili dörtlüklerini dinleyerek büyür. Aile, bahar ve yaz aylarını Dicle Nehri'ndeki dedelerinden kalma Erdebil ve Ağuludere köşklerinde geçirir (Timur, 2022: 1). Dolayısıyla Esmâ'nın zamanı, büyük çınar ağaçları, salkım söğütleri, böğürtlen bahçeleri ve çeşitli meyve ağaçlarıyla dolu mekânlarda geçer.

¹ Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kemaltimur@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3116-7087,

balalarına kültürümüzün ayrılmaz bir parçası olan masalları, fıkraları, bilmeceleri ve öyküleri öğrenip yazma görevi vermiştir. Esmâ Ocak'ın bu biyografi eserinde ayrıca Kaşgarlı Mahmut'un *Dîvânü Lugati't-Türk* adlı eserinin bulunuş serüveni de yer alır (Timur, 2013: 424). Esmâ Ocak'ın dört perdeden oluşan tiyatrosunun ana karakterleri, Ziya Bey (Gökalp), Rifat Bey (Kilisli Muallim Rifat), Ali Emîrî Efendi, Genç, İkinci Genç, İbrahim Macit ve bir Hizmetlidir.

ESERLERİ

Esmâ Ocak, hayatının büyük bir kısmını doğduğu şehir olan Diyarbakır'da geçirmiştir. Yazarlık kariyerini bu şehirde sürdürmüş ve aynı zamanda 'Diyarbakır Tanıtma Kültür ve Yardımlaşma Vakfı'nın başkanlığını da yapmıştır. Ocak, birçok yazar örgütünde de aktif rol almıştır. "Berdel" adlı öyküsü ünlü yönetmen Atıf Yılmaz tarafından sinemaya; "Yeni Çardak" ise tiyatroya uyarlanmıştır. Ocak'ın edebiyat dünyasına kazandırdığı toplam on üç eseri bulunmaktadır. Bu eserlerin altısı öykü kitabı, altısı roman ve bir tanesi de biyografidir. Romanlar: 1. *Kervan Servan*, 2. *Kuyudaki Ses*, 3. *Muş Gürcüsü Destanı* 4. *Kadınlar Mektebi*, 5. *Duvar İçindeki Diyar/Diyar-Be-Kir*, 6. *Münire*. Öykü Kitapları: 1. *Berdel*, 2. *Kırklar Dağı'nın Düzü*, 3. *Sara Sara*, 4. *İçerdeki Avcı*, 5. *Surlu Kentin Sır Suyu*, 6. *Hasırcı Kuşu*. Biyografi: *Bir Filozofun Özel Yaşamı Ziya Gökalp*.⁴ Bu eserler, yazarın edebi yeteneğini ve derin iç dünyasını yansıtan önemli yapıtlardır

KAYNAKLAR

- ÇAĞLAYAN, Handan, (2011): <https://bianet.org/yazi/esma-ocak-la-unutmak-ve-hatirlamak-uzerine-130296> (Erişim Tarihi: 04.11.2023)
- Güneydoğu Life Dergisi, Sayı 14, Ocak-Şubat 2008.
- Kula ve Ekti, (2018). "Diyarbakır'lı Aydın ve Yazar Esmâ Ocak'a Göre Dini ve Kültürel Değerlerin Psiko-Sosyal Açısından Analizi", *Diyarbakır: Âlimler, Ârifler, Edipler*, Editörler: İbrahim ÖZCOŞAR vd., Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Ocak, Esmâ, (1982). *Berdel*, Tekin Yayınevi, Ankara.
- OCAK, Esmâ (1982), *Kırklar Dağı'nın Düzü*, Memleket Yayınları, Ankara.
- OCAK, Esmâ, (1983). *Kervan Servan*, Dayanışma Yayınları, Ankara.
- OCAK, Esmâ, (1987). *Sara Sara*, Memleket Yayınları, Ankara.
- OCAK, Esmâ, (1990). *Kuyudaki Ses*, Ajans 21 Yayınları, İstanbul.
- OCAK, Esmâ, (1991). *Muş Gürcüsü Destanı*, San Matbaası.

⁴ Bu yazımızı kaleme alırken daha önce onunla ilgili hazırladığım, büyük boy basılan ve toplam 479 sayfa olan *Berdel Yazarı Esmâ Ocak Hayatı ve Eserleri* kitabından faydalanılmıştır (Timur, 2013). Konuyla ilgili şu kaynaklara da başvurulabilir: (Timur, 2017); (Timur, 2021); (Timur, D. Dergisi, 2013); (Timur, Sem., 2014); (Timur, 2018); (Timur, 2020); (Timur, Diyarbakır Der. 2022); (Timur; Topçu, 2021).

- OCAK, Esmâ, (1994). *Surlu Kentin Sır Suyu*, Diyarbakır.
- OCAK, Esmâ, (1995). *Kadınlar Mektebi*, Akşam Ofset ve Tipo Matbaacılık, Diyarbakır.
- OCAK, Esmâ, (1998). *Duvar İçindeki Diyar/Diyar-Be-Kir*, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul.
- OCAK, Esmâ, (2000). *Hasırcı Kuşu*, Güneydoğu Ofset Matbaacılık, Diyarbakır.
- OCAK, Esmâ, (2005). *Münire*, Birharf Yayınları, İstanbul.
- OCAK, Esmâ, (2006). *Bir Filozofun Özel Yaşamı Ziya Gökalp*, Birharf Yayınları, İstanbul.
- OCAK, Esmâ, ((2008). *İçerdeki Avcı*, Diclem Sahaf Yayınları, İstanbul.
- TAĞIZADE KARACA, Nesrin, (2006). *Edebiyatımızın Kadın Kalemleri*, Vadi Yayınları, Ankara.
- TEVFİKOĞLU, Muhtar, (1989). *Ali Emîri Efendi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- TİMUR, Kemal, (2013). *Berdel Yazarı Esmâ Ocak Hayatı ve Eserleri*, Akademik Kitap Yayınları, İstanbul.
- TİMUR, Kemal, (2017). “Diyarbakırlı Bir Kadın Yazar: Esmâ Ocak”, *Diyarbakır’da İz Bırakanlar Kitabı*, Editör: İbrahim EVİRGİN, Yelkovan Yayınları, Ankara.
- TİMUR, Kemal ve Topçu, Ömer, (2021). “Hikâye ve Roman Yazarı Esmâ Ocak’ta Feminizm” *HİK-MET - Akademik Edebiyat Dergisi (Journal Of Academic Literature)*, Yıl 7, Sayı 14, Türkiye, Bahar.
- TİMUR, Kemal, (2013). “Diyarbakırlı Bir Kadın Yazar: Esmâ Ocak”, *Değirmen Edebiyat ve Düşünce Dergisi, Diyarbakır Özel Sayısı*, Yıl 10, Sayı 37-38, Temmuz-Aralık.
- TİMUR, Kemal, (2014). “Divânü Lugatî’t-Türk’ün Keşfini Tiyatroya Döken Bir Kadın Yazar: Esmâ OCAK”, *Ali Emîri Hatırasına Uluslararası VIII. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu*, Diyarbakır Valiliği Kültür Sanat Yayınları, Kasım.
- TİMUR, Kemal ve Yıldız, Aliye, (2022). “Esmâ Ocak’ın Roman ve Hikâyelerinde Taşra Kadını”, 8. *Uluslararası Mardin Artuklu Bilimsel Araştırmalar Kongresi Kitabı*, 4-6 Haziran.
- TİMUR, Kemal, (2018). “Öykülerinde Hayatını Gizleyen Diyarbakırlı Bir Kadın Yazar: Esmâ Ocak”, *Diyarbakır Dergisi*, Sayı 2, Yaz Sayısı.
- TİMUR, Kemal, (2020). “Mardin, Gaziantep ve Kahramanmaraş Güzergâhında Yaşanmış Hazin Bir Öykü “Antepli Baklavacının Bahtsız Hanımı Naciye”, *Mevsimler Sanat-Edebiyat-Kültür Dergisi*, Sayı 25, Yıl: 5, Yaz Sayısı.
- TİMUR, Kemal, (2022). “İki Dünya Arasında, Yaşamın Tam Ortasında: Esmâ Ocak”, *Diyarbakır Kültür ve Medeniyet Dergisi*, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayını, Sayı 5.

İNKILAPÇI VE POPÜLER BİR YAZAR: ETHEM İZZET BENİCE

Bülent SAYAK¹

GİRİŞ

Türk Kurtuluş Savaşı'nı yürüten ve zaferini modern bir devlet kurarak taçlandıran Cumhuriyet'in kurucu kadrosu, cephe aşaması sonlanan 'büyük mücadele'nin siyaset, ekonomi, kültür gibi toplumsal alanlarda daha yeni başladığının bilincindedir. Mustafa Kemal'in liderliğini üstlendiği aydınlanmacı irade, meşruiyetini tesis etmek ve paradigma değişimi yaratmak amacıyla kapsamlı reformlara girişir. Devrim arayışları bağlamında tartışılan kurumların başında edebiyat gelir. Ulus devletin inşası ve zihinlere yerleştirilmesi sorunu yeni rejimin edebiyata bakışını biçimlendirir (Çıkla, 2021; Eskin, 2023). Buna göre edebiyat, Türkiye Cumhuriyeti'nin 'makbul yurttaş'/kimlik politikalarının üretim zemini ve sosyal yapılandırmanın ideolojik aygıtı olarak konumlandırılır. Edibe, çok boyutlu Türk modernleşmesi projesini dolaşıma sokma, doğallaştırma ve yüceltme görevleri yüklenir.

Ethem İzzet Benice (1903- 1967), siyasi erkin güdümlü bir edebiyat yaratma teşvikleri ve 'zamanın ruhu'nu yansıtmaya çabaları ile Cumhuriyet değerlerini edebî kimliğinin merkezine yerleştiren döneminin önemli kalemlerinden biridir. Özellikle erken Cumhuriyet yıllarında yayımladığı aşk romanları ile şöhret kazanan yazar, 1903'te İstanbul'un Kasımpaşa semtinde dünyaya gözlerini açar. Babası Benicezâdeler olarak bilinen köklü bir ailenin mensubu olan deniz güver-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, bulentsayak@ksu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0293-5462

KAYNAKLAR

- Bayraktar, S. (2003). *Ethem İzzet Benice hayatı ve eserleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Benice, E. İ. (1924). *Çıldırın kadını*. İstanbul: Cemiyet Kütüphanesi.
- _____ (1930). *Aşk güneşi*. İstanbul: Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi.
- _____ (1932). *Beş hasta var*. İstanbul: Suhulet Kütüphanesi.
- _____ (2 Temmuz 1933a). Türk inkılâbı ve inkılâpçı edebiyatta sanat. *Milliyet*.
- _____ (1933b). *On yılın romanı*. İstanbul: Devlet Basımevi.
- _____ (1961). *İztırâp çocuğu*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- _____ (1964). *Adsız şehit*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- _____ (1974). *Yakılacak kitap*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Çetin, N. (2006). *Takma-Müstear isimler sözlüğü*. Ankara: Edebiyat Otağı Yayınları.
- Çıkla, S. (2021). *Türkiye'de rejim ve edebiyat (1923-1950)*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Eskin, Ş. (2023). *İnkılâp edebiyatı: Türkiye'de uluslaşma, kültürel inşa seferberliği ve edebiyat*, İstanbul Dergâh Yayınları.
- Koyuncu, İ. (15.11.2019). Ethem İzzet Benice. *Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ethem-izzet-benice>
- Kurdakul, Ş. (1973). *Şairler ve yazarlar sözlüğü*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Necatigil, B. (1991). *Edebiyatımızda isimler sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Sayak, B. (2023). *Erkeğin inkılabı: 100. yılında Cumhuriyet'i ve romanı erkek(lik) üzerinden okumak (1923-1938)*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Yalçın, M. (Ed.) (2010). *Tanzimat'tan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi*. Cilt 1, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. s. 211.

FAİK BAYSAL¹Mustafa AYDEMİR²

Asıl adı, Mustafa olan Faik Baysal, 1 Aralık 1921’de Adapazarı’nda dünyaya gelir (Okçuoğlu, 2007: 115). Annesini verem hastalığından kaybeden Baysal, üvey anne elinde kalır ve “baba ilgisinden uzak çocukluk günlerini Adapazarı’nda büyükbabasının yanında” geçirir (Andaç, 2001: 164). Çok erken yaşta “öksüz kalıp babası tarafından terk edilen Baysal’ın sıkıntılı ve zor günler geçirdiği” görülür.

Dolayısıyla “Baysal’ın hayatı boyunca çektiği yalnızlığın ve mutsuzluğun temelinde, babanın ilgisizliği ve anne şefkatinden yoksunluk” yatmaktadır. Bu eksikliği, “zaman zaman bir boşluk olarak” hep duyar. Annesinin erken ölümü, “geleceği ve yazarlığı için bir şans” olur (Andaç, 2001: 163-164). Zira “eserlerinde yalnızlık temasının sıkça işlenmesini, annesinin doğumdan kısa bir süre sonra ölmesine” bağlamak mümkündür (Yardım, 1997: 10).

Yazar, “dedesinin katı kuralları nedeniyle, çocukluğunu yeterince yaşayamamış, akranlarıyla oynayamamış ve arkadaşları tarafından” dışlanmış. Bu yüzden Adapazarı’nda dedesinin evinde geçirdiği çocukluk günlerini “sıkıcı hapis” olarak değerlendirir. Çocuksu duyguları “yaşayamama, onun ruh dünyasındaki duygusal algılama ve duygusal yaklaşma eğilimini” güçlendirir (Andaç, 2001: 164-165).

¹ Bu çalışmada, Mustafa Aydemir (2013). *Sardunya Aşığı Adam Faik Baysal*, Adapazarı: Adapazarı Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları adlı eserden fayadalanılmıştır.

² Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, maydemir758@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6039-6081

KAYNAKLAR

- Andaç, Feridun (2001). "Faik Baysal", *Söz Uçar Yazı Kalır (Yüzyılım Son Tanıkları-I)*, İstanbul: Can Yayınları.
- Aydemir, Mustafa (2013). Sardunya Aşığı Adam Faik Baysal, Adapazarı: Adapazarı Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Baysal, Faik (1943). "İhtiyar Asker", *Büyük Doğu*, S. 7, 29 İlkteşrin.
- Baysal, Faik (1981). "Konu Önemli Değil", *Varlık*, Aralık.
- Bele, Tansu (2003). "Faik Baysal'ın 60. Sanat Yılı, Kırmızı Sardunya" *Irmak*, S.25, Ocak.
- Bezirci, Asım (1961). "Baysal'ın Rezil Dünyası", *Çok Kapılı Oda*, İstanbul: Araç Kitabevi.
- Çetişli, İsmail (1999). *Batı Edebiyatında Edebi Akımlar*, (3. bs.), Isparta: Kardelen Kitabevi.
- Ertan, Mehmet Emin (2004). "Mustafa Faik Baysal", *Cumhuriyet Döneminde Sakarya'da Türk Edebiyatı*, Adapazarı: Adapazarı Büyük Şehir Belediyesi Yayınları.
- Ezine, Celalettin (2003). "Sarduvan Romanı Hakkında Bir Manifesto ve Faik Baysal'ı Takdim", *Irmak*, S. 25, Ocak.
- Kantarcıoğlu, Sevim (2000). *Edebiyat Akımları ve Temel Metinler*, İstanbul: Can Yayınevi.
- Okçuoğlu, Ahmet (2007). "Faik Baysal'dan Dinlediklerim...", *Gül Sancılı Adam*, Adapazarı: Adapazarı Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Olgun, Ayşe (2001). "Her Biri Bir Diri İnsan Gibi", *Yeni Şafak*, 21 Kasım.
- Tahir, Alangu (1965). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman 1940-1950*, C.3, İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Tuna, Fahri (2001). "Şair, Romancı, Hikâyeci, M. Faik BAYSAL, Yaşasın Edebiyat", *Irmak*, S. 1, Ocak.
- Tuna, Fahri (2003). "Hep İnsanı Daima İnsan Yazan Yazar", *Irmak*, S. 25, Ocak.
- Yardım, Mehmet Nuri (1997). "Esas Olan İnsan Sevgisi", *Türkiye*, 12 Ekim.
- Yardım, Mehmet Nuri (2000). "Edebiyat Adasının Yalnız Adamı Faik Baysal", *Romancılar Konuşuyor*, İstanbul: Kaknüs Yayınevi.
- Yardım, Mehmet Nuri (2003). "Esas Olan İnsan Sevgisi", *Irmak*, S. 25, Ocak.
- Yardım, Mehmet Nuri (2007). "Faik Baysal", *Yazar Olacak Çocuklar*, İstanbul: Selis Kitaplar.
- Zafer, Cihat (2003). "Çok Yaşa Faik Baysal, Çok Yaza Faik Baysal", *Irmak*, S. 25, Ocak.

KÖY EDEBİYATININ ÖNCÜ İSİMLERİNDEN: FAKİR BAYKURT

Mehmet Fetih YANARDAĞ¹

GİRİŞ

1929'un Haziran'ında Burdur'un Akçaköy'ünde dünyaya gözlerini açan Fakir Baykurt'un asıl adı Tahir'dir. Askerde komutanından adının "Taharet" sözcüğünden geldiğini öğrenince "Tahir" isminden soğur ve bunun yerine bir postacının adını yanlışlıkla "Fakir" diye telaffuz etmesi üzerine ismini "Fakir" olarak değiştirme kararı alır. Kendisi çiftçilik, değirmencilik ve bakkallıkla ailesinin geçimini sağlamaya çalışan fakir bir babanın oğludur. 1938 senesinde henüz 9 yaşlarındayken babası vefat eden Baykurt; tarım işçiliği, çobanlık, suculuk, yazıcılık gibi işlere girer. Şiire ilkokul çağlarında başlar ve ilk şiiri ölen öküzlerinedir. Şiirleri konu itibarıyla kendi hayatı ve köyüyle alakalıdır (Yanardağ, 2005). İlkokul öğrenimini tamlandıktan sonra Isparta Gönen Köy Enstitüsü'ne başlar. Buradaki kitaplık, onun sanat hayatının başlangıcında önemli bir yere sahiptir zira Türk ve Dünya yazarlarının eserlerini tanıma fırsatını bu vesileyle yakalar (Yanardağ, 2010). Burada farklı teknikler kullanarak köy konulu şiirler ve hikâyeler kaleme alır. O, artık Türkiye'yi, Türk köyünü, Anadolu'yu muasır medeniyetler sahasında geri bırakan nedenleri idrak etmeye başlar. Öğrenciyken kaleme aldıkları sebebiyle ifadeye çağrılır ve bu, karşısına muhtelif sorunların çıkarılacağına ilk işarettir. Baykurt, artık baskılara maruz kalmaya başlayan bir yazardır. Bu baskılara binaen takip edilmesi, ölümüne kadar devam edecektir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü fyanardag@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0001-9903-542X

hayattaki kahramanların ağzından aktarmıştır. Edebiyatı millileştiren unsurun dil olduğunu savunurken dil için ömrünü feda edebilecek bir hassasiyet bilinci ile eserlerini yazmıştır. Fakir Baykurt kaleme aldığı eserleriyle Cumhuriyet köylüsünün sözcüsü olma görevini üstlenir. Toplumun alt tabakasının derdini, acısını ve mutluluğunu yaşayan biri olarak eserlerini özgün bir kimlikle icra etmiştir. O, kırsal kesiminde hayat mücadelesi veren köylünün sorunlarını anlatarak Köy edebiyatına derinlik kazandırmış ve bu meselelerin gündemde kalmasını sağlamıştır. Realist gözlem yeteneği ile yaşadığı dönemde yoksul insanların hayatlarını ve mücadelelerini anlatmayı görev edinir. Baykurt, Türkiye’de yazdığı eserlerinde toplumsal sınıf farkını gözler önüne sererken Almanya serüveni boyunca işçi ve göçmen insanların yaşam koşullarına değinir. Fakir Baykurt gittiği her coğrafyada yoksul ve mücadele veren insanların çıkardığı sesin adı olmuştur.

İçerisinde dünyaya gelip, çok yakından tanıdığı köy ve Anadolu insanı için savaşırken bildiklerini ve inandıklarını hiçbir kurum ve kişiden sakınmaz; bunu eyleme geçirmeyi bilir. Baykurt, eserleriyle bu milletin yaşamını, bu insanların birbirleriyle olan ünsiyetlerini kaleme alır. Anadolu, onun kaleminde kederiyle, gamıyla, mutluluğuyla, bağnaz taraflarıyla ve samimi yanlarıyla can bulmuş, kendi realitesiyle edebiyatımızda yer edinmiş ve ülke sınırlarını da aşmayı başarmıştır. 1955 sonrası edebiyatımızda vücuda getirdiği eserlerle önemli bir noktada konumlanmış olan Baykurt, Köy edebiyatını ve Türk köylüsü meselesini gündemde tutmuştur. Ölümüyle Türk köylüsü öksüz kalmıştır.

KAYNAKLAR

- BAYKURT, F. (1978/1). **Türkiye Yazıları**, “Kendi Öyküm”, S.12, s.25.
- ERTOP, K. (1977). **Milliyet Sanat**, “Günümüz Türk Romanı 3”, S.238.
- YANARDAĞ, M. F. (2005). **Fakir Baykurt’un Hikâye ve Romanlarının Tema ve Yapısı Üzerine Bir İnceleme**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- YANARDAĞ, M. F. (2007). **Fakir Baykurt’un Hikâyelerinde Tema**, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 1, Numara: 1, sayfa 227- 263, İstanbul.
- YANARDAĞ, M. F. (2010). **Fakir Baykurt’un Gözüyle Köy Enstitüsü veya Köy Enstitülü De-likanlı Fakir Baykurt**, Kuruluşunun 70. Yılında Bir Toplumsal Değişim Projesi Olarak Köy Enstitüleri Sempozyumu, 14- 17 Nisan 2010, Kastamonu Üniversitesi, ss. 892- 922.
- YANARDAĞ, M. F. (2010). **Fakir Baykurt’un Hikâyelerinin Yapısı Üzerine Bir İnceleme**, KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, sayfa: 45- 73, Kahramanmaraş.

CUMHURİYET DÖNEMİNİN BİR TANIĞI OLARAK FALİH RIFKI ATAY

Mustafa GÜLTEKİN¹

GİRİŞ

1894 yılında İstanbul'da doğan Falih Rıfki Atay, çeşitli dergi ve gazetelerde Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde toplumda ortaya çıkan demokratikleşme taleplerini ve çağdaş gelişmeleri savunan yazılar yazdı. Atay, II. Meşrutiyet'in ilanından sonraki dönemde seçimleri kazanan İttihat ve Terakki Fırkasını destekleyen yazılar yazmaya devam etti. I. Dünya Savaşı'nda Suriye'de yedek subay olarak görev yaptıktan sonra İstanbul'a döndü. Atay, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi üzerine işgali protesto eden yazılar yazdı ve Anadolu'daki Milli Mücadeleyi destekledi. 16 Mart 1920 yılında İstanbul'un İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesi ile birlikte Millî Mücadeleyi destekleyen yazıları nedeniyle tutuklanıp idam ile yargılanan Atay, İnönü Savaşı'nın kazanılmasından sonraki olumlu gelişmelerin bir sonucu olarak serbest bırakıldı. Falih Rıfki Atay, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra İzmir'e geçerek Mustafa Kemal Paşa ile tanıştı ve Anadolu'da yeni bir devlet kurulma aşamalarını yerinden takip etti. Bu süreçte Anadolu hareketine muhalif olan İstanbul basınına karşı Ankara Hükümetinin görüşlerini yansıtan yazılar kaleme aldı. 1923-1950 yılları arasında önce Bolu sonra Ankara milletvekili seçilen Atay, bir taraftan da çeşitli gazetelerde başyazarlık yaparak Türk devrimlerinin halka anlatılmasını sağlayan yazılar yazdı. Falih Rıfki Atay, hem milli mücadele öncesinde yaşanan işgal yıllarına

¹ Öğr. Gör. Dr., Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, mustafagulte@anadolu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2817-2464

SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerine, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet dönemlerine tanıklık etmiş olan Falih Rıfki Atay, yıllarca göz ardı edilmiş Türklerin ulus bilincine ulaşması dileğini önce yenilik taraftarı olarak gördüğü İttihat ve Terakki lehinde yazdığı yazılar ile gösterdi. Sonraları ise Türk kimliğini oluşturmada milli mücadeleyi ve peşi sıra Cumhuriyet devrimlerini destekleyen eserler yazarak halkı bilinçlendirmeye çalıştı. Bu süreçte “Kuva-yı Milliyeci” ve “Çankaya'nın Kalemşoru” gibi eleştirilere maruz kalma pahasına yeni Cumhuriyetin gençlerine bir tarih bilinci oluşturmaya çalıştı. Bu amaçla kaleme aldığı eserlerinde Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden itibaren Türk milletinin nasıl cahil bırakıldığını toplumsal hayatta tanıklık ettiği olaylar ile göstermeye çalışmıştır. Millî mücadele yıllarında ve sonrasında cumhuriyet devrimlerinin uygulanması aşamalarında Mustafa Kemal Atatürk'ün çok yakınında bulunmuş bir gazeteci olarak milli mücadeleyi ve devrimleri halka anlatan birçok eser yazdı. Bu nedenle Falih Rıfki Atay'ın eserleri Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş sürecinde gerçekleştirilen devrimleri ilk elden yansıtmaları bakımından önemlidir.

KAYNAKLAR

- Atay, F. R. (1998). Zeytindağı. Cumhuriyet Gazetesi. Yenigün Haber Ajansı. İstanbul
- Atay, F. R. (1999). Batış Yılları, Bateş Atatürk Dizisi, Bateş Bayilik Teşkilatı A. Ş, İstanbul
- Atay, F. R. (2000). Kurtuluş. Bateş Atatürk Dizisi. Bateş Bayilik Teşkilatı A.Ş, İstanbul
- Atay, F. R. (2004). Çankaya. Pozitif Yayınları, İstanbul
- Atay, F. R. (2006) Mustafa Kemal'in Ağzından Vahidettin, Pozitif Yayınları, İstanbul
- Atay, F. R. (2008). Mustafa Kemal'in Mütareke Defteri. Pozitif Yayınları, İstanbul
- Atay, F. R. (2010) Atatürk Ne İdi? Pozitif Yayınları, İstanbul
- Çolak, V. (2008). Türk Siyasal Yaşamında Falih Rıfki Atay (1894-1971). Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir
- Gürsoy, Y. (2014). Çankaya'nın Kalemşoru: Bilinmeyenleriyle Falih Rıfki Atay. İnkılap Kitabevi. İstanbul
- Şirin, F.S. (2009). Falih Rıfki Atay (1893-1950). Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Şirin, E. (2007). Falih Rıfki Atay'ın Kaleminden Atatürk ve Türk Devrimi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul üniversitesi Atatürk ilkeleri ve İnkılap tarihi Enstitüsü. İstanbul
- Şirin, F. S. (2014). İmparatorluktan Cumhuriyete Bir Aydın: Falih Rıfki Atay. Tarihçi Kitabevi. İstanbul

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL (1898-1973)

İstanbul'dan- Anadolu'ya, İmparatorluktan-Millete.

Yunus ACAR¹

Türk Edebiyatı tarihinde çok önemli bir mihenk taşı olan Faruk Nafiz Çamlıbel 1898 yılında İstanbul'da Osmanlı imparatorluğunun bir vatandaşı olarak doğmuştur. 1973 yılında Türkiye'de Türk vatandaşı olarak hayatını kaybetmiştir. Çamlıbel, yaşadığı süre boyunca Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışına ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun tarihi tanıklarından birisine dönüşmüştür. Yaşadığı coğrafyanın değişmeden aynı kalmasına rağmen, bir imparatorluğun yıkılmasının sebep olduğu büyük politik ve sosyal değişimler, Faruk Nafiz Çamlıbel'in hayatını olduğu kadar edebi kişiliğini de etkilemiştir. Hayatının ilk döneminde önce 1. Meşrutiyeti, daha sonra 2. Meşrutiyeti tecrübe etmiştir. Çok genç yaşta şiirler yazmaya başlamıştır. “*Temaşa-yı Zulmet*” (Peyam, 3 Şubat 1329) ve 1914 yılında *Peyam* gazetesinin “*Çocuk Dünyası*” adlı ekinde çalışma alışkanlığı temalı “*Saat*” şiiri ilk şiirlerindedir (Birinci, 1993; Enginün, 2001; Bulut, 1991; Enginün, 2020: 636; Banarlı, 1937; Özcan, 1993). Daha sonra şiirleri “[...] *Peyam-ı Edebi* (1913-14), *Edebiyat-ı Umumiye* (1916-19), *Yeni Mecmua* (1918), *Ümid* (1919-21), *Şair* (1918- 19) dergilerinde yayımlayan Faruk Nafiz, genç yaşta mütareke dönemi edebiyat hareketlerinin önde gelen kişilerinden biri olarak görünür” (Kurdakul, 1992a: 256; Banarlı,1969). Çamlıbel ilk dönem olarak adlandırabileceğimiz şiirlerini Osmanlı Edebiyat dünyasında “*Servet-i Fünun'un bir çeşit devamı olan Fecr-i Ati şairleri eserlerini veriyor*” (Enginün,1989:33) olduğu bir dönemde kaleme alınmıştır. Dolayısıyla ilk şiirleri dönemin özelliklerinden

¹ Öğr. Gör. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Yabancı Diller Bölümü, yunus.acar@bilecik.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1143-9281

KAYNAKLAR

- Aliş, Ş. (1994). *Servet-i Fünun Dergisinde Küçük Hikaye-Mensur Şiir, Manzum Hikaye (1896-1901)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Argunşah, H. (2020). Milli Edebiyat. Ramazan Korkmaz (Der.), *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000 El Kitabı* içinde (s:183-236). Ankara: Garafiker Yayınları
- Banarlı, N., S. (1937). *Faruk Nafiz, Hayatı, Sanatı, Şiirleri*. İstanbul.
- Banarlı, N. S. (1983). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar*. Devlet Kitapları, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Birinci, N. (1993). *Faruk Nafiz Çamlıbel*. İstanbul: Boğaziçi.
- Bulut H. H. (1991). *Faruk Nafiz Çamlıbel'in Hayatı ve Eserleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk dili ve Edebiyatı Bölümü
Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim dalı. İstanbul.
- Bulut, H. H. (1998). *Faruk Nafiz Çamlıbel'in Şiirleri-Derleme-Tasnif-İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çamlıbel, F. N. (1919). *Gönülden Gönüle*. İstanbul: Hukuk Matbaası.
- Çamlıbel, F. N. (1959). *Heyecan ve Sükün*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Çamlıbel, F. N. (1969). *Han Duvarları*. İstanbul: Devlet Kitapları Millî Eğitim Basımevi.
- Çamlıbel F., N. (1919), *Gönülden Gönüle*. İstanbul: Hukuk Matbaası.
- Enginün, İ. (1989). *Faruk Nafiz Çamlıbel. Erdem*, 5-13, s:33-62.
- Enginün, İ. (2001). *Faruk Nafiz Çamlıbel. Yeni Türk Edebiyatı Araştırma/Arı*, 4b, 189-207.
- Enginün, İ. (2020). *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Fırat, Ş. F. (1994). *Faruk Nafiz Çamlıbel'in Şiirlerinde Edebi Sanatlar*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edebiyat Fakültesi, İstanbul: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Flemming, B. (2018). *Essays on Turkish Literature and History*. Brill, Leiden: Boston.
- Halman, T. S. (2011). *A Millennium of Turkish Literature a Concisehistory*, Jayne L. Warner (Der.). New York: Syracuse University Press,
- Havlıoğlu D. ve Uysal Z. (Der.). (2023). *Routledge Handbook on Turkish Literature*. Londra ve New York: Routledge.
- İslam, A.K. (2020). Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu. Korkmaz, R. (Der.). *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000 El Kitabı* içinde (s: 379-398). Ankara: Garafiker Yayınları.
- Kaplan, M., Enginün, İ., Kerman, Z., Birinci N., Uçman, A. (1981). *Atatürk Devri Fikir Hayatı II*. Ankara: Başbakanlık Matbaası.
- Kaplan, M. (2006). *Büyük Türkiye Rüyası*. 5. Basım. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kurdakul, Ş. (1992a). *Çağdaş Türk Edebiyatı I Meşrutiyet Dönemi /1. Kitap*. Üçüncü Basım, İstanbul: Bilgi yayınevi.
- Kurdakul, Ş. (1992b). *Çağdaş Türk edebiyatı III Cumhuriyet Dönemi / 1. Kitap, Şiir*. İkinci Basım, İstanbul: Bilgi yayın evi.
- Köroğlu, E. (2010). *Türk Edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı (1914-1918)*. 2. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Korkmaz, R.ve Özcan, T. (2020). Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri. Korkmaz, R. (Der.). *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000 El Kitabı* içinde (s: 237-340). Ankara: Garafiker Yayınları.
- Mutluay R. (1976). *50 Yıllık Türk edebiyatı*. Üçüncü Baskı, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA'NIN TÜRKÇECİLİĞİ: “TÜRKÇEM BENİM SES BAYRAĞIM (TÜRK DİL KURUMU KOÇAKLAMASI)” ÖRNEĞİ

Alper YILDIZ¹

GİRİŞ

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının üretkenliği ve yenilikçiliğiyle tanınan ve en önemli şairlerinden olan Fazıl Hüsni Dağlarca, Çağdaş Türk edebiyatında deneyselciliği, özgünlüğü ve Türkçeciliği bakımından özel bir konuma sahiptir. Dağlarca, şiir yaşantısının bir döneminden itibaren öz Türkçe söz varlığıyla şiirler yazmış ve şiirlerinde de öz Türkçeciliği savunan bir yaklaşım sergilemiştir. Fazıl Hüsni Dağlarca, şiirlerinde Türkçeye yüklediği özel anlam ile *Türkçenin Sadeleşme Hareketi*'ne katkı sağlayan en önemli isimlerden birisi olmuştur. Bu çalışmada onun Türkçeye gösterdiği değeri net olarak görebileceğimiz *Türkçem, Benim Ses Bayrağım (Türk Dil Kurumu Koçaklaması)* eserinden hareketle Dağlarca'nın öz Türkçe üzerine düşünce ve yaklaşımları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA HAKKINDA

1914'te İstanbul'da doğan Fazıl Hüsni Dağlarca'nın edebiyata ilgisi kendi deyişimiyle anaokuluna gittiği sırada başlamıştır (Dağlarca, 1999: 10). Henüz 13 yaşındayken bir gazetenin öykü yarışmasını kazanmasıyla da edebiyat dünyasında yer edinmeye başlamıştır (Oktay, 2005: 583-584). İlk şiir kitabını 1935 yılında *Havaya Çizilen Dünya* başlığıyla kaleme alan Dağlarca, sonraki eserlerinde hep

¹ Arş. Gör., Çağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı, alperyildiz@cag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5788-9558

gülerden başka, son dizede çağdaş Türk edebiyatına kazandırdığı ve Türkçenin bağımsızlığını tanımlayan *ses bayrağı* betimlemesiyle akıllarda yer edinmiştir: ... / *Seslenir seni bana "Ova"m, "Dağ"ım, / Nere gitsem bulur beni arınmış. / Bir çağ ki akar ötelere, / Bir ak... ki yüce atalar, bir al... ki ulu oğullar, / Türkçem, benim ses bayrağım* (Dağlarca, 1999: 39).

SONUÇ

Cumhuriyet devri Türk edebiyatının en önemli şairlerinden birisi olan Dağlarca'nın arı duru Türkçeye olan düşkünlüğü ile Türkçenin sadeleşme hareketine olan katkısı *Türkçem Benim Ses Bayrağım* (Türk Dil Kurumu Koçaklaması) eserindeki şiirlerinden hareketle tanıtılmaya çalışılmıştır. Dağlarca, şiirlerinde kullandığı arı duru Türkçeyi yeri geldiğinde onu kişileştirerek, yeri geldiğindeyse yabancı sözcüklere karşılıklarını vererek okuyucusuna tanıtmaya çalışmıştır. Onun bu eserindeki şiirlerde ana konular öz Türkçenin yanında *Türk Dil Kurumu* ve onun çalışmaları, Atatürk devrimleri ve dolayısıyla dil devrimi ile dilde sadeleşme olarak sınıflandırılabilir. *Türkçem Benim Ses Bayrağım* (Türk Dil Kurumu Koçaklaması) eserindeki şiirlerden hareketle şu söylenebilir ki; Türkçenin sadeleşme tarihindeki birçok isimde olduğu gibi Dağlarca için de temel mesele, Türkçe kökenlilerin dururken yabancı kökenli sözcüklerin tercih ediliyor olmasıdır. Dağlarca, tam bağımsızlığın ancak dilde de tam bağımsız olmayla gerçekleştirilebileceğini ve bunun da arı duru öz Türkçe ile olası olduğunu, Türk edebiyatına kazandırdığı *Türkçem benim ses bayrağım* dizesiyle özetlemiş ve *Türkçenin Sadeleşme Hareketi'*ne büyük katkıları olmuştur.

KAYNAKLAR

- Akar, A. (2015). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Dağlarca, F. H. (1999). *Türkçem Benim Ses Bayrağım* (Türk Dil Kurumu Koçaklaması). İstanbul: Doğan Kitap.
- Ercilasun, A. B. (2015). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____ ve Akkoyunlu, Z. (2018). *Kâşgarlı Mahmud Divânı Lugâti't-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erol, K. (2018). Dil-Millet İlişkisi Bağlamında Türkçeyi Bilgiden Bilince Konu Edinen Şiirler. *Türk-bilig*, 2018/36, 103-120.
- Köprülü, M. F. (1928). *Millî Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri ve Divanı Türkii Basit*. İstanbul: İstanbul Devlet Matbaası.
- Oktay, A. (1993). *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öksüz, Y. Z. (2015). *Türkçenin Sadeleşme Tarihi Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uluçay, M. (2014). Destan Şairi Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Söz Varlığı. *Turkish Studies*, 9/9, 1023-1034.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE VAROLUŞSAL AÇIDAN FERİT EDGÜ ÖRNEĞİ

Merve MALAK¹

*Tramvayın birinde dikiliyorum; bu dünyada, bu kentte ve ailem içindeki yerim
konusunda düpedüz bir kararsızlık içindeyim.*

Franz Kafka

FERİT EDGÜ / GİRİŞ

24 Şubat 1936 tarihinde dünyaya gelen ve asıl adı İsmail Ferit Edgü olarak bilinen yazar; roman, öykü, şiir, deneme türündeki eserleri ile Türk edebiyatına katkı sağlar. Edgü, *Bir Gemide* adlı öykü kitabı ile 1979 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Ders Notları* ile 1979 TDK Deneme Ödülü, *Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı* ile 1988 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat ödülü (İ. Berk ile paylaştı)¹nü (Yalçın, 2010, s.365) alır. Jale Özata Dirlikyapan tarafından 1950 Kuşağı öykücülerinde değerlendirilen Ferit Edgü döneminin varoluşçu yazarları arasında yer almaktadır (Dirlikyapan, 2017). Özellikle öykülerinde ortaya çıkan varoluşsal bunalımın, bireysel bir düzlemde kaleme alındığı görülmektedir.

“Vaktim olsaydı daha kısa yazardım” diyen Anton Çehov aynı duyguyu kısa anlatımla ifade etmenin daha iyi bir olanak olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda dünya edebiyatındaki short-short story türünü Ramazan Korkmaz Türk edebiyatında “küçürek öykü” (Korkmaz-Deveci) tanımlaması ile ortaya koy-

¹ Doktora Öğrencisi, Kırşehir Ahi Evran, Türk Dili ve Edebiyatı, mervemalak020@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-8019-1473.

KAYNAKLAR

- Dilber, K. Can (2021). *Karşılaştırmalı Edebiyat Okumaları*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Dilber, K. Can (2022). *Türk Romanında Roman Sanatı*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Dirlikyapan, Ö. J. (2017). *Kabuğunu Kıran Hikâye*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Edgü, F. (2010). *Leş / Toplu Öyküler*. İstanbul: Sel Yayınları.
- Heidegger, M. (2018). *Varlık ve Zaman* (Çev. Kaan H. Ökten). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Korkmaz R. Deveci, M. (2011). *Türk Edebiyatında Yeni Bir Tür Küçürek Öykü*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şahin, V. (2014). “Ferit Edgü'nün “Yolcu” Adlı Küçürek Öyküsünde Yurtsuzluk İtkisi”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*. Yıl: 2. Sayı:2/2. ss.234-242.
- Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi* (2010). ((Ed. Murat Yalçın). C.1. 3. Baskı. İstanbul: YKY.

CUMHURİYET ÇOCUĞU FÜRUZAN VE FÜRUZAN YAZININDA CUMHURİYET DEĞERLERİNİN BİR TEMSİLİ

Başak ÖNER GÜNDÜZ¹

GİRİŞ

“Ülkemizin geçirdiği evrelerde beni en çok ilgilendiren, laik bir Cumhuriyetin çocuğu olmamdır” (Füruzan ve Şüyün, 2020, s. 58) der Füruzan. Bu sözü, Füruzan 2008 yılında İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı seçildiğinde Faruk Şüyün ile yaptığı nehir söyleşisinden oluşan otobiyografik kitapta yer alır. Bu kitap Şüyün’a göre aynı zamanda “Özel hayatını, ancak yazarlığıyla ilgili ipuçları taşıyacak kadar ortaya koyan salt edebi bir metin”dir (Füruzan ve Şüyün, 2020, s. 9). Ancak kitabın *Pentimento* başlıklı bölümünde Füruzan, kitabın bir otobiyografi olduğunu doğrular ve sıradan bir otobiyografi olmamasının gerekçesi olarak linear insan hayatının tanıklıklarına yer vermemesini gösterir (Füruzan ve Şüyün, 2020, s. 349). Bu sebeple denilebilir ki Füruzan sıradan bir odak noktası oluşturmak yerine hem kişisel yaşantısının hem de yaşadığı coğrafyanın en önemli evresi laik cumhuriyete odaklıdır.

Hayatı ile ilgili detayları vermenin bir şekilde edebiyatla ilgisi olmadığı için gereksiz olduğunu düşündürten Füruzan hakkında meraklı okuru dizginleyecek birtakım bilgilerin dolaşımında olduğunu belirtmek gerekir. Asıl adı Feruze Çerçi’dir ve 1956-58 yılları arasında ilkin Füruzan Yerdelen imzasını, Turhan Selçuk ile evlenmesi ile Füruzan Selçuk imzasını kullanarak *Seçilmiş Hikayeler*, *Türk Dili*, *Pazar Postası* ve *Yenilik* dergilerinde ilk öykülerini yayımlar (Bulduker, 2017, s.26). İstanbullu ve iyi eğitim almış bir annenin kızı ve küçük yaşta kay-

¹ Dr., T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, basakoner@windowlive.com, ORCID iD : 0000 0003 3053 0566

pitinde bulunulabilecek *Bir Evin Dıştan Görünüşü* öyküsü, Füzuran yazını izleklerini katmanlaştırması açısından da ayrıca bir önemi haizdir. Ahlaken ve yasa uyarınca davranan dürüst bir memurun, eşi ile çatışması üzerine kurulu *Bir Evin Dıştan Görünüşü*, iç dinamikleri ile birlikte ele alınmayan bir sistemin salt *dıştan görünüşü* ile bir eleştiri niteliğinde de okunabilir.

KAYNAKLAR

- Bozok, N. (2017). Füzuran'ın Gül Mevsimidir hikayesinde eşyalara ve mekanlara yazılan toplumsal ve duygusal yaşantılar. *Monograf Edebiyat Eleştirisi Dergisi* 7 ss. 69-99
- Bulduker, G. (2006). *Füzuran'ın hikayeciliği üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bulduker, G. (2017). Füzuran'ın Hikayelerinde Genç Kızların Tercih Ya Da Kaderi, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), ss. 25 -37
- Demir, B. (2021). Füzuran'ın 'Benim Sinemalarım' adlı öyküsünde göç ve etkileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9(121) ss. 154- 162
- Erdem, A. ve Tezgör, H. (2021). Füzuran'la söyleşiler: 'umut etmekten kolayca vazgeçemeyiz'. H. Tezgör ve A. Erdem (Haz.) *Bahçelerinde yaz: Füzuran edebiyatı üzerine* (ss. 223-245). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Ergülen, H. (2021). Füzuran'ın şiirler kenti. H. Tezgör ve A. Erdem (Haz.) *Bahçelerinde yaz: Füzuran edebiyatı üzerine* (ss. 191-197). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Ergülen, H. (2022). Gecenin 7 yüzü. *kitap-lık (iki aylık edebiyat dergisi) Sayı: 220* ss.11-14
- Füzuran ve Şüyün, F. (2020). *Füzuran diye bir öykü*. 3. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Füzuran (2003). *Benim Sinemalarım*. 3. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Genceli, M. ve Şengül, G. (2020). Füzuran'ın Kırk Yedililer romanında sosyal meseleler. *Aydın Türklük Bilgisi Dergisi* 6(11) ss. 211-234
- Gündoğan İbrişim, D. (2021). Eril bilginin ötesinde: Gül Mevsimidir'de duygu, duygulanım ve direnen kişisel tarih. H. Tezgör ve A. Erdem (Haz.) *Bahçelerinde yaz: Füzuran edebiyatı üzerine* (ss. 78-96). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- İnce, Ü. (2022). Gecenin öteki, karanlık yüzü karanlıktan korkmadan. *kitap-lık (iki aylık edebiyat dergisi) Sayı: 220* ss.5-10
- Okur, J. S. (2007). *Weibliche Umwurzellung: die Darstellung interkultureller Begegnungen in den Werken von Füzuran, Alev Tekinay und Elif Şafak* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Öztürk, B. ve Asutay, H. (2019). Füzuran'ın gözünden Almanya: 'Berlin'in Nar Çiçeği' adlı eserde ötekileştirme olgusu ve ortak payda. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi* 05(01) ss. 54-61
- Rötig, P. (2021). Parasız yatılı hakkında Füzuran'a yedi soru. H. Tezgör ve A. Erdem (Haz.) *Bahçelerinde yaz: Füzuran edebiyatı üzerine* (ss. 246-256). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Şafak, B. (2007). *Füzuran'ın öykülerinde anne-kız ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, Ankara
- Tezgör, H. (2021). Füzuran'ın öykülerinde değişen evler, değişen hayatlar. H. Tezgör ve A. Erdem (Haz.) *Bahçelerinde yaz: Füzuran edebiyatı üzerine* (ss. 169-178). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Uşaklı Sandal, B. (2022). Füzuran'ın öykülerini sosyal eşitsizlik bağlamında okumak. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 24(Özel Sayı) ss. 42 -60
- Yılmaz A. ve Uşaklı Sandal B. (2017). Füzuran'ın öykülerinde oedipal kadın kahramanlar ve anne-kız çatışmaları. *Turkish Studies* 12(15), ss. 667-686

CUMHURİYET'İN KAPISINDA ATEŞTEN GÖMLEK GİYENLER

Hasan SAKIN¹

GİRİŞ

Osmanlı Devleti 1912'de başlayıp 1922'ye dek sürecek olan uzun bir savaşlar dönemiyle sarsılırken aydınlar ülkeyi içinde bulunduğu durumdan kurtarmak için çareler aramışlardır. Avrupa'ya karşı sempati besleyen aydınlarımız Balkan Savaşları sırasında Türklere karşı uygulanan çifte standartlar nedeniyle daha millî denebilecek bir söylem geliştirmişlerdir. Böylece II. Meşrutiyet sonrasında Türkçülük genel kabul gören bir görüş hâline gelmiştir.

Halide Edib de II. Meşrutiyet sonrasındaki savaşlar dönemiyle yangın yerine dönen ülkenin bütün sancılarını yaşamış, bununla birlikte eserlerinde geleceğe dair umutlu ruh halini de yansıtmayı ihmal etmemiştir. 1922'de *İkdam* gazetesinde tefrika edilen *Ateşten Gömlek* romanında Millî Mücadele sürecini canlı sahnelerle aktarmayı başarmıştır. Bu eserde kullanılan motifler II. Meşrutiyet sonrasında aydının gündemindeki pek çok konuyu derli toplu aktarmayı başarır. Burada bu eserin dikkat çeken bazı noktaları üzerinde duracağız.

ATEŞTEN GÖMLEK GİYENLER YA DA MODERN DÖNEMİN PERVANELERİ

Ateşten Gömlek romanı anlatıcı Peyami'nin ağzından Millî Mücadele'nin iç-riden bir anlatısıdır temelde. Romanda ilk olarak karşımıza çıkan Peyami'dir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, hasansakin@cag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5947-4399.

KAYNAKLAR

- Adivar, H. E. (2022). *Ateşten Gömlek*. İstanbul: Can Yayınları.
- Kaplan, M. (2007). *Şiir Tahlilleri I: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Loomba, A. (2000). *Kolonyalizm Postkolonyalizm*. (Çev. Mehmet Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (2007). *Yahya Kemal*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (1988). *19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.

HALİDE NUSRET ZORLUTUNA

Kelime ERDAL¹

GİRİŞ

İnsanoğlunun yeryüzüne gelişi ile başlayan eğitim faaliyeti, başlangıçta aile üyeleri, kabile büyükleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bilgiler artıp karmaşıklaştıkça, genç nesile bilgi aktaracak, onun hayata hazırlanmasına yardımcı olacak bilgilerin bu iş için ayrılan özel bir kurumda (okulda) ve görevi yalnızca öğretmek olan kişilerce (öğretmenlerce) yapılması benimsenmeye başlamıştır. Bugün okulun ve öğretmenlik mesleğinin tarihçesi hakkında kesin bilgiler vermek mümkün olmamakla birlikte, öğretme-öğrenme işinin insanlık tarihi ile başladığını kabul edersek, öğretmenliğin de dünyanın en eski mesleklerinden biri olduğu söylenebilir (Oktay, 1991: 187). Cumhuriyet döneminde, toplumun %10'u bile okuryazar olmadığı için, dönemin kültürel, hukukî, siyasal gelişmelerinin kitlelere benimsetilmesinde ve kökleşmesinde eğitimin oynayabileceği rol her zamankinden fazla anlaşılmalı ve bu nedenle eğitime önem verilmiştir. Atatürk, “Başöğretmen” unvanı ile eline tebeşiri alarak tahta başında halka ders vermiş; kitlelerin eğitim düzeyinin yükselmesi için büyük çaba harcamıştır. 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (öğretim birliği) kanunu ile tüm okullar Maarif Vekâletine bağlanmış ve medreseler kaldırılmıştır. Cumhuriyet döneminde eğitimde laik ve demokratik yaklaşımlar benimsenmiştir. Özellikle dil ve tarih konularında millî bir amaca yönelme başlamış, Lâtin harfleri kabul

¹ Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, kelime@uludag.edu.tr, ORCID iD:0000-0001-8205-2530

olarak yetiştirilmeli; kadına, başta annelik duygusu olmak üzere geleceği kuracak yapıcı ve yaratıcı bir şahsiyet kazandırılmalıdır. Türk kadını, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde mebus olarak görev aldığı 1 Mart 1935 tarihini her yerde coşku ile kutlamalı ve kadınlara bu hakkı tanıyan Atatürk de bu önemli günde saygı ile anılmalıdır. Birçok ülkede kadınların bu hakları elde etmek için mücadele etmelerine rağmen kazanamamış olmaları ve Türk kadınının bu hakları Atatürk sayesinde elde etmesi, Atatürk'ün ileri görüşlü bir lider olduğunu gösterir. Atatürk, Batılı kadınlar haklarını elde etmek için erkeklerle çarpışırken, Türk kadınlarını lâyük oldukları yere getirmekte tereddüt etmemiştir. Atatürk, çalışkanlık, vefa, sabır ve fedakârlıkta eşsiz olan Türk kadınının bu hasletleri sayesinde haklarını çoktan elde etmiş olduğunun bilincinde olan eşsiz bir liderdir.

Halide Nusret Zorlutuna, yaşadığı dönemde eğitim sahasındaki aktif hizmetleriyle, günümüzde ise eserlerindeki fikirlerle eğitim anlayışına ve öğretmenlik mesleğinin özelliklerinin belirlenmesine büyük katkıda bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Başar, Erdoğan (2004). Millî Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1920–1960), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Gürel, Zeki (1988). Halide Nusret Zorlutuna Hayatı ve Eserleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, I. Baskı, Ankara.
- Kür, İsmet (1995). Yarısı Roman, Yapı Kredi Yayınları, I. Baskı, İstanbul.
- Oktay, Ayla (1991). “Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Nitelikleri”, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl 1991, Sayı 3, s. 187–193.
- Zorlutuna, Halide Nusret (1948). Benim Küçük Dostlarım, Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul.
- Zorlutuna, Halide Nusret (1967). Ellerim Bomboş, Kür Yayınları, Tokat Matbaası, İstanbul.
- Zorlutuna, Halide Nusret (1978). Bir Devrin Romanı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Özgeçmiş

1972 yılında Malatya'da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi İstanbul'da yaptım. 1994 yılında, Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldum. Aynı yıl, Kocaeli iline bağlı Gebze ilçesine edebiyat öğretmeni olarak atandım. 1995 yılında, “Falih Rıfkı Atay'ın Millî Mücadele Yazıları” isimli tezimle Marmara Üniversitesi Türikiyat Araştırmaları Enstitüsü'nden mezun oldum. 1998 yılında, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi bölümünde okutman olarak göreve başladım. Halen aynı fakültede görev yapmaktayım.

EFSANE DEVRİNİN YALNIZ ŞAİRİ HALİT FAHİRİ OZANSOY'UN ŞİİRLERİNDE AŞK/SEVGİ VE KADIN İMGESİ

Ebru İLGEN¹

"Şimdi hayat çok maddileşti. Bizler efsane devrinden kalmışız gibi geliyor bana"

GİRİŞ

18. yüzyılın sonlarında tüm dünyada cereyan eden milliyetçilik akımı, Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyıldan itibaren görülür. Türk Ocağı ve Türk Derneği gibi platformların kuruluşu ile özellikle aydın kesimde milliyetçilik bilinci yayılır ve sade bir dil kullanılarak edebî metinler ortaya konmaya başlanır. Bu hareketin şiir kolunu oluşturanlardan biri Halit Fahri Ozansoy'dur. İstibdat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet gibi devletin geçirdiği farklı dönemlere yakından tanıklık eden Halit Fahri'nin "...en dikkati çeken özelliği karakterine hâkim olan düalizmdir. Şair hayatı boyunca tek bir çizgiyi benimseyememiş zaman zaman çizgi değiştirmek zorunda kalmıştır" (Acehan, 1998, s. 11). Halit Fahri, hece ve aruz vezni etrafında şekillendirdiği şiirlerinde hem geleneksel söylemi hem de modern söylemi bir arada başarılı bir şekilde kullanır. Devletin köklü değişimler yaşadığı kritik dönemlerde halka doğru yönelerek vatan, millet ve tarih şuuru içeren metinler ortaya koyar.

Çağdaş Türk Edebiyatı'nın tanınmış isimlerinden biri olan Halit Fahri Ozansoy; Faruk Nafiz Çamlıbel, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç ve Enis Behiç Koryürek'le birlikte hecenin beş şairi'nden biridir. Edebi ve kültürel geleneğe

¹ Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, ebruilgen95@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0151-6522

² "Ozansoy ekseriya, 'hececiler' denen bir grup şairin içine sokulur. Halbuki, H. Fahri hiçbir zaman kesin bir vezin tercihinde bulunamamış şairlerdendir. Nasıl ki, bazen aruzun âhengini beğenirken, bazen 'tıkırtılı' buluyor; bazen 'muhteşem', bazen 'köhne' olarak vasıflandırıyor, 'hececiler' ile yeni nesil arasında da aynı tenakuzları yaşamıştır" (Özgül, 1986, s. 36).

kullanması şiirlerine anlamsal bir derinlik kazandırmıştır. Bir devrin kapanıp yeni bir devrin açıldığı bir dönemde yaşayan şair, yaşanan olaylara karşı duyarlı davranmıştır. Şiirlerinde kahramanlık söylemiyle beraber lirik unsurlar kullanması, şairin şiirlerinde derin bir hüznün ortamı oluşturmuştur. Şiirlerinde sürdürdüğü karamsar ruh hâli yaşamının ve mizacının getirdiği sonuçlardır. Zayıf mizaçlı olan şair annesinin kaybıyla hayatı boyunca devam edecek melankolik bir ruh hâline bürünmüştür. Muhayyel bir mekân arzusuna ilave olarak cinsellikten uzak muhayyel bir kadın portresi çizmesi şairin anne sevgi/şefkatinden mahrum büyümesiyle ilintilidir. Bu yüzden neredeyse tüm şiirleri *kadın/sevgi/hüzün/ölüm imgeleri* etrafında şekillenmiştir.

Bu çalışmada Halit Fahri Ozansoy'un şiirleri yaşamından yola çıkılarak, *aşk/sevgi* ve *kadın* imgeleri etrafında incelendi. Şairin hem toplumsal hem de bireysel olaylara karşı tutumu şiirlerinden hareketle değerlendirildi. Geleneksel söylemle bezenmiş şiirlerinde kişinin realite ve düşsel yolculuk arasında var olma mücadelesi irdelendi. Ziya Gökalp tarafından halka yönelmiş bir aydın olarak adlandırılan Halit Fahri'nin eserlerinden yola çıkılarak içsel zenginliğe sahip, toplumsal olaylara karşı daima duyarlı, *aşk/sevgi* ve *kadın* imgelerini kutsiyet değerleri açısından işleyen bir şair olduğu söylenilebilir.

KAYNAKLAR

- Acehan, A. (1998). Halit Fahri Ozansoy *Hayatı-Eserler-Sanatı*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. Sakarya.
- Adler, A. (2018). Yaşam Bilgisi. (Çev. Lütfi Yarbaş). İzmir: Lith.
- Bachelard, G. (2006). Su ve Düşler. (Çev. Olcay Kunal). İstanbul: Yapı Kredi.
- _____ (2020). Mekânın Poetikası. (Çev. Alp Tümertekin). İstanbul: İthaki.
- Ozansoy, H. F. (1912). Rüya. İstanbul: Necm-i İstikbal Matbaası.
- _____ (1917). Cenk Duyguları. İstanbul: Necm-i İstikbal Matbaası.
- _____ (1919). Efsaneler. İstanbul: Mahmut Bey Matbaası.
- _____ (1920). Bulutlara Yakın. İstanbul: Matbaa-yı Halk-ı Osmanî Şirketi.
- _____ (1936). Sulara Dalan Gözler. İstanbul: Ülkü Basımevi.
- _____ (1962). Hep Onun İçin. İstanbul: Çeltük Matbaası.
- Özgül, M. K. (1986). Halit Fahri Ozansoy *Hayatı ve Eserleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Özher Koç, S. (2015). Şâir Halit Fahri Ozansoy *Efsaneden Anadolu Gerçeğine*. İstanbul: XII Levha.

HASAN-ÂLİ YÜCEL

Veysel LİDAR¹

Cumhuriyetin ilanından sonra bilindiği üzere yaşamın her alanında önemli ve değerli adımlar atılmış, cephede kazanılan bağımsızlık, ekonomik, siyasi ve toplumsal alandaki gelişmelerle pekiştirilmeye gayret edilmiştir. Elbette genç cumhuriyet kültürel anlamda da ilerlemeler kaydetmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel atılımlarında dikkati çeken ve öncülük eden isimlerin başında hiç kuşkusuz Hasan-Âli Yücel gelmektedir.

Öğretmen, yazar, şair, gazeteci ve devlet adamı gibi pek çok ünvana sahip olan Hasan-Âli Yücel'in, kültürel yaşamımıza katkıları özellikle Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı döneme (1938-1946) tekabül etmektedir. Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün hemen sonrasında bakanlık görevine getirilen Hasan-Âli Yücel'le birlikte Türk kültür reformunun yükselişi gerçekleşecektir. Hasan-Âli Yücel yedi yılı aşkın süreyle yürüttüğü Milli Eğitim Bakanlığı görevinde Köy Enstitüleri'nin ve Devlet Konservatuvarı'nın kurulması, Birinci Türk Neşriyat Kongresi, Birinci Milli Eğitim Şurası'nın toplanması ve daha birçok faaliyetle, ülkemizin eğitim ve kültür yaşamına tesir etmiştir (Çıkar, 1997:11). Hasan-Âli Yücel'in çabaları, cumhuriyetle başlayan varoluş bilincini, atılan adımlar eşliğinde bir hümanizmaya, bir aydınlık hareketine dönüştürmüştür (Anamur, 1998:119-120). Şengör'ün ifadesiyle belirtmek gerekirse; *Mustafa Kemal'in kafasında doğan ve onun icraatıyla fiil haline gelen Türk Aydınlanması, genç Maarif Vekili Hasan-Âli Yücel'in elinde, adeta Atatürk ölmemişçesine devam*

¹ Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, vlidar@ogu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5279-7440.

KAYNAKLAR

- AKURGAL, E. (2005). Önsöz (içinde *Hasan-Âli Yücel ve Türk Aydınlanması*, A.M.C. Şengör). Ankara: Tübitak Yayınları.
- ANAMUR, H. (1998). Hasan-Âli Yücel ve Bir Aydınlanma Yolu Olarak Çeviri, yay.haz. S. BOYBEYİ içinde, *100. Doğum Yıldönümünde Hasan-Âli Yücel* (s.115-134) Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- BAŞARAN, M. (2011). Adı Cumhuriyet Dönemi Eğitimi Aydınlanmacılığıyla Özdeşleşen Milli Eğitim Bakanı Hasan-Âli Yücel ve Köy Enstitüleri. Editör K. KOCABAŞ içinde, *Hasan-Âli Yücel* (s.41-56) Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- BOYBEYİ, S. (1998). Hasan-Âli Yücel'in Biyografisi, yay.haz. S. BOYBEYİ içinde, *100. Doğum Yıldönümünde Hasan-Âli Yücel* (s.151-162) Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- ÇIKAR, M. (1997). *Hasan-Âli Yücel ve Türk Kültür Reformu*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- KARANTAY, Suat (2003). Tercüme Bürosu: Normlar ve İşlevler. Der. M. RİFAT içinde, *Çeviri Seçkisi 1 Çeviriyi Düşünenler* (s. 65-73) İstanbul: Dünya Aktüel Yayınevi.
- KERİMOĞLU, C (2011). Hasan-Âli Yücel'in Dil ve Edebiyata Bakışı. Editör K. KOCABAŞ içinde, *Hasan-Âli Yücel* (s.249-264) Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- ÖNAL, M. (2007). Hasan Âli Yücel'in Şiirleri. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), ss. 59-83.
- PAK, N. K. (2005). İkinci Baskıya Önsöz (içinde *Hasan-Âli Yücel ve Türk Aydınlanması*, A.M.C. Şengör). Ankara: Tübitak Yayınları.
- STRICH, F. (1957). *Goethe und die Weltliteratur*. Francke Verlag, Bern.
- ŞENGÖR, A.M.C. (2005). *Hasan-Âli Yücel ve Türk Aydınlanması*. Ankara: Tübitak Yayınları.
- TAHİR GÜRÇAĞLAR, Ş. (2003). Tercüme Bürosu Nasıl Doğdu? Birinci Türk Neşriyat Kongresi ve Çeviri Planlaması. Der. M. RİFAT içinde, *Çeviri Seçkisi 1 Çeviriyi Düşünenler* (s. 48-58) İstanbul: Dünya Aktüel Yayınevi.
- TAŞDEMİRCİ, E. (1998). Hasan-Âli Yücel'in Türk Milli Eğitime Hizmetleri, yay.haz. S. BOYBEYİ içinde, *100. Doğum Yıldönümünde Hasan-Âli Yücel* (s.27-114) Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- TUNCEL, B. (2003). Hasan - Âli Yücel ve Tercüme. Der. M. RİFAT içinde, *Çeviri Seçkisi 1 Çeviriyi Düşünenler* (s. 43-47) İstanbul: Dünya Aktüel Yayınevi.
- UNAT, F. R. (1961). Hasan-Âli Yücel. *Belleten*, 25(98), ss. 291-306.
- YÜCEL, H. Â. (1939). Önsöz (içinde Birinci Türk Neşriyat Kongresi Raporlar, Teklifler, Müzakere Zabıtları). Ankara.

CUMHURİYETİN TALİHSİZ ÇOCUKLARINDAN HASAN HÜSEYİN KORKMAZGİL

Hatem TÜRK¹

GİRİŞ: ŞAIRİN ÇOCUKLUK VE GENÇLİĞİ

1960 Kuşağı Toplumcu Türk şiirinin önemli isimlerinden Hasan Hüseyin Korkmazgil, 4 Mart 1927'de Sivas'ın Gürün ilçesinde doğmuştur. Cumhuriyet'in emekleme aşamasında dünyaya gelen Hasan Hüseyin'in babası Şükrü Bey, Kurtuluş Savaşı gazisidir. Şairin annesi Gülşen Hanım, ev hanımıdır. Okullarda ve Ziraat Bankasında hademelik yapan Şükrü Bey, daha sonra Sivas'taki cer atölyesinde çalışmaya başlamış ve buradan emekli olmuştur. Hasan Hüseyin ilk bilincini babasından almıştır. Şükrü Baba'nın tanınan bir ağaç açıcısı olması, şairin de tabiatla yakınlığının açıklamasıdır. Hasan Hüseyin, küçük yaşlarından itibaren zengin bir doğanın içinde büyümüş, kendi oyuncaklarını kendisi yapmış, becerikli bir kişi olmuştur.

Hasan Hüseyin, ilkokula evlerinin yakınlarındaki Kurultay İlkokulunda başlamıştır. Henüz çok küçükken ablasının kucagında okula giden şair, daha sonra Cumhuriyet İlkokuluna devam etmiştir. Onun şiir ve sanatla tanışması da burada başlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü üzerine Âşık Veysel'i taklit ederek şiirler yazmıştır (Esen 2007: 256).

Ortaokul sınavları için 137 km uzaktaki Sivas'a gitmesi gerekmektedir. Annesinin komşulardan bulduğu emanet bir ayakkabıyı ancak Sivas'ta giymesi koşuluyla alıp yalınayak yürüyerek Kangal – Armağan istasyonuna bir arkadaşıyla

¹ Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, hatemturk@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6102-9865

KAYNAKLAR

- Korkmazgil, HH (1988). *Tohumlar tuz içinde*, Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Korkmazgil, HH (1998). *Koçero vatan şiiri*, Ankara, Bilgi Yayınevi, (5. Baskı).
- Korkmazgil, HH (1999). *Temmuz bildirisi*, Ankara, Bilgi Yayınevi, (7. Baskı).
- Korkmazgil, HH (2003). *Kavel*, Ankara, Bilgi Yayınevi, (8. Baskı).
- Korkmazgil, HH (1972). *Ağlasun ayşafağı*, Ankara, Bilgi Yayınevi, (2. Baskı).
- Esen, S. (Haz.) (2007). *Kendileri*, İstanbul, Evrensel Baskı Yayın.
- Türk, H. (2021). Hasan Hüseyin Korkmazgil-başkaldıran dizeler, Çanakkale, Paradigma Akademi.
- Türk, H. (2023). Çağdaş Türk şiiri tarihi, Çanakkale, Hars Akademi.

SAVAŞ YORGUNU BİR SANATÇI HASAN İZZETTİN DİNAMO

Emine Bilgehan TÜRK¹

GİRİŞ: ŞAIRLİĞİ VE ŞİİRİNE EŞLİK EDEN HAYATI

Hasan İzzettin Dinamo 1909'da Akçaabat'ın Ahanda köyünde doğmuştur. Yemen'de, Balkan Savaşlarında bulunmuş sonra da Sarıkamış'ta şehit olmuş bir babanın oğlu olarak dönemin bütün imkânsızlıklarından, acılarından geçerek büyümüştür. İki ablası dışında bütün aile fertlerini küçük yaşta kaybetmiş, Samsun'dan başlamak üzere İstanbul'da birçok yetimhane değiştirmiştir. Amasya, Sivas öğretmen okulu, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim İş bölümlerinde eğitim alan sanatçı öncelikle okullardaki öğretmenleri, okuduğu Batı klasikleri, dönemin şair ve sanatçılarının etkisiyle sanat hayatına şiirle başlamıştır. İlk şiirlerini Hece şairlerinin etkisiyle yazar. Bu şiirlerde öğretmenlerinin okulda okuttuklarının yansımaları, millî hassasiyetler ön plandadır. İlk şiirinin Giresun'da çıkan *İzler* dergisinde yayımlandığı yaygın bir görüş olsa da derginin “İstidatlar” (yazının tamamı için bk. Türk 2013) bölümünde şiirin bir kısmının değerlendirildiği görülür. Şair, daha sonra Sivas Öğretmen Okulu öğrencisi iken *Servet-i Fünûn* dergisine şiirlerini gönderir. Yayımlanmış bir şiirini dergide görmek onun ömür boyu vazgeçmeyeceği yazma tutkusunu alevlendirir. Nazım Hikmet'in 835 *Satır* adlı şiir kitabını yayımlaması, Türk şiirinde yeni bir yön oluştururken, Dinamo'nun şiirlerinin de muhteva ve şekil yönünden değişmesine neden olur. Şairin, Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencisi iken “Ey Türk İşçisi ve Köylüsü Teşkilatlan”

¹ Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, eminebilgehanturk@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-4610-9971

SONUÇ

Hasan İzzettin Dinamo uzun yaşamıyla Osmanlı Devleti'nin yıkılma süreci ve altmış yılı aşkın Cumhuriyet döneminin tanığı olarak, zor bir hayat tecrübesinden geçmiştir. Bütün imkânsızlıklara rağmen okumak ve yazmak onun yaşam gayesi olmuştur. Ürettikleriyle var olabilen sanatçı, şiiir, roman, anı, çeviri türlerinde birçok esere imza atmıştır. Şiiire Faruk Nafiz başta olmak üzere Hece şairlerinin etkisiyle başlasa da daha sonra Nazım Hikmet tesiriyle şiiirler yazmaya devam etmiştir. Şairin Toplumcu Gerçekçi tutumla yazılan şiiirlerinde de kendi yaşamışlıklarının izlerini görmek mümkündür. Otobiyografik romanları gibi diğer romanları da kendi tecrübelerinin izlerini taşır. *Kutsal İsyân* ve *Kutsal Barış* nehir-belgesel romanları ise büyük bir okuma ve araştırmanın ürünü olarak edebiyat tarihindeki özel yerini korur. Hasan İzzettin Dinamo'nun bütün eserlerinde insana, tabiata, hayvana sevgiyle yaklaşan, savaş karşıtı insanı önceleyen ılımlı bir üslup hâkimdir.

KAYNAKLAR

- Timuroğlu, V. (1988). "Dinginliğin Dalına Oturmuş Bir Kavga Şairi", Varlık, S. 974 s. 15.
- Dinamo, H. İ. (1984). İkinci Dünya Savaşı'ndan Edebiyat Anıları, De yayınevi.
- Dinamo, H. İ. (1989). TKP Aydınlar ve Anılar, Yalçın yayınları.
- Dinamo, H. İ. (1971). 6-7 Eylül Kasırgası, May yayınları.
- Dinamo, H. İ. (1976). Kutsal Barış, May yayınları.
- Dinamo, H. İ. (1977). Kutsal İsyân, May yayınları.
- Dinamo, H. İ. (2013). Ateş Ormanları Arasından, Tekin yayınevi.
- TÜRK, H. (2013). "Ahanda'dan Karacaahmet'e 80 Yıllık Bir Şiiirin Öyküsü: Hasan İzzettin Dinamo'nun Şiiirleri", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 5, S. 9, Sonbahar, s. 87-102.

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN

Ummahan NERKİZ¹

Hüseyin Cahit Yalçın (7 Aralık 1875, Balıkesir - 18 Ekim 1957, İstanbul), Türk edebiyatının ve matbuatının en renkli ve en velut yazarlarından biridir. Edebî eserleriyle basın ve edebiyat âlemine kendini tanıtan yazar, II. Meşrutiyetten sonra daha çok gazetecilik ve siyasi faaliyetleriyle öne çıkmıştır. Yaşadığı dönemin edebî ve siyasi olaylarının içinde yer alan Hüseyin Cahit'in bu faaliyetleri, yakın dönem düşünce, kültür, siyaset ve edebiyat tarihimizin önemli kaynakları arasında yer almıştır. Bu yazıda Hüseyin Cahit Yalçın'ın hayatı hakkında biyografik bilgiler vermek yerine, onun edebî eserleri, gazetecilik ve çeviri faaliyetleri üzerinde durulmuş, yazarın Türk kültür ve medeniyetine katkılarından bahsedilmiştir.

| EDEBÎ FAALİYETLERİ

Hüseyin Cahit Yalçın'ın yazı hayatı II. Meşrutiyet öncesi ve sonrası şeklinde iki kısımda incelenebilir. II. Meşrutiyet öncesinde edebî eserleri ve edebî tartışmalarıyla dikkati çeken yazar, II. Meşrutiyet sonrasında daha çok siyasi yazıları ve siyasi kimliğiyle ön plandadır. *Nadide* (1891) ve *Hayal İçinde* (1901) romanlarıyla *Hayat-ı Muhayyel* (1898) ve *Hayat-ı Hakikiye Sahneleri* (1910) isimli hikâye kitapları II. Meşrutiyet öncesinde yayımlanmıştır. Bu devrede *Servet-i Fünun*, *Mektep*, *Mütalaa*, *Tarik*, *Sabah* ve *Saadet* gibi süreli yayınlarda hikâye, roman, mensur şiir, çeviri ve eleştiri gibi farklı edebî türlerde eserler neşretmiştir. *Servet-i Fünun* dergisinde toplanan şair ve yazarların edebî anlayışına yönelik eleş-

¹ Dr., ummahannerkiz@gmail.com, ORCID iD: 0009-0001-5664-2737

(A. Binet, 1927); *Ahlak Terbiyesi* (E. Durkheim, 1928); *Çocuğun Psikolojisi ve Tecrübi Pedagoji* (E. Clepatede, 1928); *Çocuklar Hakkında Asri Fikirler* (A. Binet, 1928); *Demokrasi* (E. Vacherot, 2 c., 1931); *Siyasi Hürriyetlerimiz* (M. Caudel, 2 c., 1931); *Vatandaşın Kitabı* (E. Laboulaye, 1931); *Allahlar Susamışlardı* (A. France, 1937); *Kürek Cebennemi* (T. Murri, 1937); *En Güzel İtalyan Hikâyeleri* (1938); *Fransa Tarihi* (J. Bainville, 2 c., 1938); *İngiltere Tarihi* (A. Maurois, 2 c., 1938); *Avrupa Kavimlerinin Mukayeseli Tarihi* (C. Seignobos, 2c., 1939-40); *Cihan Harbinin Şarka Ait Kaynakları* (J. Pichon, 1939); *Türk Mektupları* (O. G. de Busbecq, 1939); *Kavgam* (A. Hitler, 2 c., 1940, 1941); *Yırtıcılar* (A. Vivanti, 2 c., 1942); *Hususi Hayatlarında Hükümdarlar* (E. Berkson, 2 c., 1943); *Büyük Katerina* (L. Murat, 1944); *Sovyet Efsanesi ve Hakikat: Kızıl Rusya'nın İçyüzü* (A. Koestler, 1947); *Kızıl Rusya: Tek Başına Bir Dünya* (W. C. Bullitt, 1948). (*Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, 2010: 1103)

SONUÇ

Hüseyin Cahit Yalçın, Türk diline ve edebiyatına olan katkıları, gazetecilik ve çeviri faaliyetleriyle Türk edebiyatının ve basın hayatının en önemli yazarlarından biri olmuştur. Yazar, gazeteci ve siyaset adamı olarak tanınan Hüseyin Cahit Yalçın; yakın dönem düşünce, kültür ve medeniyet tarihimize olan büyük hizmetleriyle Cumhuriyet tarihimizde önemli bir yer edinmiştir.

KAYNAKLAR

- Azman, Ayşe (1994), “Türk Basınında Siyasi Bir Gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın”, [Yayınlanmamış Doktora Tezi], İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı.
- Bengi, S. Hilmi (1998), “Gazeteci, Siyasetçi ve Fikir Adamı Olarak Hüseyin Cahit Yalçın”, [Yayınlanmamış Doktora Tezi], Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Enginün, İnci. (2010). *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*. İstanbul: Derghâh Yayınları.
- Gazel, Ahmet Ali (2000), “Hüseyin Cahit (Yalçın) Bey'in Siyasi Hayatı (1908-1913)”, [Yayınlanmamış Doktora Tezi], Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı.
- Huyugüzel, Ömer Faruk (1984). *Hüseyin Cahit Yalçın'ın Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerinde Bir Araştırma*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Huyugüzel, Ömer Faruk (2010). “*Tanın*”. İstanbul: *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 39.), s: 565-567.
- Huyugüzel, Ömer Faruk (2018). “Hüseyin Cahit Yalçın”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yalcin-huseyin-cahit> [Erişim Tarihi: 20.11.2023].
- Parlatır, İsmail (2009), “*Servet-i Fünûn*”, İstanbul: *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 36), s: 573-575.
- Yalçın, Hüseyin Cahit. (1935). *Edebî Hatıralar*. İstanbul: Akşam Kitaphanesi.
- [İmzasız], (2010), “Yalçın, Hüseyin Cahit (Mad.)”. *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN ESERLERİNDE GÖRÜLEN ESKİCİL ÖGELERİN ANADOLU AĞIZLARINDAKİ İZLERİ

Seyfettin ÖZDEMİREL¹

GİRİŞ

Hüseyin Nihal Atsız; Türkolog, şair, yazar, edebiyatçı, tarihçi, düşünür, öğretmen ve akademisyen kimliğine sahip çok yönlü bir fikir adamıdır. 12 Ocak 1905'te İstanbul'da doğan Atsız, ilköğrenimini Kadıköy'deki Fransız ve Alman okulları, Kasımpaşa'daki Cezayirli Gazi Hasan Paşa ilk mektebi ve Haydarpaşa'daki Osmanlı İttihad Mektebi'nde; ortaöğrenimini ise Kadıköy ve İstanbul Sultânîsi'nde tamamlamıştır. 1926 yılında İstanbul Dârülfünûnda Edebiyat Bölümü'ne kaydolun Atsız aynı yıl askerlik vazifesi için göreve çağrılmıştır. Askerlik görevini yerine getirdikten sonra 1930 yılında Edebiyat Fakültesi'nden mezun olmuştur. Hocası Prof. Dr. Mehmet Fuat Köprülü'nün de isteği üzerine 1931 yılında asistanlık görevine başlamıştır.²

Atsız, daha çok önemli bir fikir adamı olarak görülse de edebi yönü hiç azımsanamayacak kadar güçlüdür. Yazdığı eserlerde bu durum açıkça görülmektedir. Ercilasun'a göre Atsız'ın şiirleri edebiyat tarihi derslerinde okutulacak niteliktedir. Romanları da çocuk romanları olarak görülmemeli, sanatkârane bir ruhla işlendiği anlaşılmalıdır. Örneğin *Bozkurtlar* romanı çok kahramanlı yapısıyla ilktir ve belki de bu alanda tektir (Erdoğan-Çakır, 2020: 16-19). Atsız, *Dalkavuklar*

¹ Arş. Gör., Çağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, seyfettinozemirel@cag.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9534-3601.

² Atsız'ın hayatı ve edebi eserleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ercilasun, A. B. (2018). *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*. Panama Yayınları; Sertkaya, O. F. (2014b). *Hüseyin Nihal Atsız-Hayati ve Eserleri*. Ötüken Yayınları.

SONUÇ

Türkçülük, Turancılık, Türk ülküsü gibi değerlere sahip olan Atsız'ın bu konularında işlediği görülmektedir. O, Türk tarihine verdiği önemi eserlerine yansıtmıştır. Onun eserlerinde Ötügen, Altaylar, Tanrı Dağları, Kür Şad gibi unsurlar önemli bir yer tutar. Bu tür kavramları Türk gençlerine, Türk insanına anlatmak istemiştir. Bunu yaparken de *GökTürk Yazıtları*'ndan, *Kutadgu Bilig*'den, *Dîvânu Lugâti't-Türk*'ten ve *Dede Korkut Hikayeleri*'nden yararlanmış ve pek çok *eskicil* ögeyi eserine almıştır.

Atsız'ın eserlerine bakıldığında *eskicil ögeler* konusunda zengin bir söz varlığına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada da birkaç örnekle Atsız'ın eserlerinde görülen *eskicil ögelerin* Anadolu ağzlarındaki izleri takip edilmeye çalışılmıştır. Eski Türkçeden Atsız'ın eserlerine uzanan bu söz varlığının pek çoğu günümüzde Anadolu ağzlarında yaşamaya devam etmektedir.

Atsız'ın kullandığı söz varlığına baktığımızda ise isimlerin yoğun olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra *alda-*, *apar-*, *arıkla-*, *bunla-*, *buyruk vermek*, *on-* gibi fiilleri de kullandığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akün, Ö. F. (1991). *İslâm Ansiklopedisi-Hüseyin Nihal Atsız*. Türkiye Diyanet Vakfı.
- Arat, R. R. (1979). (Haz. Kemal Eraslan, Osman Fikri Sertkaya, Nuri Yüce) *Kutadgu Bilig III İndeks*. İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Atsız, H. N. (1934). Cihan Tarihinin En Büyük Kahramanı: Kür Şad. *Orhun*, 6, 111-113.
- Caferoğlu, A. (2021). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Clauson, S. G. (1972) *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. İngiltere: Oxford Yayınları.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2014). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2018). *Atsız Türkçülüğünün Mistik Önderi*. Ankara: Panama Yayınları.
- Erdoğan, A. ve Çakır, G. Ö. (2020). Röportaj: Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun İle Atsız'ın Edebiyatı Üzerine. *Söğüt Türk Edebiyatı Dergisi*, 1/3, 14-21.
- Gömeç, S. Y. (2013). Kaynakların Işığında Türk Tarihinde Kür Şad. *Yüce Ereğ Türk Dünyası Aylık Fikir Kültür Araştırma Dergisi*, 14/46, 44-46.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kapusuzoğlu, G. (2017). Tarihi Bir Kişilik Olarak Kür Şad ve 639 Yılı. *Gazi Türkiyat*, 21, 121-136.
- Sertkaya, O. F. (2014a). Kür Şad Adının Etimolojisi veya Türk Tarihinde Kür Şad Adlı Bir Kişi Var Mıdır? *Gazi Türkiyat*, 14, 1-10.
- (2014b). *Hüseyin Nihal Atsız-Hayatı ve Eserleri*. Ötügen Yayınları.

- Taşagül, A. (2020). *Türk Model Devleti-Gök Türkler*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Tekin, T. (2010). *Orhon Yazıtları*. Ankara: TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (1993). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I-XII*. Ankara: TDK Yayınları.
- Wilkens, J. (2021). *Handwörterbuch des Altuigurischen (Altuigurisch-Deutsch-Türkisch) Eski Uygurcanın El Sözlüğü (Eski Uygurca-Almanca-Türkçe)*. Göttingen Akademi.
- Yalçın, Ş. (2019). *Hüseyin Nihâl Atsız'ın Roman ve Şiirlerinde Eskicil Ögeler*. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Elektronik Kaynaklar

- Derleme Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 11.11.2023
- Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 11.11.2023

HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR'IN ROMANCILIĞINDA TEFRIKA, ENTRİKA VE AHLAKİ ÇÖZÜLME

Ali SERDAR¹

GİRİŞ: YAŞAMI VE EDEBİYAT DÜNYASI.

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Türk edebiyatının en uzun soluklu yazarı, en üretken yazarlarından biridir. 1864 yılında İstanbul'da doğan Hüseyin Rahmi'nin "İstanbul'da bir Frenk" başlıklı ilk yazısı 1887'de *Ceride-i Havadis*'te yayımlanır, ilk romanı *Şık* 1888'de *Tercüman-ı Hakikat*'te tefrika edilir. İlk çevirisi olan Émile Gaboriau'nun *Bantiyollü İhtiyar* (Le petit vieux des Batignolles) adlı romanı da 1890 yılında yine *Tercüman-ı Hakikat*'te tefrika olarak yayımlanır. Yazın yaşamı boyunca 41 roman, 9 kitapta toplanan çok sayıda öykü, 4 tiyatro oyunu kaleme alan Gürpınar'ın gazetelerde farklı konularda yayımlanmış olan düzyazıları da 5 kitapta toplanmıştır. Servet-i Fünun döneminden hemen önce yazmaya başlayan Gürpınar, 1901'den 1908'e kadar sansür ve 1914'ten 1918'e kadar I. Dünya Savaşı nedeniyle yapıtlarını yayımlaya ara vermek zorunda kalır, ama bu zaman dilimleri dışında hayatını kaybedene dek, yani 1944'e kadar üretmeye, yayımlamaya devam eder. Uzun sayılabilecek kariyeri boyunca Türk edebiyatının merkezinde yer alan, yani okunan, tanınan, tartışılan; ama hiçbir ekole (Servet-i Fünun, Fecr-i Ati, Milli Edebiyat...) dâhil olmayan, bağımsız bir yazardır Gürpınar.

Yaşamına bakıldığında olay yoğun romanlarından farklı olarak sade ve düzenli bir yazar portresiyle karşılaşılır. Gürpınar, annesi Ayşe Sıdika Hanım'ı, çok küçük yaşta kaybetmesi nedeniyle çocukluk yıllarını anneannesi ve teyzesinin

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Özyeğin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü, ali.serdar@ozyegin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2205-5876

SONUÇ

Hüseyin Rahmi Gürpınar, uzun yazarlık kariyeri boyunca olay ve karakter yoğun romanlar kaleme alır, bunların neredeyse tamamını önce gazetelerde tefrika edip sonra kitap olarak yayımlar. Gürpınar, yaşamı boyunca Osmanlı/Türk toplumunun yaşadığı büyük değişim ve dönüşümlere şahitlik eder. Romanlarında birebir tarihsel olaylara gönderme yapmamakla birlikte ele aldığı temalar, tartıştığı konular aşırı Batılılaşmadan, batıl inançlara, kadın erkek ilişkilerinden doğa kültür çatışmasına kadar uzanan geniş bir yelpazededir ve toplumun yaşadığı değişim, dönüşümlerle yakından ilgilidir. Gürpınar, ahlakî da bu sorunların merkezine yerleştirir. Gürpınar, tartışmaya açmak istediği konuları romanlaştırırken de tefrika biçiminin özelliklerini kullanır; entrika ve çatışmaya dayalı canlı bir anlatı evreni kurar.

KAYNAKLAR

- Akyüz, K. (1995). *Modern Türk edebiyatının ana çizgileri 1860-1923*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Bek, K. (1997). Hüseyin Rahmi Gürpınar. Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Utanmaz adam* içinde (ss. 7-20). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Berkes, N. (1985) [1945]. Hüseyin Rahmi'nin sosyal görüşleri. *Felsefe ve toplum bilimleri yazıları* içinde (ss. 217-232). İstanbul: Adam Yayınları.
- Cevdet Kudret. (1988). *Türk edebiyatında hikâye ve roman*. Cilt 1. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Enginün, İ. (2006) *Yeni Türk edebiyatı: Tanzimat'tan Cumhuriyete* (1839-1923). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Fethi Naci. (2000). Utanmaz Adam. *Yüzyılın 100 Türk romanı* içinde (ss.41-43). İstanbul: Adam Yayınları.
- Geraghty, C. (1981). Continuous serial - a definition. Richard Dyer (Ed.), *Coronation Street* içinde (ss. 9-26). yy.: British Film Institute.
- Gürpınar, H. R. (1899). *Metres*. İstanbul: İkdâm Matbaası.
- . (1925). *Ben deli miyim?* İstanbul: Kütüphane-i Hilmi.
- . (1943). *Gönül bir yeldeğirmenidir, seveda öğütür*. İstanbul: Hilmi Kitabevi
- . (1948) *Dünyanın mihveri kadın mı para mı?*. İstanbul: Hilmi Kitabevi.
- . (1995). *Nimetşinas / Hakkâ sığındık*. Günümüz diline uyarlayan: Kemal Bek. İstanbul: Özgür Yayınları.
- . (1998). "Ben deli miyim?" mahkemede. Bu sabahki ikinci muhakeme ve beraat kararı. Abdullah Tanrınıninkulu ve Gülçin Tanrınıninkulu (Haz.), *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mektupları ve Tiyatro Eleştirileri* içinde (ss. 166-175). İstanbul: Özgür Yayınları.
- . (1999). *Deli filozof*. Günümüz diline uyarlayan: Kemal Bek. İstanbul: Özgür Yayınları.
- . (2004a). Çocukluğum. *Gazetecilikte son yazılarım 3. Yankesiciler kulübü*. ss.123-28. Der., haz. ve sadeleştiren: Abdullah Tanrınıninkulu ve Gülçin Tanrınıninkulu. İstanbul: Özgür Yayınları.
- . (2004b). *Kuyruklu yıldız altında bir evlenme / Kaderin cilvesi*. Günümüz diline uyarlayan: Kemal Bek. İstanbul: Özgür Yayınları.
- . (2006). Yazarlar ne kazanırlar? Eskiden ne kazanırlardı, şimdi ne alıyorlar, En Çok Para Kazanan Kimlerdir? Söyleşiyi yapan: Naci Sadullah. Abdullah Tanrınıninkulu ve Gülçin Tanrının-

- kulu (Der., haz. ve sadeleştiren), *Gazetecilikte son yazılarım 4: Söyleşiler ve Paul Bourget'den çevirdiği Andre Corneli romanı* içinde (ss. 67-72). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Gürpınar, Hüseyin Rahmi. (2001). Murat Yalçın (Ed.), *Tanzimattan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi*. Cilt I içinde (ss. 394-98). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kaplan, M. (1997). Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında aslı tipler. *Türk edebiyatı üzerinde araştırmalar* içinde (ss. 459-75). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Levend, A. S. (1964). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*. Ankara: TDK Yayınları.
- Moran, B. (1999) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "yüksek felsefe"si. *Türk romanına eleştirel bir bakış I* içinde (ss. 87-100). İstanbul: İletişim Yayınları.
- O'Sullivan, S. (2019, Ocak). Six elements of serial narrative. *Narrative* 27, 1: ss. 49-64.
- Serdar, A. (2007). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında ahlak sorunsalı". Yayımlanmamış doktora tezi. Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sevengil, R. A. (1944). *Hüseyin Rahmi Gürpınar: hayatı, hâtıraları*. İstanbul: Hilmi Kitabevi.
- Yücebaş, H. (1964). *Bütün cepheleriyle Hüseyin Rahmi*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

DEVRİMCİ BİR AYDIN: KEMAL TAHİR

Aliye USLU ÜSTTEN ¹

|GİRİŞ

Kemal Tahir, roman ve hikâye türünde önemli eserler vermiş ve toplumcu gerçekçi bir anlayışla Türk toplumunun gerçekliğini ortaya koymaya çalışmıştır. Romancının, romanını yazacağı toplumu, tarihî gelişim içerisinde inceleyerek “bugünün ve geleceğinin zorluklarının çarelerine sağlam dayanaklar bulmak zorunda olduğunu”, bunun için hazır kaynaklar yoksa roman dışı incelemelerin de romancı tarafından yapılması gerektiğini ilk vurgulayan Kemâl Tahir olmuştur.” (Doğan, 1978).

Asıl adı İsmail Kemalettin olan Kemal Tahir Demir, Tipi ve Benerci soyadlarını kullandıktan sonra Demir soyadını alır (TBEA, 2003: 591). Kemal Tahir, babasının asker olması dolayısıyla öğrenim hayatını farklı şehirlerde geçirir. Bu nedenle eserlerinde hürriyet, Millî Mücadele, Kuva-yı Milliye, emperyalizm gibi kavramlar karşımıza çıkar. Annesinin vefatı nedeniyle Galatasaray Lisesini ikinci sınıfta bırakması ve ambar memurluğu, avukat katipliği gibi farklı işlerde çalışması da romanları için birer kaynak olmuştur. Kemal Tahir’in düşünce dünyasında derin izler ve değişiklikler meydana getiren asıl dönem ise hapis-hanelerde geçirdiği 12 yıldır. Nazım Hikmet ve Doktor Hikmet Kıvılcımlı’yla tutuklanarak 15 yıl hapse mahkûm edilmesi onun edebî kişiliğinin ve üslubunun oluşmasında yeni bir yön çizmiştir (Ertop, 1984: 679). Nazım Hikmet’le Çankırı

¹ Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi AD., aliyeuslu@gazi.edu.tr, ORCID iD0000-0002-2937-6154

lamasıyla aranan İttihat ve Terakki Partisi üyelerinin içinde bulunduğu ruhsal durumu, romanın başkişisi Kara Kemal ve arkadaşlarının yaşadığı iç çatışmaları ayrıntılı bir biçimde ele alan yazar, Fethi Naci'nin “muhteşem” diye nitelendirdiği Emin Efendi tiplemesine, yaşadığı iç hesaplaşmayı ustalıkla aktararak “son derece etkili ve önemli bir roman kişisi olma niteliği” kazandırmıştır. (Göğebakan, 2000, s.122).

SONUÇ

Kemal Tahir, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e batılılaşma kavramını, Türk insanının kültürel ve sosyo-politik değişimini irdelemiş; Türk toplum yapısının Batı'dan farklı olduğuna inanmıştır. Bu nedenle romanlarında Türk milletinin kültürel değerlerini, inançlarını, sosyal problemlerini Batılı kalıplara bağlı kalmadan işlemiştir. Döneminin birçok yazarından farklılık gösteren düşünceleri, kendisine “sürekli görüşlerini değiştirdiği” eleştirisinin yöneltmesine neden olmuştur. Atay'a göre bu bir “hesaplaşma”dır ve insanın değişmesi bir gelişme belirtisidir (Atay, 2003: 184). Kemal Tahir, “hesaplaşma” olarak nitelendirilen bu değişim sürecinde kişilerin dramlarından yola çıkarak aslında toplumun dramını yansıtmıştır. Konularını gözlemlerinden ve toplum meselelerinden alan eserlerini, toplumsal gerçekçi anlayışla ele almıştır. Bu bakımdan onun romancılığının tarihî olaylar ve sosyal gerçekçilik etrafında şekillendiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

- Atay, O. (1979) “Kemal Tahir ve Roman Geleneğimiz”. *Kemal Tahir Kaynakları* (ed. İskender Özsoy), İstanbul: Barış Matbaası.
- Cihangir, F. (2006). “Kemal Tahir'in ‘Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu, Yol Ayrımı’ Adlı Eserlerindeki Devrik Yapı”. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Dalar, T. (2015). “Kemal Tahir'in Romanlarında Yapı ve İzlek”. Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ardahan.
- Doğan, M. H. (1978). *Milliyet Sanat*, 24 Nisan 1978.
- Ertop, K. (1984). “Kemal Tahir Hayata Avukat Katibi Olarak Atılmıştır”. *Nesin Yıllığı*. İstanbul: Nesin Vakfı Yay.
- Göğebakan, T. (2000). “Tarihsel Romanda ‘Kişiler’ Sorunu”. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*. S. 12.
- Hikmet, N. (1975). *Kemâl Tahir'e Hapishaneden Mektuplar*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Karabulut, M. (2021). “Kemal Tahir'in ‘Esir Şehrin İnsanları’ Romanında Tarih Algısı”, *Kemal Tahir*. Kayseri: İhlamur Kitap.
- Kayalı, K. (2003). Kemal Tahir'de Köy ve Köylülük. (İçinde: E. Eğribel ve U. Özcan, *Kemal Tahir'in 30. Ölüm Yıldönümünü Anısına*, (41-52). İstanbul: Kızılelma Yayıncılık.
- Moran, B. (2016). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Naci, F. (2013). *Yüz Yılın Yüz Türk Romanı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- OlpaK Koç, C. (2017). “Edebiyat Uyarlamaları ve Bir Uyarlama Örneği Olarak ‘Kurt Kanunu’”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(35): 365-374.
- OlpaK Koç, C. (2020). Kadın (Nisa) Hapishaneleri Bağlamında “Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu” ve “Burası Cezaevi” Anı/Romanlarında “Kadın Gardiyanlar”. *Adalet Dergisi*, (64), 607-628.
- Samsakçı, M. (2018). “Kemal Tahir”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kemal-tahir-demir> (Erişim Tarihi: 10.11.2023).
- Tahir, K. (1976). *Notlar/Sanat, Edebiyat I* (Haz. Cengiz Yazoğlu). İstanbul: İthaki Yayın.
- Tahir, K. (1993). *Mektuplar* (Haz. Cengiz Yazoğlu). İstanbul: Bağlam Yay.
- Tahir, K. (2015). *Esir Şehrin İnsanları*. İstanbul: İthaki Yayın.
- Tahir, K. (2016). *Esir Şehrim Mahpusu*. İstanbul: İthaki Yayın.
- Tahir, K. (2016). *Yol Ayrımı*. İstanbul: İthaki Yayın.
- Tükel, T. (1960). *Beş Romancı Tartışıyor*. İstanbul: Düşün Yayınevi.
- Yalçın, A. (2003). *Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1940-2000*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, M. (2010). “Kemal Tahir”. *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Yürek, H. (2021). “Milli Mücadele Dönemi Romanı: Esir Şehrin Mahpusu”. *Kemal Tahir*. İstanbul: İhlamur Kitap.

MÜTAREKE'DEN MİLLÎ MÜCADELE'YE: KEMALETTİN KAMU'NUN ŞİİRLERİNDE BAĞIMSIZLIK KAVRAMI VE MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Hünkar KARACA YALÇIN¹

GİRİŞ

Anadolu'nun zor zamanlarında ilk şiirlerini yazan Kemalettin Kâmi Kamu'nun şiirlerindeki temalar hem yaşam coğrafyasından izler taşımakta hem de toplumsal konulardan meydana gelmektedir. Erzurumlu olan ancak babasının işi dolayısıyla Refahiye'de bulunan şair burada Erzurum'un düşman işgaline uğradığını öğrenmiştir. Bu anda ve ailesinde derin izler bırakmıştır. Nitekim şair bu konuya dair birçok şiir yazmış, vatan, bağımsızlık ve göç onun şiirinin başat temalarından olmuştur. Kemalettin Kamu'nun şiirini yaşamından ayırmak çok da mümkün değildir. O kendisinin ve çevresindeki kişilerin, olayların yansımalarını şiir aracılığıyla kaydetmiştir. Anadolu'da yaşanan acılar, mücadeleler, işgal girişimleri, İstanbul ve İzmir'in işgali gibi konular onun şiirinde canlılığını korumuştur. “O dönemde 21 yaşındaki şairin tek bir ihtirası vardır: Yurdunu sevmek” (Tuncay, 1998, s. 19). Anadolu'nun uzak coğrafyalarında başlayan yaşamı nedeniyle halkın yaşadığı zorluklara aşına olan Kamu, milletin kaderine kayıtsız kalmamıştır, Mehmet Kaplan şairin *Bingöl Çobanları* isimli şiirini konu aldığı çalışmasında “O, bir yolcu veya yabancı değil, bu toprakların yerlisidir. Soyu ‘bu dağların eskiden aşinasıdır” (Kaplan, 2011, s. 37) diyerek şairi tanıtmaktadır. Özellikle ilk dönem şiirleri yaşadıklarından izler taşımaktadır. “Biraz da o günlerin *facia dolu atmosferidir genç Kemalettin'i şiire yönelten. Duyarlıklarını şiirle ifadeye ça-*

¹ Dr., Atatürk Üniversitesi(Mezun), hun.kar2019@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-6460-9972

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, A. (2013). "Kemalettin Kamu'nun hayatı, sanatı, şahsiyeti ve hicret şiirinin tahlili" *Turkish Studies*. 8/7, 1-17.
- (1988) *Atatürkçülük, Atatürk'ün görüş ve direktifleri*, C. I, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Edipoğlu, B. S. (1968). *Bizim kuşak ve ötekiler*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Enginün, İ. (2007). *Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Evrimer, R. N. (1949). *Kemalettin Kamu-hayati, şahsiyeti ve şiirleri*. İstanbul: Üçler Basımevi.
- Kamu, K. (2020). *Gurbet benim içimde*. (Ziya Karatekin, haz.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, M. (2011). *Şiir tahlilleri 2*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kutlu, Ş. (1978). "Kemalettin kamu üzerine", *Hisar*. C. 18, 252.
- Sâmanoğlu, G. (1986). *Kemalettin Kâmi Kamu-hayati, sanatı ve şiirleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Şimşek, Y. (2019). "Kemalettin Kamu ve Gültekin Sâmanoğlu şiirlerine gurbet teması bağlamında karşılaştırmalı bir bakış", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, 325-341.
- Tanpınar, A. H. (2000). *Edebiyat üzerine makaleler*. İstanbul: Dergâh Yayınları
- Tuncay, H. (1998). *Kemalettin Kamu*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Törenek, M. (2005). *Kemalettin Kâmi Kamu*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

TÜRK EDEBİYATININ ÖZGÜN KALEMİ: LEYLA ERBİL

İnci ARAS¹

GİRİŞ

1931 yılında İstanbul'da Selanik göçmeni bir annenin ve devlet denizcilik şirketinde makinist olan Rizeli bir babanın evliliğinden doğan Leyla Erbil çocukluğunu ve gençliğini İstanbul'da, “[i]nsanlar arası ilişkilerinde ve hayata bakışlarında Avrupa tarzını tercih eder[ken]” diğer yandan “[ç]ocuklarının yetiştirilmesi söz konusu olduğunda, [...] İslami değerlere ve ahlaka dayan[an]” (Göbenli, 2003, s. 84) bir eğitim anlayışını benimseyen, Anadolu ve Avrupa kültürünü sentezleyen üç çocuklu bir aile ortamında büyümüştür. Sırasıyla Esmâ Sultan İlkokulu'nda, Beyoğlu ve Kadıköy Kız Lisesi'nde öğrenim gören Erbil'in edebiyata ilgili daha lise yıllarında başlamıştır ve ilk öykülerini ve şiirlerini bu dönemde kaleme almıştır. Kadıköy Kız Lisesi'ndeki eğitiminin ardından 1950 yılında İstanbul Üniversitesi İngiliz Edebiyatı öğrenimine başlayan Erbil, üniversitedeki ikinci yılında Aytek Say ile evlenmiştir. Kısa süren bu evliliğin ardından 1954 yılında Mehmet Erbil ile ikinci evliliğini gerçekleştirerek Ankara'ya taşınmıştır. Ankara'ya taşınarak aralarında Vüs'at O. Bener, İlhan Berk, Mithat Fenman, Fethi Kopuz ve Kaya-İlhan Kopuz'un yer aldığı edebiyat çevresine dahil olma fırsatı yakalayan ve *Dost*, *Ufuklar*, *Papirüs*, *Yelken*, *Yeni Dergi*, *Türkiye Defteri*, *Türk Dili* ve *Defter* gibi dergilerde hikayeleri yayımlanan Erbil'in ilk öyküsü *Kavgasız'ın Seçilmiş Kısa Öyküler* dergisinde yayımlanması bu dönemde gerçekleşmiştir.

¹ Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, incikarabacak@anadolu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7237-3901

Kadın kahraman Sevdâ'nın içinde bulunduğu toplumda kendini özne olarak var etme çabasını gözler önüne seren *Tuhaf Bir Erkek'e* benzer şekilde *Kalan*'ın Lahzen'i de evliliğinde mutsuz bir kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem kocası Sabit ile hem de sevgilisi Zeyyat ile ilişkisini sürdüren Lahzen, hiçbir zaman özne olamayan nesne-kimliğini sorgulamaktadır ve bunun akabinde yaşamın çaresizliğini kabullenerek bir bunalıya kapılmaktadır. “[G]erçi insanın hakikatinin bulunabileceğini sanmasam da pek /onu aramaya çıktığımı itiraf /etmeliyim size sevgili okurlar/günah çıkartır gibi/bir insanın günah çıkartırken bile söylediklerine inananlardan değilken” (Erbil, 2015, s. 11).

SONUÇ

Erbil'in “güncel ve tarihsel[...]; yerel ve evrensel[...]; felsefi ve antropolojik deneme özellikleri taşı[yan]; ciddi ve karnaveleksk[...]; lirik ve epik[...]

(Oğuzertem, 2007, s. 2007) özellikleriyle ön plana çıkan yapıtlarında ortak olan nokta; (kadın) bireyin karşıt cephesinde yer alan ötekileştirici dünyayı yok edip yeni baştan yaratmak uğruna girdiği hırçın mücadeledir. “Önceleri varoluşçu bir anlayışla çağdaş insanın toplumla çatışmasını başkaldırıya varan bunalımını işle[yen]”, “[d]aha sonra biçim arayışlarını sürdürerek ele aldığı kişileri toplumcu bakış açısıyla irdelemeye çalışan, gerçekliği değişik boyutlarıyla yansıtmayı amaçlayan öyküler yaz[an]” (Özkırmırlı, 2001, s. 367). Erbil, “[s]oyutçular mı, diye kümelendirdiğimiz grubun en güçlülerinden” biri olarak “toplumculuğa, sol doktrine, toplum ıslahatçılığına’ sapmadan, Alain Robbe Grillet öncülüğündeki Yeni Roman’ın ilkelerini ve gidişatını yeni arayışlarla sürdürmektedir” (Kabaklı, 2006, s. 717). Görüldüğü gibi eserlerinde “geleneksel erkek söylemini yıkarak kadın deneyimlerinin ağırlık kazandığı bir kadın söylemiyle karşımıza çıkma[n]” (Şahin, 2012, s. 5) Erbil, yarattığı kadın karakterler aracılığıyla kadının bir et-bedenden öteye gidemediği androsentrik toplum yapısındaki kadınlık hallerine odaklanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akatlı, F. (2007). Leylâ Erbil’in Uçurduğu *Zihin Kuşları*. İçinde: *Leylâ Erbil’de Etik ve Estetik*. (Ed.: O. Oğuzertem) İstanbul: Kanat Kitap.
- Bachmann, I. (2004). *Malina ya da Günlük Cinayetlerin Romanı*. (Çev.: A. Cemal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Birkan, A. Ş. (2006). *Leyla Erbil’le kitaplarını konuştuk*, <http://yeniedebiyat.blogcu.com/leyla-erbil-lekitaplarini-konustuk-a-sebnem-birkan/441601>. 03.08.2006.

- Erbil, L. (1960). *Hallaç*. Ankara: Dost Yayınları.
- Erbil, L. (2009). *Feminizm nedir?* (Haz.: E. Şahin). 12 Şubat 2009.
- Erbil, L. (2010). *Gecede*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erbil, L. (2014). *Tuhaf Bir Kadın*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erbil, L. (2015). *Kalan*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Erbil, L. (2017). *Cüce*. 5. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erbil, L. (2020). *Tuhaf Bir Erkek*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Göbenli, M. (2003). *Zeitgenössische türkische Frauenliteratur. Eine vergleichende Literaturanalyse ausgewählter Werke von Leylâ Erbil, Fûruzan, Pınar Kür und Aysel Özakin*. İçinde: *Islamlundliche Untersuchungen 251*. Berlin: Schwarz Verlag.
- Işık, H. C. (2008). *Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı ve Varoluşçuluk*. Celal Bayar Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kabaklı, A. (2006). *Türk Edebiyatı V*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Oğuzertem, S. (2007). Kaybolmayan Yazar: Leylâ Erbil'in Özgünlüğü, Özgürlüğü. İçinde: *Leylâ Erbil'de Etik ve Estetik* (Ed.: O. Oğuzertem). İstanbul: Kanat Kitap; 2007; s. 161.
- Özkırımlı, A. (2001). *Tanzimattan Bugüne Edebiyat Ansiklopedisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Şahin, E. (2012). Leyla Erbil'de Feminist İzlekler. *Turnalar*, 15(45).

MAHMUT YESARİ: “ATATÜRK NESLİ”NİN VATANSEVER BİR YAZARI

Recai ÖZCAN¹

GİRİŞ

Mahmut Yesari, 1920’li yıllardan itibaren adapte ve telif tiyatro oyunları, romanlarıyla ve kısa hikâyeleriyle Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı tarihinde yerini alır. Edebiyatla genç yaşta tanışan yazar, 1923 yılında Reşat Nuri ile birlikte çıkardıkları Kelebek Mecmuası’nın katkısıyla edebiyat çevrelerinde tanınmış, kısa sürede dönemin popüler kalemleri arasına girmeyi başarmıştır. Tiyatro serüvenine ihtiyat zabitliği yıllarında başlayan yazarın (Yesari, 1944: s.4) bu alanda tercüme, adapte ve telif olmak üzere onlarca eseri mevcuttur. Henüz süreli yayın sayfalarında kitaplaştırılmayı bekleyen Türk tiyatrosuyla ilgili hatıraları, telif/tercüme/adapte oyunları incelendiğinde, yazarın bu alana katkısı daha doğru anlaşılacaktır.

Cumhuriyet döneminde tefrika ve kitap hâlinde yayımlanan çok sayıda eseri göz önünde bulundurulduğunda Mahmut Yesari’nin daha çok tanındığı alanın romancılık olduğu kabul edilebilir. Bu özelliğine rağmen yazar hakkındaki bibliyografik çalışmaların azlığı, üzerinde durulması gereken ayrı bir tartışma konusudur. Romanlarında “sevgiliye yönelik şüphe ve tereddütler, batılılaşma ve alafrangalık, yoksulluk, I. Dünya savaşının etkileri” gibi temalar belirgindir. (Toker, 1996: s.11) Ayrıca Çulluk adlı romanı bağlamında düşünüldüğünde “fabrika işçilerinin yaşam şartları”, Tipi Dindi’de “nesil çatışmaları”, Dağ Rüzgârla-

¹ Prof. Dr., Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, recaiozcan@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7834-7691

me yaklaşır. Bu üslup değişiminde savaşa bizzat katılması, dolayısıyla savaşın getirdiği yıkıma şahit olmasının etkili olduğu açıktır. Onun "yitik", "unutulmuş", "değeri bilinmemiş" gibi vasıflarla anılmasının sebeplerinden biri de kalemini doğru bildiği yolda özgürce kullanmaktan vaz geçmemesidir. Neticede Mahmut Yesari'nin vatanseverliği, diline gösterdiği özenden; şehirlisi, kasabalısı, köylüsüyle; askeri, memuru, simitçisiyle Türk milletinin Cumhuriyet'in kuruluşundan sonraki macerasını, gerçek hayata bağlı kalarak anlatmasından kaynaklanır.

KAYNAKLAR

- Ay, Oğuzhan, (2021). *Mahmut Yesari'nin Tiyatro Eserleri Üzerine Tematik Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Düzce: Düzce Üniversitesi.
- Token, Ş., (1996). *Romancı Yönüyle Mahmut Yesari*, EÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları: İzmir.
- Yesari, Mahmut, (15 Mayıs 1937). *Bülbül Çakılları I*, Yarım Ay Mecmuası, İstanbul, S.55.
- _____, (1927). *Sancağın Şerefi*, Şirket-i Mürettebiye Matbaası: İstanbul.
- _____, (1939). *Fener Nöbeti*, İstanbul: Çığır Kitabevi.
- _____, (15 Haziran 1944). *Tiyatroya Girişim*, Perde ve Sahne Mecmuası, S.21.
- _____, (Ocak 1928). *Çerkeşli Ömer*, Yeni Kitap Mecmuası, İstanbul, S.9.
- _____, (1 Nisan 1930). *Bumbu*, Muhit Mecmuası, İstanbul, S.18.
- _____, (1 Şubat 1935). *Son Dileği*, Yeni Türk Mecmuası, İstanbul, S.30.
- _____, (1 Mart 1935). *Ana Yurdun Sesi*, Yeni Türk Mecmuası, İstanbul, S.31.
- _____, (29 Ekim 1938). *Güneşe Çıkan Kadın*, Yarım Ay Mecmuası, İstanbul, S.90.
- _____, (15 Kasım 1938). *Korku Bilmiyen Adam*, Yarım Ay Mecmuası, İstanbul, S.91.
- _____, (1 Aralık 1938). *Atatürk Nesli*, Foto Magazin, İstanbul, S.8.
- _____, (5 Kasım 1943). *Üslup Muamması*, Büyük Doğu Mecmuası, İstanbul, S.6.
- _____, (26 Aralık 1944). *Roman Nasıl Yazılır?*, Tanin Gazetesi, İstanbul.

MEHMET RAUF: CUMHURİYET SEVİNCİ VE AŞKTAN VATANSEVERLİĞE GEÇİŞ

Mehmet TÖRENEK¹

Servet-i Fünun edebiyatının romancılarından biri olan Mehmet Rauf, yazı hayatına topluluk oluşmadan önceki yıllarda başlamış, roman ve hikâye alanında birçok eser vermiştir. Bahriye mektebinde okuduğu yıllarda başlayan edebiyata ilgi, sonraları bir tutku olarak hayatının sonuna kadar onu bırakmaz. En büyük çıkışını Servet-i Fünun devresinde yazdığı *Eylül* romanı ile yapar. *Eylül* hem bir duyguyu, aşkı işlemesi hem de bu duyguyu kişilerin psikolojik dünyalarındaki yansımaları ile vermesi nedeniyle en başarılı eseri olur. Sonraki yıllarda yazacağı romanlarda ve hikâyelerde çoğunlukla bu ilk dönem eserlerinde görülen aşk, evlilik, ihanet, hayattan nefret, yaşadığı çevreden ve toplumdan şikâyet, kadın, yaşlanma korkusu temalarını sürdürecektir, çoğunlukla bireysel temalar etrafında hikâye ve romanlarını kurgulayacaktır. Bu temalar farklı dönemlerde çıkaracağı dergilerde de görülecek, daha çok kadınlara dönük, onların zevkine hitap eden yayınlar olacaktır.

Bireysel ilişkiler ve duyguları esas alan romancılığı içinde tek istisna *Halâs* ismiyle yazdığı ve Cumhuriyet'in altıncı yılında yayımladığı romanıdır. 1926 yılı içinde bir felç geçiren Mehmet Rauf romanını eşine dikte ettirmek suretiyle kaleme almıştır. Cumhuriyet sevincini ve Gazi'ye olan sempatisini de bu eseriyile gösterir. Onun Ankara ve Atatürk'le ilgili iki de yazısı söz konusudur ki birinin başlığı "Gazi'yi Tebcil" adını taşır.

¹ Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mtorenek@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4520-4421

serîrine teali etmiş” olmasıdır. Yani kahramanlığını zulme, istibdada dönüştürmemiş, aksine milletini yüceltmeye yönelmiştir. Dolayısıyla Gazi, Türklüğü uçurumdan kurtardıktan sonra şimdi de can vermeğe uğraşmayı seçmiştir. Artık askeri dehasının yerini, onu “fersah fersah geçen idarî ve içtimâî deha”sı almıştır. Bunun için artık yabancı kahramanlara tenezzül etmediğini, kendi kanından, kendi ırkıdan bir kahramana kavuştuğunu, çocukluğundan beri ruhunun “bütün vecd ve tahassürüyle beklediği”ni, bu kişinin artık kendi kahramanı olduğunu ifade eder.(Mehmet Rauf, 1928:118-120)

KAYNAKLAR

- Mehmet Rauf (1929), *Halâs*,-İstiklal Harbi Romanı-, M. A. Halit Kitaphanesi, İstanbul, 400 s.
- Mehmet Rauf (1925), “Seyahat İntibaları: Ankara, Cumhuriyet Merkezi”, *Cumhuriyet*, No: 453, 13 Ağ.1341.
- Mehmet Rauf (1928), “Gazi’yi Tebcil”, *Türkün Altın Kitabı*, C. 2, Cumhuriyet matbaası, İstanbul.
- Törenek, Mehmet (1994), *Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Rauf*, Kitabevi, İstanbul.

MİLLİ MÜCADELE'NİN MANEVİ CEPHESİNDE BİR ŞAİR: MEHMET ÂKİF ERSOY

Burcu YILMAZ ÇEBİN¹

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu, Türk Kurtuluş Savaşı yıllarını 19. Yüzyıl sonu 20. Yüzyılın başında yaşamış şair, yazar, hatip ve büyük bir mütefekkir olan Mehmet Âkif Ersoy (1873-1936)'un gözünden ortaya koymaktır. Çalışmada Mehmet Âkif Ersoy'un Milli Mücadele'nin manevi cephesini oluşturma sürecinin kronolojik olarak tematik yöntemle yorumlanması amaçlanmıştır. Çalışmanın kapsamı, 1920-1923 tarihleri arasında şairin Ankara merkez olmak üzere Anadolu'da bulunduğu yıllarla sınırlandırılmıştır. Nisan 1920'de Mehmet Âkif Ersoy, Kuvayı-milliyeye destek vermek için Ankara'ya gider; Mayıs 1923'te ise Burdur mebusluk görevi bitince Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a döner. Şairin Ankara'da kaldığı bu üç yıl Kurtuluş Savaşı'na verdiği manevi destek bakımından oldukça değerlidir. Nitekim Mehmet Âkif Ersoy bu desteği tüm ulusa armağan ettiği "Kahraman Ordumuza" ithafıyla kaleme aldığı "İstiklâl Marşı" ile taçlandırmıştır.

ANKARA ÖNCESİ MEHMET ÂKİF ERSOY'UN ZAĞANOS PAŞA CAMİİ MEV'İZESİ

Birinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra Osmanlı Devleti İtilaf devletleriyle Mondros Mütarekesi'ni imzalamıştır. Mütareke sonrasında ülkenin dört bir ta-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, burcuylmazcebin@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3901-1036.

dimasında da inşa edilmiştir. Karakteri, inancı, hassasiyeti, kabiliyeti, taşıdığı vatan ve millet sevgisiyle Mehmet Âkif Ersoy bu süreçte Türk halkına öncülük eder. Şairin şiirlerini topladığı *Safahât* adlı eseri edebî eserden çok daha öte bir misyona sahip olur. Bu manzûmeler hem ulusun en zor yıllarının özetini hem de bu zorluklardan çıkabilmenin yollarını işler. 1920-1923 yılları arasında şehir şehir Anadolu'yu gezen şair ülkenin sahip olacağı kurtuluşa yürekten inanmış ve inancını Türk halkına aşılamaştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Cumhuriyeti kurulurken bu yapının manevi duvarını Mehmet Âkif Ersoy gibi mütefekkirler örmüşlerdir.

KAYNAKLAR

- BACANLI, Hakan. (2018). "Birinci TBMM'de Burdur Milletvekili Mehmet Akif (Ersoy) ve Faaliyetleri, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 34 (97), s.1-54.
- ERSOY, M. A. (1996). *Safahât* (haz. Cemâl Kurnaz vd.), İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- FERGAN, E. E. (1938). *Mehmed Akif, Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları*, C. I, İstanbul: Asarı İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı.
- GÜNAYDIN, Yusuf Turan (der.) (2011). *Babam Mehmet Akif*. Denizli: Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.
- KAPLAN, M. vd. (haz.) (1981). *Devrin Yazarlarının Kalemile Millî Mücadele ve Gazi Mustafa Kemal I*, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- UÇMAN, A. (2021). "Millî Mücadele Sürecinde Mehmed Âkif ve İstiklâl Marşı", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, Özel Sayı, s. 9-26.
- YİĞİT, Y. (2009). "İki Hatip Bir Kent: Mustafa Kemal ve Mehmet Akif Balıkesir'de", *I. Uluslararası Mehmet Akif Sempozyumu (19-21 Kasım 2008) Bildiriler Kitabı*, Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yayınları, s.836-837.

TÜRK ŞAİRİ MEHMET EMİN YURDAKUL

Bedri AYDOĞAN¹

Mehmet Emin Yurdakul, 13 Mayıs 1869'da İstanbul Beşiktaş'ta doğdu. Babası balıkçı Salih Reis, annesi Edirne'den İstanbul'a gelen Emine Hatun'dur. Annesinin köyleri bugün Bulgaristan'da kalmıştır. Bir halk çocuğu olan, halkın kültürüyle yoğrulan, kalemini halka ve millete adayan Mehmet Emin, 1876-7 yıllarında öğrenimine mahallesindeki sıbyan mektebinde başlayıp askeri rüşdiyede sürdürmüştür. Mülkiye İdadisini bitirmeden maaşsız olarak bir devlet kaleminde çalışmaya başlar. Mekteb-i Hukuk'a giren Mehmet Emin burayı tamamlayamamış, 1890'da bu kez maaşlı olarak kâtipliğe başlamıştır. Çeşitli resmi görevlerle yurdun değişik yerlerinde çalışmış, valiliğe kadar yükselmiştir. Hicaz, Sivas ve Erzurum valiliğinden sonra 1913'te Musul mebusu olur. Cumhuriyet döneminde Şebinkarahisar, Urfa ve İstanbul'dan vekil seçilir. Resmi görevleri dışında tüm mesaisini şiire vakfeden Mehmet Emin, 14 Ocak 1944'te vefat etmiş ve Zincirlikuyu mezarlığına defnedilmiştir.

İlk edebi ürününü mensur olarak *Fazilet ve Asalet*'le veren Mehmet Emin, 1928'de basılan *Mustafa Kemal* adlı kitabını nazım ve nesir karışık olarak oluşturmuştur. Bunun dışında nesirden çok şiir yazar ve yayımlar. İlk şiirlerini 1897 Türk-Yunan savaşı sırasında yazar. 1898'de devrin otoritesi olan Ekrem, Hamit, Rıza Tevfik, Şemsettin Sami ve Fazlı Necip'in takrizleri, saray ressamı Fausto Zonaro'nun resimleriyle birlikte bastırır. Adı *Türkçe Şiirler*'dir. Mehmet Emin'in en çok bilinen "Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken" şiiri de bu ilk kitap-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, baydogan@cu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5450-551X.

mal Atatürk, 15 Mart 1923'te Adana'ya geldiğinde yanındaki heyette Mehmet Emin de vardır. Burada yapılan toplantılarda ilgi görür, şiirlerini şevkle, heyecanla okur. Bugün için bakarsak şair Mehmet Emin neredeyse unutulmuş ve edebiyat tarihinin sayfalarında kalmıştır. Türkçe ve heceyle şiir yazma yolunu açması, insan sevgisini öne çıkarması, kadına saygısı, toplumun dertlerini anlatması, millete Türk olmanın kıvancını yaşatması, bir milli ruh ve heyecan aşılması, Kurtuluş Savaşına katkıları bakımından saygı ve minnetle anılmaya devam edecektir. Baki kalan kubbede o da kendince bir ses ve hatıra bırakmıştır.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Kenan (1986), *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi* 4.b, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Ayda, Adile (1998), *Bir Demet Edebiyat*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aydoğan, Bedri (2021), *Mehmet Emin Yurdakul'un Adana Günleri Ve Dağlılar Hitabesi*, Littera Turca (Journal of Turkish Language and Literature) .
- (2022), *Mehmet Emin Yurdakul'un 1897 Türk-Yunan Savaşından Adana'nın Kurtuluşuna Yolculuğu*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2021 Cilt: 30 No: 3.
- Banarlı, Nihat Sami (1948, 1.b.). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. 2 Cilt, Yedigün Neşriyat.
- Tansel, Fevziye Abdullah (1989), *Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri- I*, Şiirler, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Tevetoğlu, Fethi (1988), *Mehmet Emin Yurdakul*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Yurdakul, M. E. (1928). *Mustafa Kemal*. Ahmed İhsan Matbaası, İstanbul.

DR. MEHMED FUAD (UMAY) BEY

Makbule SARIKAYA ¹

1885'te Kırklareli'nde dünyaya gelen Mehmed Fuad, 1910'da İstanbul Tıbbiye Mektebi'nden mezun oldu. Çocuk doktoru olarak görev yaptığı yerlerde sağlık işlerinin yanında sosyal meselelerle de yakından ilgilenmiştir. (Fuad Umay, 2003, s.8-10) Bunların en başında kuşkusuz Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti gelir. 1935'de Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu adını alacak olan bu Cemiyet, savaşın en masum kurbanları olan çocukları korumak amacıyla kurulmuştur. Savaşın dinmediği yirminci yüzyılın dünyasında Türk milleti kanlı bir dünya savaşının ardından öz yurdunda düşmana karşı var olma mücadelesine girmiştir. Böyle bir ortamda sayıları hızla artan kimsesiz çocukların himayesi Milli Mücadele yıllarında çözülmeye başlandı. Çünkü beşeriyetin en fazla mağduriyet ve mahrumiyetiyle babası cephede vatani uğruna can verirken geride millete emanet edilen binlerce yetim ve kimsesiz çocuğun kaderi toplumun vicdanlarına bırakılmıştı. Bu yönüyle Mustafa Kemal Paşa'nın himayesinde Dr. Fuad Bey'in idaresinde 30 Haziran 1921'de Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Ankara'da kuruldu. Böyle bir ortamda şehitlerin emanetlerini vefa duygusuyla koruyan ana şefkatiyle onlara yuva olan "ana cemiyet", acıda buluşan gayretkeş insanların olağanüstü çalışmalarıyla hızla sorunları çözmeye başladılar. Bu cemiyet çocukları himaye ederek özellikle şehitlere karşı görevlerini yerine getirmeye çalışırken, zengin bir dayanışma ruhuna sahip Türk milletini yanında bulabilmiştir. Kısa sürede, bağış ve kardeşliğin buluşma noktası olan Cemiyet, Türkiye'nin hemen

¹ Prof. Dr., Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, makbulesarikaya@ardahan.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2676-6245

1950'de siyasi hayattan çekilen Dr. Fuad Umay, 1963'de İstanbul'da vefat etti. (Akın, 2001, s.2) Doğrudan bir yazar veya edebiyatçı olmamasına karşın Türk Kurtuluş Savaşına katılan bir doktor, ömrünü adadığı çocuk davasına yönelik birçok çalışma yapan bir milletvekili ve kurucusu olduğu Türkiye Himaye-i Eftal Cemiyeti/Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yarım asırlık yöneticisi, sosyal hizmet alanında daha birçok cemiyet kuran bir sivil toplum önderidir. Ülkesi ve milleti için birikimini çocukların anlayacağı şekilde hikayeleştiiren Dr. Fuad Umay, yaşadıklarını örnek olarak gençlere miras bırakan bir Türk yazarı olarak kuruluşuna şahitlik ettiği Cumhuriyetin yüzüncü yılında ele alınması gereken önemli bir şahsiyettir.

KAYNAKLAR

- “Gürbüz Türk Çocuğu Niçin İntişar Ediyor”, **Gürbüz Türk Çocuğu**, I, Teşrinievvel 1926, s. 1.
- Akın, V. (2000), *Bir Devrin Cemiyet Adamı Doktor Fuad Umay*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Doktor Fuad Mehmed, (1341) *Amerikada Türkler ve Gördüklerim*, İstanbul, Vatan Matbaası.
- Doktor Fuad, (1926) “Ziyaretçi Muallimler”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, II, Teşrinisani 1926, s. 3-4
- Doktor Fuad, (1927) “Amerikada Çocuklar Saltanat Sürüyorlar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, IV, Ocak 1927, s.6-9
- Doktor Fuad, (1933) “Üç Konferans”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, LXXVI, Şubat-Mart 1933, s.16-27.
- Dr. Fuad, (1927) “Çocuk Parkları”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, VI, Mart 1927, s.4-7.
- Fuad, (1927) “Milli Facia”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, V, Şubat 1927, s. 1-3
- Sarıkaya M. (2020), “Türkiye Himaye-İ Eftal Cemiyeti Reisi Dr. Mehmed Fuad (Umay) Bey'in Çocuk Üzerine Yazıları Ve Kitapları”, *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, s.267-284.
- Sarıkaya, M. (2009) “Cumhuriyet Türkiye'sinin İlk Çocuk Haftası”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXV/75, Kasım 2009, s.465-494.
- Sarıkaya, M. (2011), *Türkiye Himaye-i Eftal Cemiyeti (1921-1935)*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Umay, F. (1950) *Seçmenlerimle Başbaşa*, Ankara, 1950
- Umay, M. F. (2003) *Cumhuriyetin Kuruluş Yıllarında Bir Devrimci Doktorun Anıları*, (Günümüz Türkçesine Çeviren; Cahit Kayra), İstanbul, İşbankası Kültür Yayınları.

MELİH CEVDET ANDAY (1915-2002) VE
TOPLUMCU ELEŞTİREL YÖNÜArzu ÖZYÖN¹

Türk edebiyatının çok yönlü ve üretken edebi kişiliklerinden biri Melih Cevdet Anday. Giriştiği hiçbir uğraşta başarısızlığa uğramamış, aksine yaptığı her işin hakkını vererek alınının akıyla hepsinin altından kalkmış, Ayşegül Yüksel'in de ifade ettiği gibi şiirde olduğu gibi "oyun yazarlığında -[hatta roman yazarlığında]-da bir 'usta' olarak öne çıkmıştır" (1997: 49). Yüksel, Melih Cevdet Anday'ın her alandaki yükselişinin nedenini, eserlerini aklın duygulardan ağır bastığı bir dönemde vermiş olmasına bağlar. Bu nedenledir ki Anday edebiyatın bütün türlerinde eser vermesine karşın "bir türün belirleyici özelliklerini hiçbir zaman başka bir türe kaydırmadan" yazdığı türün anlatım tekniklerine bağlı kalmayı başarmıştır (Yüksel, 1997:67-68). Şiir, oyun ve roman yazarlığının yanı sıra, gazetecilik uğraşı ve deneme yazarlığı da Melih Cevdet Anday'ı karşımıza bir fikir adamı kimliği ile çıkarır. Gazetecilik yönü neredeyse tüm eserlerinde toplumsal kaygılardan uzak kalmasının önüne geçer. Anday bir ülke ve millet için şair ve yazarın da bir politikacı kadar önemli olduğunu belki de bu ikisinin bir politikacıdan daha çok milletin sözcüsü olduğunu savunur.

Yazar, şair kendi alanında devrim yapar. Bu, toplumun devrimi demektir. Sanatı, şiiri gelişmemiş ülkelerde politikacı hiçbir şey yapamıyor. [...] Eğer tüm sanatlar siyasetçinin sözü üzerine gitseydi, o memleketler hiç ilerlemezdi. Çünkü siyasetçiler kısa zamanda iddialarından vazgeçiyorlar. Sürekli olan düşüncedir, sanattır. (Anday,1988: 3, 7 Z. Oral Söyleşi)

¹ Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, arzu.ozyon@dpu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2730-9676.

söylemlerdir (Özyön, 2017: 271) ve oyunun absürtlüğüne katkıda bulunmaktadır. Ancak oyunda absürt söylemlerin yanı sıra yine dönemin toplumsal ve siyasal koşullarına örtük şekilde değinilmekte, özellikle Doktor ve Delikanlı karakterleri üzerinden ülkedeki sağ-sol kutuplaşmasına dikkat çekilmektedir. İki oyun göz önüne alındığında, karakterler arası konuşmalardan Anday'ın bir dil ve diyalog ustası olduğu görülmekte, bunun yanında yazarın oyunlarını da şiir ve romanlarını olduğu gibi toplumsal kaygılar ile yazdığı anlaşılmaktadır. Kendi deyişiyle, “Ben şiirde, tiyatrodada olsun, tüm yazılarımda, hep Türk kafasını yükseltmeye, inceltmeye yöneldim...” [...] “Ben ve iki arkadaşım, Atatürk'ün, Türk kültürünü dünya kültürünün üzerine çıkaracağız sözünü ciddiye aldık.” “Ben, toplumumuzun medeni bir toplum olmasını istiyorum.” (Anday,1988: 7 Z. Oral Söyleşi).

KAYNAKLAR

- ANDAY, M. C. (Erişim, 30.10.2023), “Çare yok” https://www.siiir.gen.tr/siir/m/melih_cevdet_anday/care_yok.htm
- ANDAY, M. C. (2014), Dikkat köpek var içinde *Toplu oyunları I*, İstanbul: Everest Yayınları.
- ANDAY, M. C. (2014), Müfettişler içinde *Toplu oyunları I*, İstanbul: Everest Yayınları.
- DAŞÇIOĞLU, Y. (2018), Modern şiire doğru- Garip hareketi içinde (ed.) Hasan Akay, Muharrem Dayanç. *Cumhuriyet dönemi Türk şiiri* (42-61). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- DOĞAN, M. C. (2012), Melih Cevdet Anday'ın romancılığı, Ankara: Kurgan Edebiyat.
- ENGİNÜN, İ. (27 Ocak 2019), Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı. *Türk tarihi ve kültür araştırmaları*. <https://www.altayli.net/>
- ORAL, Z. (Ağustos1988), Melih Cevdet Anday. *Milliyet sanat (Edebiyatımızda on insan bin yaşam eki)*, 198.
- ÖNEŞ, M. (1 Ocak 1999), Melih Cevdet Anday'ın 42 yıllık şiir serüveni: Düşünce evrenini yaşantıya yansıtma uğraşı. oai:earsiv.sehir.edu.tr:11498/15598
- ÖZYÖN, A. (2017), Absürt Tiyatro'nun 1970 sonrası tiyatromuza yansımaları (Yayımlanmamış doktora tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı. Eskişehir.
- SOYKARA, S. (2001), Garip hareketi şiir dili. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Anabilim Dalı. İstanbul.
- TUĞÇU, E. (2021), Melih Cevdet Anday'ın *Meryem Gibi* romanında toplumsal ahlak ve kadın. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji dergisi*. 25, 1:176-186.
- VURAL ARSLAN, E. (2017), Melih Cevdet Anday'ın *Raziye* adlı romanında idealize edilmiş yaşamın eleştirisi ve yıkımı. *Yeni Türk edebiyatı araştırmaları*. Temmuz-Aralık 9:18 (17-32).
- YÜKSEL, A. (1997), Anday'ın tiyatro söylemi. İçinde *Çağdaş Türk tiyatrosundan on yazar* (54-59). İstanbul: Mitos-Boyut Yayınları.
- YÜKSEL, A. (1997), Melih Cevdet Anday: Apollon'dan esinlenmiş bir tiyatro yazarı. İçinde *Çağdaş Türk tiyatrosundan on yazar* (49-53). İstanbul: Mitos-Boyut Yayınları.
- YÜKSEL, A. (1997), Tiyatromuz, Melih Cevdet Anday'ın oyunlarını değerlendirmelidir. İçinde *Çağdaş Türk tiyatrosundan on yazar* (67-70). İstanbul: Mitos-Boyut Yayınları.

TÜRK HİKÂyecİLİĞİNDE HALKÇILIĞIN UZLAŞMACI TEMSİLCİSİ MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

Servet TİKEN¹

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL'IN YAZI HAYATI

Türk edebiyatında hikâye ve roman türünde verdiği eserlerle tanınan Memduh Şevket Esendal, Türk siyasal hayatında diplomat ve siyasetçi kimliğiyle de adından söz ettirmeyi başarmıştır. Meşrutiyet'ten önce gizli bir cemiyet olarak faaliyet gösteren İttihat ve Terakki'ye katılarak başlayan siyasal hayatı, Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 1950'ye kadar sürer. Bu dönem zarfında yaklaşık 17 yıl diplomat olarak Bakü, Tahran ve Kabil'de görev yapan Memduh Şevket, uzun yıllar milletvekili olduğu CHP'de üç yıl boyunca Genel Sekreterlik görevini de sürdürür.

Esendal'ın Türk siyasal hayatının önemli simalarından biri olması, onu edebiyat dünyasında adeta gölgede bırakır. Yazarın yazı hayatına bakıldığında aktif siyasal faaliyetlerine ve diplomatik görevlerine ara verdiği dönemlerde edebî verimliliğinin arttığı görülür. Yazarın tespit edilen ilk hikâyesi II. Meşrutiyet'in ilanından sonra görülür. 17 Aralık 1908 tarihli *Tanin* gazetesinde yayımlanan bu hikâyesi, "Veysel Çavuş" adını taşımaktadır. Bu hikâyesinden üç yıl sonra 1912'de *Çığır* gazetesinde yedi hikâye kaleme alır. Bir yıl sonra 1913'te *Halka Doğru* mecmuasında bir hikâyesi çıkar. (Çetişli, 1991: 23-24). Bu hikâyesinden sonra gazete ve dergilerde imzasına rastlanmayan yazar, on iki yıl sonra 1924'te *Meslek* gazetesinde otuz beş hikâyesini yayımlar. Ayrıca ilk romanı *Miras'ı* da

¹ Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dil ve Edebiyatı Bölümü, servettiken@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6443-6466.

SONUÇ

Öne çıkmaktan kaçınan ve ünlü olma kaygısından uzak bir anlayışa sahip olan Memduh Şevket Esendal'ın bu özelliği siyasi ve edebi hayatına damga vurur. “Gölge adam” olmayı tercih eden Esendal, oldukça önemli siyasi görevler almaya rağmen göz önünde bulunmak istemez. Mecliste konuşmaktan, gazetelere demeçler vermekten kaçınır. Aynı tavrı edebiyat söz konusu olduğunda da sürdürür. Sanat ve edebiyat üzerine konuşmaktan ve kendini anlatmaktan imtina eder.

Esendal, ilk hikâyesini yayımladıktan sonra uzun yıllar ülke dışında resmî görevler üstlenir. Ailesinden, çevresinden ve edebiyat muhitinden ayrı kaldığı bu dönemlerde maddeten halkın uzağında kalsa da manen halkın arasında kalmayı başarır. Ülkesinin uzağındaki bu yıllarda yazdığı ancak bir bölümünü daha sonra yayımlayacağı hikâyelerinde hafızasına kazıdığı küçük insanı çeşitli yönleriyle kurguya dönüştürür. Uzlaşmacı bir tavırla şehirlerde, kasaba ve köylerde kendi dünyasıyla baş başa bırakılmış halkının yaşantısını, sorunlarını, kültürünü ve dilini hikâyelerinin esas unsuru yapar. Böylelikle halkın arasında bir diplomat yazar olarak Türk edebiyatında kendine özgü bir kimlik edinir.

Türk hikâyeciliğine gerek teknik gerekse dil ve anlatım bakımından yeni kapılar açan Esendal, modern Türk hikâyeciliğinin gölgede kalmış öncüsüdür. Siyaset ve edebiyat tarihinde büyük değişimlere sahne olan II. Meşrutiyet'ten Demokrat Parti iktidarına uzanan döneme siyasi, edebi anlayışı ve mizacıyla iz bırakmayı başaran bir diplomat, siyasetçi ve yazardır.

KAYNAKLAR

- Alangu, T. (1968). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman 1919-1930 C. 1*, İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Birgen, M. (2009). *İttihat ve Terakki'de On Sene İttihat ve Terakki Neydi?*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Çetişli, İ. (1991). *Memduh Şevket Esendal*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karaömerlioğlu, A. (2006). *Orada Bir Köy Var Uzakta Erken Cumhuriyet Döneminde Köycü Söylem*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Koçak, C. (2017). *Türkiye'de Millî Şef Dönemi (1938-1945)*. C. 2. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kuran, A. B. (2012). *Osmanlı İmparatorluğunda İnkılâp Hareketleri ve Millî Mücadele*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Odabaşı, İ. A. (2015). *II. Meşrutiyet Basınında Halkçılık Köycülük ve Sosyalizm*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Özçelik, O. F. (1951). M. Ş. E. İle İki Saat. *Hisar*. Yıl. 2, S. 19, ss. 10-16. 1 Kasım 1951.
- Parla, T. (2001). *Ziya Gökalp, Kemalizm ve Türkiye'de Korporatizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Teke, C. (2021). *Türk Siyasi Hayatında Memduh Şevket Esendal*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Erzurum.
- Toprak, Z. (1985). Osmanlı Devleti'nde Korporatif Dünya Görüşü: Meslekçilik. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*. C. 2. ss. 371-376. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türkeş, Ö. (2001). Memduh Şevket Esendal. *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Kemalizm*. C.2. ss. 238-243. İstanbul: İletişim Yayınları.

MİTHAT CEMAL KUNTAY (1895-1956) ÜÇ DEVRİN ŞAİR VE YAZARI

Hakan SOYDAŞ¹

GİRİŞ

İşkodra eşrafından Selim Sırrı Bey'in ve Tırhalalı Samiye Hanım'ın oğlu olan Mithat Cemal Kuntay 1895'te İstanbul'da dünyaya gelir. İlk ve orta öğrenimini Mekteb-i Osmanî'yede görür. Ardından altı ay kadar Saint-Joseph'de öğrenim görür fakat buradaki öğrencilik hayatı kısa sürer. Vefa İdadisi'ni bitirdikten sonra Mekteb-i Hukuk'a girer ve aliyyü'l-âlâ derecesiyle buradan mezun olur. 1908'de Hukuk-ı İdare doktora sınavında başarılı olup Türkiye'nin ilk hukuk doktoru unvanını kazanır (İnal, 2000: 1338). Kuntay'ın başarısını takdir eden İbrahim Hakki Paşa onu muavin (asistan) olarak alır. Mithat Cemal bunun ardından Mekteb-i Hukuk'ta hitabet dersleri vermeye başlar. Açılan bir başka sınavda başarılı olarak Adliye Nezareti Kalem-i Mahsus Birinci kâtipliğine atanır (Göktürk, 1987: 8). 11 Nisan 1915'te Mehmed Ali Tevfik Bey'in istifası üzerine Sarf ve İmla Encümeni azalığına (TS.Ma.e 1425:80), ardından becayiş yoluyla 1 Temmuz 1915'te Lügat Encümeni azalığına tayin olur (TS.MA.e 1425:85). 1 Nisan 1919'da Adliye Nezareti Kalem-i Mahsus Müdüriyeti'ne vekâleten atanır (BEO 4562: 342126). 3 Kasım 1920'de ilk önce sabık görevine (BEO 4661: 349542) 18 Haziran 1921'de ise Dersaadet Bidayet Mahkemesi azalığına atanır (İ. DUİT 50:131). 26 Aralık 1921'de Encümen-i Adli Aza-yı Mülazımı olur (İ.DUİT 51: 7). 28 Aralık 1921'de Mütareke devrine özel olarak kurulan Muvakkat Muhtelit En-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü, hakan_soydas@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-4939-3434

KAYNAKLAR

Arşiv

- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Evrak (TS.MA.e), 1425:80
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Evrak (TS.MA.e), 1425:85
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Bâbiâli Evrak Odası Evrakı, 4562: 342126
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Bâbiâli Evrak Odası Evrakı, 4661: 349542
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Bâbiâli Evrak Odası Evrakı, 4701: 352371
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, İrade Dosya Usulü, 50: 131
- Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, İrade Dosya Usulü, 51: 7

Makale, Kitap ve Tez

- Akılın, N. (2000). *Mithat Cemal Kutay Hayatı-Sanatı-Eserleri*. Doktora Tezi. İzmit: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- And, M. (2016), *Başlangıcından 1983'e Türk Tiyatro Tarihi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ayvazoğlu, (B), (2023), *1924 Bir Fotoğrafın Uzun Hikâyesi*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (2017), *Midhat Cemal Kuntay*, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Göktürk, H. İ. (1987), *Mithat Cemâl Kuntay*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İnal, İ. M. (2000), *Son Asır Türk Şairleri Cilt III*. (haz. Hidayet Özcan), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İnci, H. (2018), Sunuş, (haz. H. İnci) içinde, *İlk Edebiyat Anketi/Tahkikat-ı Edebiye* (s.7-12), İstanbul: Everest Yayınları.
- Karakoç, İ. (2023), Erken Cumhuriyet Edebiyatının Kanonik Bir Figürü Olarak Namık Kemal, *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 77-92.
- [Kuntay], M. C. (1326/1910), *Edebiyat Dersleri*, İstanbul: Bekir Efendi-Karagöz Matbaası.
- [Kuntay], M. C. (1331/1915), *Edebiyat Defteri*, İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Kuntay, M. C. (1944), *İkiler ve Ötekiler*, İstanbul: Ülkü Basımevi.
- Kuntay, M. C. (1945), *Türkün Şehnâmesinden*, İstanbul: Tasvir Neşriyat.
- Ozansoy, H. F. (2016), *Edebiyatçılar Geçiyor*, İstanbul: Dergâh Yayınları
- Özlük, N. (2023), *Matbuatta Necip Fazıl'ın Namık Kemal Kitabı Üzerine Tartışmalar, Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 11, 81-105.
- Öztürkçü, İ. (2018). Fatih'i Mithat Cemal'in Kaleminden Okumak (haz. İ. Öztürkçü) içinde, *Fatih ve Fetih, Fatih Sultan Mehmet* (9-22), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Safa, P. (1956), Mithat Cemal Kuntay, *Milliyet*, 1 Nisan 1956, s.2.
- Şengül, A. (2014), Çanakkale Savaşlarını Anlatan İlk Tiyatro Eseri: Yirmisekiz Kânunuevvel, *Çanakkale Araştırmaları Yıllığı*, 16(12), 115-129.
- Tansel, F. A. (1967). Dr. Olcay Önertoy, Midhat Cemal Kuntay'ın Namık Kemal Adlı Eserinin Şahıs ve Adlar İndeksi, *Bellekten*, 31(122), s. 277-281.
- Tonga, N. (2019), *Bir Edebi Muhit Olarak Ankara (1923-19980)*, Ankara: Çolpan Kitap.
- Toros, T. (1998), *Mazi Cenneti I*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Törenek, M. (1997), Üç İstanbul, *Yedi İklim*, 11(88), s.34-38.
- Tuğluk, A. (2017), Mithat Cemal Kuntay'ın Nefâis-i Edebiye Adlı Antolojisi. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, 7(3), 162-176.
- Yağar, A. S. (2016). *Türk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi Bakımından Mithat Cemal Kuntay'ın Hita-bet Dersleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, A. (2020), Kopuş ile Süreklilik Arasında Tarih Bilinci: Erken Cumhuriyet Dönemi Düşün-cesinde Namık Kemal. *Turkish History Education Journal*, 9(1), 170-188.
- Zengin, Z. S. (2016), Osmanlılar'da II. Meşrutiyet Döneminde Yeni Açılan Medreseler ve Din Gö-revliisi Yetiştirme Çalışmaları. *İslam Araştırmaları Dergisi*, 36, 33-61.

MUSTAFA NECATİ SEPETÇİOĞLU: CUMHURİYET'İN DEDE KORKUT'U

Arzu YETİM¹

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında tarihi roman türünde verdiği eserlerle tanınan Mustafa Necati Sepetçioğlu 1932 yılında Tokat'ın Zile ilçesinde doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Zile'de tamamlayan Sepetçioğlu, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur. Bir yazar olmasından önce bir Türkolog olan Sepetçioğlu'nun Türkçenin ve Türk edebiyatının ulusal bilinç çerçevesinde gelişebilmesi için bilinçli bir çaba sarf ettiği görülmektedir.

Eğitilmiş bir aileden gelen Sepetçioğlu, edebi kişiliğinin gelişiminde aynı zamanda bir şair olan dedesi ve babaannesinin kendisine aktardığı kültürel mirasın temel oluşturduğunu dile getirmektedir (Sepetçioğlu, 1999, s.168-169). İlk yazılarını lise öğrencisiyken yayımlayan yazarın, üniversite yıllarında tanıştığı Peyami Safa'nın desteği ile *Türk Düşüncesi Dergisi*'nde bir hikayesi yayımlanır (Çalık, 1993, s. 17-18). 1965 yılında Türk mitolojisine yöneldiği eseri *Yaratılış ve Türeyiş Destanı*'ni yayımlayan Sepetçioğlu, *Mehmed'in Beklediği* (Umut Çeşmesi) adlı tiyatro oyunu ile Millî Eğitim Bakanlığı çocuk oyunları ödülünü almıştır (Argunşah, 2007, s. 26-27). Çeşitli dergi ve gazetelerde öyküleri yayımlanan Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun 1971 yılında kaleme aldığı *Kilit* adlı romanı yazın yaşamının dönüm noktasını oluşturmaktadır. Malazgirt Zaferi'nin 900. Yıldönümüne ithafen yazılmış olan *Kilit*, yazarın Dünkü Türkiye Serisi Selçuklu Üçlemesi'nde yer alan *Kilit*, *Anahtar* ve *Kapı* romanlarının ilkidir. Yazar, tarihi romanlarını 'Dünkü Türkiye', 'Bugünkü Türkiye', 'Yarınki Türkiye' olmak üzere üç ciltte toplamayı tasarlamış ancak tamamlayamamıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, ayetim@ogu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7596-4101

kurmasının, toplumsal bilinç ve hafızanın öneminin farkında olan Sepetçioğlu dil, ulus, din/inanç ve tarih unsurlarını harmanlayarak çağdaş destanlar yaratmıştır. Türk edebiyatına özellikle tarihi roman türünde verdiği eserler ile katkıda bulunan Mustafa Necati Sepetçioğlu Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının öncül isimleri arasında yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- Argunşah, H. (2007). "Mustafa Necati Sepetçioğlu 1932-2006". *Mustafa Necati Sepetçioğlu*, H. Argunşah (Ed.) Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss. 17-34.
- Çalık, E. (1993). "Mustafa Necati Sepetçioğlu Hayatı Sanatı ve Eserleri". Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, N. (2007). "Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Tarihi Romanlarının Millî Bilince Katkısı". *Erdem Dergisi*, Cilt: 17 Sayı: 49, ss. 7-18.
- Ergüzel, M. (1986). "Mustafa Necati Sepetçioğlu ile Sohbet". *Türk Edebiyatı*, Sayı:155.
- Fedai, Ö. (2007). "Türklerde Devlet Bilinci ve Birlik Düşüncesinin Uyandırılması Açısından Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Kilit ve Çatı Romanlarını Yeniden Okumak". *Erdem Dergisi*, Cilt: 17 Sayı: 49, ss.19-34.
- Karaca, Ş. (2007). "Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Toplumsal İçerikleri Tiyatro Eserleri". *Mustafa Necati Sepetçioğlu*, H. Argunşah (Ed.) Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss. 199-209.
- Kutlu, M. (1977). "Mustafa Necati Sepetçioğlu ve Sevinç Çokum ile Mülâkat". *Türk Edebiyatı*, Sayı: 46, ss. 24-27.
- Sepetçioğlu, M. N. (1999). *Dünden Bugüne ve Yarına I*. İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- Sepetçioğlu, M.N. (2011). ... *Ve Çanakkale 1 Geldiler*. İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- Tekşan, M. (2007). "Tarihe Sığmayan Destanın Romanı ... Ve Çanakkale (1 Geldiler, 2 Gördüler, 3 Döndüler) Mustafa Necati Sepetçioğlu". *Erdem Dergisi*, Cilt: 17 Sayı: 49, ss.197-210.
- Yalçın Çelik, S. D. (2007). "Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Tarihi Roman Anlayışı ve Türk Edebiyatında Tarihi Roman Geleneğindeki Yeri", *Erdem Dergisi*, Cilt: 17 Sayı: 49, ss. 35-47.
- Zengin, N. (2000). "Yeni Gençlik Edebiyatı ve Eğitim Değerleri Açısından Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Dünkü Türkiye Dizisindeki Tarihi Romanların İncelenmesi". Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

CUMHURİYET'E İZ BIRAKAN BİR AYDIN: MUZAFFER İZGÜ

Zeynep KÖSTEOĞLU¹

GİRİŞ

Tam bir cumhuriyet çocuğudur İzgü. Annesi fener alayını izlemeye gittiği sırada İzgü de dayanamaz ve cumhuriyetin ilanının tam onuncu yıldönümünde dünyaya açar gözlerini.² Doğum günü bile onun tam bir cumhuriyet aydını olacağına işaretidir. Adı bile doğduğu günün özelliğine göre verilmiştir. Muzaffer... Bu durumu anne ile babası için “öyle bir Atatürk düşkünü ki Cumhuriyet sevdalısı insanlar” dediği “Zıkkımın Kökü” adlı öz yaşam öyküsünü anlattığı çalışmasında “yani ben, Cumhuriyet’in onuncu yıl dönümünde, mızıka takımı ile birlikte doğuyorum. Var mı bundan daha büyük mutluluk?” diyerek açıklar.

Savaştan çıkan bir milletin çocuğudur. Hayatına bakıldığında tam bir yoksulluk içinde büyüyen İzgü, bir o kadar da mücadeleci ruha sahiptir. Yaşama olan bağlılığı ve sevgisi onun hayatının ve sanatçı kişiliğinin ayrılmaz bir parçası olarak bütün eserlerinde kendine yer bulur. Hayatın acımasızlığını iliklerine kadar

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, zkosteloglu@ogu.edu.tr ORCID: 0000-0002-0753-1811.

² İzgü, doğumunu kendi ağzıyla sıcak ve samimi bir üslupla anlatır: “Yıl 1933, aylardan ekim, günlerden 29, yani ‘Onuncu Yıl’...İşte o gece annem tutturmuş, da tutturmuş, ‘Fener Alayını izleyeceğim’ diye. Babam, ‘Yahu avrat ayın günün, sancın mancın tutar, hem bu karınla’ demiş. Ama annem hiç böyle coşkulu bir günde evde oturmak ister mi?.. Annemle komşu kadın insanların arasına sokulmuşlar. Ama nasıl kalabalık, iğne atsan yere düşmez. Az sonra bando öteden gözükmüş. ‘Pıstattararaa!..’ demeye başlayınca, ‘Uy anam, annemdeki sancı... Polisler yol vermişler anneme, annemi eve dar yetiştirmişler. Tastamam eve geldikten on iki dakika sonra beni doğurmuş.’ (İzgü, 2014: 5-6).

yazar, bu sorunları kendine has üslubuyla anlatır. Eğlenceli ve akıcı dili, olaylara farklı yaklaşımı, okuru güldürür. Ancak bu güldürme kendi deyimiyle “göbekler hoplasın” diye değildir. Güldürürken düşündürür, sorguladır. İzgü, genel olarak bakıldığında ilkelerim dediği – özellikle Atatürk ilkelerine ve sevgi başta olmak üzere evrensel- değerlere önem vermiştir. Okurda empati yeteneğinin gelişmesi doğrultusunda kullandığı kendine has mizahi, yalın ve bir o kadar sıcak ve samimi dili, onu okurun gözünde “Küçük Dev Adam” a dönüştürmüştür.

KAYNAKLAR

- Bayraktar, Z. (2011). Mizah Teorileri ve Mizah Teorilerine Göre Nasreddin Hoca Fıkralarının Tahli, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi).
- Bergson, H. (1996). Gülme. (Çev. Yaşar Avunç), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Demir, F., (2006). Muzaffer İzgü'nün Öykülerinde Çocuk Eğitim Teması. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Erden, A. (2002). Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri. İstanbul: Gendaş Yayınları.
- Güler, M. (2006). “Çağdaş Keloğlan”. Küçük Dev Adam, Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu. (T.C. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 19-21 Ekim 2005). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Gültekin, A., Kösteloğlu, Z. (2017). “Küçük Dev Adam”: Muzaffer İzgü”. Muzaffer İzgü ile Gülümsemek. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Gültekin, A., Çiftçi, Z., Yetim, A., Orhan, Z. (2010). “Eleştiriler Işığında Muzaffer İzgü Yapıtlarının Yeniden Değerlendirilmesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı11.
- İzgü, M., (2014). Zıkkımın Kökü. Bilgi Yayınevi, 1988, 294 s, Ankara.
- Raskin, V. (1985). Semantic Mechanisms of Humor, Netherlands, D. Reidel.
- Sivri, M., Orhan, Z., (2006). Gerçek Bir Yaşam Öyküsü Zıkkımın Kökü ve Muzaffer Karakteri. Küçük Dev Adam, Çocuk ve Gençlik Yazınında Muzaffer İzgü Sempozyumu. (T.C. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 19-21 Ekim 2005). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Uyguner, M., (2005). Muzaffer İzgü Yaşamı, Sanatı, Yapıtlarından Seçmeler. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yurttaş, H., (2009). Muzaffer İzgü Ben Bando Mızıkayla Doğdum. Gülümseyen Usta Muzaffer İzgü. (Haz. Enver Ercan). Tüyap, İstanbul.
- <https://www.egedesonsoz.com/roportaj/Gercek-gulmece-vurdu-mu-devirir/297>. (20.11.2023-22.00)

CUMHURİYETİMİZİN 100. YILINDA NÂZIM HİKMET RAN VE KUVÂYİ MİLLİYE DESTANI

Medine SİVRİ¹

GİRİŞ

Bir dünya vatandaşı olan ve yirminci yüzyılın başında 20 Kasım 1901'de (nüfus-taki resmi kayıt 15 Ocak 1902) Selanik'te dünyaya gelen Nâzım Hikmet Ran, hem ana hem de baba tarafından köklü bir aileye mensuptur ve oldukça entelektüel bir ortamda yetişme şansına sahip olmuştur. Modern Türk şiirinin ve Türk tiyatrosunun önde gelen kurucuları arasında yerini alan şair ve dramaturg Nâzım Hikmet, bu yolun önemli yapı taşlarını döşeyen çok önemli fikir insanlarından biridir ve bu doğrudan ailede aldığı eğitimle ve aile büyükleriyle de yakından ilgilidir. Onun entelektüel birikimine ve yazınsal anlayışına zemin hazırlayan bu çok yönlü ve çok kültürlü aile ortamını Memet Fuat şu şekilde dile getirir:

Baba tarafından dedesi Mehmet Nâzım Paşa valiliklerde bulunmuş, özgürlükçü, şairliği olan bir kişiydi. Mevlevi tarikatındandı. Babası Hikmet Bey Mekteb-i Sultani mezunu, arada ticaret yaşamını da denemiş, Kalem-i Ecnebiyeden emekli olmuş, son yıllarını sinemacılıkla geçirmiş bir memurdu. Dilci, eğitimci Enver Paşa'nın kızı olan annesi Celile Hanım, Fransızca konuşan, piyano çalan, ressam denecek kadar iyi resim yapan bir kadındı. Aralarında, Polonyadan, Almanyadan Osmanlı İmparatorluğu'na gelip İslam dinini benimsemiş eski zaman paşaları da bulunan, bu çok geniş ailede, Kurtuluş Savaşı'nda önemli görevler almış kişiler vardı (Fuat, 2002, s. 337).

¹ Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, medinesivri@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-9407-9308.

KAYNAKLAR

- Babayev, E. (1997). *Ustam ve Ağabeyim Nâzım Hikmet*, Çeviren; Ataol Behramoğlu, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Behramoğlu, A. (2012). *Nâzım Hikmet "Tabu ve Efsane" Yapıtı, Yaşamı, Kişiliği*, İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Bezirci, A. (2002). *Nâzım Hikmet, Yaşamı, Şairliği, Eserleri, Sanatı*, İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Fuat, M. (2002). *Aldan Z'ye Nâzım Hikmet*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hikmet, N. (2002). *Kuvâyi Milliye Şiirler 3*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hikmet, N. (2002). *Memleketimden İnsan Manzaraları Şiirler 5*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karakuş, H. (2002). 100. *Doğum Yıl Dönümünde Nâzım Hikmet'e Armağan* içinde "Nâzım'ın Şiirinde Temalar", Editör Alpay Kabacalı, s. 21-114, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sivri, M. (2008). *Paul Eluard ve Nâzım Hikmet'te Renklerin Dili, Şiirde Renkler Açısından Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, Ankara: Kanguru Yayınları.

“YAŞADIĞIM GİBİ YAZDIM”: NECATİ CUMALI VE SANATI

Yahya AYDIN¹

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının nevi şahsına münhasır isimlerinden Necati Cumalı'nın yaşamı ve sanatı arasında tam bir koşutluk vardır. Hayatı boyunca edebiyatta hep özgün ve söylenmemiş/denenmemişin uğraşını vermiş olan sanatçı, bu tutumunu yaşamında da korumuştur. Sanatta güncel eğilimlere, kolaya ve üne tenezzül etmemiş, “örnek bir çilekeş” olarak yapıtlarını üretmeye çalışmıştır.² Bir estetik tavrı ve güç beğenir bir duyarlıkla yaşam ve yapıtının kozasını örmüştür. Bu açıdan bakıldığında kendisi de yapıtı da hep genç kalmıştır.³

Küçük yaşlardan itibaren sanata derin bir ilgi duyan sanatçının asıl adı Ahmet Necati Acar'dır. Florina mübadillerinden olan ailesine “Acar” soyadı, döne-

¹ Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, yahyaaydin@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8297-9723

² “Yaratmak kendini katmaktır dünyaya. Büyük yapılar gibi, anıtlar gibi... Bu eylemsel tören sonuca ulaştırır bizi. Olumlu yaşamayı zorunlu duruma getirir. Dünya zevkleri, ten zevkleri ardında yaşamak ise aksine kötülükleri umursamaz kılar, katılaştırır insanı.

İsa, ‘Dar kapıdan geçmeye çalışın’ diyordu ‘hiçliğe giden yol geniştir..!’

Geniş yolda bekler ölüm. (...) Özgürlüğümü, duygu, düşünce, dilediğim gibi yaşamak özgürlüğümü korumak isterim. Her zaman da istedim. Sürüye ayak uyduramam. Dostlarımı düşmanlarımı kendim seçerim. (...) Özgür kişi dostlukları, düşmanlıkları ile özgürdür.

Ne güzel Muhammed’in o sözü: ‘Yakınlarınızı, ananızı, babanızı terk edin, çünkü ibadetinize engel olurlar!.’ İlle camiye gidin anlamına gelmez bu sözler. Şairseniz şiir yazmanıza engel olanlardan uzaklaşın diye yorumlamak gerekir. Bir yazarın ibadet ettiği yer yazı masasıdır. Boş kâğıtlar önünde diz çöker yüreğindeki sesi dinler (Cumalı, 1990: 223-229).” “Yaşamın Diyeti” yazısında ise “Yaşamaktan geriye üretilenler kalır” diyerek önceliğinin yazmak, üretmek olduğunu vurgular. (Cumalı, 1996b: 98)

³ Tahsin Yücel, sanatçının yetmiş beş yaşında bile kişiliği ve yapıtıyla gençlik kavramının somut bir imgesi olarak kendisine gördüğünü söyler. Bunun sebeplerini eleştirmen açıklık, cömertlik, aşk, coşku ve yalınlıkla ilişkilendirir. (1996: 6-7)

KAYNAKLAR

- Adorno, T. (2012). *Minima Moralia* (çev. Orhan Koçak-Ahmet Doğukan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Akçaoğlu, S. (2003). “Necati Cumalı'nın Hikâye ve Romancılığı” AÜSBE Teni Türk Edebiyatı ABD Doktora tezi. 489 s.
- Benjamin, W.(2006). *Son Bakışta Aşk* (Sunuş ve haz. Nurdan Gürbilek). İstanbul: Metis Yayınları.
- (2016). *Pariltılar* (Türkçesi: Yılmaz Öner). İstanbul: Belge Yayınları.
- Birsel, S. (2001). *Şiirin İlkeleri*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Bloom, H. (2021). *Nasıl ve Neden Okumalıyız?* (çev.Ahmet Ölmez). İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Breton, D. L.(2021). *Sessizlik Üzerine* (Türkçesi: Zeynep Turan). İstanbul: Sel Yayınları.
- Brod, M. (2000). *Kafkâda İnanç ve Umutsuzluk* (Türkçesi: Kâmuran Şipal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Cumalı, N. (1971). *Niçin Aşk*. İstanbul: İmbat Yayınları.
- (1982). *Etiler Mektupları/1975'ten 1981'e*. Ankara: Tekin Yayınevi.
- (1990). *Yeşil Bir At Sirtında*. İstanbul: Can Yayınları.
- (1995). *Ulus Olmak/Atatürk Denemeleri*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- (1996a). “Şiir, Roman, Hikaye ve Oyun... İşte Necati Cumalı.” (“Uslanmaz Şair Çocuk” Necati Cumalı'ya Selam içinde). Ankara. HÜADT Yayınları.
- (1996b). “Yaşamın Diyeti.” (“Uslanmaz Şair Çocuk” Necati Cumalı'ya Selam içinde). Ankara. HÜADT Yayınları.
- Günel, B. (1996). “Necati Cumalı ile Söyleşi.” (“Uslanmaz Şair Çocuk” Necati Cumalı'ya Selam içinde). Ankara. HÜADT Yayınları.
- Necatigil, B. (2009). *Şiirler* (haz. Ali Tanyeri-Hilmi Yavuz). İstanbul: YKY.
- Ranciere, J. (2011). *Suskun Söz* (çev.Ayşe Deniz Temiz). İstanbul: Monokl Yayınları.
- Sontag, S.(1998). *Sanatçı: Örnek bir Çilekeş* (çev.Yurdanur Salman- Müge Gürsoy Sökmen). İstanbul: Metis Yayınları.
- Tally Jr. R. T. (2020). *Mekânsalık*. (çev. Emel Aras). Ankara: Hece Yayınları.
- Taş, S. (2001). *Necati Cumalı ve Oyunları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- (2011). *Necati Cumalı ve Şiiri*. Ankara: MEBYayınları.
- Toptaş, H.A. (2009a). *Harfler ve Notalar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- (2009b). *Uykuların Doğusu*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Uçarol, T. (1996). “Tufandan Önce'den Yola Çıkararak Necati Cumalı İle Söyleşi.” (“Uslanmaz Şair Çocuk” Necati Cumalı'ya Selam içinde). Ankara. HÜADT Yayınları.
- Wittgenstein, L. (1999). *Yan Değiniler* (Türkçesi: Oruç Aruoba). İstanbul: Altıkkırkbeş Yayınları.
- (2003). *Tractatus/Logico-Philosophicus* (çev.Oruç Aruoba). İstanbul: YKY
- Yücel. T. (1996). “Cumalı'nın 1996 Görüntüsü.” (“Uslanmaz Şair Çocuk” Necati Cumalı'ya Selam içinde). Ankara. HÜADT Yayınları.

YALIN TÜRKÇESİYLE CUMHURİYET KUŞAĞININ İLK ÖYKÜCÜLERİNDEN NEZİHE MERİÇ

Suzan YAVUZ¹

GİRİŞ

Hikâye, roman ve tiyatro türünde verdiği eserleriyle adından söz ettiren Nezihe Meriç; kadının kendi iç dünyasındaki yalnızlığından toplum içindeki etkileşimlerine değin bütün hassasiyetleri hünerle sergileyen müstesna bir yazardır (Tağızade Karaca, 2006, s.234). Nezihe MERİÇ (Gemlik, 28 Şubat 1924- İstanbul, 18 Ağustos 2009) Eskişehir Lisesi'nden (1943) sonra İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı ile aynı üniversitenin Felsefe bölümlerine devam etti (1945). Ankara'da, eşi Salim Şengil'in kurucusu olduğu Dost Yayınları'nın ve *Dost* dergisinin yönetiminde görev aldı (1957-1973) (Meriç, 2017). Oyunlar, çocuk kitapları ve nehir-roman türleri de eser verdiği alanlardandır. 1950 kuşağı hikâyecileri içinde yer alır. Hayata kadınca yaklaşan tavrı, eserlerinin hamuruna kattığı yaşama sevinci ve bir kuyumcu kadar hünerli olduğu dil işçiliği onun yazarlığının en göze çarpan yanlarıdır (Hilmioğlu, 2004). Etkinliğini 70'li yıllar öncesinde olduğu kadar 80'li yıllar sonrasına da taşımış olan Nezihe MERİÇ, kadın karakterlere can vermesiyle karakterizedir (Akatlı, 1994, s.30. Kendi kuşağı hikâye-roman yazarları içinde belli bir çizgiyi koruyan Nezihe Meriç'in hikâyelerinde; farklı nitelikli gerçekler birbirine geçmiş bir şekilde verilirken duygu ve düşüncelerin kesintisiz yenilenecek, çoğalarak ve çağrışımlarla beslenerek geliştiği kendini hissettirir (Tağızade Karaca, 2006, s.235).

¹ Dr., sznyvz@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-1902-2926

sezmeyi ve sezdirmeyi bilen, ince bir duyarlılığa sahip, ana dil bilinci olan ve Türkçe sevdalısı bir yazar olarak tanımlanabilir. Birçok ödüle layık görülmüş olan MERİÇ, çocuklar için birçok değerli kitap yazmıştır. Bu kitaplarıyla ‘Çocuk Edebiyatı’nın da önemli isimleri arasında özel bir yer sahibidir. İnsanın, özellikle kadının her halini - toplum içindeki hali, özel yaşamındaki hali, insanlarla karşılaştığı zamanlardaki hali- öykülerinde işlemiştir. Öykü yazmayı tezgâhta kumaş dokumaya benzeten MERİÇ, evrensel boyutlarının olduğuna inandığı öyküleri çağdaş bir bilinçle, durmadan değişen dünya koşullarına uygun olarak ve gerçeği değiştirilebilen bir bilinç ışığı yorumlayarak zihninde şekillendirmiş ve ardından “dokumuştur”.

KAYNAKLAR

- Akatlı, F. (1994). “1980 Sonrası Edebiyatımızda Kadın”. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, Erişim Tarihi: 22 Kasım 2023.
- Hilmioğlu, S. (2004). *Nezihe Meriç’in Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. T.C. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı.
- Nezihe, M. (2017). *Toplu Öyküleri I: Bozbulanık, Topal Koşma, Menekşeli Bilinç*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları - 1093.
- Tağızade Karaca, N. (2006). *Edebiyatımızın Kadın Kalemleri*. Vadi Yayınları: 206.

CUMHURİYET'İN CESUR KALEMİ: NEZİHE MUHİDDİN

Senem ÜSTÜN KAYA¹

GİRİŞ

Osmanlı kadınlarının hak arama mücadelesi, 1869 sonrası Osmanlı kadın yazını ve Cumhuriyet'in ilanı ile ivme kazanmış ve 'kadınlık' meselesi Türk kültürü ve edebiyatında toplumsal bir mücadeleye dönüşmüştür. I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele yıllarında kadınlar savaşlar döneminde hem cephede hem de cephe arkasında aktif rol oynamışlardır. Dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de kadınlar için sosyal değişimler sonucu siyasal süreç ortaya çıkmış ve siyasal arenada söz sahibi olmak isteyen Türk kadınları bu amaç için dernekler ve fırkalar kurmuşlardır (Toprak, 2016, s. 461). Cumhuriyetin ilanı ile Türk kadınları, siyasal ve sosyal hakları için yeni anayasanın oluşumunda düzenlemeler talep etmiş ve bu konuda aydın kesimden destek almışlardır. Bir başka deyişle, ulus olarak verilen özgürlük savaşı, Türk kadınının bağımsızlık savaşı ile taçlanmıştır.

Meşrutiyet ile Cumhuriyet arasında yaşamış olan Nezihe Muhiddin (1889-1958), yazar, aktivist ve feminist olarak Türk kadın hareketinin önde gelen aydınlarından biridir. 1889 yılında Kandilli'de savcı Muhiddin Bey ve Zehra Hanım'ın kızı olarak dünyaya gelmiş (Durukan, 2006) ve entelektüel bir ailede büyümüştür (Zihnioğlu, 2016, s. 35). Muhiddin, evde özel eğitim almış ve 1909 yılında Kız İdadi Mektebi'nde fen öğretmenisi olarak çalışmış (Oğur, 2011) ve zamanının çoğunu kızların eğitimine adanmıştır (Baykan ve Ötüş, 1999, s. 25). Daha sonraki

¹ Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi, efesenem@yahoo.com, ORCID iD: 0000-0001-6537-9769

olan Muhiddin, Osmanlı-Türk sentezine örnek teşkil etmiştir.

Sadece edebiyatımıza kattığı değerli eserleri ile değil, siyasi kimliği ve gazetelerdeki yazıları ile de döneminin ötesinde bir duruş sergilemiş olan Nezihe Muhiddin, Cumhuriyetimizin cesur aydınlarından biriydi. Muhiddin'in yaşadığı dönemde ve toplumda verdiği mücadele sayesinde Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk kadınlarının hayatlarına kazandırdığı ivme Cumhuriyetimizin 100. yılını kutladığımız bu yüzyılda asla unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Baykan, A.ve Ötüş, B. (1999). *Nezihe Muhittin ve Türk kadını 1931*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Doğan, Z. (2007). Nezihe Muhittin bütün eserleri. *Varlık*, 1194 (Mart 2007), 12-14.
- Durukan, A. (2006). Nezihe Muhiddin külliyyatının ilk cildi çıktı. *Bia Haber Merkezi*, 20 Mayıs 2006. Erişim tarihi: 8 Ağustos 2011.
- Erdoğan, T. (1998). *Nezihe Muhittin'in romanlarında kadın ve sosyal değişme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Güç, Hüseyin (2001). *Nezihe Muhittin'in hayatı ve romanları üzerinde bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Metintaş, M. Y. (2018). Nezihe Muhittin ve Türk kadınının siyasi haklar mücadelesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, 1(3), 74-97.
- Nezihe M. (1912). Hitabe. *In Darülfunun konferans salonunda kadınlarımızın içtimaları* (s. 80-83). İstanbul: Tanin Matbaası.
- _____ (17 Nisan 1913). Bir mutalaa. *Kadınlar Dünyası*, 14.
- _____ (4 Haziran 1923). Türk kadınının hakkı. *Vakit*.
- _____ (23 Nisan 1929). Türk kadınları mebus olmak istiyorlar. *İkdam*.
- _____ (1931). *Türk kadını*. İstanbul: Numune Matbaası.
- _____ (2006). *Nezihe Muhiddin'in bütün eserleri Cilt 1*. Haz. Yaprak Zihnioğlu. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Oğur, Y. (30 Mart 2011). Tatava yapınca üzerine basılıp geçilmiş bir kadının hikâyesi. *Türkiye gazetesi*.
- <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/kose-yazilari/yildiray-ogur/tatava-yapinca-uzerine-basilip-gecilmis-bir-kadinin-hikayesi-578883>
- Taştan, M. (1993). *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kadın milletvekilleri*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Toprak, Z. (2016). *Türkiye'de kadın özgürlüğü ve feminizm (1908-1935)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Zihnioğlu, Y. (2016). *Kadınsız inkılap*. İstanbul: Metis Yayınları.

BİR YAZIN DEVRİMCİSİ: OĞUZ ATAY

Beyza Nur BALCI KURTAR¹

Albayımlabenkendimiziciddiyealıyorduk(...)kendimizivebunlarıdüşünenaklımızı ciddiye alıyoruz. Çünkü bütün ilkelerimizi aklımıza dayandırıyoruz. Çünkü en büyük hazinemiz aklımızdır. Bunu unutmadıkça, mantığımızı da sağlam tuttukça, onun üzerine her şeyi kurabiliriz. Piyano da çalabiliriz, atletizmde yapabiliriz. Tehlikeli Oyunlar

GİRİŞ

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı, Tanzimat'tan bu yana gerçekleşen yenileşme ve Batılılaşma hareketinin çok sesli bir senfoniye, biçem zenginliği ve çeşitlemelere evrildiği dönemdir. Cumhuriyet'in kuruluşundan 1930, 1940, 1960, 1980 ve yakın dönem Cumhuriyet yazınına kapsayan bu heterojen dönemin ilk yılları; milli mücadele, savaşın toplumsaldaki yansımaları, Anadolu ile tanışma, kadın kavramı, medeniyet değişimi, II. Dünya Savaşı, köyden kente göç, işçi, birey, cumhuriyet rejimleri, aydın meselesi/açmazı gibi temlerdir. Cumhuriyet rejiminin tanıtılması ve halkın aydınlatılması maksadı, yazarların kalemini bir aşı ya da yer yer uyanış turnusolu olarak kullanmasına sebep olmaktadır.

Demokrasi ile gelen çok seslilik, romancılara yeni ufuklar açması beklenirken, bir yanda milliyetçilik akımı ile beslenen geleneksel değerler; öte yanda değişim sürecinin gereği olan çalışanların sorunları, eğitim kurumları, sendikalaşma, emek sermaye ilişkisi, kent insanının geçirdiği sarsıntılar, sosyal hayatın

¹ Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Öğrencisi, beyzanurbalcikurtar@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0975-7742

olarak Oğuz Atay; birey, zaman, mekân, kurgu, karakter ve sentaks düzleminde bir devrim yaratmıştır. Yazarına bile başkaldıran hiper karakterleriyle/ruh proletaryasıyla -anne, baba, devlet, sevgili, eş, iş, edebî metin, gelenek, toplum vb.- iktidar söylemini alaşağı eden yazarlardan biridir. Bizzat kendini de bir yazar olarak yerinden eden Atay, yazar-anlatıcı-okur ekseninde yazar olarak kartlarını açıp anlatının sıfır noktasına inerek üstkurmaca tekniğiyle metni şeffaflaştırmıştır. Onun bu tutumu bir Cumhuriyet Devri yazarı olarak kendi anlatı evreninde kendi cumhuriyetini ilan etmiş ve bir bakıma devrim yapmış bir yazar olarak okunmasını sağlamaktadır.

“Damarlarımdaki kanın verdiği hızla büyük girişimleri başaracağım, Fransa İhtilâli Büyük yapacağım. Bütün mesele kelimelerse, kelimelerle istediğim gibi oynayacağım. Kelimelerle yeni bir akıl kuracağım. (...) Affedersiniz, Fransa ihtilâline nereden gidilir? HİKMET: Benim aklımdan geçilerek. Yürüyün çocuklar! Önümüzde dokunulmamış bir ülke var” (Atay, 2020: 381).

KAYNAKLAR

- ATAY, O. (2018), *Tutunamayanlar*, İstanbul: YKY.
ATAY, O. (2019), *Korkuyu Beklerken*, İstanbul: YKY.
ATAY, O. (2020), *Tehlikeli Oyunlar*, İstanbul: YKY.
ECEVİT, Y. (2013), *Kurmaca Bir Dünyadan*, İstanbul: İletişim Yayınları.
ECEVİT, Y. (2017), “Ben Buradayım...” *Oğuz Atay’ın Biyografik ve Kurmaca Dünyası*, İstanbul: İletişim Yayınları.
ECEVİT, Y. (2018), *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
KORKMAZ, R. (2015), *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000*, Ankara: Grafiker Yayınları.
PARLA, J. (2020), *Don Kişot’tan Bugüne Roman*, İstanbul: İletişim Yayınları.

OKTAY AKBAL'IN ÖYKÜLERİNDE VAROLUŞÇU FELSEFENİN İZLERİ

Sinan BAKIR¹

GİRİŞ: OKTAY AKBAL'IN ÖYKÜCÜLÜĞÜNE GENEL BİR BAKIŞ

Cumhuriyet dönemi yazarlarından Oktay Akbal roman ve deneme gibi değişik türlerde başarılı eserler ortaya koymasına rağmen yazın dünyasında daha çok yayımladığı öyküleriyle tanınır. Yazarın birçok türden gelen etkiyi öykülerine taşıması üzerinde ilk durulması gereken üslup özelliklerindedir. Romanlarından müstakil öyküler çıkardığı gibi anı ve deneme türlerine olan yatkınlığı bu iki türü anlatısal boyutta öykülerine taşımasına zemin hazırlar, şiirin imgelem yapısından da yararlanır. Başka bir ifadeyle, anı ve deneme türlerinden gelen etkilerle şiirsel anlatım tarzı öykülerin kurgusal yapısında önemli yer tutar. Birçok öyküde geçmişe yönelen bellek metaforlarına rastlanır. Kişisel yaşantılar ile görsel atmosferi oluşturan yakın çevrenin ve düşsel atmosferin iç içe geçtiği Oktay Akbal öykülerinde zamansal geçişler kaybolan ya da özlenen duyguları çocukluk günlerine yapılan yolculuklarla belirginleştirir. Akbal'ın öykülerinde değişen toplumsal yapıyı ya da insan davranışlarını anlamak, çözümlenmek bir bakıma geçmişe yönelmekle mümkün olur. Bu yüzden de zamansal sapmalar öykülerin kurgulama aşamasında önemli yer tutar. Anılardan örülü alanların kurtarılması zaman dilimleri olarak yansıtılması, zamansal geçişlere yoğun yer verilmesi çağın değer yargılarıyla, toplumsal yapısıyla uyuşmamaktan kaynaklandığı gibi bunda varoluşsal sıkıntı, boşluk, anlamsızlık, huzursuzluk, karamsarlık, yalnızlık gibi duygular da belirleyicidir. Anlam arayışının tutamakları geçmişin yücel-

¹ Dr., T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, sinanbakir1985@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-7128-523X

KAYNAKLAR

- Akbal, Oktay, (2020), *Yalnızlık Bana Yasak*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Akbal, Oktay, (2023), *Önce Ekmekler Bozuldu*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Aslan, Cumhur, (2006), *Muhafazakârlık-Modernlik Geriliminde Oktay Akbal Öykücülüğü, Atatürk*
- Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 29, 117-133.
- Gündüz, Osman (2003), *Düş ile Gerçek Arasında Oktay Akbal'ın Öykücülüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kefeli, Emel, (2014), *Batı Edebiyatında Akımlar*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kurt, Mustafa, (2007), *1950 Sonrası Türk Edebiyatında Varoluşçu Felsefeden Etkilenen Yazarların Romanlarında Yapı, Tema ve Anlatma*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi).
- Necatigil, Behçet, (2016), *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sartre, Jean Paul, (2005), *Varoluşçuluk*, (Çev. Asım Bezirci), İstanbul: Say Yayınları.
- Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, (2010), C. 1, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

OKTAY RİFAT'IN HAYATI SANATI VE ESERLERİ

Özge AKSOY SERDAROĞLU¹

Oktay Rifat (1914-1988), modern Türk şiirinin önemli şairleri arasındadır. Kendisinin, kimi kaynaklarda “Horozcu” şeklinde bir soyadı olduğundan söz edilse de bu bilgi yanlıştır. O, bu soyadını hiçbir zaman almamış ve kullanmamıştır (bkz. “Oktay Rifat”, 2010, 867). Trabzon’da doğan şair, aynı zamanda romancı ve oyun yazarıdır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olur ve ardından Paris’e doktora eğitimi almak üzere gider. Paris’teki doktora eğitimine aniden patlak veren İkinci Dünya Savaşı nedeniyle devam edemez ve Türkiye’ye dönmek zorunda kalır. Maliye Bakanlığı ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü gibi kurumlarda görev alır, avukatlık yapar ve Devlet Demiryollarından emekliye ayrılır.

Oktay Rifat’ın ailesinin entelektüel bakımdan oldukça donanımlı birikimi dikkat çekicidir. Babası, Samih Rifat (1875-1932), İstanbul’da doğar ve sonradan Yalnızgil soyadını alır. Samih Rifat Yalnızgil, kimi kültür ve sanat dergilerinde şiir yayımlar. Bunun yanında bir dilbilimcidir. Bazı dönemlerde milletvekilliği de yapar. Türk Dil Kurumunun kurucu başkanlığını da 1932 yılında üstlenir. Annesi, Münevver ise Nazım Hikmet Ran’ın (1902-1963) annesi ressam Celile Hikmet Uğuraldım’ın (1879-1957) kız kardeşidir. Bu iki kız kardeşin büyükbabası da 1848’de Avrupa’nın kimi ülkelerinde devrimlerin, isyanların başlamasından sonraki süreçte; Osmanlı’ya sığınan ve İslam’ı seçerek “Mustafa Celaleddin” adını alan Polonyalı Konstanty Borzecki’dir (1826-1876). Mustafa Celaleddin,

¹ Dr. Arş. Gör., Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, oaksoy@baskent.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-95 67-2739

yazdıkları, (1949-1950 sezonunda oynanan) *Kıskançlar* (bkz. “Başdramaturgluk Oyun Arşivi”). Deneme türünde de *Şiir Konuşması* (1992) adlı bir yapıtı vardır.

KAYNAKLAR

- Armağan, Yalçın. (2014). *İmkânsız Özerklik*. İstanbul: İletişim.
- Bezirci, Asım. (2013). *İkinci Yeni Olayı*. İstanbul: Evrensel.
- Furat, Ayşe Zişan. (2013). “Berlin Antlaşması Sonrasında Balkanlar’da Cemaat-i İslamiyelerin Teşekkülü (1878-1918).” *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* OTAM 33, 63-93.
- Gomez Abascal, Ernesto. (2009). *Havana’da Türk Tutkusu 1898*. Çev. Mehmet Necati Kutlu ve Ceren Karaca. İstanbul: Everest.
- Gülol, Gülizar. (2012). “Bilinç Akımı Açısından Oktay Rifat’ın Romanları.” Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kahraman, Hasan Bülent. (2016). *Türk Şiiri, Modernizm, Şiir*. İstanbul: Kapı.
- Karaca, Alâattin. (2016). *İkinci Yeni Poetikası*. Ankara: Hece.
- Küçükler, Nuray. (2007). “Oktay Rifat Şiirinde Değişim ve Yenilenme.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oktay Rifat. (2010). *Bütün Şiirleri I*. Yay. haz. Fahri Güllüoğlu. İstanbul: YKY.
- Özarslan, Ersin. (2003). “Nazım Hikmet- Hayatı ve Şiiri.” Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, Tarık. (1999). “Oktay Rifat’ın Şiirlerinin ve Romanlarının İncelenmesi.” Yayımlanmamış doktora tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sazyek, Hakan. (2006). *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi*. Ankara: Akçağ Kitabevi.
- “Başdramaturgluk Oyun Arşivi.” Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü. <<http://devtiyatro.gov.tr/hakkimizda-basdramaturgluk-makaleler.html/7>>. 8 Aralık 2023’te erişildi.
- “Oktay Rifat.” (2010). *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*. Cilt II. İstanbul: YKY. 867.

ÖTEKİLEŞTİRİLENİN SESİ ORHAN KEMAL: ESKİCİ DÜKKANI ÖRNEĞİ

Ayşe ENERJİN¹

Farklı edebî türlerde pek çok eser kaleme alan ve bu eserlerle geçimini sağlamaya çalışan fakat kazancı ailesini geçindirmeye yetmeyen Orhan Kemal, yine de yazmaktan vazgeçmez. Şiirle başladığı edebî hayatına Nazım Hikmet'in tavsiyesi ile hikâye ve roman yazarak devam eder. “*En fena insanlar bile ellerinde olmayan sebeplerle fena olmaktadırlar. Kısacası sevmeye, sevilmeye muhtaçtırlar*” (Baydar, 1960, s.24) düşüncesi, onu romanlarındaki kahramanları; sadece sosyal gerçekçi bir bakışla ele almaktan daha bireysel bir yapıyla işlemeye sevk eder. “*Baba Evi, Avare Yıllar ve Cemile onun kendi hayatından alınmış romanlarıdır.*” (Enginün, 2005:319). Romanlarında çoğu kez, doğduğu Adana ve çevresinde yaşayan ya da taşradan İstanbul'a yerleşen her anlamda yoksul olan “*küçük adam*”² ın hikâyesini kaleme alır. Kendi yaşamından izlerin sürülebileceği romanlarında yazar, “*Anadolu insanının yaşamındaki günlük paradigmasını, klasik vaka düzeni içinde kurgulandırır*” (Eliuz, 2012:153) böylelikle kendi arzuları ve imkansızlıkları; ruhu ve bedeni ya da kendisi ve dış dünya ile bitmez bir çatışma içinde olan kahramanlarıyla bir fotoğraf karesini andıran ve müdahale edilmeyen gerçek parçasını değil; gerçeğin, ete kemiğe bürünmüş gibi görünen canlı halini gözler önüne serer. Diyalog, yazarın bu canlılığı aksettirmek için seçtiği önemli araçlardan biridir:

¹ Arş. Gör., Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat, Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ayseenergin@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6439-1384

² Geniş bilgi için bkz. Eliuz, Ülkü, (2006), *Küçük Adam, Orhan Kemal Romanlarında Yapı ve İzlek*, Yüklemsiz Yayınları.

Bu açıdan değerlendirildiğinde Orhan Kemal'in kurgusal kadrajına yansıyan en çarpıcı görüntülerden biri belki de “*az bir paraya*” (Orhan Kemal, 2000: 367) satılacak olan dükkânının içinde, tahta bacağı ile artık hiçbir zaman giyemeyeceği bir çift ayakkabıyı; elinde bir örs, biraz kalıp ve az bir deriyle tamir eden Topal Eskicidir. Onun, indirdiği her çekiç darbesi, eskici dükkânının/dükkanlarının çığı; tahta bacağının yere her vuruşu ise ötekileşen küçük adamın/adamların âhıdır.

KAYNAKLAR

- Baydar, M.(1960). *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*, Varlık Yayınları.
- Börklü Gülgen, J.(2020). “Orhan Kemal'in Eskici Dükkânında Toplumsal Değişme ve Aile”, Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, C4,S.3, s. 157-183.
- Eliuz,Ü. (2004). “Orhan Kemal'in Romanlarında Yapı ve İzlek”, Fırat Üniv. Sosyal Bilimler Enstisü.
- Eliuz,Ü. (2012). “Orhan Kemal'in Eserlerinde Dil ve Üslup”, içinde *Orhan Kemal*, (ed.) Ümit A., Ögütçü I., TC. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Enginün, İ. *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları.
- Kemal O. (2000), *Eskici Dükkanı*, (8.bas) Tekin Yayınevi.
- Kemal O. (1963), *Kanlı Topraklar*, Remzi Kitabevi.
- Moran, Berna (2009). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*, İletişim Yayınları.
- Narlı, M. (2002). *Orhan Kemal'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*, T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Otyam, F.(1999). *Arkadaşım Orhan Kemal ve Mektupları*, Aksoy Yayıncılık.
- Stevick P. (2004). *Roman Teorisi* , çev. Sevim Kantarcıoğlu, Akçağ Yayınları.
- Tekin, M. (2001). *Roman Sanatı: Romanın Unsurları*, Ötüken Neşriyat.
- Wellek, R. (2011). *Edebiyat Teorisi*, çev. Ö.Faruk Huyugüzel, Dergâh Yayınları.

TÜRK ŞİİRİNİN VE EDEBİ DİLİN MİLLÎLEŞMESİ ODAĞINDA ORHAN SEYFİ ORHON'UN ÖNEM VE DEĞERİ

Emine Gözde ÖZGÜREL¹

GİRİŞ

Orhan Seyfi Orhon (1890-1972)'un yeni Türk edebiyatına katkılarını ele almadan önce, onun şiirini hazırlayan siyasi, sosyal, edebî zemini kısaca ele almak doğru olur. II. Abdülhamid Han'ın istibdadı, 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanı ile son bulduğunda Osmanlı Devlet-i Aliyesi'nin siyasi bütünlüğünü sağlayacak fikri arayışlara girilmiş bu doğrultuda geliştirilen Osmanlılık ve İslamcılık ideolojilerinin geçersizliği Balkan Harbi (1912-1913), Arnavutluk isyanı, Arap ve Kürt ayaklanmaları gibi hem Hristiyan unsurların Osmanlı devletine karşı tutumlarını hem de Müslüman etnik gruplar arasındaki anlaşmazlık ve huzursuzlukları ortaya koyan gelişmelerle anlaşılmıştır. Bu ideolojiler arasında kurucu unsur olan Türklere millî bir bilinç telkin ederek devletin çekirdeğini kuvvetlendirmek esasında gelişen Milliyetçilik ideolojisi 19. Yy'ın ikinci yarısından itibaren edebî ve fikrî sahada gelişmiş; 1908 sonrası ise Milliyetçilik hareketi hâlinde, Türklüğün bütünlüğü fikri çerçevesinde siyasal bir hâl almıştır.

Bu sırada çeşitli milliyetçi derneklerin kurulduğu, bu derneklerin yayın organlarının etkin biçimde milliyetçilik hareketini çeşitli boyutlarıyla ele alıp gelişmesine katkı sunduğu görülür. Ziya Gökalp'ın "Türklüğün sadece Anadolu'da değil; yayıldığı bütün coğrafyalardaki bütünlüğü" fikrini benimseyen "Turan"

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı AD., ozgurel@ankara.edu.tr, gozdeozgurel@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-6075-1517.

milletin konuştuğu dili onun edebiyatının ve sanatının dili kılmak isteyen hececi fakat “hececiliğinden önce Türkçü” (Donbay, 2009: 116) bir şair olduğunu belirtmek gerekir. O, Osmanlı Devleti'nin son yıllarından Millî Mücadele'ye ve Cumhuriyet'in ilk elli yılına uzanan yazın hayatında milliyetçi hassasiyet üzerine şekillendirdiği poetik ve yazınsal görüşüne bağlı kalmış; diğer yandan ise sanat-sal/edebî yapıtıyla özgünlüğünü inşâ edebilmiştir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Kenan (1995). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İnkılâp Kitabevi: İstanbul.
- Donbay, Ali (2009). *Orhan Seyfi Orhon Hayatı, Gazeteciliği, Fikrî ve Edebî Şahsiyeti, Eserleri*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını: Ankara.
- Orhon, Orhan Seyfi (1934). *Gönülden Sesler*. Sebat Matbaası: İstanbul.
- Orhon, Orhan Seyfi (1937a). *Mehmet Akif Hayatı ve Eserleri*. Cumhuriyet Kitaphanesi, Nümune Matbaası: İstanbul.
- Orhon, Orhan Seyfi (1937b). *Abdülhak Hâmid Eserleri*. Cumhuriyet Kitaphanesi, Nümune Matbaası: İstanbul.
- Orhon, Orhan Seyfi (1937c). *Yahya Kemal Hayatı ve Eserleri*. Cumhuriyet Kitaphanesi, Nümune Matbaası: İstanbul.

“BU VATAN KİMİN?” ŞAİRİ ORHAN ŞAİK GÖKYAY

(16 Temmuz 1902 İnebolu/Kastamonu - 2 Aralık 1994 İstanbul)

Nesrin KARACA¹

Hangi sıfat, vasıf ve ünvanla tanımlamaya çalışırsak o olan, Orhan Şaik Gökyay, Türk bilim âleminin tesciliyle “Dede Korkut’un Torunu” (Kabacalı: 2007, 9), “Kâtip Çelebi’nin Evladı” olarak benimsenmiş; zengin ihtisas kütüphanesi, çekinilen titizliği, öfkesi, tenkitçiliği ve dillere destan hocalığı ile sadece Türkiye’de değil, yurt dışındaki Türkoloji kürsülerinde de efsane bir isim olmuştur.

Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e ve günümüze tanıklık eden gözlem, tecrübe ve derin bilgisiyle son derece önemli eserler ortaya koyan Orhan Şaik Gökyay, çok yönlülüğü ve eserlerinin çeşitliliği nedeniyle belli bir kategoriye sığdıramayan bir hoca; yazdığı şiirler, incelemeler, eleştiriler, çeviriler ve edebiyat tarihçiliği yönüyle önemli bir kültür adamıdır. “Hocaların hocası” olarak nitelendirilen 92 yıllık koca çınar Orhan Şaik Gökyay’ın (Karaca: 1995) karakteristik özellikleri; kültürel anlamda Türklük değerleri ve tarih bilincini titizlikle ele alması, Türk dilini en ince ayrıntılarına kadar bilmesinin yanında çok ciddi bir eleştirmen olmasıdır. (Karaca-T.: 2010, 284)

16 Temmuz 1902 Kastamonu-İnebolu doğumludur. Babası, 1876 yılında Bulgaristan’dan göçüp Anadolu’ya yerleşen ilkokul öğretmeni Mehmet Cevdet, annesi Şefika Hanımdır ve adı Hüseyin Vehbi olarak konmuştur. Kastamonu’daki beş kardeşli kalabalık bir aile ortamındaki çocukluğu kendi tabiriyle “bir inanç ve şiir dünyasında” (Gökyay: 2018,13) geçmiştir.

Hamdullah Suphi Tanrıöver’in Maarif vekilliği döneminde her öğrencinin

¹ Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, nesrinkaraca@uludag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5355-5665

gibi günümüz edebiyatını da aynı ölçüde bilen, iyi analiz eden, yorumlayan bir edebiyatçı, iyi bir şair, iyi bir yazar olmanın yanında, Türk edebiyatının dünü ve bugününün ışığında çok iyi bir öğretmenidir. Toplum hafızasında daha çok şiirleriyle yer etmiş olmakla birlikte, ileri yaşlarında akademik bilgiyi önceleyen bir tutum içinde olmuştur. Milli edebiyatla başlayan halk diline yakın heceyle söyleyiş tarzında başarılı olmuş şair kimliği ve bir dönem toplumu teskin eden hamasi, lirik şiirleriyle edebiyat tarihimizde olduğu kadar, bir bilim adamı olarak da kültür tarihimiz ve akademide önemli bir değer olarak yer bulmuştur.

KAYNAKLAR

- EMİL, Birol (1995), “Son Büyük Hoca da Gitti/Orhan Şaik Gökyay”, *Türk Edebiyatı*, S. 255, s. 77-80, İstanbul
- ERÜNSAL, İsmail (1996), *İslam Ansiklopedisi*, C: 14, s. 144-146, <https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/14/C14004969.pdf>
- GÖKYAY, Orhan Şaik (2018) *Bu Vatan Kimin?*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul
- “Orhan Şaik Gökyay”, (TRT) TV-2, 5 Mayıs 1999
- “Bu Vatan Kimin? – Vefatının 10. Yılında Orhan Şaik Gökyay Belgeseli”, (TRT) TV-2, 1.12.2004
- “Orhan Şaik Gökyay’ın Savunması”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Y.: 2000, S. 168, s. 17-23
- KABACALI, Alpay (2007), *Kültürümüzden İnsan Adaları*, YKY, İstanbul
- KARACA-TAĞIZADE Nesrin (1995), “Ölümünün I. Yılında Orhan Şaik Gökyay”, *Yeni Şafak*, 3 Aralık
- (2010), VI. Uluslararası Atatürk Kongresi Bildiriler, “Orhan Şaik Gökyay’ın (1902-1994) Dünyasında Türklük Değerleri, Milli Mücadele ve Atatürk”, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, C:II, s. 282-313
- KUT, Günay (1989), Orhan Şaik Gökyay, Kültür Bakanlığı Yay.-Türk Büyükleri Dizisi:22, Ankara
- “Orhan Şaik Gökyay” / (Söyleşi-Kendi Sesinden) ; TRT – TV-2 / 5 Mayıs 1990
- “Bu Vatan Kimin? – Vefatının 10. Yılında Orhan Şaik Gökyay Belgeseli”; TV-2,, 02.12.2004
- “Orhan Şaik Gökyay” – TRT TV2, 6.01.1997

ORHAN VELİ ŞİİRLERİNDE SAVAŞA VE BARIŞA DAİR SÖYLEMLER

Gonca GÜVEN AKIN¹

GİRİŞ

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının en önemli şairlerinden birisi olarak kabul gören Orhan Veli Kanık (1914-1950) şiire getirdiği yenilik ve sadelik ile sekilden ziyade anlama yönelen; bu yeni yaklaşımın adını ise arkadaşları Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat ile birlikte Garip Hareketi olarak isimlendiren üç şairden biridir. 1914 doğumlu şairin çocukluğu Cumhuriyetin ilk yıllarıyla keşişirken, 1939'da ortaya çıkan 2. Dünya Savaşı hem Türkiye'de hem de dünyada önemli tarihi olayların yaşanmasına sebep olmuş, şairin hayatı bu çalkantılı dönemlerin gölgesinde 1950 yılına kadar sürmüştür (Ercilasun, 1994: 15).

Ölçü ve kafiyenin yer almadığı şiirlerini Varlık dergisinde yayımlayan ve daha sonra bu şiirleri "Garip" (1941) adını verdikleri ortak eserde toplayan Melih Cevdet Anday, Orhan Veli ve Oktay Rifat bu yeni hareketi önceki edebi gelenekten farklı bir zemine oturtmuş, kendi şiir anlayışları ile yenilikçi bir üslup ortaya koymuşlardır (Sazyek, 1996: 349). Orhan Veli kitaba yazdığı ön sözde, şiirin sadece belirli bir sınıfın (burjuvazi ve aristokrasi) değil tüm insanlığın ortak beğenisine sunulması gerektiğini vurgulamıştır (Kanık, 2021: 56). Bu noktada şairin sınıfsal bir taraf ya da politik bir söylemi olmadığını da söylemek gerekir. Nitekim Garip şairleri ideolojik söylemden uzak, sadece sıradan, halktan olan insanların yaşantılarına odaklanmış; böylelikle sokaktaki insanı şiirin ana malzemesi haline getirmişlerdir (Kanık, 2014: 13; Yılmaz, 2017: 266).

¹ Dr., T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İngilizce Öğretmeni, goncaguvenc@gmail.com,
ORCID iD: 0000-0002-3782-8341

Şiir, şairin içsel dünyasında gerçekleşen dönüşümü ve bu dönüşümün getirdiği özgürlüğü açıkça göstermektedir. Şiirin başında “Eski bir sevdadan kurtulmuşum” dizesi özgürlüğü çağrıştırırken “Artık bütün kadınlar güzel” diyerek şair daha pozitif bir ruh halinde olduğunu vurgular. “Gömleğim yeni, / Yıkanmışım, / Tıraş olmuşum; / Sulh olmuş. / Bahar gelmiş. / Güneş açmış” dizelerinde geçen ifadeler tümüyle yeni bir başlangıç için atılan adımlar gibidir. “Yıkanmak” eski sıkıntılardan arınmanın sembolü, “baharın gelmesi” ve “güneşin açması” ise “sulh” ile ilişkilendirilerek şairin iç dünyasındaki huzuru ve mutluluğu gösterir. Bu yönüyle şiir, içsel dönüşüm ve huzurun ifadesi olarak yorumlanabilir.

SONUÇ

Orhan Veli, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının en önde gelen şairlerinden biri olarak, insanın duygu ve yaşantısını temel alan şiirleriyle tanınmıştır. Savaş ve barış temalarını işleyen eserleri, şairin içsel ve toplumsal meselelere karşı gösterdiği duyarlılığı açıkça ortaya koyar. *Bayrak* şiiri, insanların kimlikleri ne olursa olsun savaşta ortak acılara ve zorluklara katlandıklarına dikkat çekerken, *Harbe Giden* şiiri genç ve masum çocukların haksız yere ve nedensizce savaşa gönderilme gerçeğini sorgular. *Cımbızlı Şiir* ve *Tereyağı* şiirleri savaşın getirdiği absürtlükleri hiciv ve ironiyle anlatırken, *Bizim Gibi* şiiri savaşın araçlarını kişileştirerek içsel çatışmaları ön plana çıkarır. *Karanfil* şiiri ise savaşın trajik ve ölümcül gerçekliğine dokunur. Barış vurgusu yaptığı *Illusion* şiiri, şairin içsel dönüşümünü yansıtarak geçmişteki zorlukları aşmanın mutluluğunu dile getirir. Bu şiirler, Orhan Veli'nin edebi çizgisini ve insanlık hallerine duyarlılığını yansıtarak, savaşın acı gerçeklerini ve barışın umut veren yönlerini derinlemesine ele almıştır. Şair, eserlerindeki sade dil ve içsel derinlikle, edebi geleneği modern bir perspektifle ele alarak çağdaş bir anlatım biçimi sunmuş ve Türk şiirinde önemli bir dönüşümün öncüsü olmuştur.

KAYNAKLAR

- Bezirci, Asım (1972). *Orhan Veli: Şairliği ve Şiirleri*, İstanbul: Oluş Yayınevi.
- Ercilasun, Bilge (1994). *Orhan Veli Kanık Hayatı Sanatı ve Eserlerinden Seçmeler*, Ankara: MEB Yay.
- Kanık, Orhan Veli (1997). *Bütün Şiirleri*, İstanbul: Adam Yayınları.
- Kanık, Orhan Veli (2014). *Şairin İşi: Yazılar, Konuşmalar*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kanık, Orhan Veli (2021). *Garip*, İstanbul: Okur Yazar Derneği Yayınları.
- Sazyek, Hakan (1996). *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi*, İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Uğur, Veli ve Gönül, Gizem Ece (2016). “Savaş Çocuklarının Şiirleri: Garip Şairlerinin

Savaşa Bakışı”, Uluslararası Savaş ve Edebiyat Sempozyumu Bildiri Kitabı, Sakarya Üniversitesi: S.Ü. Basımevi.

Yılmaz, Sibel (2017). “1940’ların Türk Şiirinde Küçük Adam ve Serüvenleri”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 1, ss. 265-279.

ULUS DEVLETEN ÖNCE KİMLİĞİNİ HAYAL ETMEK: ÖMER SEYFETTİN'İN HİKÂYELERİNDE KİMLİK İNŞASI UNSURLARI

Fatih DİNÇER¹

GİRİŞ

I. Dünya Savaşı neticesinde Osmanlı'nın maruz kaldığı kolonyal istila Kuvâ-yı Milliye hareketinin kararlı mücadelesi neticesinde başarısız olmuştur. Bu mücadele süresinde ikili bir hükümet tarafından temsil edilen devlet, Ankara hükümetinin Cumhuriyeti ilanı ile birlikte ulus devletin tam manasıyla teşekkül ettiği bir rejime geçmiş olur. Yüzyılın devlet biçimi olan bu ideoloji ile kendini temellendiren Türkiye Cumhuriyeti, modernleşme merhalelerinin bir sonucu olarak vücut bulmuştur. Tanzimat'ın ilanına, hatta daha gerilere götürülen ve batılılaşma ekseninde tekâmül eden devlet odaklı değişim, teknolojik ve bürokratik yenileşmenin yanında modern anlamda milletleşme kavramını içerecek bir zihniyeti beslemiştir. Cumhuriyet bir bakıma bu değişimin ve arayış evresinin uygun şartlar altında somutlaştığı bir zaman diliminde gerçekleşir. Ulus devletin ortaya çıkması için gerekli temeller, 19. yüzyılın ortalarından başlayarak, 20. yüzyılın ilk yıllarına kadar yapısal değişimi ortaya çıkarırken, toplumun aidiyetini belirleyecek söylem de edebi ürünler üzerinden verilmeye başlar. Bu süreçte öne çıkan en önemli hareketlerden biri Ömer Seyfettin'in de içinde bulunduğu “Yeni Lisan” hareketidir.

II. Meşrutiyet sonrası Türkçülüğü teorik bir zeminde entelektüel gündemin merkezine taşıyan Ziya Gökalp'la ve Ali Canip'le birlikte, fikri ve edebi faaliyetle-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, fatihdincer@yandex.com, ORCID iD: 0000-0003-3721-4347.

KAYNAKLAR

- Argunşah, Hülya (2020). *Ömer Seyfettin Hikayeler 1*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Argunşah, Hülya (2021). *Ömer Seyfettin Makaleler*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Bilgin Nuri (2007). *Kimlik İnşası*, İzmir: Aşina Kitaplar.
- Çetişli, İsmail-Çetin, Nurullah-Doğan Abide vd. (2007). "II. Meşrutiyet Döneminde Ortaya Çıkan Fikri, Siyasi Hareketler ve Türk Edebiyatına Yansımaları", *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hobsbawm, Eric (2010). *Milletler ve Milliyetçilik*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Şengül, Abdullah (2006). "Ömer Seyfettin'de Milli Kültür ve Ulus Bilinci", *Ömer Seyfettin'i Yeniden Okumak Ölümünün 85. Yılında Ömer Seyfettin'i Anma Toplantısı*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.

BİRLEŞİMDE DENGİYİ BULMAK: MİLLİ MÜCADELE VE CUMHURİYET DÖNEMECİNDE PEYAMİ SAFA

Ali KARAHAN¹

GİRİŞ

Hikâye, makale, fıkra, tiyatro, biyografi, gezi yazısı ve çeviri türlerinde kaleme aldığı metinlerin yanı sıra Ahmet Haşim, Nâzım Hikmet, Nurullah Ataç, Nadir Nadi, Ahmet Emin Yalman, Sabiha ve Zekeriya Sertel, Muhsin Ertuğrul ve Aziz Nesin (Tonga, 2020) gibi isimlerle giriştiği kalem kavgalarıyla da Türk edebiyat, sanat, basın ve düşünce kamuoyunda önemli bir yer tutan Peyami Safa, asıl yeteneğini romanda gösterir. Ailesinde şiirle ilgilenen pek çok isim yer almasıyla birlikte “Şair-i maderzad”(anadan doğma şair) diye ünlenen Tanzimat dönemi şairi İsmail Safa'nın oğlu olan yazar, on bir yaşındayken yazdığı “Piyano Muallimesi” hikâyesi ve on üç yaşındayken müsvedde hâlinde bıraktığı (Tarancı, 1940: s. 3) *Eski Dost* adında bir romanla edebî deneyimine başlar.

TECESSÜS, TEREDDÜT, TERKİP

Sürgünde buldukları Sivas'ta hem babasının hem de ablasının ölümü, annesi ve ağabeyiyle İstanbul'a dönmeleriyle başlayan geçim derdi ve henüz ilköğrenimini görürken sağ kolunda ortaya çıkan mafsal enfeksiyonu yüzünden küçük yaşta hastane ortamının sıkıntısıyla tanışması Peyami Safa'yı örgün eğitimini sürdüremez hâle getirir. Fakat Vefa İdadisi'ni bırakmak zorunda olsa da bilin-

¹ Arş. Gör., Tarsus Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, alikarahan@tarsus.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5199-7272.

harbin sivil hayata yansımaları ve bu hayatta ortaya çıkan manevi harp ortamı, cemiyeti harbe götüren etkenler, cephedeki ve sivil hayattaki harbin sonuçları gibi geniş bir perspektifte yorumlanır” (Dönmez, 2021: 63). O, tarihi veya siyasi boyutlara haiz bir olayı, yansıtıcı bir nokta ya da toplumun nüvesi olan birey etrafında çözümlenmeye girişir. *Bir Akşamdı* romanında ise aynı yaklaşımla hem cephede süren savaş hem de savaşın etkisiyle sivil hayatta yaşanan ahlaki çözümler konu edinilir. İçerikte, Milli Mücadele'nin askeri, tarihi ve siyasi hüviyeti üzerinden bir kavrama biçimi sunmak yerine, savaş atmosferiyle kuşatılan kişilerde görülen ruhsal yıkımlar, soyut içermeler de hesaba katılarak, manevi boyutlarıyla kurgulanır.

SONUÇ

Türk romanına, anlatım tekniği, bakış açısı, yazar-anlatıcı ayrımı, Doğu-Batı karşılaşması odağında çeşitlenen izlekler ve insanın ruh katmanlarını sezdirmek noktalarında deneyim kazandıran Peyami Safa, cumhuriyet yeniliği, Atatürk inkılaplarının düşünsel savunusu ve süregelen toplumsal veya bireysel değişimin açmazları hakkında da kalem oynatan bir yazardır. O, *Türk İnkılabına Bakışlar*'da yeni devletin üzerinde yükseldiği köklü değişimlerin düşünsel okumasını, Türk milletinin çağdaşlaşma girişimlerinin muhasebesini ve Atatürk inkılapları üzerinden Doğu-Batı sentezinin açılımını yapar. Ayrıca romanlarında, Milli Mücadele'nin vuku bulduğu yıllarda birebir kavganın verildiği cepheden cephe gerisindeki gündelik yaşama sirayet eden kriz havasını, hem bir dekor hem de tetikleyici unsur olarak, kişiler üzerinden işler. *Süngülerin Gölgesinde*, *Sözde Kızlar*, *Biz İnsanlar ve Bir Akşamdı*'da işgal, kurtuluş düşüncesi ve savaşın çevrelediği toplumsallığın yanında kaotik ortamın dolaylı yoldan etkilediği insan, kurgusal düzlemde ele alınır.

KAYNAKLAR

- Ayvazoğlu, B. (2000). “Doğu-Batı Açmazında Peyami Safa”. *Doğu Batı-Türk Düşünce Serüveni: Araftakiler*, 3(11): 107-131.
- Ayvazoğlu, B. (2008). *Peyami-Hayati Sanatı Felsefesi Dramı*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Bora, T. (2003). *Türk Sağının Üç Hâli*. İstanbul: Birikim.
- Doğan, M. H. (2003). “Sözde Kızlar, Biz İnsanlar”. *Türk Romanında Kurtuluş Savaşı*, (haz. Mürşit Balabanlılar), Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Dönmez, E. (2021). “Peyami Safa'nın Romanlarında Milli Mücadele”. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi*, 4(2): 51-64.
- Enginün, İ. (2005). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Güneş, M. (2015). "Araştıran Yeniden Doğuşa Arketipsel Eleştiri Bağlamında *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* Romanı". *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 7(14): 57-80.
- Moran, B. (2001). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I-Ahmet Mithat'tan A. H. Tanpınar'a*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Okay, O. (2002). "Peyami Safa". *Büyük Türk Klâsikleri içinde* (C. 13, 433-436. ss.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Öğün, S. S. (1997). "Türk Muhafazakârlığının Kültür Kökleri ve Peyami Safa'nın Muhafazakâr Yarılgısı". *Toplum ve Bilim*, (74): 102-52.
- Safa, P. (1938). *Türk İnkılâbına Bakışlar* (I. Baskı). İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- Safa, P. (1959). *Türk İnkılâbına Bakışlar* (II. Baskı). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Safa, P. (1963). *Doğu Batı Sentezi*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Safa, P. (2012). *Sanat, Edebiyat, Tenkit*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Tarancı, C. S. (1940). *Peyami Safa: Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Semih Lütfü Kitabevi Yay.
- Tekin, M. (2014). *Romancı Yönüyle Peyami Safa*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Tonga, N. (2020). "Peyami Safa". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/safa-peyami>.

“MECBURİ BİR İZAH”A MECBUR OLANLARDAN REFİK AHMET SEVENGİL

Canan OLPAK KOÇ¹

Cumhuriyetin ilanının ardından ülkede her alanda hareketlilik olur. Devrimin pekişmesini sağlayan ilkeler yalnız askeri ve siyasi kurucuların çabasına değil yazar/şairlerin kalemlerine de emanet edilir. Bu nedenle eli kalem tutanlar bir taraftan yürürlüğe giren kanun hükmünde her şeyin savunuculuğunu yaparken diğer taraftan dikkatli bir göz olarak olan biteni de gözlemler. Bir Cumhuriyet yazarı olan Refik Ahmet'te bu dönemde üzerine düşeni yapar. Kurgu eserlerinde farklı fikirleri ve uygulamaları olay örgüsüne olduğu kadar kişilerin karakter özelliklerine, bakış açılarına yerleştirir ancak bunu yaparken edebi dilin gücünü kullanarak kurguya sığınıp eleştiriden de geri kalmaz. 1936 yılında yayımlanan Çıplaklar romanında öyle gerçekçi olaylar vardır ki gelen tepkiler üzerine yazar eleştiri hakkımı kullandım diyemez bunun yerine mecburi bir izah yapar ve anlattıklarının kurgu, yapmak istediği şeyin de roman yazmak olduğunu söyler. Yazarı buna zorlayan şey anlattıklarının birilerini rahatsız etmiş olmasıdır. Oysa yazar zaten biraz da rahatsız etmesini bilen biri mi olmalıdır?

Refik Ahmet, 1903 yılında o zamanlar Osmanlı toprağı olan Bingazi şehrinde doğar. Babası bir Osmanlı subayı olan Binbaşı Bekir Hıfzı Bey'dir. İki kardeşten küçüğü olan Refik Ahmet baba mesleği nedeniyle hayatına başkentten uzakta başlar. Ancak kısa süre sonra aile tayin gereği Kastamonu'ya gelir, oradan da İstanbul'a geçer. Çocukluk ve ilk gençlik yılları ülkenin kabuk değiştirdiği bir döneme denk gelir. Buna rağmen Mercan İdadisinde eğitimini tamamlar. Baba-

¹ Doç.Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı, cananolpakq@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-2319-0815

SİBİRYA ESİR KAMPLARINDAN KAÇAN BİR TÜRK SUBAYININ HİKÂYESİ: “KAÇAK”

Genç Osman GEÇER¹

GİRİŞ

I. Dünya Savaşı, hem Osmanlı dönemi Türk edebiyatı hem de Cumhuriyet sonrası Türk edebiyatı için çok önemli ve besleyici bir kaynak olmuştur. Bu kaynağın yeteri kadar iyi değerlendirilip değerlendirilmediği ise tartışmalı bir konudur ve Peyami Safa, bahse konu olan büyük savaşın Türk edipleri tarafından yeteri kadar iyi değerlendirilemediğini eleştirel bir dille ifade etmiştir (1990: 107-108). Büyük Harp hakkında az sayıdaki eserlerden bazıları Refik Halid tarafından verilmiştir. O, “Birinci Dünya Harbi’nin Türk toplumu üzerindeki tesirini, 1919’da kaleme aldığı *Garip Bir Hediye ve Bir Taarruz* adlı hikâyelerine” konu etmiştir (Aktaş, 2004: 82, 94).

Birinci Büyük Savaşın Çanakkale’den sonra en dikkat çeken cephelerinden birisi kuşkusuz Kafkas Cephesi ve bu cephede gerçekleştirilen Sarıkamış Harekâtıdır. Ancak bu cephenin, edebî eserlere konu olmak bakımından Çanakkale Cephesi’nin gölgesinde kaldığını söyleyebiliriz. Kafkas Cephesi’ni tarihimiz ve edebiyatımız bakımından bu kadar önemli kılan sebep, ağır kış koşulları dolayısıyla verilen kayıpların büyüklüğü ve bu cephede yaşadığımız ağır yenilgidir. On binlerle ifade edilen şehitlerin yanı sıra yine büyük rakamlarla telaffuz edilen ve Rusların eline esir düşen Türk subay ve erlerinin durumu da Sarıkamış Harekâtı’nı millî hafızada unutulmaz acı bir tablo yapan sebepler arasında sayıl-

¹ Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi TDE Bölüm, gencosmang2@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-1886-6526

KAYNAKLAR

- Aktaş, Ş. (2004). *Refik Halit Karay*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Behrendt, S. (2008). Using Contextual Analysis to evaluate texts. University of Nebraska-Lincoln. <http://english.unl.edu/sbehrendt/StudyQuestions/ContextualAnalysis.html#:~:text=A%20contextual%20analysis%20is%20simply,the%20text%20as%20a%20text.> (Erişim: 14.11.2023)
- Geçer, G. O. (2022). *Türk Esaret Edebiyatı – Vâveylâ- (Krasnoyarsk-Sibirya)*, Ankara: Bengü Yayınları.
- Göze, E. (2016). *Rusya’da Üç Esaret Yılı*, İstanbul: Hülbe Yayınları.
- Hüseyin Hamit. (2019). *Bir Osmanlı Subayının Esaret Günlükleri*, (Haz. Serkan Erdal-Hasan Demirci), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İhsan Latif. (1988). *Bir Serencam-ı Harp, Harb-i Umumi Safahatına Ait Hatırat*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Karay, R. H. (2014). *Gurbet Hikâyeleri-Yeraltında Dünya Var*, İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- Karay, R. H. (1938). “Bir İzah”, *Tan*, Sayı: 1176, 7 Ağustos, s. 4.
- Miralay Arif. (2019). *Sarıkamuş’tan Krasnoyarsk’a Esaret Hatıralarım*, (Haz. Serkan Erdal-Hasan Demirci), İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Özkan, V. (2017). *Esaret Yıllarım-Asteğmen Vehbi Bey’in Sibirya’dan Kaçışı*, (Haz. Bingür Sönmez-Aydın Ayhan), İstanbul: Babıâli Kültür Yayıncılığı.
- Safa, P. (1990). *Objektifler 2 Sanat-Edebiyat Tenkit*, İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Sibgatullina, A. (2014). *İki İmparatorluk Arasında Rusyalı Müslüman Türkler*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları.
- Wellek, R. ve Varren A. (2001). *Edebiyat Teorisi*, (Çev. Ömer Faruk Huyugüzel), İzmir: Akademi Kitabevi.

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Sema ORUÇ¹

GİRİŞ

Osmanlı, üç yüz yıl süren imparatorluğun ardından 19.yy'da Batı ile tanışarak kendisini yenilemeye çalışır. Ancak Batı'nın yükselişi 16. yy'da başladığı için Osmanlı bu yenileşmeye ayak uyduramaz ve çözülmeye başlar. Batı karşısında kendisini yenileyemeyen Osmanlı iç ve dış taarruzlar neticesinde yıkılır. Milli mücadelenin kazanılmasıyla birlikte Cumhuriyet kurulur. Tanzimat'la başlayan değişim ve gelişimi halka aktarmak için dönemin aydın ve yazarlarına önemli görevler düşer. Bu dönem yazarları halkı eğitmek ve halkın sahip olduğu hakların farkına varmasını sağlamak için eserler verirler. İlk roman yazarlarımızdan olan Namık Kemal, Osmanlı toplumunda demokratik esasların yerleşmesi için mücadele eden bir fikir adamıdır. Romanı, halkın eğitimi için faydalı bulunan Namık Kemal eserlerini de bu doğrultuda verir. Yine bu dönemim önde gelen isimlerinden Abdülhak Hamit Tarhan da toplumun eğitimi için eserler vermiştir. Tanzimat'ın toplumsal fayda sağlamayı hedefleyen yazarları baskılar ve uygulanan sansürler neticesinde Servet-i Fünûn döneminde kendi kabuğuna çekilmiştir. Bu dönemin önde gelen yazarlarından Halit Ziya olay sentezleyici romandan karakter sentezleyici romana geçiş yaparak bireyin ve onun psikolojisinin romanını yazar. Ancak Millî Mücadele ile birlikte tekrar dirilme olur

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İnsan ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, s.oruc@firat.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0045-7724

Bunun için de romanlarında sürekli bir karşılaştırma/çatışma söz konusudur. Medrese-mektep, hoca-öğretmen, hurafe-ilim, hayal-hakikat, şark-garp, tembellik-çalışkanlık gibi karşılaştırmalarla olanı ve olması gerekeni bir arada verecek yüzeysel bir yeniliği değil aklın ve bilimin şekillendirdiği yeni bir insan tipi yaratmaya çalışmıştır.

KAYNAKLAR

- Emil, Birol (1989), *Reşat Nuri Güntekin*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Gökalp, Ziya (1981), *Roman, Atatürk Devri Fikir Hayatı II* (Ed.: Mehmet Kaplan, İnci Enginün vd.), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Güntekin, Reşat Nuri (1928), *Acımak*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Güntekin, Reşat Nuri (1970), *Kızılıcak Dalları*, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul
- Güntekin, Reşat Nuri (2006), *Gizli El*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Güntekin, Reşat Nuri (2013), *Gökyüzü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Güntekin, Reşat Nuri (2017), *Eski Hastalık*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Kanter, Fatih (2008), *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Yapı ve İzlek*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

CUMHURİYET DEVRİ TÜRK EDEBİYATINDA YERLİ VE ÖZGÜN BİR SES OLARAK SABAHATTİN ALİ

Mehmet GÜNEŞ¹

GİRİŞ

Türk edebiyatının kilometre taşlarından Sabahattin Ali, birçok türde eserler yazmış; eserleri yaşadığı dönemde büyük ilgi görmüş ve bugün de hala ilgiyle okunmaya devam eden yazarlardan biridir. Sabahattin Ali, yedi yaşında iken önce İstanbul'da Üsküdar Doğançılar'daki Füyûzat-ı Osmaniye Mektebi'ne, ailesi Çanakkale'ye taşınınca o da Çanakkale İptidai Mektebi'ne gider. Sabahattin Ali, I. Dünya Savaşı yıllarında Çanakkale'de yaşar; 1918'de İzmir'e, daha sonra ise Edremit'e taşınırlar, lise eğitimini burada tamamlar. Çocukluk yılları her bakımdan zor geçer. Aileyi geçindirmekte zorlanan baba farklı işlerle uğraşır, sinir hastası anne ailenin de dengesini bozmaya başlar, kardeşi Fikret (Şenyuva) kekemedir (Bezirci, 1979: 8-12). Sabahattin Ali'nin hayatındaki bu zorlu süreç o ve ailesi için yorucu olsa da Türk edebiyatı için kazanç olur; onun hayat hikâyesi eserlerine doğrudan ya da dolaylı biçimde yansır.²

CUMHURİYET DEVRİNDE İDEALİST BİR ÖĞRETMEN OLARAK SABAHATTİN ALİ

Sabahattin Ali, 21 Ağustos 1927'de İstanbul Muallim Mektebi'nden mezun olur, ardından Yozgat Cumhuriyet Mektebi'ne atanır, Yozgat'ta yaklaşık bir yıl öğ-

¹ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı, ORCID iD:0000-0003-2330-6339.

² Sabahattin Ali'nin eserleriyle hayat hikâyesi arasındaki ilişki hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (Güneş, 2016).

önemli bir kaynak oluşturur. Onun kaynağını hapishanelerde topladığı eserler sadece hapishane ile sınırlı değildir. O, mahkûmlardan dinlediği dış dünyadaki olayları da eserlerinde malzeme olarak kullanmıştır. Sabahattin Ali'nin roman türünde yazdığı *Kuyucaklı Yusuf*, hikâye türündeki “Duvar”, “Katil Osman” vb., şiir olarak yazılan “Hapishane Şarkıları” Türk hapishane edebiyatı söz konusu edildiğinde ilk akla gelen eserlerden olur. Sabahattin Ali, folklor ve halk kültürünü de tamamen estetik kaygıyla metinlerine taşıyıp başta “Hasanboğuldu” olmak üzere Türk edebiyatına özgün eserler kazandırmıştır. Sabahattin Ali 41 yıl gibi kısacık ömründe birbirinden kıymetli eserler yazarak Türk edebiyatında haklı bir yer edinmiştir.

KAYNAKLAR

- Ali, S. (2012). *Kaçın Ses Esirler*, İstanbul: YKY.
- Ali, S. (2012). *Yeni Dünya*. İstanbul: YKY.
- Ali, S. (2015). *Bütün Şiirleri*. (Haz. Atilla Özkırmımlı). İstanbul: YKY.
- Ali, S. (2015). *Çakıcı'nın İlk Kurşunu*, İstanbul: YKY.
- Balamir, İ. H. (2014). “Yaşamaktan Mutluluk Duyan Bir İnsan”. *Sabahattin Ali Anılar, İncelemeler, Eleştiriler*. (Filiz Ali vd.). İstanbul: YKY. 120-126.
- Boratav, P. N. (2014a). “Sabahattin Ali'nin Hikâyelerinin Hikâyesinden Çizgiler”. *Sabahattin Ali Anılar, İncelemeler, Eleştiriler*. (Filiz Ali vd.). İstanbul: YKY. 387-394.
- Boratav, P. N. (2014b). “Sabahattin Ali'nin Hikâyeleri, Şiirleri ve Hayatına İlişkin Birkaç Belge”. *Sabahattin Ali Anılar, İncelemeler, Eleştiriler*. (Filiz Ali vd.). İstanbul: YKY. 395-411.
- Bezirci, A. (1979). *Sabahattin Ali*, İstanbul: Gözlem Yayınları.
- Bezirci, A. (2014). “Sabahattin Ali'nin Hikâyelerinde Yapı”. *Sabahattin Ali Anılar, İncelemeler, Eleştiriler*. (Filiz Ali vd.). İstanbul: YKY. 442-448.
- Ertüzün, R. M. (1985). *Sabahattin Ali Olayının Gerçeği (Benim Bildiğim Sabahattin Ali)*. İstanbul: Gür Yayınları.
- [Gökyay], O. Ş. (2014). “Değirmen”, *Sabahattin Ali Anılar, İncelemeler, Eleştiriler*. (Filiz Ali vd.). İstanbul: YKY. 412-414.
- Güneş, M. (2016). *Sabahattin Ali'nin Eserlerinin Kaynakları, Roman, Hikâye ve Şiirlerinde Biyografik Unsurlar*, Ankara: Hece Yayınları.
- İlhan, A. S.-Akin, D. (1997). *Sabahattin Ali'nin Özel Mektupları “İki Gözüm Ayşe”*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Korkmaz, R. (1997). *Sabahattin Ali İnsan ve Eser*. İstanbul: YKY.
- Sönmez, S. (2013a). “Kısa Bir Yaşamın Gündökümü”. *Sabahattin Ali*. (Ed. Sevgül Sönmez). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 13-87.
- Sönmez, S., (2013b). “Sabahattin Ali'nin Eserlerinde Otobiyografik Öğeler”. (Ed. Sevgül Sönmez). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. 316-321.
- Tatarlı, İ. (2014). “Sabahattin Ali Hayatı, Kişiliği ve Yaratıcılığına Genel Bir Bakış”. *Sabahattin Ali Anılar, İncelemeler, Eleştiriler*. (Filiz Ali vd.). İstanbul: YKY. 151-183.
- Yetkin, S. (2003). *Ege'de Eşküyalar*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÜŞÜNCE TARİHİNDE YARATICI VE YANSITICI BİR İSİM: SABAHATTİN EYUBOĞLU

Ferhan AKGÜN ÜNSAL¹

Türkiye Cumhuriyeti, Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde, ulusal egemenlik, bağımsızlık ve muasır medeniyetler seviyesine çıkmak hedefiyle devrimci bir kadronun idaresinde kurulmuştur. Bu yolda özellikle ekonomik, endüstriyel, sosyal, kültürel ve bilimsel anlamda gelişmeye önem verilmiş ve ilerleyen süreçte “Cumhuriyet devrimleri” olarak tanımlanan bir dizi reform hayata geçirilmiştir. Özellikle 1928-1938 yılları arasındaki süreçte birbirini destekleyen ve tamamlayan, farklı alanlara yayılan ve genişleyen hem bireysel hem de toplumsal yaşamda bu değişiklikleri derinleştirmek amacıyla önemli adımlar atılmıştır. Tüm bu çabaların hemen hepsinin “ya düşün ya da eylemdeki önderi” Mustafa Kemal Atatürk'tür. Türk modernleşmesi olarak anılacak olan bu gelişmeler “ilk kez tutarlı ve tuttuğunu başaran bir önder”in kılavuzluğunda gerçekleşir (Berkes, 2002, s. 521).

Atatürk'ün kendi mayasıyla yoğrulmuş ve kendi iç dinamikleriyle şekillenen bir ulusal bilinç oluşturarak kökten bir uygarlık değişimini hedefleyen siyasal, toplumsal ve kültürel reformlara yönelmesi topyekün bir zihinsel, düşünsel ve estetik değerler sistemi kurma amacını işaret etmektedir. Devrimsel mahiyetteki yeniliklerin sadece rejim ve devlet ile sınırlı kalmaması toplumun da bu süreçte bizzat katılımının sağlanması gerekliliği söz konusu cumhuriyet idealinin somutlaşması için atılması gereken en önemli adım olarak görülür. Zira cephede kazanılan savaşın zihinlerde de kazanılması, devrimlerle gerçekleştirilecek olan

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, akgunferhan593@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-0265-3171

“imece” kavramlarından faydalanarak anlamak ve anlamlandırmak mümkündür. Bu yüzden onun yazıları yaşamının merkezine koyduğu “imece”nin yansımalarıdır. “Ömrünü yarımın mutlu Türkiyesi’ne adayan Sabahattin Eyuboğlu, dün attığı tohumlarla bugünün gençleri için dünü anlamak, bugünü yorumlamak ve yarımı kurmak yolunda” (Türk, 2017, s.10) yürüttüğü faaliyetlerle tarihin tozlu sayfaları yerine Türk düşünce hayatındaki capcanlı yeriyle yadsınamayacak isimlerden biridir.

KAYNAKLAR

- Akagündüz, S. Y.-Ü. (2013). Cumhuriyet Dönemi Düşünürlerinden Sabahattin Eyuboğlu’nda Felsefi Bakış. *Folklor/Edebiyat*, 19(76), 21-30.
- Berkes, N. (2002). *Türkiye’de Çağdaşlaşma*. İstanbul: YKY.
- Eyuboğlu, S. (1994). *Mavi ve Kara*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Eyuboğlu, S. (2000). *Mavi II Görsel Sanatlar Üzerine Denemeler ve Eleştiriler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Eyuboğlu, S. (2000a). *Mavi I Söz Sanatları Üzerine Denemeler ve Eleştiriler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kirby, F. (1962). *Türkiye’de Köy Enstitüleri*. Ankara: İmece Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2003). Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras. *Millî Folklor*(100), 5-15.
- Türk, H. (2017). *Bir Mavi Yolcu Sabahattin Eyuboğlu*. Trabzon: Serander Yayınları.

SONSUZLUK UĞRAŞINDAKİ ŞAİR VE YAZAR: SABAHATTİN KUDRET AKSAL

Kubilay ÜNSAL¹

Sabahattin Kudret Aksal; şiir, hikâye, tiyatro ve deneme türlerinde yazdığı eserlerle Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının seçkin sanatçıları arasında yer alır. Aynı zamanda felsefe öğretmeni olan Aksal, özellikle sanat ve estetikle ilgili görüşlerine saygı duyulan bir fikir adamıdır. Onun edebiyat alanındaki asıl başarısı ve şöhreti ise şairliğinden gelmektedir.

Sabahattin Kudret Aksal'a göre şiir, bir uğraşın ürünüdür. İlk dizeler, şairin bilinçaltından veya bir tesadüf eseri ortaya çıkan, tam olarak nereden geldiği belli olmayan bir olgudur. Bu ilk dizenin ortaya çıkışı sürrealist bir anlayışla veya entelektüel bir çabayla da oluşturulabilir. Her ne şekilde olursa olsun ilk dize, şiirin ortaya çıkması için bir anahtar işlevi görür. Aksal, bu konuda Paul Valéry'nin "İlk dize Tanrı vergisidir, ondan sonrası da çaba" sözünü hatırlatır (Aksal, 1978). Aksal, şiir yazmaya başlamadan önce "avucunun içine düşüveren" ilk dize üzerinde yoğunlaşır. Onun "gerçek bir dize onuru" taşıyıp taşımadığını değerlendirir. Bu dizenin nasıl bir yapıya gereksinim duyacağını, ne türden imgelerle ilişki kurulabileceğini, devamında neleri isteyeceğini sorgular. Ona göre şiirin bütünü, ilk dizelerin peşinden giden başka dizelerle belirli bir düzen çerçevesinde oluşur. Bu düzeni kurmak, şiiri ortaya çıkarmak ise büyük emek ister. Aksal, "genç bir ozana" başlıklı şiirinde şairin oluşturduğu dizeleri sürekli tekrar ederek en güzel ve en doğru olanı bulana kadar uğraş vermesi gerektiğini şu dizelerde dile getirir:

¹ Dr., MEB, kubikubikubi@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-0041-8688

KAYNAKLAR

- Akbal, O. (14 Ocak 1978). "Bir Sanatçının 24 Saati: Sabahattin Kudret Aksal", *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Aksal, S. K. (1994). *Geçmişle Gelecek*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aksal, S. K. (1995). "Şiir Üstüne Notlar", *Şiirler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aksal, S. K. (2014). "Yaralı Hayvan", *Gazoz Ağacı ve Diğer Öyküler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Can, N. (1993 Haziran). "Sabahattin Kudret Aksal-Onun İçin Şiir Bir Biçimin Serüveniydi", *Varlık*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Çamurdan, E. (2001). *Haykırmakla Hıçkırmak Arası*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.
- Necatigil, B. (1998). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Nutku, Ö. (1985). *Dünya Tiyatrosu Tarihi Cilt II*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özata Dirlikyapan, J. (2015 Şubat). "İnsana Tutulan Dönüştürücü Bir Ayna: Sabahattin Kudret Aksal Tiyatrosu", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8 (36). Issn: 1307-9581.
- Sahnenin Konuğu, Sabahattin Kudret Aksal ile Röportaj (1981 Şubat). *Sahne Aylık Tiyatro Dergisi*. İstanbul: Bakış Matbaa.
- Yılmaz, A. (2004). *Sabahattin Kudret Aksal'ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerinde Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı (Yeni Türk Edebiyatı) Ana Bilim Dalı. Ankara.
- Yüksel, A. (1997). *Çağdaş Türk Tiyatrosundan On Yazar*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.

KADIN HAKLARININ GÖLGEDE KALMIŞ BİR SAVUNUCUSU: SAFVET NEZİHİ

Özlem SÜRÜCÜ¹

Asıl adı Ömer Lütfi olan ve Nâmık Kemal'in takipçilerinden biri olarak görülen Safvet Nezihî, Edebiyat-ı Cedide döneminde eser vermiş bağımsız isimlerden biridir. 1871 yılında İstanbul'da doğmuş, 1939 yılında yine İstanbul'da ölmüş, roman, hikâye ve tiyatro türünde eserler verse de özellikle romanlarıyla anılmıştır. Öyle ki, ilk romanı *Zavallı Necdet*, onun adını okuyucuya duyurduğu, kendisini birkaç nesil okutan bir roman hâline gelince Safvet Nezihî de “Zavallı Necdet yazarı” olarak anılır ve hatırlanır (Necatigil, 2007: 370).

Kültürlü bir aileden gelen ve okul yıllarında Fransa'yı görme fırsatı yakalayan Safvet Nezihî, ilerici fikirlere sahip, istibdat yıllarında eserlerine yansıtılamasa da siyasi ve toplumsal meselelere karşı duyarsız kalmayan bir yazardır. *Musavver Muhit* dergisinin başyazarlığını yaptığı yıllarda fikirlerini duyurmaya çalışmış, padişahın baskıcı yönetimine karşılık Meşrutiyet'i savunarak hükümetlerin seçimle başa gelmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Eğitim konusuna verdiği önemi her seferinde dile getirerek Avrupadan çok geride olduğumuzu, bunun da en büyük sebebinin eğitim olduğunu vurgulamıştır (İspirlioğlu, 1995: 4-5). Bu anlamda Safvet Nezihî, dönemin genel atmosferinin hâkim olduğu gibi fikir olarak yalnızca edebi çevrede sınırlı kalmamış, toplumsal meselelere de kafa yormuştur.

Kenan Akyüz'ün “Servet-i Fünun romancıları Namık Kemal'in açtığı 'sanat-kârâne roman' tarzını her bakımdan modern Batı romanı seviyesine yükseltirlerken; aynı devirde, Namık Kemal tarzını çok daha basit bir seviyeye indirerek,

¹ Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ozlem.surucu@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8762-8893

KAYNAKLAR

- Akyüz, K. (2013). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İnkılap Yayınları, İstanbul.
- Enginün, İ. (2006). *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1923)*. Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Gündüz, O. (2013). *İkinci Meşrutiyet Romanı 1908-1918 Yapısal ve Tematik İnceleme*. Dergâh Yayınları, İstanbul.
- İspirlioğlu, N. (1995). *Safvet Nezihî Hayatı ve Eserleri*. YL Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kudret, C. (2016). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*. Kapı Yayınları, İstanbul.
- Necatigil, B. (2005). *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*. Varlık Yayınları, İstanbul.
- Necatigil, B. (2007). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. Varlık Yayınları, İstanbul.
- Şahinkaya, Ş. (2021). *Safvet Nezihî'nin Makâlât-ı Nezihî Adlı Eseri (İnceleme-Metin)*. YL Tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Şen, C. (2018). "Safvet Nezihî'nin Kadınlar Arasında Romanı Üzerine". *Safvet Nezihî, Kadınlar Arasında*. Gece Kitaplığı: Ankara.
- Toprak, Z. (2022). *Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)*. Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

SAFVETİ ZİYA

Öznur ÖZDARICI¹

GİRİŞ

Safveti Ziya, 1873-1929 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Babası bir Osmanlı bürokratu olan Ahmet Ziya Bey, annesi İzzet Hanımdır. Birkaç dil bilen Safveti Ziya'nın babası Ahmet Ziya Bey, çocuklarının da iyi bir eğitim almasına özen göstermiştir. Safveti Ziya, ilk eğitimini özel öğretmenlerden alır. Daha sonra Galatasaray Sultânîsi'ne kaydolur. Burada yalnızca edebî ilgilerini geliştirmekle kalmamış, ayrıca Fransızca'yı ve İngilizce'yi de öğrenmiştir. Fransız edebiyatından Guy de Maupassant ve Paul Bourget'ten etkilendiğini söylemek mümkündür. Bir müddet sonra Servet-i Fünûn edebî topluluğuna katılır ve topluluğun dağılmasıyla edebî çevrelerden uzaklaşır.

Sanatçı, eserlerini ve çeşitli konularda yazdığı yazılarını farklı dergi ve gazetelerde yayımlar. Bir süre *Ziya* adlı günlük bir gazete de çıkarır. Söz konusu gazete altı ay kadar yayınlanabilmiştir. Bir müddet sonra Avrupa'ya giden yazar on yıl kadar Avrupa'da kalır ve bu sürenin sonunda 1922 yılında yurda döner. Yurt dışından gelişinden iki yıl sonra 1924 yılında Ankara'ya gelir ve Atatürk'ün yanında Teşrifat Müdürlüğü görevine getirilir. Ardından Prag elçiliğine atanır. Fakat bu görevine atandıktan iki ay sonra İstanbul'da vefat eder. (1929) (Necatigil, 2007:251; Kudret, 1987, 315).

¹ Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, oznurozdarici@kku.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5772-2624

duyulu, vatanperver, milletperver bir kimlikle ortaya çıkar. Meşrutiyet'ten sonra fikri yazılara yönelen sanatçı, duygu ve düşüncelerini bu sayede geniş kitlelere ulaştırmayı hedefler. Gazete ve dergilerde yazılar yayımlar. Bunlarda amaç içti-maî hayatımızın, millî birlik ve beraberliğimizin tesisidir.

KAYNAKLAR

- Ahmet İhsan, "Saffeti Ziya", Uyanış, 1929, Nr.1720, s. 549.
- Akyüz K. *Modern Türk edebiyatının ana çizgileri*. Ankara: İnkılâp Kitabevi; 1990.
- Çıkla S. *Roman ve gerçeklik bağlamında kültür değişimleri ve Servet-i Fünûn romanı*. Ankara: Ak-çağ Yayınları; 2004.
- Kolcu A. İ. *Servet-i Fünûn edebiyatı*, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları; 2015.
- Kudret C. "Safveti Ziya". *Türk edebiyatında hikâye ve roman 1*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi; 1987.
- Necatigil B. *Edebiyatımızda isimler sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları; 2007.
- Safveti Ziya, *Silinmiş çehreler beliren simalar*. İstanbul: Orhaniye Matbaası; 1924.
- Şenderin Z. *Bir safha-i kalb-Safveti Ziya*. Ankara: Murat Kitabevi; 2016.
- Tekşan M. *Safveti Ziya'nın hayatı ve eserleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; 1993.

SADRI ERTEM

Murat KACIROĞLU¹

GİRİŞ

Cumhuriyet dönemi Türk roman ve öykücülüğünde toplumcu duyarlılığın ilk ve önemli isimlerinden biri olan Sadri Ertem, 1889 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası jandarma teşkilatında görev yapmış olan Binbaşı İbrahim Etem Bey'dir. Baba tarafından Konya Ermenekli olan Sadri Ertem'in annesi Kara Ahmet Paşa'nın soyundan gelen Nadire Hanım'dır. Kaynaklarda asıl adının Mustafa Hayrettin olduğu görülen yazar, soyadı kanunundan önceki yazılarında Sadri Etem, kanun çıktıktan sonraki yazılarında ise Sadri Ertem ismini kullanmıştır. Sadri Ertem'in çocukluğu babasının görevi nedeniyle Anadolu ve Rumeli'nin farklı şehirlerinde geçmiştir. Ermenek'te Mekteb-i İbtidâîye'de başladığı öğrenim hayatı babasının vefatı üzerine aile İstanbul'a gelince Ravza-ı Terakkiye mektebinde devam etmiştir. Bu okuldan 1894 yılında mezun olan Sadri Ertem, Üsküdar Askerî Rüştiyesi'ne kaydolmuş sonrasında Üsküdar İdâdisi'ne devam etmiş ve 1905 yılında bu okuldan mezun olmuştur. Aynı yıl Darülfünûn Felsefe şubesinde yükseköğrenimine başlamıştır. Buradan 1908-1909 döneminde mezun olan Sadri Ertem, 1920 yılında Ankara Sultanîsi felsefe öğretmenliğine atanmıştır. Millî Mücadele'nin başlangıcında Anadolu'ya geçip orduya katılan ancak fiili olarak orduda görev yapmayan Sadri Ertem, bu süreçte Ankarâ'da kalarak çeşitli gazetelerde Millî Mücadele'yi destekleyen yazılar kaleme almıştır (Parlak, 1995:

¹ Prof. Dr., Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, murat.kaciroglu@eruzurum.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1216-2299

KAYNAKLAR

- Demir, A. (2006). *Sosyal Gerçekçilik Anlayışı ve Sadri Ertem'in Roman ve Hikâyelerinde Yapı, Tema, Anlatım*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ertem, S. (1924). Sola Doğru. *Son Telgraf*, No: 123.
- Ertem, S. (1924). Türkiye ve Rusya, *Son Telgraf*, No: 123
- Ertem, S. (1930). Hem Materyalist Hem Şair Olmak Mümkün Kabil Midir?. *Resimli Ay*, Y.7, S. 4.
- Ertem, S. (1933). İnkılâpçı Sanat, Geri Sanat. *Varlık*, C.1, S. 4.
- Ertem, S. (1935). Ferdçi ve Cemiyetçi Edebiyat. *Varlık*, C.2, S.38.
- Ertem, S. (1939). *Fikir ve Sanat*. İstanbul: Semih Lûtfi Kitabevi.
- Ertop, K. (1978). 35. Ölüm Yıldönümünde Toplumcu-Gerçekçi Edebiyatımızın Öncü Yazarlarından Biri: Ertem Sadri. *Milliyet Sanat Dergisi*.
- Necatigil, B. (2006). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Oktay, A. (2008). *Toplumcu-Gerçekçiliğin Kaynakları*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Parlak, M. (1995). *Sadri Ertem Üzerine Monografik Bir Çalışma*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

YÜZYILIN İLK FLANÖRÜ: SAİT FAİK

Selim SOMUNCU¹

HAYATI

Sait Faik diplomat bir anne ve tüccar bir babanın çocuğu olarak 18 Kasım 1906 yılında dünyaya geldi. Ne anne gibi bir memuriyete ne de baba gibi ticarete uyum sağlayabildi. Babasının dolu raflarla kendisine devrettiği bir ticarethaneyi altı ay sonra boş raflarla teslim etti. Babasıyla yaşadığı sorunlar ondan uzaklaşmasını beraberinde getirdi. İstanbul Erkek Lisesinde öğrenciyken sürgüne gönderildi ve okulunu Bursa'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde kayıtlıyken ikinci sınıftan ayrıldı. İktisat tahsili için Lozan'a gitti, sonrasında Fransa'ya geçti. Üç dönem edebiyat okudu ve sonra bıraktı. Bir süre Ermeni mektebinde Türkçe öğretmenliği yaptı. İlk kitabını babasının parasıyla bastırdı. Ailesinin desteği hep yanında oldu. Hem İstanbul'da hem Burgazada'da yaşadı. İstanbul ile Burgazada arasında gidip geldi. Ada ile İstanbul arasındaki hareketlilik eserlerine de yansdı. Beyoğlu'nun gösterişli yaşamını ve adanın içe dönük yaşantısını eserlerine konu etti. Yoksul ve sıradan insanların hayatları öykülerinin temel motifi oldu. Daha sonra yine zorlukla yayımlattığı *Medar-ı Maişet* motoru Bakanlar Kurulu kararı ile toplatıldı. Şiirlerini *Şimdi Sevişme Vakti* adlı kitapta topladı. Ciğerlerindeki büyüme siroza dönüştü. Ameliyat olmayı reddetti. Hayatı boyunca bir iddiası olmadan yaşayan, hiçbir sıfatı benimsemeyen, şöhretten ve kalıplaşmış her şeyden rahatsız olan, kendine yazar demekten bile imtina eden Sait Faik, 11 Mayıs 1954'te hayata gözlerini yumdu.

¹ Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İTBF, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, somuncuselim@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-9014-0944

iletmenin etkili yöntemlerinden biridir. Çünkü “nihai ideolojik söylem”le ideolojiyi dayatan metin, okur üzerinde iktidar kurma çabası içerisindedir. Bu da klişe bir yöntem olmakla birlikte klişe söylemlere neden olur. Üstelik postmodern edebiyat bu tür söylemlere çok uzak olduğu gibi çağının okuru da bu tür söylemlere kulak tıkar. Bir yönüyle Sait Faik’i kendine mahsus ve özgün kılan da öykülerinde yer verdiği çağrışımsal anlam ilişkilerine muvazi olarak öykünün gevşek bir ideolojik örüntüyle ilerlemesidir. Bir başka ifadeyle Sait Faik öykülerinde, ideolojiyi içeren bakış açıları ve anti söylemler yer alır ama nihai ideolojik söyleme neredeyse hiç yer verilmez.

KAYNAKLAR

- Turgut, Perihan Ergun. (1996) *Sait Faik Abasıyanık 90 Yaşında*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Abasıyanık, Sait Faik. (1970) *Semaver Sarnıç*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Abasıyanık, Sait Faik. (2001) *Şahmerdan Lüzumsuz Adam*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Abasıyanık, Sait Faik. (1993) *Alemdağda Var Bir Yılan-Az Şekerli*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Abasıyanık, Sait Faik. (2001) *Havuzbaşı, Son Kuşlar*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Abasıyanık, Sait Faik. (2001) *Kumpanya-Kayıp Aranıyor*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Abasıyanık, Sait Faik. (2001) *Mahalle Kahvesi-Havada Bulut*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Abasıyanık, Sait Faik. (2001) *Tüneldeki Çocuk, Mahkeme Kapısı*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Fethi Naci, (1998) *Sait Faik’in Hikâyeciliği*, Adam Yayınları, İstanbul.
- “Hece Sait Faik Özel Sayısı”(2023), S. 313, Hece Yayınları, Ankara.

GEÇMİŞE AYNA GELECEĞE IŞIK TUTAN SÂMIHA AYVERDİ

Başak ÖZKER¹

GİRİŞ

İkinci Meşrutiyet, İttihat ve Terakki, Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Dönemlerine tanıklık eden Sâmiha Ayverdi; roman, hikâye, biyografi, anı, seyahat notları, mektup, deneme, makale, mensur şiir türlerinde ve kültür, medeniyet, siyasi tarih gibi alanlarda eserleri olan, çok sayıda tebliğ ve konferans veren, birçok dergi ve mecmuada yazıları yayımlanan bir yazar, aynı zamanda mütefekkir ve mutasavvıftır. Çok küçük yaşlardan itibaren bir yandan babası İsmail Hakkı Bey'in kendi evlerinde düzenlediği ve dönemin önemli şahsiyetlerinin iştirak ettiği, sanatsal konuların masaya yatırıldığı selamlık sohbetlerine katılarak sanatsal ve toplumsal açıdan gelişen, diğer taraftan annesi Fatma Meliha Hanım aracılığıyla tasavvuf kültürüyle beslenen, ayrıca anneannesi Halet Hanım'ın rahle-i tedrisatında büyüyen Sâmiha Ayverdi milli, manevi, medeni ve edebi bir şuurla yetişir. Mahalle mektebi ve sonrasında kız mektebinde aldığı eğitimin ardından eğitimine hususi olarak devam eden Ayverdi, ana dili Türkçenin tüm inceliklerine vakıf hale gelmekle birlikte çok iyi düzeyde Fransızca öğrenir, ayrıca tarih, tasavvuf, felsefe ve edebiyat alanlarında kendini yetiştirir. Ülkeyi Cumhuriyete eriştiren sürecin bire bir tanığı olan Ayverdi, okuyan, çalışan, üreten, bilinçli, mücadeleci, vicdanlı ve fedakâr bir Türkiye Cumhuriyeti kadını olarak son nefesine kadar milli değerlerimiz, kültürümüz, tarihimiz, dilimiz ve edebiyatımız için çaba gösterir.

¹ Öğr. Gör. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, basak.ozker@dpu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7602-1586

KAYNAKLAR

- Ayverdi, S. (1985). *Ne idik Ne Olduk 'Hatıralar'*. İstanbul: Hülbe Basım ve Yayın A.Ş.
- _____ (1999). *Türk Tarihinde Osmanlı Asırları*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- _____ (2006). *Dünden Bugüne Ne Kalmıştır*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- _____ (2007). *İbrahim Efendi Konağı*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- _____ (2008). *Kaybolan Anahtar*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- _____ (2016a). *Boğaziçi'nde Tarih*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- _____ (2016b). *İstanbul Geceleri*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Binark, İ. (2009). *Sâmiha Ayverdi'nin Fikir ve Gönül Dünyasından Seçmeler*. Ankara: Altay Kültür, Sanat ve Eğitim Vakfı.
- _____ (2012). *Sâmiha Ayverdi'nin Tarih Görüşü*. Ankara: Türk Kadınları Kültür Derneği.
- Deliorman, A. (2004). *Işıklı Hayatlar*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- <https://www.ataturkanlatiyor.com/> (1 Kasım 2023).
- İbrahimhakkıoğlu, B. (2005). Hayırlı Ömür. *Türk Edebiyatı*, 5 (379), 9-12.
- İsen, M. ve Gürgür, N. (2003). Takdim. *Vefatının 10. Yılında Sâmiha Ayverdi'nin Hatırasına*, 6-7 Haziran, Ankara: Kubbealtı Akademi ve Ankara Ticaret Odası.
- Kocakaplan, İ. (2005). İhtişamdan Çöküşe. *Türk Edebiyatı*, 5 (379), 12-16.
- Pala, A. (2003). S. Ayverdi'nin Tarihe Bakışı. *Vefatının 10. Yılında Sâmiha Ayverdi'nin Hatırasına*, 199-206, 6-7 Haziran, Ankara: Kubbealtı Akademi ve Ankara Ticaret Odası.
- Topuz, A.Y. (2003). *Vefatının 10. Yılında Sâmiha Ayverdi'nin Hatırasına*, 199-206, 6-7 Haziran, Ankara: Kubbealtı Akademi ve Ankara Ticaret Odası.
- Ünlü, Ö. (2005). Sâmiha Ayverdi, Özel Bir İmalât. *Türk Edebiyatı*, 5 (379), 22-27.

ÜRETKEN BİR YAZAR: SAMİM KOCAGÖZ

Ferhat ALTUN¹

GİRİŞ

Hicri 1332 (1916) yılında Söke’de kültür açısından olgun bir ailenin evladı olarak dünyaya gözlerini açan Samim Kocagöz’ün tam ismi Hasan Samim Kocagöz’dür. Validesi Vahide Hanım kanalıyla soyu Nedim Dönemi’nin sultan-ı şuarâsı olan Osmanzâde Taip’e dayanırken babası Şükrü Bey kanalından da 17. asırda Osmanlı İstanbul’undan İzmir Söke’ye göçen, müsellimlik yapan ve kendilerine Osmanlı hükümdarınca toprak tahsis edilen bir aileye dayanır, ayrıca dedesi Ahmet Efendi, ağadır (Kocagöz, 2004). Henüz 6 yaşlarındayken Yunanlıların Söke’yi işgal edişi ve ailesi ile oradan göç etmek durumunda kalmaları ve buna binaen döndüklerinde yurtlarını harabeye dönmüş şekilde bulmaları onu derinden etkiler. 1924 yılında Atatürk ve Latife Hanım’ı karşılayan öğrencilerin arasında bulunması da ileride onun Atatürkçü tavrının tohumlarının ekilmesi olarak nitelendirilebilir. Hayatındaki bir diğer dönüm noktası da 1928 yılında vuku bulan harf inkılabı olacaktır. Latin harflerini Fransızca’yı bilen annesinden öğrenecektir (Taş, 2018: e- kaynak). İlkokul tahsili Söke’de tamamlanan Kocagöz, o dönemde kendi evinde ailesinden aldığı özel dersler vesilesiyle de gelişimine devam eder. İlkokuldan sonra 1930’da İzmir Erkek Lisesi orta kısmına başlar, burada 6 yılını yatılı olarak geçirecek olan genç Hasan Samim’in yazıları *Anadolu* gazetesinin edebiyat kısmında yayımlanır. Lise çağlarında Sabahattin Ali’den etkilenen ya-

¹ Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, ferhataltuun@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-6361-5411

o, eserlerinde bireyin ancak toplumla var olabileceğini ön planda tutmakla kalmamış, aynı zamanda toplumun ancak fikir, misyon ve dava gibi kavramlar kapsamında devinim hâlinde olabileceğini savunmuştur. Böylelikle yerelden milli olana ve oradan da evrensele ulaşmayı gayret eden Samim Kocagöz, Türk yazınına damga vuran bir toplumcu yazar olarak hafızalara kazınmıştır (Taş, 1993).

KAYNAKLAR

- Kocagöz, S. (1976). “Niçin Kurtuluş Savaşı Romanı?” Türk Dili Dergisi, Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı, Sayı 298, Sayfa 109-112.
- Kocagöz, S. (2004). **Bu Da Geçti Yahu**, Dünya Aktüel Yayınları, İstanbul.
- TAŞ, S. (1993). **Samim Kocagöz Yazar-Eser-Üslup**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, Malatya.
- TAŞ, S. (2018). “Samim Kocagöz”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <https://teis.yesevi.edu.tr/made-detay/samim-kocagoz>. Erişim Tarihi: 10.11.2023.
- Türk Dili Dergisi, (1976). **Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı**, Sayı 298, Ankara.

EDEBİYAT TARİHİMİZİN “BIÇKIN” VE “NATÜRALİST” KALEMİ: SALAHADDİN ENİS

Necati TONGA¹

BÂBİÂLİ CADDESİ'NDE BİR ÖMÜR: SALAHADDİN ENİS ATABEYOĞLU'NUN GAZETECİLİĞİ

Son zamanlarda hakkında birtakım çalışmalar yapılmasına ve bazı eserleri Latin harflerine aktarılarak neşredilmesine rağmen Salahaddin Enis Atabeyoğlu (1892-1942), edebiyatımızda hak ettiği yeri edinememiş isimlerden biri olarak dikkat çekmektedir. Şerif Aktaş'ın tespitiyle (2007:170) “Salahaddin Enis, XIX. Yüzyılın son çeyreğinde dış dünya-hayat-eser ilişkisi konusu üzerinde yürütülen tartışmalarda erişilmesi gereken gayeyi temsil eden natüralist olma iddiasının XX. yüzyıl başlarında temsilcisi hüviyetiyle karşımıza çıkar.”

II. Meşrutiyet, Mütareke, Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerine şahitlik eden yazar; uzun yıllar gazetecilik yapmış, elli yıllık ömründe yüzlerce yazıya imza atmıştır. Yazar, kendisiyle yapılan bir söyleşide “Neşriyat hayatına 325’te, yani on bir yaşında iken atıldım. İlk yazımı Konya’da bulunduğum zaman orada intişar etmekte olan *Anadolu* gazetesinde neşrettim” (Başkut, 1942: 55) der. Başka bir mülakatında ise bu tarihi 1327 (1911/1912) olarak anarak ilk yazılarını Üsküdar İdadisinde öğrenciyken edebiyat hocası ve o dönemde *Tanin* gazetesinin genel sekreteri olan Muhittin Birgen’in yönlendirmeleriyle kaleme aldığını belirtir (Coşkun, 1940: 6). Bu cümlelerden Salahaddin Enis’in Konya’da henüz orta okul talebesiyken ilk kalem temrinlerini yapmaya başladığı, İstanbul’a geldikten sonra 1909’da *Resimli* İstanbul mecmuasında yayınladığı yazılarla ve

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, necati.tonga@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-5937-2808.

yazarlarından biridir. Yarım asırlık ömründe pek çok gazetede musahhah, muhabir ve yazı işleri müdürü olarak çalışan Salahaddin Enis, 1919 yılında “*sert ve serbest sözlü edebî, içtimaî mücadele risalesi*” olarak tanımladığı *Kaplan* adlı bir mecmua yayımlamıştır.

Salahaddin Enis'in Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte yoğun bir neşriyat faaliyetine giriştiği, eserlerinin büyük kısmını 1923 sonrasında yayımladığı görülür. Yazarın *Zaniyeler* (1923), *Sârâ* (1923), *Cehennem Yolcuları* (1926), *Orta Malı* (1925-1926), *Ayarı Bozuklar* (1926), *Endam Aynası* (1927-1928), *Mahalle* (1930) adlı romanları ve *Bataklık Çiçeği* (1924) adlı hikâye kitabı Cumhuriyet Dönemi'nde neşredilmiştir. Netice itibarıyla basın tarihimizin önemli isimlerinden biri olan Salahaddin Enis; bilhassa toplumsal hayatımıza ayna tutan roman ve hikâyeleriyle natüralizmin önemli örneklerine imza atmış, anılan eserleriyle Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatımıza önemli bir katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Ş. (2007). Milli Edebiyat Döneminde hikâye (1911-1920), *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi içinde*, C. 8, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Arslan, N. G. (2003). *Salahattin Enis'in romanlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarına bir bakış*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Başkut, C. F. (1942, Haziran). “Salahaddin Enis ile senelerce evvel yapılmış bir mülakat. *Servet-i Fünun (Uyanış)*, 2391, 55.
- Coşkun, N. S. (9 İkinci kânun 1940). “Nasil gazeteci oldum, anlatan: Salahattin Enis”, *Son Posta*, 3394, 6.
- Doğan, M. C. (2013). “*Garip bir kadın düşmanlığı: Selâhattin Enis'in Hufre'si*. *Kurgan Edebiyat*, 12, 27-31.
- Özgül, M. K. (2000). Metanda açan ıtırılı çiçek. *Bataklık Çiçeği* için takdim, İstanbul: Arma Yayınları.
- Salahaddin Enis (1328/1912). *Neriman*, Dersaadet: Cemiyet Kütüphanesi.
- Salahaddin Enis (1335/ 23 Ekim 1919). Kaplan'ın mesleği ve hücum sahaları. *Kaplan*, 1, 1-3.
- Salahaddin Enis (1339/1923). *Zaniyeler*, İstanbul: Orhaniye Matbaası.
- Salahaddin Enis (1339/1923). *Sârâ*. İstanbul: Orhaniye Matbaası.
- Salahaddin Enis (1340/1924). *Bataklık çiçeği*. İstanbul: Orhaniye Matbaası.
- Salahaddin Enis (1342/1926). *Cehennem yolcuları*. İstanbul: Orhaniye Matbaası.
- Server Bedi (Peyami Safa, 2019). *Zıppıktılar*. (Haz. Çimen Günay Erkol), İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Tane, V. (2015). *Türkiye'nin Emile Zola'sı Salahaddin Enis*, Konya: Palet Yayınları.

MİLLÎ MÜCADELEYE GÖNÜL VEREN SANATÇI: SÂMİH RİFAT

Hatice GÜNDOĞAN¹

Sâmih Rifat, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın ve dil biliminin önde gelen isimlerinden biri olarak tanınır. 1875 yılında İstanbul'da doğan sanatçı, zengin bir kültürel mirasın ve entelektüel birikimin parçası olarak yetişir. Askerî kaymakam Hasan Rifat Bey ve Ayşe Hanım'ın oğlu olan Sâmih Rifat, eğitim ve sağlık sorunlarıyla dolu bir yaşam sürer. Sâmih Rifat, iş hayatına Kantar İdaresi'nde (1892) başladı. Ardından Şehremaneti Muhasebesi (1894), Dahiliye Nezareti Matbuat Kalemi (1899), Tesri-i Muamelat mümeyyizliği (1905) ve Dahiliye Mektubi Kalemi mümeyyizliği (1908) görevlerinde bulundu. Bir dönem Mercan İdadisi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. II. Meşrutiyet sonrasında önce Biga mutasarrıfı olarak atandı, ardından sırasıyla Konya (1912), Trabzon (1913) ve Erzurum (1914) valiliği görevlerine atandı.

Millî Mücadele başlayana kadar, valilik gibi çeşitli üst düzey devlet görevlerinde bulunan Sâmih Rifat, İstanbul'un işgal edilmesinin ardından Anadolu'ya geçti. 1920'nin sonlarına doğru Yumurtacı Hasan Efendi takma adıyla İnebolu'dan Ankara'ya seyahat ederek Millî Mücadele hareketine katıldı. Hareket Ordusu kumandanı Hüseyin Hüsnü Paşa ve Mehmet Emin Yurdakul ile çeşitli cephelerde dolaşarak, konuşmalarıyla cephedeki askere destek oldu, Anadolu kasabalarında, köylerinde Millî Mücadeleyi anlattı, konferanslar verdi, şiirler okudu, Mehmetçiği yüreklendirdi (Oktay Rifat 2009: 301-302). Malarya hastalığına yakalanması sonucu sesinin kısıldığı Eğirdir'de geçirdiği süreçten sonra, Sâmih Rifat'ın Millî Mücadele'deki hatip rolü sona erdi. Ekim 1922'de Ankara'ya

¹ Öğr. Gör. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, haticekg@hotmail.com,
ORCID iD: 0000-0002-7764-3720

Heyeti'nde üye ve başkan olarak görev yapmış, Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin ilk başkanı olmuştur. Bu rolleriyle, Türk dilinin ve edebiyatının modernleşmesine öncülük etmiştir.

Sâmih Rifat, yaşamı boyunca sadece bir şair ve yazar olarak değil, aynı zamanda bir devlet adamı ve eğitimci olarak da hizmet vermiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Türk milletinin kültürel ve entelektüel gelişimine önemli katkılarda bulunmuş, bu süreçte Atatürk'ün reformlarına aktif olarak destek vermiştir.

KAYNAKLAR

- Celepoğlu, A (2008). *Türk dil kurumunun kurucu başkanı Sâmih Rifat, hayatı ve eserleri*, Ankara, TDK Yayınları.
- Enginün, İ (2007). *Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı*, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- Ergun, SN (2022). *Sâmih Rifat: hayatı ve eserleri*, Ankara, Dorlion Yayınevi.
- Gündoğan, H (2022). *Atatürk dönemi Türk edebiyatında Ankara (1920-1938)*, Çanakkale, Paradigma Akademi Yayınları.
- Oktay Rifat (2009). "Oktay Rifat'la bir konuşma (Varlık, 1.11.1949)", *Şiir konuşması*, İstanbul, YKY.
- Ünaydın, RE (2002). *Bütün eserleri, cilt 6, hatıralar IV*, Haz. Necat Birinci-Nuri Sağlam, Ankara, TDK Yayınları.

SEVGİ SOYSAL'IN TANTE ROSA ADLI ESERİNDE 'BİREY' VE 'ÖZNE' OLARAK KADIN

Zehra GÜVEN KILIÇARSLAN¹

GİRİŞ

Çeşitli araştırmalardan elde edilen bulgular, patriarkal düşüncelerin kadınları belirli kavramlarla tanımlayarak onları dilin sınırlı alanına hapseden bir ideoloji olduğunu ortaya koymuştur. Patriarkal düşüncede kadın kamusal alanın (public space) dışında konumlandırılır ve bu konumlandırma ile özel alana (private space) hapsedilen kadınların, sesi, bedeni ve kimliği hakkında çeşitli sınırlamaların ve dayatmaların olduğu sonucuna ulaşılır. Feminist teorinin en temel bulgularından biri, kadınların erkekler tarafından oluşturulan bir dili kullanmak zorunda olduklarıdır. Kadınların sessizliği, erkekler tarafından oluşturulan bu dil tarafından tanımlanır ve koruma altına alınır. Diğer bir ifadeyle, kadınlar tarafından kullanılan dil, özünde erkekler tarafından inşa edilen dilin bir yansımasıdır ve bu dil, kadını patriarkal sistemin tercih ettiği bir 'nesne' konumuna hapsedmek için önemli bir rol oynar.

Kadın çalışmaları araştırmacıları toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmadığı gerçeğini göz önünde bulundurarak, kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal tecrübelerin birbirinden farklı olduğunu tespit etmişlerdir. Feminist edebiyat eleştirisi ise bu farklı deneyimlerin farklı perspektifler oluşturacağı varsayımından yola çıkarak bu bakış açılarının edebiyatta nasıl ele alındığına odaklanır ve edebi eserlerin muhtevasını, şekilsel özelliklerini, dil ve üslubunu çözümleyerek

¹ Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, zgkilar@ogu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2784-0715.

Rosa başarısızlıkların ve dibe vuruşların anlamını kavrayarak bunlarla barışık bir yaşam sürer. Sıfırdan başlamak, kendisi için ve kendisi adına seçimler yapmak Sevgi Soysal'ın yarattığı bu karakter için pasifliğe ve mağduriyete karşı duruşun, bir kadın olarak da 'bireyselliğin' en önemli göstergesidir. Ayrıca bu olağan dışı karakter ile kadın olarak varoluşu, klişe algılar içinde kategorize edilmeyi ve belirlenmeyi reddetmekte, kadına atfedilmeye çalışılan mutlak ve sabit bir benliğe hapsedilmeye karşı direnerek 'özne' olabilmenin örneğini tasvir etmektedir.

Sonuç olarak Soysal'ın eserlerindeki kadın karakterlerin ortaya çıkışı, kısıtlayıcı bir benlikte hapsedilmiş olan ataerkil düzene karşı hesaplı bir meydan okumadır. Soysal'ın karakterleri şüphesiz baskı altındadır, ancak aynı zamanda cesur, dirençli ve dayanıklı bir rol oynayarak farklı kadın portreleri çizerler. Örneğin Rosa, bedenini ve arzularını benimseyen, evliliğin kurallarını ve sınırlarını zorlayan ve anne olma kutsal görevini benimsemeyen bir karakterdir. Başka bir ifadeyle Soysal'ın eserlerinde merkezi bir konumda olan kadın hem bedeni ile hem de yazarın ona biçtiği rollerle yaşam içinde sürekli bir değişim ve dönüşüm içindedir. Bu dönüşen, her zaman deneyen, başarısız olan fakat denemekten vazgeçmeyen kadınlar, başkaları için yaşamak yerine kendi hayatlarında kendilerinin söz sahibi oldukları yani "özne" olabildikleri bir hayatı benimserler. Sevgi Soysal da ortaya koyduğu bu kadın karakterlerle ve daha da önemlisi her ne kadar kısa da olsa kendi yaşamı ve üretken kimliğiyle edebiyatımızın önemli ve etkili kalemlerinden biri olmuştur.

KAYNAKLAR

- ALTINAY, A. (2011). Sabiha Gökçen'den Sevgi Soysal'a, Kezbanlardan Kadın Vicdani Retçilere: Militarizmin Feminist Eleştirileri. *Dipnot* 7, 23-42.
- GILBERT, S. M. ve GUBAR, S. (1980). *The madwoman in the attic: The woman writer and the nineteenth-century literary imagination*. Yale University Press.
- GÜNAY-ERKOL, Ç. (2016). *Broken Masculinities: Solitude, Alienation, and Frustration in Turkish Literature after 1970*. Budapest: Central European University Press.
- GÜNYOL, V. (1977). Sevgi Sabuncu (Soysal) ve Erkek Dünyası. *Çalاکalem*. İstanbul: Çan Yayınları.
- IRZİK, S. ve PARLA, J. (2004). *Kadınlar dile düşünce: edebiyat ve toplumsal cinsiyet*. İstanbul: İletişim.
- İDİL, M. (1990). *Bir Sevgi'nin Öyküsü*. İstanbul: Kavram Yayınları.
- MORAN, B. (1991). *Türk romanına eleştirel bir bakış I*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- MORGAN, E. (1972). Humanbecoming: Form and Focus in the Neo-Feminist Novel. *Images of women in fiction: Feminist perspectives*. Bowling Green, Ohio: Bowling Green University Popular Press.
- SOSYSAL, S. (2008). *Tante Rosa*. İstanbul: İletişim Yayınları.

CUMHURİYET'İN BİYOGRAFİ: ŞEVKET SÜREYYA AYDEMİR

Fırat Ender KOÇYİĞİT¹

Türk milletinin pragmatik olduğu, sezgiyle yahut tanımı müphem kalmış bir irfanla hareket etmeyi yeğlediğine dair yerleşik bir inanç mevcuttur. Şiir eleştirisini serçeyi bir parça eti için öldürmeye benzeten Ahmet Hâşim'den “Batılı değerlendirebilir, biz severiz” diyen Oğuz Atay'a (Atay, 2013) kadar çok sayıda tanınmış edebiyat adamı, edebiyatın kendisiyle uğraşmayı teorisiyle uğraşmaya tercih ettiğimizi söylemiştir. Bu durum diğer veçhelerde de kendini gösterir, Millî Mücadele ve Cumhuriyet süreci çoğu kez teorik bir değerlendirmeden ziyade bir destan olarak adlandırılmış, bu şekilde yüceltilmiştir.

Şevket Süreyya Aydemir, teorik altyapısı ile, tarihsel gelişmeleri maddî koşulların ayrıntılı değerlendirilmesi üzerinden okumasıyla, modernizasyon sürecimizde çoğu kez ihmal edilen iktisadî konulara verdiği önemle Türk entelijansiyesi içinde müstesna ve öncü bir rol üstlenir. Çok sayıda eseri bulunan Şevket Süreyya Aydemir'in en çok tanınan eserleri biyografilerdir. Otobiyografisi olarak değerlendirilen *Suyu Arayan Adam* haricinde kalan dört biyografisi; *Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa*, *Tek Adam*, *İkinci Adam* ve *Menderes'in Dramı?* kendi içlerinde bir bütünlük gösterir. 1860 yılından 1960 yılına kadarki bir asırlık dönemde mutlakiyetçi bir imparatorluktan çok partili, demokratik bir ulus devlete geçişi kesintisiz bir şekilde anlatan; Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı, 29 Krizi, II. Dünya Savaşı gibi buhran dönemlerine ayrıca odaklanan bu dört eser arasında dört ayrı biyografi değil, Türk modernleşmesinin bütüncül bir yaşam öyküsüdür.

¹ Arş. Gör., Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, firatkocyyigit@uludag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9429-7049

Aydemir, Sovyet yanlısı bir görüntü de vermez. Türkiye Cumhuriyeti'ne kimi noktalarda emsal olarak gösterdiği SSCB'yi, Türkiye Cumhuriyeti'nin çıkarlarına aykırı hareket ettiği zamanlarda kıyasıya eleştirmekten geri durmaz. Bundan dolayı onun eserlerinde takındığı ideolojik tavrın milliyetçi – vatansever bir çizgide olduğunu söylemek doğru olur. Aydemir'in biyografileri ve otobiyografisi, hamasetten arındırılmış bir şekilde Türkiye'nin 1860'tan 1960'a kadarki tarihini, bu dönemde ülkenin kaderini elinde tutan dört büyük şahsiyetin hayatını öğrenmek isteyen herkesin başvuracağı en birincil kaynaklar arasındadır. "Cumhuriyetimizin biyografisi" diye adlandırabileceğimiz Şevket Süreyya Aydemir'den bugün de biyografi yazarlarımızın öğreneceği çok şey vardır.

KAYNAKLAR

- Aydemir, Ş.S. (2014). *İkinci Adam (I. Cilt)* (15. bs.). Remzi Kitabevi.
 ——— (2016). *İkinci Adam (II. Cilt)* (13. bs.). Remzi Kitabevi.
 ——— (2016). *İkinci Adam (III. Cilt)* (10. bs.). Remzi Kitabevi.
 ——— (2015). *Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa: Cilt I, 1860 - 1908*. (12. bs.). Remzi Kitabevi.
 ——— (2015). *Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa: Cilt II, 1908 - 1914*. (14. bs.). Remzi Kitabevi.
 ——— (2013). *Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa: Cilt III, 1914 - 1922*. (11. bs.). Remzi Kitabevi.
 ——— (2016). *Menderes'in Dramı?*, (17. bs.). Remzi Kitabevi.
 ——— (2004). *Suyu Arayan Adam*, (14. bs.). Remzi Kitabevi.
 ——— (2016). *Tek Adam Mustafa Kemal, 1881 - 1919: Cilt I*. (42. bs.). Remzi Kitabevi.
 ——— (2017). *Tek Adam Mustafa Kemal, 1919 - 1922: Cilt II*. (35. bs.). Remzi Kitabevi.
 ——— (2017). *Tek Adam Mustafa Kemal, 1922 - 1938: Cilt III*. (33. bs.). Remzi Kitabevi.
 Atay, O. (2013). *Günlük / Bütün Eserleri 6* (18. bs.). İletişim Yayınları.
 Tunçay, M. (1976). "Şevket Süreyya Aydemir: "Suyun bulanması, galiba yolun yitirilmesi pahasına oldu" demişti" —CORE. 12 Kasım 2023 tarihinde https://core.ac.uk/display/38326097?utm_source=pdf&utm_medium=banner&utm_campaign=pdf-decoration-v1 adresinden erişildi.

ŞÜKÛFE NİHAL'İN ŞİİRLERİNDE ANADOLU KADINI

Demet CANARSLAN YILDIZ¹

GİRİŞ

Şükûfe Nihal, 1896 yılında Nazire Hanım ve Miralay Ahmed Bey'in kızı olarak İstanbul'da dünyaya gelir. Anne ve baba tarafından soylu bir aileye mensup olması sebebiyle eğitime büyük önem verilir. Fransızca, Farsça ve Arapça öğrenir. Onu duyarlı bir yazar olmaya iten unsur, babası Ahmed Bey'in II. Meşrutiyet öncesi evinde düzenlediği toplantılardır. Şükûfe Nihal bu toplantılarda hürriyet, vatan sevgisi, Jön Türk kavramlarıyla beraber meşrutiyetle de tanışır ve hayatında en çok yer tutan edebi tür olan şiire ilgisi de artar (Argunşah, 2002: 19-20).

Yayımlanan ilk yazısı *İnas Mektepleri Hakkında* adını taşır ve yazının konusu açılacağı bildirilip açılmayan ve kız öğrenciler için yüksek okul olan *İnas Darülfünunu* hakkındadır. Yazısından bunu hevesle beklediği belli olan yazar büyük bir hayal kırıklığına uğramıştır. Şükûfe Nihal eğitim ile ilgili görüşünü yazısında şu ifadelerle anlatır: *Ekserimiz yaşamağı, saadeti ancak tahsilde buluyoruz. Ve böyle cahilâne hayat emin olunuz ki bizi her dakika ağlatarak kalbimizin en derin köşelerini sızlatıyor* (Argunşah, 2002: 23-24). Bu yazıyı henüz 13 yaşındayken yazmıştır (Burus, 2017: 46).

İnas Darülfünunu nihayet 1914 yılında açılmıştır. Açıldığında edebiyat ve fen olmak üzere iki şubesi vardı (Baskın, 2008: 92). Şükûfe Nihal, bu okula kaydını ancak 1916 yılında yaptırabilmiştir. Sabırsızlıkla açılmasını beklediği bu okula

¹ Arş. Gör., Çağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, demetcanarслан@cag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7304-4683

Şükûfe Nihal, çeşitli kadın derneklerinde görev almıştır ve bu dernekler aracılığıyla kadın hakları konusunda mücadele etmiştir. Örneğin Kadınlar Halk Fırkası, kadınların sosyal ve siyasi haklarını kazanmaları amacıyla kurulmuştur. Şükûfe Nihal, şiirlerinde ve yazılarında anlatmakla kalmayıp Türk kadın hareketlerindeki çalışmalarıyla *Bir Cumhuriyet Kadınıdır*.

KAYNAKLAR

- Ağaoğlu, N. ve Saral, Z. (2013). *Edebiyatımızda Kadın Yazarlar Sözlüğü*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Argunşah, H. (2002). *Bir Cumhuriyet Kadını Şükûfe Nihal*. Ankara: Akçağ Basım.
- Baskın, B. (2008). II. Meşrutiyet'te Kadın Eğitime Yönelik Bir Girişim: İnas Darülfünunu. *İ. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 38(0), 89-123.
- Burus, D. (2017). Şükufe Nihal'in Yazılarında Kadın. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (KOUS-BAD)*, 6(0), 39-60.
- Çalışkan, V. ve Özey, E. (2016). Darülfünun'dan Mezun İlk Kadın Coğrafyacı: Şükûfe Nihal (1897-1973). *Türk Coğrafya Dergisi*, (67), 61-66.
- Şükûfe Nihal. (2008). *Bütün Eserleri, I. Cilt: Şiirler (1919-1960) Yıldızlar ve Gölgeler, Hazan Rüzgârları, Gayya, Su, Şile Yolları, Sabah Kuşları, Yerden Göğe*. (haz. Y. Zihnioğlu). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Tagızade Karaca, N. (2006). *Edebiyatımızın Kadın Kalemleri*. Ankara: Vadi Yayınları.

KÜÇÜK AĞA'NIN YOLUNDA: TARIK BUĞRA'NIN ROMANLARINDA MİLLİ KİMLİK İNŞASI

Mehmet Emir KALELİ¹

GİRİŞ

Gerek edebiyat gerekse kültür dünyamızda öne çıkan isimlerden biri olan Tarık Buğra, edebi yaşamının büyük bölümünde içinde yaşadığı toplumu yansıtmaktan geri kalmaz. Siyasi ve tarihi birçok kargaşanın yaşandığı dönemlerde milli ve manevi değerleri diri tutacak motifleri eserlerinde sıkça işler. Dönemsel olarak eserlerinde Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminden içinde yaşadığı döneme kadar gelen tarihsel süreç içerisindeki önemli olay ve vakaları kendi döneminin perspektifinden yansıtmayı bilir. Özellikle 1950 yılından sonra kaleme aldığı eserlerde milli ülkü düşüncesi üzerinde durarak roman karakterlerinin birçoğunu bu yönde şekillendirir. Yazarın ele aldığı tarih konulu eserlerle gerçekleştirmek istediği, tarihçilerin başaramadığını yapmak; işlenen konunun evrensel ve insani anlamını belirtmektir (Buğra, 1992). Eserlerinde gerçekleştirmek istediği bu evrensel ve insani anlam verme çabasından hareketle kendi dönemini anlatmakla kalmayıp tarihi vakaları konu edinerek bugünün dünyasını anlamlandırmaya çalışır. Bu bağlamda tarihî eser ile edebi eserin birbirinden çok farklı olduğunu belirterek tarihî eserlerde dikkate alınan nesnellik ve gerçekçi olma endişesinin edebi eser için temel bir amaç taşımadığını düşünür. Edebiyat yazarının asıl amacı tarihsel vakaya yeni bir yorum getirerek güncele taşımaktır.

¹ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mehmetemirkaleli@hacettepe.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0532-5395

şekillendiğini anlatır. Onun asıl amacı, tarihsel olaylara yeni bir yorum getirerek günümüz dünyasını anlamlandırmak ve evrensel bir anlam kazandırmaktır. Roman karakterleri aracılığıyla, ele aldığı dönemin siyasi ve toplumsal havasını derinlemesine inceleyerek olayları farklı perspektiflerden sunar. Yazarın eserlerindeki derin tarihî çözümleme, karakterler aracılığıyla toplumun farklı kesimlerini anlama çabası ve milli değerlere vurgu yapması onu Türk edebiyatında önemli bir konuma yerleştirir.

KAYNAKLAR

- Buğra, T. (1992). *Politika Dışı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Buğra, T. (2008). *Firavun İmanı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, T. (2010). *Osmancık*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buğra, T. (2011). *Küçük Ağa*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Bulut, Y. (2014). *Tarık Buğra'nın Romancılığı*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Doğan, D. M. (2020). "Tarık Buğra Yahut Milli Mücadele'nin Romanını Yazmak". Ed. Asım Öz. *Tarık Buğra Kitabı* içinde. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Eminler, M. N. (1993). Firavun İmanı. *Türk Edebiyatı Dergisi*, (233), s. 54-56.
- Özcan, T. (2003). Osmancık Romanının Arketipsel Sembolizm Bakımından Çözümlemesi. *Bilig*, (26), s. 103-116.

TÜRKÂN İLDENİZ'İN HAVVA ÇIKMAZI

Emel KOŞAR¹

| GİRİŞ

Türkân İldeniz lise yıllarında, edebiyat matinelерinde şiirlerini okumuş ve *Varlık*'ta şiir yayımlamıştır. On dört eseriyle şiir sergisi açan Türkân İldeniz'in kitapları eleştirmenler ve okurlar tarafından ilgiyle karşılanmıştır. “*Hiçbir edebiyat oluşumunun içinde yer almayan, 1950-1970 arasında adından sıklıkla söz ettiren İldeniz*” (Türk, 2019), editörü Betül Dünder sayesinde elli küsur yıl süren küskünlüğün ardından üçüncü şiir kitabı *Buz Altında Yanardağı* (İldeniz, 2021a) çıkarmış ve hakkettiği ilgiyi görmüştür. Neslihan Bodur'un “Türkân İldeniz'in Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme” (2016) adlı Yüksek Lisans tezi, İldeniz'in şiir dünyasını aydınlatan bir çalışma olduğu için kıymetlidir.

Taşra Kızının Deliceleri (İldeniz, 2021b) adlı kitabında yer alan “Şiir Sen Benim Her Şeyimsin” şiirinde “*ömrümü şiire adadım/Kimseye vermem*” (İldeniz, 2021b: 35) diyen Türkân İldeniz, edebiyata genç yaşta adım atmıştır. Kendisini şiire adayan şair, ilk kitabı *Taşra Kızının Deliceleri*'nden itibaren -özellikle “Havva'dan Beri” şiirinde- kadının tutsaklığına yoğunlaşır:

“*Kadın kadın nasıl duyurmalı seni sana*” (İldeniz, 2021b: 41).

Havva Çıkmazı: Türkân İldeniz'in *Havva Çıkmazı* (İldeniz, 2021c) adlı kitabının “Ece'ye Ninniler I” şiirinin öznesi, “yaşamak savaşı”nı dünyaya getirdiği

¹ Doç. Dr. Emel Koşar, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kosarem@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3178-5771.

KAYNAKLAR

- Butler, Judith (2014). *Cinsiyet Belası-Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. Çev. Başak Ertür. İstanbul: Metis Yayınları.
- Estés, Clarissa Pinkola (2004). *Kurtlarla Koşan Kadınlar-Vahşi Kadın Arketipine Dair Mit ve Öyküler*. Çev. Hakan Atalay. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, Michel (1992). *Hapishanenin Doğuşu*. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- İldeniz, Türkân (2021a). *Buz Altında Yanardağ*. İstanbul: Everest Yayınları.
- İldeniz, Türkân (2021b). *Taşra Kızının Deliceleri*. İstanbul: Everest Yayınları.
- İldeniz, Türkân (2021c). *Havva Çıkmazı*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Türk, Hatem (2019). "Türkân İldeniz". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü (TEES)*.

CUMHURİYET DÖNEMİNİN HİCİV USTASI: ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN

Mine Nihan DOĞAN¹

GİRİŞ

Ümit Yaşar Oğuzcan [1926-1984], Cumhuriyet Dönemi şairleri arasında pasif intihar söylemi ile öne çıkan; kendisinin gerçekleştiremediği intiharını oğluna miras bırakarak intihar etmesine bilmeden sebep olan bir şairdir. Estetik zevkleri ve edebi algısı, sanatı çerçevesinde gelişen şairin otuz yedi şiir kitabı bulunmaktadır. İntihar etme girişimlerinden arta kalan vakitlerinde şiir yazan şairin lirik aşk şiirleri, rübayileri ve taşlamaları bulunmaktadır.

Cumhuriyet'e getirdiği yenilik olarak post-travmatik düzlemde ilerleyen şiir anlayışına ek olarak siyasi eleştirilen sert üslupla yapıldığı taşlama türündeki örnekleri göze çarpmaktadır. Şiirlerinin sayıca fazla olması, şiir kitaplarını hacimli kılarak tasnifi güçleştirse de kendisi çoktan bir bölümlenme yapmıştır. Doğan'a (2003, s. 75) göre şair kendi şiirlerini "1941-1954 Yılları: Uyanış Dönemi, 1954-1960 Yılları: Arayış Dönemi, 1960-1964 Yılları²: Çalkaış Dönemi, 1964-1970 Yılları: Kaynayış Dönemi ve 1970-1982 Yılları: Duruluş Dönemi" olarak sınıflandırmaktadır.

Özellikle 1941- 1976 arasında geçen zamanlarını verimli geçirdiğine inanırken oğlunun travmatik intiharı şairi post-travmatik şiir gerçekliğine itmiştir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, minenihan.dogan@idu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9554-8153.

² 1962 yılı, şairin kendi adını taşıyan yayınevini kurduğu; ilk defa taş plaklarının çıktığı, üç defa da intihar teşebbüsünde bulunduğu bir yıl olmuştur (Kotan, 2018, s. 135).

SONUÇ

Oğuzcan'ın otuz yedi şiir kitabı üzerinden Cumhuriyet Dönemi'ne; bir kolu Divan geleneğine uzanan özellikler yüklerken bir kolu Batı modernleşmesine dayanan perspektifi aşıladığı görülmektedir. Siyaset odağında ilerleyen taşlamalarının lirik aşk türünden çıkararak toplumun inşasına kaydığı dikkati çekmektedir. Cumhuriyet Döneminde post-travmatik şiir türünün temsilcilerinden sayılarak kaleme aldığı melankolik tarzdaki şiirlerinde de taşlamalarında olduğu kadar yaşadığı durumu hicvettiği ve memnun olmadıklarını açıkça dile getirdiği gözlenmektedir.

KAYNAKLAR

- Altun, Erdal (2019). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatından Renkli Psikoportreler*, Cenevre Yayınları, İstanbul.
- Doğan, Abide (2003). "Ümit Yaşar Oğuzcan'ın Şiir Dünyası", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.20, S.1, s.71-84.
- Doğan, Mine Nihan (2022), *Türk Şiirinde Psikolojik Travmanın İzleri (1860-2020)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Kotan, Adem (2018), *Ümit Yaşar Oğuzcan'ın Hayatı, Şairliği ve Şiirlerindeki Temalar Üzerine Bir İnceleme*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Oğuzcan, Ümit Yaşar (1960a). *Karanlığın Gözleri*. Güzel İstanbul Matbaası.
- Oğuzcan Ümit Yaşar (1960b). *Akıllı Maymunlar*. Ümit Yayınları.
- Oğuzcan Ü.Y. (1965). *Sadrazamın Sol Kulağı*. Ekin Basımevi.
- Oğuzcan, Ümit Yaşar (1966). *İnşallahla Maşallah*. Alpay Basımevi
- Tanilli, Server (1961). "Bir Direniştir Şiir", *Cumhuriyet*, 23 Temmuz.

CUMHURİYET DEVRİMLERİNİN ÖNDE GELEN SAVUNUCUSU: VEDAT NEDİM TÖR

Nurtaç ERGÜN ATBAŞI¹

Vedat Nedim Tör², Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu aydınlık cumhuriyetin kazanımlarını hem bürokraside hem de kültürel sahada verdiği hizmetlerle daha ileriye taşımak için tüm gücüyle çalışmış bir Türk aydınıdır. Çalışmaları, fikirleri ve eserleriyle çok yönlü bir faaliyet içinde olan Tör'ün Türk siyasi tarihine olduğu kadar Türk yayıncılığına ve edebiyatına da katkısı çok büyüktür. Atatürk'ün çizdiği yolda Türkiye Cumhuriyeti'nin her alanda daha da fazla gelişerek ilerlemesi gerekliliği fikrini kurmaca ve kurmaca dışı eserlerinde odak noktaya yerleştirmeyi tercih etmiştir. Bu bağlamda onun arkasında bıraktığı çalışmaları birkaç noktada toplamak mümkündür. Bunlardan ilki süreli yayın faaliyetleri ikincisi ise anı, deneme, roman, tiyatro, araştırma inceleme alanlarında verdiği kitap çalışmalarınıdır.

Eserlerini ve yazarlığını anlamlandırabilmek ve Türk edebiyatındaki yerine dair bir yorumda bulunabilmek için öncelikle onun -odağında Cumhuriyet'in ve Atatürk devrimlerinin yer aldığı- fikirlerine değinmek gerekir. Eğitim hayatına bakıldığında ortaöğrenimini Galatasaray Lisesi'nde ve doktora derecesini alana değin tüm yükseköğrenimini de Berlin'de tamamlayan Tör, iyi yetişmiş bir zihindir. Eğitim hayatından ayrı düşünülemeyecek siyasi fikirleri Berlin'de kaldığı yıllarda filizlenir. Siyasi hayatı her ne kadar Türkiye İşçi ve Sosyalist Fırkası'nda başlamış olsa da 1929'dan sonra dünya ekonomik buhranından etkilenen Türki-

¹ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, nurtac@hacettepe.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3927-5194

² Vedat Nedim Tör hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. And, 1972; Gençtürk Hızal, 2012; İnan, 1985; Nayır, 1972; Yaman, 2017.

KAYNAKLAR

- And, Metin (1972). "Bir Örnek İnsan: Vedat Nedim Tör". Yeni İstanbul, 22 Ağustos 1972.
- Gençtürk Hızal, Senem (2012). "Cumhuriyetin İlk Döneminde Bir Rıza Mühendisi: Vedat Nedim Tör". Türklük Bilgisi Araştırmaları 37: 153-176.
- İnan, Mehmet Rauf (1985). "Düşünür, Sanatçı ve Eğitimci [Vedat Nedim Tör]". Çağdaş Eğitim, 10 (100), 6-9.
- Nayır, Yaşar Nabi (1972). "75. Yıldönümünde Vedat Nedim Tör". Varlık, 40 (781), 13.
- Tör, Vedat Nedim (2010). Yıllar Böyle Geçti. İstanbul: YKY.
- Tör, Vedat Nedim (1971). "İdeolojik Bunalım". Milliyet. 6 Ağustos 1971: 2.
- Tör, Vedat Nedim (1980). Kemalizm'in Dramı. Çağdaş Yayınları.
- Yaman, Hikmet (2017). Bir Cumhuriyet Aydını: Vedat Nedim Tör. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.

YAZARIN YAŞAMINDAN TÜRKİYE TARİHİNE: VÜS'AT O. BENER'İN YAPITLARI

Reyhan TUTUMLU¹

GİRİŞ

Yazın yaşamına 1950 yılında yazdığı “Dost” öyküsüyle başlayan Vüs’at O. Bener; roman, öykü, oyun ve şiir türlerinde yapıtlar verir. Bener, yapıtlarında klasik anlatımdan uzaklaşarak farklı anlatım tekniklerini kullanması, parçalı ve katmanlı bir yapı oluşturması ve dilin sınırlarını genişletmesi açısından “öncü” bir yazar olarak kabul edilir. Bu anlatım özellikleri nedeniyle yazdığı dönemde daha çok “anlaşılmaz” olarak nitelendirilen Bener, kendisinden sonra gelen birçok yazarı etkiler ve yıllar geçtikçe önemi daha iyi anlaşılır. Bener, modernist anlatılarında yalnızlık ve yabancılaşma temalarını ele alır; bireyin iç dünyasını, bireyin kendini sorgulamasını ironik bir dille anlatır. Yapıtlarının en temel özelliği de otobiyografik öğeler kullanarak kurmaca ve gerçeklik arasındaki ilişkiyi sorunsallaştırarak türlerin sınırlarını genişletmesidir.

Yapıtlarında yaşamından izler bulunması dolayısıyla Bener’in yaşam öyküsünün bilinmesi daha da önem kazanır. Vüs’at O. Bener, 10 Mayıs 1922 tarihinde Samsun’da doğar. Yeni kurulan Cumhuriyet’in yetiştirdiği ilk nesil arasında yer alır. Eğitimci olan babası Mustafa Raşit Bey’in işi dolayısıyla Bener ailesi sırasıyla Aydın, Tekirdağ, Kıbrıs, Erzincan, Bursa ve Sivas’ta yaşar. Bener, ortaöğrenimini 1936 yılında Sivas’ta tamamlar, ardından Bursa Işıklar Askerî Lisesi’nin sınavlarını kazanır. Mayıs 1939’da askerî liseyi bitiren Bener, altı ay kadar Kayseri’de staj

¹ Dr. Öğr. Gör., Sabancı Üniversitesi, rtutumlu@sabanciuniv.edu, ORCID iS: 0000-0002-8353-7553

Buzul Çağının Virüsü'nde (1984) de aydınların kendi dertleriyle uğraşıp toplumsal meselelerden uzaklaşmalarını eleştirirken 1980'li yılların başlarındaki savaflara, katliamlara, terör saldırılarına dikkat çeker: "Yaşamın anlamı, cinsel özgürlük, soylu sanatın gerekliliği üzerine. Tuzumuz kuru; Ortadoğu bunalımı, İsrail saldırıları, Afganlı göçmenler, İngiltere'nin Falkland show'u, Filistin soykırımını, Cezayir'de ortaya çıkarılan toplu gömütler, İran-İrak savaşı, Asala canileri kimlerin kuklası, ne zaman bunların haklarından gelinecek?" (s. 227). Bener'de bireyin sıkıntıları toplumsal sorunlardan ayrı düşünülemez.

Bay Muannit Sahtegi'nin Notları'nda da Bay Muannit'in gazetede okuduğu, televizyonda izlediği günlük haberlerle karşılaşırız. Bay Muannit'in yaşamı anlatılırken bir yandan da 1979'daki ara seçimler, Ecevit'in istifa etmesi, zamlar, devalüasyon, NATO tatbikatı, Işık Yönder'in öldürülmesi, sıkıyönetim, 1980 darbesi öncesi ülkenin durumuyla ilgili haberler ve bu haberlerin etkileri de sunulur. Bay Muannit'in yaşamı günlüklerle kaydedilirken bir yandan da o yıllardaki Türkiye tarihine de tanıklık ederiz.

SONUÇ

Vüs'at O. Bener'in yapıtlarına baktığımızda kendi metinleri içinde göndermelerde bulunarak metinlerarası bir yapı kurar. "Her yapıt bir öncekinin veya bir sonrakinin anlaşılmasında önemli bir rol oynar. Bir anlatıdaki boşluklar başka bir anlatıda tamamlanır. Dolayısıyla bu anlatılar, iç içe geçen ve zaman zaman da yinelenen olay örgüleriyle bir bütünlük ve süreklilik içinde okunabilir" (Tutumlu, 2010, s. 123). Bu tekrar eden bütünlüklü yapı aynı zamanda tarihsel bir bakış açısı da içerir. Dolayısıyla Bener'in yapıtlarında bireyin sıkıntıları, yalnızlığı, topluma yabancılaşması anlatılır, ama bu birey içinde bulunduğu tarihten, toplumdan ayrı düşünülemez. Bu yapıtların aynı zamanda toplumsal hafızayı diri tutan, yazarın toplumla hesaplaşmasını içeren metinler olduğu da vurgulanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Bener, V. O. (1952). *Dost*. Ankara: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Kitapları.
 ——. (1957). *Yaşamamız*. Ankara: Dost Yayınları.
 ——. (1962). *İhlamur ağacı*. Ankara: Dost Yayınları.
 ——. (1984). *Buzul çağının virüsü*. İstanbul: Adam Yayınları.
 ——. (1989). *İpin ucu*. İstanbul: 1000 Tane Yayınları.
 ——. (1991). *Bay Muannit Sahtegi'nin notları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
 ——. (1993). *Siyah-beyaz*. İstanbul: İletişim Yayınları.
 ——. (1994). *Manzumeler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- (2001). *Kapan*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- (2004). *Mızıkalı yürüyüş / kara tren*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çapan, C. (2004). Önsöz. A. Gültekin (Yay. Haz.), *Vüs'at O. Bener: "bir tuhaf yalvaç"* içinde (ss. 11-14). İstanbul: Norgunk Yayıncılık.
- Gümüş, S. (1994). *Kara anlatı yazarı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gürbilek, N. (2004) Anlatabilmeliydim. A. Gültekin (Yay. Haz.), *Vüs'at O. Bener: "bir tuhaf yalvaç"* içinde (ss. 31-47). İstanbul: Norgunk Yayıncılık.
- Tutumlu, R. (2010). *Yaşamasız yazabilmek: Vüs'at O. Bener'in yapıtlarına anlatıbilimsel bir yaklaşım*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Uluç, B. (2017). *Literature and health: an essay critical and clinical on Vüs'at O. Bener's novels*. (Edebiyat ve sağlık: Vüs'at O. Bener romanları üzerine kritik ve klinik bir deneme) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul: Sabancı Üniversitesi.

YAHYA KEMAL'İN İSTİKÂL YAZILARI:
EĞİL DAĞLARHilal AKÇA¹

Türk şiirinin tarihle, musikiyle, ritimle, ahenkle buluştuğu çizgide güzel örnekler kaleme alan Yahya Kemal, nesirleriyle de Türklüğün kolektif hafızasını her daim canlı ve diri tutar. Geçmişe ait imgeleri hem şiirlerinde hem de nesirlerinde dile getiren şair, Üsküp'ten Selanik'e ve oradan İstanbul'a uzanan hafıza mekânlar oluşturarak Türk kimliğinin inşasında öncü rol üstlenenlerdendir. Yahya Kemal, bu mekânlara dair bireysel hatıralarını birbirine eklemleyerek toplumun siyasi, sosyal, kültürel atmosferiyle yoğurup bir mazi oluşturur. Bu gün noktasından bakıldığında “yitik bir cennet miti” oluşturan bu mazi, Yahya Kemal'in şiirleriyle canlanarak tarihî, etnografik, siyasi, psikolojik ve edebî bir boyutla okuyucu karşısına çıkar. Bu sebeple kolektif şuurun ve millî kimliğin taşıyıcısı görevini, eserleriyle üstlenen şair, tarihsel olayların anımsanmasında biyografisiyle örneklem oluşturur. Şairin duygu ve düşünce dünyasını yaşamı ve eserleri üzerinden açımlayan Özbalcı'ya göre; “o, bir serhat çocuğudur çünkü bir imparatorluğun yağmasının tutuşturduğu serhat şehirlerinden birinde, yangının henüz tam manasıyla evlere sıçramadığı yıllarda, bir Balkan şehri olan bugün de hâlâ Türklüğün ve İslamlığın derin izlerini taşıyan Üsküp'te” dünyaya gelmiştir. Annesi Nakiye Hanım, babası ise, çeşitli devlet memurluklarında bulunmuş Niş'li İbrahim Naci Bey'dir. Asıl adı, Ahmet Ağâh'tır ve ilk yazılarında Mehmet Ağâh, Süleyman Sadî gibi müstear adlar kullanmış olan şairin, Yahya Kemal lakabıdır (1996: 9). Şairliği kadar nasirliği de ön planda olan Yahya Ke-

¹ Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, hakca@erciyes.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3518-7306

ruhunu, edebiyatının en güzel eseri olarak tanımlar ve bu ruhun Namık Kemal ile başlayıp Mustafa Kemal'le coşkulu bir hâl alarak hafızalara kazındığını söyler. Aynı zamanda fikir ve hareket sahasında Abdülhak Hâmit, Recaizade Mahmut Ekrem, Murat Bey, Tefik Fikret, Halit Ziya gibi şair ve yazarlarca da Türk ruhunun uyandırıldığını düşünen Yahya Kemal, Türklerin her şeylerinin ellerinden alındığında bile millî varlıklarını sürdüreceğini düşünür ve bütün kudretin bu ruhla ilintili olduğunu vurgular. “İstiklâl Hissimiz” başlıklı yazısında da benzer düşünceleri dile getirerek bir milletin yok oluşunun işgalle değil, ancak istiklâl hissini kayıyla olabileceğini belirtir: “ Millet o gün Anadolu’da hazırmış, yalnız bir adam bekliyormuş! Tarihin kaydedeceği bu şahâdet ispat eder ki bu millet istiklâl fikrini bir an kaybetmemiş. Meş’um saat çalar çalmaz kalbinde yatan arslan uyanmış: ‘Ya devlet başa, ya kuzgun leşe !’” (Beyatlı 1970: 255) ifadeleriyle de bu hissini devlet olma düşüncesiyle iç içe geçip bütünleştiğini vurgular. Sonuç olarak Yahya Kemal, *Eğil Dağlar* kitabıyla İstiklâl Harbi’nin iz düşümünü nesir bağlamında canlandırarak somut bir örneklem oluşturur.

KAYNAKLAR

- Ayvazoğlu, Beşir (2013). *Yahya Kemal/Eve Dönen Adam-Ansikopedik Biyografi*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Bayrak, Özcan (2009). Yahya Kemal’in Şiirinin Kaynakları. *Turkish Studies*, Volume 4 /I-II, s.1521-1542.
- Beyatlı, Yahya Kemal (1970). *Eğil Dağlar/İstiklal Harbi Yazıları*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi.
- Beyatlı, Yahya Kemal (1971). *Edebiyata Dair*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Dilber, Kadir Can (2009). Yahya Kemal’in “Ev”den Ayrılışları, Seyahatleri ve Yurt Dışı Görevleri. *Bozgunda Bir Fetih Düşü/Yahya Kemal Beyatlı, Hece Dergisi Yahya Kemal Beyatlı Özel Sayısı*, Yıl: 13, S: 45, s. 183-197.
- Gür, Murat (2022). “Yahya Kemal Beyatlı ve Milliyetçi Düşünce Dünyası.” *Tek Parti Döneminde Türk Milliyetçiliğinin Farklılaşan ‘Yüz’leri (1923-1950)*, (Ed. Rukiye Saygılı), Ankara: Orion Kitapevi, s.229-250.
- Kahraman, Âlim (1998). *Yahya Kemal Beyatlı*. İstanbul: Şule Yayınları.
- Kılıçeri, Nedret, Ö. (2020). Alfred de Vigny’den Yahya Kemal Beyatlı’ya: Kurdun Ölümü Şiiri Üzerine Bir İnceleme. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: 60, Sayı: 2, s. 645-668.
- Kocakaplan, İsa (1998). *Gök Kubbemizin Şairi Yahya Kemal*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Özbalcı, Mustafa (1996). *Yahya Kemal’in Duygu ve Düşünce Dünyası*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (2016). *Yahya Kemal*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ünver, Süheyl (1980). *Yahya Kemal’in Dünyası*. İstanbul: Tercüman Tarih ve Kültür Yayınları.

YAKUP KADRİ VE ERGENEKON: MİLLÎ MÜCADELE YAZILARI

Saliha CÖMERT¹

Fecr-i Ati, Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi'nde eserler kaleme alan Yakup Kadri Karaosmanoğlu, şahitlik ettiği bu üç dönemde “çöküş” izliğini romanlarının merkezine yerleştirerek “yeniden doğuş” için zemin hazırlar ve Cumhuriyet'in “yeni insan tip”lerinin yaratılması için romanlarını bir araç olarak görür. Din adamının, ailenin, aydının, mekânın çöküşünü farklı örneklerle romanlarında vermeye çalışan yazar, özellikle Cumhuriyet ideolojisinin, Atatürk ilke ve inkılaplarının yerleşmesinde de öncü rol üstlenir. Yakup Kadri, yazar kimliğinin yanında diplomatlık görevi de üstlenerek siyaset ve politikayla iç içe bir yaşam sürdürür. O, 27 Mart 1889 yılında Kahire'de dünyaya gelir ve beş altı yaşlarındayken babası Kadri Bey uzun bir hastalık dönemi geçirerek vücudunun bir kısmını kullanamaz. Prens Şemsi Hanımefendi ve İbrahim Paşa'nın ölümünün ardından ailenin maddi durumu da kötüleştiği için Manisa'ya taşınmak zorunda kalırlar (Aktaş 1987: 7). Manisa'da bir mahalle okulu olan Fevziye Mektebine kaydı yaptırılan Yakup Kadri, buranın “pisliğinden ve mundarlığından” rahatsızlık duyduğu için uyum sağlayamaz ve Manisa'daki okul günlerinden bahsederken bütün bu olumsuzlukları detaylarıyla dile getirir (Karaosmanoğlu 1980: 27-31). Akı, Yakup Kadri'nin köyde geçirdiği bu çocukluk döneminin onda “mahallî hayatı tanınması” ve “tabiat duygusu bulması”na katkı sağladığını; ancak onun varlıklı ve içinde kitaplar olan bir evde büyümesi söz konusu olduğu için onun köy çocuklarıyla ilişkisini bir “ağazadenin münasebeti derecesinde”

¹ Öğr. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, salihacomert@ohu.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0002-8391-0346

esrarengiz yaşam tarzından masallara özgü sahnelerle bahsetmekten zevk aldığı ve bundan ibaret saydığı Anadolu insanı, içinde bulunduğu cehalet karanlığından kurtularak gerçek karakterine ulaşabilecektir.

KAYNAKLAR

- AKI, Niyazi (2017). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu İnsan- Eser- Üslup* (2. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.
- AKTAŞ, Şerif (1987). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu*, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ENGİNÜN, İnci (1985). *Milli Mücadele Edebiyatında Yakup Kadri Karaosmanoğlu*. Erdem, 1(2), 477-492.
- KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri (1980). *Anamın Kitabı*, Birikim Yayınları, İstanbul.
- _____ (1973). *Ergenekon: Milli Mücadele Yazıları*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- _____ (2017). *Yaban* (77. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.
- UYGUNER, Muzaffer (1993). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu Yaşamı, Sanatı, Yapıtlarından Seçmeler*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

YAŞAR KEMAL'İ DÜNYA EDEBİYATI'NDA KONUMLANDIRMAK

Mehmet Taner TÜRK¹

GİRİŞ

Cumhuriyetle yaşıt olan Yaşar Kemal 6 Ekim 1923 tarihinde Hemite, Osmaniyede doğar. 28 Şubat 2015 tarihinde İstanbul'da vefat eder. Türk ve Dünya edebiyatında saygın bir yazardır. Gerek üretkenliği gerek üslubuyla geniş okur kitlesi edinir. Doğal insanı olağanüstü bir coşkuyla anlatması, anlatımındaki destansılıktan kaynaklanır. O roman yazarlığından önce şairdir, destancıdır, hikâyeye anlatıcısıdır, kısaca söz üstadıdır.

Bu çalışma yapısı itibariyle geniş kapsamlı bir yazma sürecine müsait değildir. Bu yüzden Yaşar Kemal'in Dünya edebiyatının önemli yazarlarıyla genel çerçevede hangi açılardan benzerlikler gösterdiğini saptamak ve ileride yapılabilecek karşılaştırmalı çalışmalara yol açmak ve fikir vermek amacıyla yazıya dökülmüştür. Öncelikle yazarın edebi kişiliğinden ve edebi kişiliğinin nasıl oluştuğundan bahsetmek gerekir.

YAŞAR KEMAL'İN EDEBİ KİŞİLİĞİ

Kürt asıllı olmasına rağmen çoğu kişinin de kabul ettiği üzere Türkçeyi en iyi kullanan yazardır. Köyündeki tek Kürt aile kendileridir. Bu Türkmen köyünde herhangi bir etnik ayrımcılığa uğramazlar. Evinde Kürtçe konuşulurken, dışarı-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, tanerturk@selcuk.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0152-4458

KAYNAKLAR

- Bosquet, A. (2007). *Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor - Alain Bosquet ile Görüşmeler* (YKY'de 1. bas.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Geçgel, H. (2003). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökalp, A. (1998). *Yaşar Kemal'i Okumak*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Kabacalı, A. (2004). *Adan Z'ye Yaşar Kemal*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kemal, Y. (2005). *Zulmün Artsın*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

BİR CUMHURİYET AYDINI: YAŞAR NABİ NAYIR

Koray ÜSTÜN¹

GİRİŞ

Yaşar Nabi Nayır², XX. Yüzyıl Türk edebiyatının dikkate değer isimlerinden-
dir. 1908'de Üsküp'te başlayan yaşamı 15 Mart 1981'de İstanbul'da sonlandı-
ğında Yaşar Nabi; ardında ciltlerce dergi, onlarca kitap, yüzlerce yazı bırakarak
Cumhuriyet'in edebiyat hafızasını kurmuş ve gelecek kuşaklara büyük bir miras
bırakmıştır.

Çocukluğu Balkan Savaşları ve ardı sıra devam eden I. Dünya Savaşı ve Kurtu-
luş Savaşı'nın gölgesinde geçen Yaşar Nabi'nin hayli erken dönemlerine yaslanan
izlenim ve tecrübeleri onun millî bir şuur edinmesine yol açmış; Üsküp-İstanbul
arasında geçen on altı yıl boyunca Balkanlardaki Türklerin yaşadığı acılara ta-
nık oluşu, Cumhuriyet ile birlikte yeni bir varlık inşasının ne kadar önemli bir
adım olduğuna dair inancını perçinlemiştir. Cumhuriyet'in ilk yılında İstanbul'a
yerleşen Yaşar Nabi, bu atmosferden hayli etkilenmiş; Galatasaray'dan mezun
olduğunda düşünce ve çalışmanın gerekliliği ile bu fikirle kurulan Cumhuriyet'i
içselleştirmiştir.

¹ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
korayustun@hacettepe.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1033-5966.

² Yaşar Nabi Nayır'ın yaşamı, sanatı ve eserleri ile ilgili akademik çalışmalar bulunmaktadır. Bkz.
Yüceel, 2004. Bahsi geçen tezin dışında Yaşar Nabi'nin vefatının ardından hazırlanan *Yaşar Nabi'ye
Saygı* (1982) adlı esere ve Filiz Nayır Deniztekin ve Enver Ercan editörlüğünde hazırlanan *Yaşar Nabi
Nayır ve Varlık Dergisi* (2010) adlı armağan kitabına bakılabilir.

kaleme aldığı düşünce içerikli yazılarında da sıklıkla Atatürk ve devrimlerinin önemini vurgulayan Yaşar Nabi'nin Cumhuriyet Dönemi'ne en büyük katkısı ise şüphesiz *Varlık* olmuştur. *Varlık*'taki edebî hareketlilik takip edildiğinde Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının ana hatları ortaya çıkacaktır.

Eylemleri, eserleri ve düşünceleriyle Yaşar Nabi, Cumhuriyet'e inanmış, bağlanmış ve attığı her adımı bu bilinçle atmıştır. Anılan eserlerinin dışında denemeleri, çevirileri, antolojileri, sözlükleri, biyografileriyle bir yazı hacmini fazlasıyla aşan büyük bir mirası bırakan Yaşar Nabi, kültür milliyetçiliği için çalışmış; devraldığı devraldığı birikimi de bir aydın sorumluluğuyla bir sonraki kuşağa devretmek için çabalamıştır.

KAYNAKLAR

- Dinçer Yiğit, E. (2021). *Yaşar Nabi Dönemi Varlık Dergisinde Eleştiri*. Doktora Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- [Nayır], Yaşar Nabi (1971). *Atatürk'ün Yolu*. İstanbul: Varlık Yay.
- Nayır Deniztekin, F.; Ercan, E. (Ed.) (2010). *Yaşar Nabi Nayır ve Varlık Dergisi*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Özay, Ç. (2018). *Kültür ve Sanat Hayatımıza Katkısı Bakımından Varlık Dergisi (1933-1981)*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Sakallı, F. (2018). Yaşar Nabi Nayır'dan Cumhuriyet Rejimini Köylülere Anlatan Bir Oyun: 'Köyün Namusu'. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15: 129-147.
- Yüceer, N. (2004). *Yaşar Nabi Nayır Hayatı-Sanatı-Eserleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- ? (1982). *Yaşar Nabi'ye Saygı*. İstanbul: Varlık Yay.

YUSUF ATILGAN: CUMHURİYET'İN MODERN YÜZÜ VE AYKIRI SESİ

Hasan CUŞA¹

GİRİŞ

Türk edebiyatında modern teknikler ışığında kaleme aldığı eserleriyle anlatı karakterlerine birey kimliği kazandıran Yusuf Atılgan, yazılarını masa başında yazmak yerine sedirde yazmayı tercih etmiştir. Sedirde oturduğu zamanlarda eline aldığı kâğıda aklından geçenleri aktarmaya çalışan Atılgan, çalاکalem bir şekilde yazmak yerine düzenli bir biçimde yazmayı ve sözcükleri özenle seçmeyi kendine ilke edinmiş bir yazardır (Durbaş, 1992, s.70). Kurmaca yazılarındaki sözcüklerini kuyumcu titizliğiyle seçen Atılgan, sözcük seçimindeki hassasiyetini şu sözlerle dile getirir: “Benim konuşmalarım zor değiştirilir, onları çok titizlikle seçerim. Konuşanın ağzına otursun isterim” (Balabanlılar, 1992, s.66-67). Yazarın dil konusundaki mükemmeliyetçi tutumu, yazılarını bir taslaktan ziyade yayımlanmaya hazır belge niteliğine dönüştürmüştür. Buna rağmen tamamladığı yazılarını yayımlama konusunda acele davranmayan Atılgan, içine sinmediği yazılarını gözünü kırpmadan yırtıp atmaktan ve onları ateşe vermekten çekinmeyen gözü kara bir yazardır. Nitekim beğenmediği için yırtıp attığı *Sapık* adlı roman bunların başında gelir. “1965 yılında yazdığı Eşek Sırtındaki Saksığan romanı ikinci yırtıp attığı romandır. Faulkner’ın Döşegimde Ölürken romanına teknik olarak benzetmiş. Daha önce de Parmakkapı Pansiyon romanını yazıp yırtmıştı” (Yüksel, 1992, s. 45-47).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, hasencusa@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-1754-5205

Ali'ye işkence ederek onu ölüme terk eder. Pişmanlık içeren bu hesaplaşmadan sonra çeteden ayrılan Selim, tek başına Yunan karakolunu bozguna uğratarak hayatını feda eder.

SONUÇ

Türk edebiyatında roman karakterlerinin bireyselleşme sürecinde yaşadığı varoluş sancılarını çarpıcı bir biçimde yansıtan Atılğan, *Aylak Adam* ve *Anayurt Otel*i'nde ilgi ve sevgiden yoksun bir insanın ne kadar insan olabileceği sorunsalını farklı boyutlarıyla ortaya koymuştur. Atılğan'ın modern hayatın sığınaklarında sevgi kırıntıları arayan karakterleri, ölümle yaşam arasındaki sarkaçta salınırken ölüme uzanan tarafta bulur kendilerini. Yusuf Atılğan'ın *Canistan* adlı romanında Selim'in askerden kaçma eylemi üzerinden 'mevzu bahis vatansa' büyük savaşlar küçük, küçük savaşlar büyüktür mesajını verdiğini söyleyebiliriz. Hürriyetin özgürlükten başka her anlama geldiği ve ütöpik bir kavram olarak algılandığı *Canistan*'da bütün kahramanlar, Millî Mücadele ruhuyla hareket etmiştir. Selim, ölüm yolculuğunda canını ortaya koyarken hem kendi vicdanına hem de düşman işgaline karşı Kurtuluş Savaşı vermiştir.

KAYNAKLAR

- Aslan, Pelin (2014). "Canista'nda İktidarın Hem Ödülü Hem Bedel Olarak 'Erkeklik' Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 7 Sayı 31, s. 53-58.
- Atılğan, Yusuf (2002). *Aylak Adam*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____ (2004). *Canistan*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____ (2008). *Anayurt Otel*i. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____ (2017). *Bütün Öyküleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Balabanlılar, Mürşit (1992). "Anayurt Otel'i'nin Yazarı Yusuf Atılğan'ın Yöneldiği Üç Tema Hapis, İntihar ve İşkence", Yusuf Atılğan'a Armağan, Haz. Turan Yüksel, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 75- 77
- Cengiz, Metin (1992). "Yusuf Atılğan: Sevgi Yazdıklarımın Temel Eksenidir", Yusuf Atılğan'a Armağan, Haz. Turan Yüksel, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 75- 77
- Cuşa, Hasan (2015). Yusuf Atılğan'ın Aylak Adam Romanına Bahtin'in Diyaloji Kuramı Eksenli Bir Yaklaşım. Ankara: Serüven Yayınevi.
- Durbaş, Refik (1992). "Aylaklık En zor İş Ona göre", Yusuf Atılğan'a Armağan, Haz. Turan Yüksel, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 69- 74
- Güngör, Bilgin (2014). Yusuf Atılğan'ın Hayatı, Eserleri ve Fikirleri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Moran, Berna (2017). Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış II. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şenderin, Zübeyde (2010). "Yusuf Atılğan'ın Canistan Adlı Romanında Bir Anti - Kahraman: Selim" Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı 7, s.135-142

YUSUF ZİYA ORTAÇ

Sevinç YILDIZ¹

GİRİŞ

*“Eğer yarının büyük heykelini yapacaklara biraz kum,
biraz taş hazırlayabildimse, bahtiyar olmama yeter. Y.Ziya”*

(Önal 1986: 58)

Türk edebiyatı, çeşitli isimlerin kendi renkleriyle boyadığı büyük bir tuvaldir. Bu tuvali oluşturan en renkli simalardan biri kuşkusuz Yusuf Ziya Ortaç'tır. 1895-1967 yılları arasında yaşamış olan Yusuf Ziya, 1914 yılında yayımlanan ilk şiiriyle edebiyat dünyasına adım atmış, ölüm yılı olan 1967'ye kadar hep edebiyatın içinde üreten bir isim olmuştur. İbnülemin Mahmut Kemal'in *“zamanımız şair ve muharrirlerinin en zekilerinden, en iyi söz anlayan ve anlatanlarından, ciddi ve mizahî yazıları en güzel yazarlardandır.”* (İnal, 1988: 2083) dediği Yusuf Ziya; dergileri, yazıları ve şiirleri ile Türkçenin sadeleşmesine önemli hizmetleri ve Türk edebiyatına değerli katkıları olmuş bir ediptir. 1914-1967 yılları arasında kalan süreç Türk toplumunun ve edebiyatının önemli değişim süreçlerinden geçtiği, eşikler atladığı bir dönemdir. I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyet'in ilanı ve yeni bir devletin inşası, II. Dünya Savaşı, çok partili hayata geçiş gibi önemli tarihî süreçlere tanıklık eden Yusuf Ziya, şiire başladığı ilk yıllar göz

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, sevincyildiz.m@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001 -8402-0444

KAYNAKLAR

- Aktaş, Ş. (2002). *Yusuf Ziya Ortaç. Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri, On Üçüncü Cilt*. İstanbul: Ötügen Neşriyat-Söğüt Yayıncılık.
- Akyüz, K. (1985). *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Banarlı, N. S. (2001). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. cilt: 2, İstanbul: Mili Eğitim Basımevi.
- Cinser, F. (2021). *Edebiyat Hayatına Katkısı Bakımından Aydıbir Dergisi Üzerine Tematik Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çıkla, S. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. İstanbul: Kitabevi.
- Dodanlı, A. L. (2019). *Yusuf Ziya Ortaç'ın Şiirleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Erdoğan, E. (2018). *Yusuf Ziya Ortaç'ın Romanlarında ve Tiyatro Eserlerinde Yapı ve Tema*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Gaziantep.
- İnal, İ. M. K. (1988). *Son Asır Türk Şairleri 4. Cilt*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karaca, A. (2007). *Yusuf Ziya Ortaç. İslam Ansiklopedisi*, Cilt: Otuz Üç. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı
- Kolcu, A. İ. (2007). *Milli Edebiyat I- Şiir*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Necatigil, B. (1985). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Ortaç, Y.Z. (1933). *Meşhedi Ankara'da*. (Çimdik Takma Adıyla). Ankara: Akba Kitapevi ve Kağıtçılık.
- Önal, M. (1986). *Yusuf Ziya Ortaç*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Özlük, N. (2011). Her Ay Dergisinin Türk Sanat ve Düşünce Hayatına Katkısı ve Sistematik İndeksi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, yıl: 4, sayı: 7, sayfa: 176-186.
- Polat, N. H. (2004). Meşale. *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: Yirmi Dokuz. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı
- Tonga, N. (2008). Türk Edebiyatı Tarihinde Mühim Bir Mecmua: Akbaba (1922-1977) . *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, Volume 3/2.
- Tonga, N. (2012). İki Bacanağın İki Kardeş Mecmuası: Akbaba Ve Çınaraltı”, *Değirmen Yüzyılın Dergileri 1900-2000 Özel Sayısı*, sayı: 29-30-31, sayfa: 62-75.
- Ulutürk, Y. (2011). *Meşale Dergisi (İnceleme-Metin)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Edirne.
- Yıldırım, T. (2006). *Edebiyatımızda Müstear İsimler*. İstanbul: Selis Kitaplar.

DİL VE EDEBİYAT KAVŞAĞINDA BİR İDEOLOG: ZİYA GÖKALP

Begüm KURT¹

GİRİŞ

19. yüzyılda ortaya çıkan yeni fikir hareketleri, toplumları kimliklerini inşa etmede kendi öz kültürlerine yöneltmiştir. Bu noktada milliyetçilik akımı bir yandan çok uluslu bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti'nin yıkılışına zemin hazırlarken öte yandan edebiyat metinlerinde belirginleşen Türkçülük düşüncesiyle, Türk modernleşmesi ve yeni bir edebiyatın doğuşunda rol oynamıştır. Özellikle halk kültürü ürünlerini temel dayanak kabul eden Ziya Gökalp'in ortaya koyduğu görüş ve eserler Milli Edebiyat döneminin teorik alt yapısını hazırlamış, etkisini Cumhuriyet dönemine dek sürdürmüştür.

Bilindiği üzere II. Meşrutiyet Dönemi'nde yaşanan siyasi gelişmelerle birlikte Osmanlılık fikri geçerliğini yitirerek yerini Türkçülüğe bırakmış ve Türkçülük düşüncesi yazın hayatında da hızla yayılmıştır. Ziya Gökalp'in yanı sıra Mehmet Emin Yurdakul, Ali Canip Yöntem, Ömer Seyfettin, Celâl Sahir, Emin Bülend, Yahya Kemal, İhsan Râif Hanim, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi, Enis Behiç, Faruk Nafiz, Halit Fahri, Fazıl Ahmet, Halide Nusret, Şukufe Nihal, Müftüoğlu Ahmet Hikmet, Aka Gündüz, Halide Edip Adivar, Kâzım Nâmi, Mehmet Ali Tevfik, Refik Halit Karay, Hamdullah Suphi, Yakup Kadri, Rusen Eşref Ünaydin, İsmail Habip Sevük, Galip Bahtiyar, Peyami Safa ve Reşat Nuri Güntekin gibi sanatçıların eserlerinde iyiden iyiye yer edinmiştir. Türk Derneği, Türk Ocağı, Türk Yur-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, begumkurt@cag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4509-5125

KAYNAKLAR

- Akyüz, Ç. (2015). Yeni lisan, eski tarz: Ziya Gökalp'in koşma ve destanları. *Turkish Studies*, 10 (4), 17-26.
- Akyüz, K. (1995). *Modern Türk edebiyatının ana çizgileri*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Atnur, G. (2011). Ziya Gökalp ve Abdullah Tukay'ın folklorla ilgili çalışmaları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 32, 29-40.
- Bek, K. (2006). Ziya Gökalp. *Türkçüğün esasları* (s.7-20), İstanbul: Bordo Siyah.
- Bilgin, F. A. (2020). Ziya Gökalp ve batı algısı. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 4(1), 100-112.
- Cansız, S. Ç. (2014). Ziya Gökalp'in düşünce sistemi ve folklorla bakışı. *Millî Folklor*, 103, 59-68.
- Ercilasun, B. (2009). Meşrutiyet tenkidinde Batı'dan giren terimler. *Turkish Studies*, 4 (1), 373-408.
- Gökalp, Z. (2019). *Türkçüğün esasları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Heyd, U. (1980). *Türk ulusçuluğunun temelleri*. (Çev. C. Meriç), İstanbul: Sebil Yayınevi.
- Karataş, C. (2009). *II. Meşrutiyet dönemi fikir hareketleri ve Türk edebiyatına yansımaları*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Okay, M. O (1997). Ziya Gökalp, hayatı ve eserleri. *TDV İslam Ansiklopedisi* (s. 124-128), C. 14, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özyurt, C. (2005). Dilde ve edebiyatta uluslaşma: genç kalemler ve yeni lisan hareketi. *Muhafazakar Düşünce*, 5, 53-79.
- Şahin, H. İ. (2013). Ziya Gökalp'in halk ve halkbilimi terimlerine bakış açısında geleneğin yeri. *Millî Folklor*, 99, 91-100.
- Tan, N. (2013). Türkiye'de halk bilimi çalışmalarının 100. yılını kutlarken. *Folklor/Edebiyat*, 19 (75), 237-243.
- Timurtaş, F. (1964). Dil davası ve Ziya Gökalp. *Sosyoloji Konferansları*, 5, 71-105.
- Türk, H. (2017). Ziya Gökalp ve yeni hayat. *Turkish Studies*, 12 (30), 463-474.

CUMHURİYET'İN YEDİ MEŞALESİNDEN ZİYA OSMAN SABA'NIN "O'NSUZ" ŞİİRİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Ebru SANCAR¹

Türk edebiyatı tarihsel gelişimi boyunca çeşitli edebi topluluk ve dönemlere ev sahipliği yapmıştır. Özellikle Cumhuriyet döneminde birçok edebî toplulukla karşılaşmak mümkündür. Bu durum edebiyatın aynı zamanda bir arayışla birlikte var olmasının bir sonucudur. 1928- 1933 yılları arasında cereyan eden ve *Meşale* dergisi etrafında toplanan yedi gencin oluşturduğu Yedi Meşaleciler de Cumhuriyet yıllarının ilk edebî topluluğudur. 1928 yılında Yaşar Nabi Nayır, Sabri Esat Siyavuşgil, Halit Fahri Ozansoy, Ziya Osman Saba, Vasfi Mahir Kocatürk, Muammer Lütfi Bahşi, Cevdet Kudret Solok ve Kenan Hulusi Koray'dan oluşan topluluk üyeleri, başlangıçta *Servet-i Fünûn* dergisinde yazmış, burada arkadaş olmuş, daha sonra bir araya gelerek *Yedi Meşale* adıyla bir kitap yayınlamışlardır. Yayınladıkları bu kitapla edebiyat sahasında topluluk olarak var olacaklarını duyurmuşlardır. Kitabın çıkarılmasını ve bir mukaddime yazılmasını Yaşar Nabi Nayır üstlenir. Yayınladıkları mukaddimede Türk edebiyatının eksik yönlerine dikkat çekmiş, Türk edebiyatına getirecekleri yeniliklerden bahsetmişlerdir: “Yazılarımızda ne dünün mızımız ve soluk hislerini, ne son zamanların renksiz ve dar Ayşe, Fatma terennümünü bulacaksınız.” (*Yedi Meşale*, 1928:13) diyerek taklitten uzak, kendilerine özgü bir sanat yapmanın kaygısında olduklarını ifade etmişlerdir. Fakat eserlerinde *Servet-i Fünûn* ve *Fecr-i Âti* etkisinden kurtulmaları pek mümkün olmamıştır. Kitap, topluluk üyelerinin bir yılda yazdıkları edebî eserlerden oluşmaktadır. Bu sayede kendi sanat anlayışlarını bir bütün olarak

¹ Doktora öğrencisi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ebruusancar@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-9161-8249

duymayan bir şiir dili oluşturacakları iddiasıyla ortaya çıkmışlardır. Fakat şiirlerinde samimiyet görülmekle birlikte yenilik ve canlılık iddialarını tam anlamıyla başardıklarını söylemek mümkün değildir. Şairlerin şiirlerinde Cumhuriyete ve Atatürk hayranlık geniş bir yer tutmaktadır. Cumhuriyetin tazeliği ve coşkusu Yedi Meşalecilerin şiirlerinde de yankısını buluştur. Kenan Hulusi öyküleriyle, Vasfi Mahir, Yaşar Nabi, Cevdet Kudret ve Ziya Osman da şiirleriyle Mustafa Kemal'i ve onun büyük devrimi olan Cumhuriyeti yüceltmiştir. Eserlerinde Mustafa Kemal'in ulvi bir kimliğe büründüğünü görmek mümkündür. Genç şair Ziya Osman Saba, Cumhuriyet döneminin yedi meşalesinden biri olarak edebiyat tarihine adını yazdırmıştır. Topluluğun şiire bağlı kalan tek şairidir. Şair, öykü kitapları ve yazıları da olmakla birlikte şiirdeki başarısıyla ün kazanmıştır. Onun Atatürk için yazdığı *O'nsuz* adlı şiiri en güzel Atatürk şiirlerinden biridir. Atatürk'ün vefatının acısını dizelerine taşıyan şair, içinde bulunduğu durumun yalnızca kendine has değil bütün Türk milletine ait bir duygu durumu olduğunu ifade etmiştir. Saba bu şiiriyle Türk milletinin duygularına tercüman olmuştur.

KAYNAKLAR

- Bahtiyar, Ö. (1999). *Atatürk Şiirleri Antolojisi*. Ankara: Toplumsal Dönüşüm yay.
- Enginün, İ. (2021). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergah yay.
- Kaplan, M. (2020). *Şiir Tahlilleri 2 (Cumhuriyet Devri Türk Şiiri)*. İstanbul: Dergah yay.
- Kurdakul, Ş. (1994). *Çağdaş Türk edebiyatı 3 (Cumhuriyet Dönemi/1. Kitap/Şiir)*. Ankara: Bilgi yay.
- Miyasoğlu, M. (1999). *Ziya Osman Saba*. Ankara: Akçağ yay.
- Parlatır, İ. (2022). *Güzel yazılar (Mektuplar)*. Ankara: TDK yay.
- Parlatır, İ. (2022). *Güzel Yazılar (Röportajlar)*. Ankara: TDK yay.
- Saba, Z. O. (1974). *Geçen zaman*. İstanbul: Varlık yay.
- Saba, Z. O. (1957). *Nefes Almak*. İstanbul: Varlık yay.
- Saba, Z. O. (1942). *Sebil ve Güvercinler*. İstanbul: ABC yay.
- Sakallı, F. (2019). *Yeni Türk Edebiyatı*. Ankara: Nobel yay.
- Tuncer, H. (1994). *Yedi Meşaleciler*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Yıldırım, T. (2004). *Ziya Osman Saba- Konuşanlar Bir Hüzünle Sesinde*. İstanbul: Alkım yay.
- Yivli, O. (2022). *Modern Türk Edebiyatı*. İstanbul: Günce yay.